

BELA

Predlozi za poboljšanje poslovnog okruženja u Srbiji

KNJIGA

2011

Foreign Investors Council

SAVET STRANIH INVESTITORA

BELA KNJIGA

Predlozi za poboljšanje
poslovnog okruženja u Srbiji

Redaktori:

Prof. dr Mihailo Crnobrnja
i Savet stranih investitora

2011

Obaveštenje o autorskom pravu

Autorsko pravo © 2011 Savet stranih investitora, Svetogorska 37, 11000 Beograd, Srbija. Sva prava zadržana.

Ovim se daje dozvola za korišćenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta na bilo kom medijumu i bez naknade, tantijeme i zvaničnog zahteva upućenog Upravnom odboru Saveta stranih investitora, pod uslovom da kopije nisu napravljene ili distribuirane u cilju ostvarivanja dobiti i da se autorska prava Saveta stranih investitora priznaju, uz navođenje datog izvora.

Savet stranih investitora ne jamči, ne garantuje, niti podnosi žalbu u vezi sa aktuelnošću, tačnošću, pouzdanošću ili bilo kojim drugim aspektom vezanim za ovaj dokument. Savet stranih investitora ni pod kakvim uslovima ne može biti odgovoran za bilo kakvu direktnu, indirektnu, posebnu, slučajnu ili posledičnu štetu, ili za bilo kakvu naknadu štete koja bi proistekla iz ili u vezi sa korišćenjem ovog dokumenta, po bilo kojoj teoriji odgovornosti, čak i ako je obavešten o mogućnostima takve naknade štete.

SADRŽAJ

Predgovor.....	7
Savet stranih investitora – pregled	8
Manifest društveno odgovornog poslovanja	9
Investiciona i poslovna klima	11

STUBOVI RAZVOJA

Uvod	15
Infrastruktura	16
Nekretnine i gradnja	24
Radna snaga	31

PRAVNI OKVIR

Uvod	47
Zakon o privrednim društvima	48
Trendovi na tržištu kapitala	54
Sudski postupci	57
Zakon o stečaju	61
Intelektualna svojina	65
Zaštita konkurenkcije	68
Zaštita potrošača zaštita korisnika finansijskih usluga	74
Javne nabavke	76
Privatno-javno partnerstvo	79
Zakon o trgovini	82
Zakon o opštoj bezbednosti proizvoda	85
Zakon o elektronskoj trgovini i Zakon o elektronskom dokumentu	87
Zakon o platnom prometu	89
Carine	91
Infrastruktura kvaliteta	95
Devizno poslovanje	98
Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma	102
Zakon o zaštiti podataka o ličnosti	105
Zakon o odbrani	108
Porezi	110
Propisi u oblasti zaštite životne sredine	119

SPECIFIČNO ZA ODREĐEN SEKTOR

Hrana i poljoprivreda	124
Duvanska industrija	135
Sektor osiguranja	137
Industrija privatnog obezbeđenja	140
Lizing	143
Proizvodi za čišćenje domaćinstva i kozmetička industrija	146
Članovi Saveta	152
Zasluge	159
Impresum	161

PREDGOVOR

Pažljivi čitaoci će se setiti da sam veći deo uvoda u prošlogodišnju Belu knjigu posvetio razmatranjima o prednosti ekonomske integracije Srbije u EU. Ne ponavljajući tu raspravu mislim da je korisno podsetiti čitaoce da mi pravimo razliku između ekonomske integracije (o čemu Savet ima svoje mišljenje) i političke integracije (što je pitanje za srpsku vladu i birače).

Kada Savet zagovara ekonomsku integraciju, to čini kako bi promovisao ekonomski rast i transparentnost. Postavljanje čvrstih temelja za funkcionisanje tržišne privrede u Srbiji je u interesu kompanija koje su naše članice. Ne sumnjam da su ovi ciljevi u interesu stanovnika Srbije, jer rast vodi zapošljavanju i društveno-ekonomskom rastu. Nakon krize iz 2008. godine praćene naizgled neprekidnim finansijskim problemima vlada nekoliko EU zemalja, postaje još jasnije koliko su potrebni odvažni potezi srpskih vlasti.

Kada Savet uporno šalje iste poruke, to je znak važnosti i upornosti pitanja sa kojima smo suočeni. Štaviše, moramo takođe zaključiti da ima još važnih oblasti čijim se poboljšanjem moramo baviti. Poslovni subjekti u Srbiji se svakodnevno suočavaju sa odsustvom transparentnosti i poštovanja zakona. Mnoge firme smatraju srpske institucije kamenom spoticanja pre nego partnerom od poverenja. Uprkos započetim reformama, opšti je utisak da je korupcija još uvek prisutna i da investitori moraju sve probleme podići na viši politički nivo da bi se postigao bilo kakav napredak. Nikad se ne može očekivati da se privreda razvija u korak sa zrelim tržišnim privredama, ako se oslanja na javnu upravu, očekujući od najviših rukovodilaca da rešavaju relativno beznačajna pitanja. Vlada jednostavno mora da čini više nego što je bio slučaj do sada.

Savet veruje da je doslovno nemoguće da bilo koja vlada podigne standard u zemlji ako se problemima ne posvećuje sa udruženim snagama, a u ovom slučaju je to pitanje evropskih integracija. Iako je očito da Evropska unija ima sopstvene probleme sa kojima treba da se izbori, što je posebno uznenimiravajuće, Srbiji su potrebi okviri da bi mogla dalje, a i pored svih svojih mana, EU okviri su epicentar Europe. U tome će srpske vlasti morati da nastupaju odlučnije kako bi osigurale da se zakoni i propisi ne samo usvajaju, već i premenjuju. Upravo u tom procesu realizacije mnoge kompanije uočavaju određenu površnost.

Kao vodeće poslovno udruženje u Srbiji, Savet stranih investitora izražava jasan stav svojih članova. Mi smo i dalje neumoran glas koji se zalaže za promene i poboljšanja. I dalje ćemo biti otvoreni u proceni napretka ostvarenog po ekonomskim pitanjima i stavovima prema poslovnim krugovima.

Iako odajemo priznanje za sva ostvarena poboljšanja i naporan rad mnogih iz Vlade i različitih delova uprave, nemoguće je zaobići činjenicu da Vlada nedovoljno ceni vrednost postojećih investitora. Iako je sasvim razumljivo da je interesantnije presecati traku kojom se otvaraju nove investicije, zanemarivanje postojećih investitora, a posebno SME, je veoma izraženo. Svake godine, bez mnogo pompe, članovi Saveta reinvestiraju preko milijardu evra u Srbiju. Ta ulaganja su ključna za budući ekonomski uspeh Srbije.

Savet se oduvek zalagao za konstruktivnu kritiku. Na tom smo se cilju u toku protekle godine angažovali kako bismo, zajedno sa srpskim organima, preneli mišljenja i savete naših članova. Odbori Saveta okupljaju menadžere i stručnjake koji predstavljaju kolektivno iskustvo ljudi koji posluju u Srbiji. Savet i njegovi članovi su u prošlosti pomagali u uobičavanju novih propisa i institucija. Kroz te iste odbore oni su uz stotine radnih sati doprineli izradi Bele knjige za 2011. godinu – najmerodavniji i najažurniji vodič za poboljšanje poslovnog okruženja u Srbiji. Moja nada i iskren savet: ozbiljno proučiti proizvod ovih napora i pažljivo razmotriti preporuke.

Čel-Morten Jonsen
Predsednik Saveta

SAVET STRANIH INVESTITORA – PREGLED

Pre devet godina, 14 vodećih stranih investitora u Srbiji, uz podršku OECD-a, okupilo se oko zajedničke ideje da dopri-nesu unapređenju investicione klime u Srbiji.

Tokom proteklih godina, Savet stranih investitora je prepo-znat kao snažna, konstruktivna i stoga uvažena institucija koja nudi konstruktivna rešenja kada su u pitanju teme u vezi sa unapređenjem sveukupne poslovne klime. Danas, Savet stranih investitora broji oko 120 članova sa predstav-nicima iz više od 20 različitih zemalja. Uključeni u različite vrste privrednih aktivnosti, članovi Saveta predstavljaju više od tri četvrtine ukupnih direktnih stranih investicija u Srbiji i zapošljavaju znatan broj lokalne radne snage. Ova organizacija je živa i neprestano raste.

Prateći svoju misiju i nastojeći da ispunи svoje ciljeve, Sa-vet je uvek radio u bliskoj saradnji sa relevantnim državnim organima, međunarodnim organizacijama i institucijama. Njegova glavna svrha je da sa lokalnim vlastima podeli po-positivnu međunarodnu poslovnu praksu i da podrži njihove reformske aktivnosti. Stoga je Savet stalno uključen kako u zvanične, tako i nezvanične razgovore između interesnih grupa.

Prošlu godinu je obeležila pojačana komunikacija sa među-narodnim činiocima, intenzivne konsultacije oko procesa evropskih integracija i formulisanja makro-ekonomskih aranžmana sa međunarodnim institucijama. Istovremeno, Savet je proširio dijalog sa vlastima i usmerio posebnu pažnju na komunikaciju sa srednjim nivoom državne uprave. Aktivnosti tokom proteklih godina uključuju pokretanje više regulatornih inicijativa i organizaciju nekoliko prezentacija; partnerstva u organizovanju različitih okruglih stolova, panel diskusija i konferencija; podršku i učešće u mnogim događajima koji su organizovani mimo Saveta; pružanje stalne i neprekidne podrške članovima; i, naravno, posve-ćeni rad na Beloj knjizi.

Najznačajnija aktivnost Saveta tokom proteklih godina bila je organizacija druge Konferencije „Reality Check“, foruma za razgovor između direktora preduzeća koja su članovi Saveta i visokih državnih službenika o pitanjima koja oteža-vaju uslove poslovanja. Ovaj dijalog je produbljen organizacijom stručnih diskusija sa državnom administracijom o ključnim pitanjima poslovne klime.

Ako pogledamo unazad na ogromno angažovanje i konkre-tan doprinos odbora Saveta stranih investitora tokom Sve-obuhvatne reforme propisa (tzv. Giljotine propisa) u 2009. godini, Savet je nastavio da zagovara pojednostavljinje administrativnih procedura. Tokom proteklih dve godine, Vlada je usvojila oko 60% predloga koje je Savet promovi-sao u okviru „Gilotine“. Uprkos stalnim zalaganjima, samo je 1/3 (jedna trećina) preporuka primenjena u praksi.

Tokom 2011. godine, Savet je nastavio da prati i analizira srpski regulatorni okvir i učestvuje u nizu različitih konsulta-tivnih procesa, foruma za diskusiju i regulatornih projekata, da bi stalno prenosio stavove i sugestije zajednice stranih investitora. Učešće u pripremi Zakona o privrednim društvi-ma može da posluži kao pozitivan primer javno-privatnog konsultativnog procesa, u okviru kojeg je Savet imao priliku da dâ svoj doprinos od početne faze pisanja zakona do nje-gove finalizacije.

Po pravilu, veći deo aktivnosti Saveta pokreću sami člano-vi i one se razvijaju kroz rad specijalizovanih odbora koji pokrivaju dominantne interese i potrebe članova. Savet je formirao specijalizovane odbore za ljudske resurse, zakono-davstvo i poreze, kao i sektorske odbore – Odbor za hranu i poljoprivredu, Odbor za nekretnine i gradnju i Odbor za telekomunikacije i informacione tehnologije. Ovu godinu je obeležilo formiranje novog sektorskog Odbora za lizing i osiguranje, kao najnoviji primer spremnosti članstva da koristi Savet kao kanal za podsticanje promena i razmenu iskustava.

Opredeljen za poboljšanje formiranih partnerstava, Savet je aktivno koristio mogućnosti da učestvuje u konstruktiv-nom dijalogu sa različitim državnim institucijama i zajed-nički radi na povećanju konkurentnosti srpskog tržišta. Ta-kodje, u poslednjih godinu dana, Savet je ponovo potvrdio svoju spremnost da blisko sarađuje sa sličnim udruženjima, kao što su Američka privredna komora i Privredna komora Srbije, sa idejom da se pojača uticaj različitih inicijativa za-snovanih na interesu članova. Savet je u budućnosti spre-man da nastavi da gradi čvrste odnose sa vlastima i svim interesnim grupama, da bi aktivno podržao poboljšanje poslovnog okvira u Srbiji.

MANIFEST DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA

Društveno odgovorno poslovanje (CSR), korporativno građanstvo, održivost i mnogi slični termini koriste se u Srbiji i širom sveta da opišu savremeno shvatanje uloge koju poslovni sektor ima u društvu – da doprinese ekonomskom razvoju, istovremeno ostvarujući pozitivan uticaj na dobrobit svojih zaposlenih i njihovih porodica, lokalnih zajednica, i društva u celini. Međutim, bez obzira na nedostatak opštепrihvaćene terminologije i definicija, ovaj koncept značajno je promenio poslovni sektor tokom poslednjih nekoliko decenija, menjajući način na koji kompanije posluju, vlade definišu ekonomske i socijalne politike, a javno mnenje formuliše svoja očekivanja.

Duboko smo uvereni da je od ključnog značaja voditi poslovne procese tako da se ostvaruje ukupan pozitivan uticaj na društvo, i da je to ujedno i jedini način da se dostignu dugoročna održivost i rezultati. Stoga smatramo da je društveno odgovorno poslovanje jedna od najvažnijih tema u poslovnom sektoru, pa samim tim i u ovoj publikaciji.

Godinu koja je za nama obeležilo je nekoliko novih inicijativa, zahvaljujući kojima su u oblast društveno odgovornog poslovanja u Srbiji uvedene i nove aktuelne teme. Podstaknuti Evropskom godinom volontiranja, sprovedeni su brojni lokalni i međunarodni projekti volontiranja zaposlenih, što je ovaj koncept učinilo jednim od najšire prihvaćenih u našoj poslovnoj zajednici, pri čemu se fokus polako pomera sa tradicionalnih volonterskih akcija na prenošenje specifičnih znanja i veština kroz volontiranje. Još jedan značajan indikator napretka jeste sve veći broj kompanija koje objavljaju izveštaje o društveno odgovornom poslovanju, neke od njih koristeći međunarodno priznate metodologije kao što je *Global Reporting Initiative*. Ovo je vrlo važna prekretnica koja će neizbežno voditi ka daljim poboljšanjima, kako u načinu na koji kompanije u Srbiji implementiraju CSR principe, tako i u načinu na koji komuniciraju. Na kraju, razvoj odgovornih praksi praćen je sve većim brojem relevantnih nagrada, kojima se ukazuje zasluženo priznanje uspešnim projektima i inicijativama. Jedna od nagrada, koju dodeljuje Privredna komora Srbije, sa blizu 40 prijava po kategoriji pristiglih od velikih kompanija, ali i od malih i srednjih preduzeća, odličan je pokazatelj povećanog interesovanja za društveno odgovorno poslovanje.

U periodu od samo nekoliko godina, društveno odgovorno poslovanje u Srbiji napredovalo je od malo poznatog koncepta do jedne od najčešćih tema u poslovnom diskursu, koju podjednako spominju i predstavnici kompanija i predstavnici javnog sektora. U početku podstaknuta od strane međunarodnih kompanija, preduzeća koja posluju u Srbiji započela su brojne projekte i inicijative, uglavom usmerene na podršku lokalnim zajednicama. Ipak, sudeći prema najnovijem ispitivanju javnog mnenja o CSR-u (Synovate, oktobar 2010), ovaj napredak nije uočen od strane šire javnosti: samo 34% reprezentativnog uzorka čulo je za koncept CSR-a, a samo 11% od ovog broja bilo je u stanju da navede konkretan primer društveno odgovorne kompanije. Ista anketa pokazuje da je svest potrošača u vezi sa društveno odgovornim poslovanjem takođe na niskom nivou: 60% ispitanika navelo je da pri kupovini proizvoda ili usluga ne obraća pažnju na etiku kompanije. Ove činjenice usmeravaju nas ka našem narednom prioritetu: podizanju svesti javnosti o društveno odgovornom poslovanju, njegovoj važnosti za društvo u celini, kao i o ulozi građana/potrošača u daljem razvoju ovog koncepta.

Ovaj cilj moguće je ostvariti jedino kroz partnerski odnos sa državom i njenim institucijama, kroz zajedničku promociju najboljih odgovornih praksi, jasno ograđivanje od onih neodgovornih, i ukazivanje na konkretnе prednosti za građane i društvo u celini, koje mogu proizaći iz CSR principa snažno ukorenjenih na svim nivoima, uključujući državne strategije, politike i procedure. Protekla godina nije donešla očekivani napredak kada je reč o stvaranju motivišućeg okruženja za CSR od strane vlade, budući da je Nacionalna Strategija društveno odgovornog poslovanja, usvojena 2010. godine, ostala bez najavljenog akcionog plana i konkretnih koraka u implementaciji. Kao deo poslovne zajednice u Srbiji, odlučni smo u nameri da budemo konstruktivan partner državnim institucijama u daljem promovisanju koncepta društvene odgovornosti, stavljajući na raspolaganje svoje iskustvo i ekspertizu.

S obzirom na činjenicu da je najveći broj postojećih CSR inicijativa usmeren na socijalna pitanja u lokalnim zajednicama, apelujemo na predstavnike biznis sektora, kao i na sve druge relevantne aktere, da sa istom pažnjom pristupe i drugim segmentima društvene odgovornosti, integrišući zaštitu životne sredine u svoje svakodnevno poslovanje,

pružajući bezbedno i motivišuće radno okruženje zaposlenima, promovišući dobro korporativno upravljanje i doprinoseći ekonomskom razvoju, kroz jačanje malih i srednjih preduzeća u lancu dobavljača. Upravo je uključivanje malih

i srednjih preduzeća u CSR prakse jedno je od najaktuelnijih pitanja u Evropskoj uniji, a za nas predstavlja novu oblast izuzetno velikih mogućnosti, koje tek treba da budu iskorišćene u godinama koje dolaze.

OSTAJEMO POSVEĆENI:

- Podržavanju usvajanja adekvatnog pravnog okvira, koji bi poboljšao i stimulisao društveno odgovorno ponašanje poslovnih subjekata;
- Pružanju dobrog primera korporativnog upravljanja i transparentnosti u svim aspektima posovanja;
- Uspostavljanju i podsticanju dijaloga sa stejkholderima iz svih sektora prilikom suočavanja sa najakutnijim društvenim i ekološkim izazovima;
- Promovisanju CSR izveštavanja, zasnovanog na praćenju i merenju uticaja i rezultata;
- Pružanju podrške medijima u podizanju svesti javnosti o CSR-u;
- Zalaganju za uvođenje kurseva o društveno odgovornom poslovanju u univerzitetske nastavne planove, sa ciljem edukacije budućih generacija poslovnih lidera.

INVESTICIONA I POSLOVNA KLIMA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Odredjeni napredak	Bez napretka
Održiv privredni razvoj Srbije u narednom periodu će i dalje zavisiti od priliva stranih resursa. Očekivano postepeno smanjenje priliva sredstava po osnovu privatizacije iziskuje stvaranje podsticajnog ambijenta za povećanje <i>greenfield</i> investicija. Neophodno je ubrzati proces usaglašavanja srpskog zakonodavstva sa propisima EU, radi povećanja pravne sigurnosti poslovanja i investiranja.	2008		√	
Uređenje svojinsko-pravnih odnosa, posebno u vezi sa građevinskim zemljištem i izgradnjom objekata.	2008	√		
Uvođenje konkurenциje na tržištima infrastrukturnih i komunalnih delatnosti i pokretanje privatizacije (delimične ili potpune) javnih preduzeća koja posluju u ovim sektorima.	2008			√
Stvaranje uslova za tržišnu utakmicu na uređenom tržištu, na kom su svi učesnici ravnopravni, a monopolii adekvatno regulisani.	2008		√	
Reformisanje obrazovnog sistema Srbije i njegovo usaglašavanje sa potrebama privrede.	2008			√
Podsticanje razvoja primenjene nauke, kroz odgovarajuću finansijsku podršku i intenzivnije povezivanje sa istraživačkim institucijama iz inostranstva.	2008		√	
Za ostvarivanje ravnometernog razvoja, neophodno je postići veću efikasnost lokalnih samoupravnih zajednica u izgradnji regionalne infrastrukture koja je važna za privlačenje investitora.	2008			√
Očekuje se da Vlada Republike Srbije nastavi da pojednostavljuje regulativu kroz primenu Sveobuhvatne reforme propisa. Ovaj metod je već uspešno korišćen u drugim zemljama i usmeren je na povećanje konkurentnosti kroz smanjenje administrativnih prepreka za poslovanje.	2008		√	
Povećati transparentnost i kreirati urednu proceduru za uvođenje ovakvih naknada i taksi.	2010		√	
Pripremiti i usvojiti zakonodavni akt na nivou centralne vlade, kojim će se utvrditi maksimalni iznos naknada koje mogu da naplaćuju lokalne vlasti.	2010			√
Ukinuti sve nepotrebne prepreke poslovanju, kao što su naknada za zaštitu i korišćenje šuma i naknada za korišćenje voda koje su predviđene kao opšte obaveze svih pravnih subjekata bez obzira na sektor u kome obavljaju svoju poslovnu delatnost.	2010			√
Izmeniti Uredbu o visini naknade za korišćenje podataka premera i katastra i pružanje usluga Republičkog geodetskog zavoda tako što će se utvrditi fiksne naknade za usluge kataстра koje će odražavati stvarnu cenu koštanja pruženih usluga.	2010			√
Jasno definisati kriterijume za određivanje ekoloških taksi za korišćenje prirodnih resursa od strane lokalne samouprave.	2010		√	

Proteku godinu je obeležilo vrlo sporo i neravnomerno opovravljanje od prethodne ekonomske i finansijske krize. Srbija se i dalje suočava se nekim vrlo komplikovanim makroekonomskim problemima:

- Najviša stopa inflacije u Evropi. Od prošlog izdanja Bele knjige do danas, inflacija je preko 10% i daleko je iznad ciljanih okvira monetarne politike od 3–6%. U poslednje vreme, inflacija se smiruje;
- Srbija pored toga ima i jednu od najviših stopa nezaposlenosti u Evropi. Ta stopa je oko 20%, ali i dalje raste. Procenat radno aktivnog stanovništva u odnosu na radno sposobno stanovništvo (od 18 do 65 godina) i dalje opada i sada iznosi oko 45%;
- Fiskalni prihodi se smanjuju zbog usporene privredne aktivnosti, ali i zbog bežanja jednog dela privrede u sivu ekonomiju. To dovodi do povećanja budžetskog deficit-a i do novog zaduživanja. Budžetski deficit je doprineo da se javni dug povećao na preko 41% bruto društvenog proizvoda, što je dosta blizu limita od 45% duga u odnosu na BDP tj. granice zaduživanja koja je određena postojećim fiskalnim pravilima i zakonom;
- Od poslednjeg izdanja Bele knjige, kurs dinara u odnosu na evro je ojačao (apresirao) za 10%, čime je u potpunosti poništen povoljan, stimulativan efekat na izvoz koji je imalo prethodno padanje vrednosti (depresijaciju);
- Narodna banka Srbije vodila je pretežno restriktivnu monetarnu politiku radi obuzdavanja inflacije. To je imalo dvojni nepovoljni efekat: nedovoljnu likvidnost u privredi i visoke kamatne stope. Visoke kamatne stope obeshrabruju rast investicija;
- Ekonomski politika koja je kombinovala ekspanzivnu fiskalnu politiku i restriktivnu monetarnu politiku za sada nije dala željene rezultate.

Bruto društveni proizvod Srbije raste ispod očekivane i planirane stope. U poslednjih godinu dana, taj rast je oko 2.5%, što znači da bruto društveni proizvod još uvek nije dostigao nivo od pre nastupanja ekonomske i finansijske krize. Dobra vest je da je struktura rasta povoljnija nego što je bila pre krize. U aktuelnom rastu bruto društvenog proizvoda daleko su prisutniji segmenti izvoza i investicija, a manje su prisutni uvoz i potrošnja koji su dominirali u stopama rasta pre krize. Popravlja se i trgovinski bilans, pošto izvoz raste nešto brže od uvoza. Kao rezultat ovih kretanja, izvozna pokrivenost

uvoza je sada oko 65%. Međutim, da bi se dobio jači uticaj na stopu rasta BDP, stopa rasta izvoza bi morala biti jedan i po puta veća od stope rasta uvoza. To, nažalost, nije slučaj u Srbiji. Slična je situacija i sa investicijama. Kao što je već rečeno, investicije su prisutnije u rastu BDP u odnosu na prethodne godine, ali je rast investicija ostvaren u odnosu na relativno nisku bazu. Investicije od 20% u BDP nisu dovoljne da произведu više stope rasta BDP.

Kao rezultat prethodno navedenih problema, brzina oporavka privrede nije dovoljna da promeni negativne tendencije na tržištu rada, niti da doprinese značajnijem rastu javnih prihoda. Stanje na tržištu rada je najozbiljniji socijalno-ekonomski, pa i politički problem, sa kojim se Vlada suočava. S druge strane, spor oporavak za sada ne pokazuje da utiče na smanjenje inflacije. Niti je jačanje dinara dovelo do nižih cena na domaćem tržištu.

Struktura priliva inostranog kapitala, koji omogućava održavanje platno bilansne ravnoteže, nije povoljna. U prilivu su najprisutnije najnestabilnije investicije – portfolio investicije. One čine oko 7% BDP. Ovaj rast portfolio investicija može se objasniti paralelnim uticajem dve činjenice: s jedne strane, visokim kamataima i atraktivnošću državnih obveznica; s druge strane, poboljšanjem kreditnog rejtinga Srbije, odnosno smanjenjem premije na rizik. Strane direktnе investicije su, otprilike, na istom nivou kao prošle godine, oko 4% BDP, zaoštajući daleko iza portfolio investicija.

Bankarski sistem je uglavnom uspeo da održi likvidnost tokom prošle godine. Međutim, likvidnost banaka se nije prenela na likvidnost privrede. Likvidnost je jedan od najvećih problema sa kojima se suočavaju privredni subjekti. Broj nelikvidnih preduzeća je porastao za 30% u toku prošle godine.

Srbija je učinila dva koraka na putu ka Evropskoj uniji. Prvo je krajem prošle godine podnela kandidaturu za članstvo, a nedavno je od Komisije EU dobila pozitivno mišljenje i predlog Savetu EU da se kandidatura prihvati. Preporuka Komisije se zasniva, pre svega, na unapređenju saradnje sa Haškim tribunalom i na opštoj pozitivnoj oceni o sprovedenim reformama u Srbiji. Odluka o prihvatanju kandidature doneće se na sastanku Saveta EU 9. decembra ove godine. U vreme pisanja ovog priloga, najviše zbog situacije na Kosovu, nije jasno kakav će ishod biti na sastanku Saveta. U međuvreme

nu, pre svega kao posledica dugotrajnog procesa integracije u Evropsku uniju, želja stanovništva da Srbija postane član Evropske unije pala je na najniži nivo od kako se ispituje javno mnjenje po ovom pitanju. Samo 46% je izrazilo pozitivan stav prema integraciji, dok se negativan stav duplirao i sada čini 34% ispitanika.

Srbija pojačava investiciono orijentisane kontakte sa Rusijom i Kinom. Najveći deo očekivanih investicija je u sektoru transporta i energetike što bi moglo da poboljša stanje u „stubovima razvoja“. Za sad, ovi kontakti su još uvek u fazi dogovaranja i planiranja. Srbija na međunarodnom planu dobro koristi pogodnosti regionalne Zone slobodne trgovine (CEFTA) i neto je izvoznik u većinu zemalja u ovoj zoni.

Poslovna klima u užem smislu se nije bitno popravila u poslednjih godinu dana. Najnoviji Svetski izveštaj o konkurenčnosti pokazuje da Srbija i dalje drži vrlo nepovoljno 95. mesto na svetu od 142 posmatrane zemlje. To je poboljšanje za samo jedno mesto u odnosu na prethodnu godinu.

U nekim vrlo značajnim kategorijama koje čine kompleksni index konkurenčnosti, Srbija stoji čak i znatno lošije nego

što je to slučaj u upoređivanju samo sintetskog indexa. Na primer, u kategoriji *zaštita intelektualne svojine* Srbija zauzima 107. mesto, u kategoriji *teret državne administracije* zauzima 134. mesto, u kategoriji *stepen obuke kadrova* zauzima 132. mesto, po pitanju *efikasnosti anti-monopolske politike* zauzima 137. mesto, po *obimu i efektima poreskog sistema* 118. mesto, *poslovni uticaj regulative na priliv stranih investicija* 125. mesto, *dostupnost finansijskih usluga* 103. mesto, *prihvatanje novih tehnologija na nivou preduzeća* 136. mesto, *ulaganje preduzeća u istraživanje i razvoj* 130. mesto, i konačno *priroda konkurenčke prednosti* na vrlo niskom 136. mestu.

Cilj poboljšavanja konkurenčnosti Srbije još nije dostignut. Vlada je u proteklom periodu pokrenula jedan broj inicijativa i akcija čiji je osnovni cilj trebalo da bude poboljšavanje poslovne i investicione klime. Sveobuhvatna reforma propisa (SRP ili „Gligotina“) nije dovršena i u poslednje vreme je opao intenzitet reforme. Vlada je ustanovila I Savet za konkurenčnost, ali on do sad nije dao neke vidljive rezultate. Na sličan način, i borba protiv korupcije ima uspone i padove, ali do sad nije uspela da dosegne vrhove korupcijske piramide.

PREPORUKE SAVETA

Na žalost, Savet mora da ponovi neke od preporuka koje su objavljene u prethodnim Belim knjigama iz prostog razloga što te preporuke ili nisu uvažene, ili su uvažene u meri koja nije dovoljna da ozbiljnije promeni stanje u tim oblastima u proteklih nekoliko godina:

- Uzbati tempo tranzisionih reformi sa dvostrukim ciljem stvaranja boljeg poslovnog okruženja i integracije u Evropsku uniju;
- Smanjiti i pojednostaviti birokratske procedure i na nacionalnom i na lokalnom nivou;
- Stvoriti uslove za tržišnu konkurenčiju na dobro regulisanom tržištu koje će pružati jednaka prava svim konkurentima, a na pravi način ograničiti uticaj monopolija;
- Pojačati borbu protiv korupcije jer se radi o jednom od najvećih problema u stvaranju dobre i zdrave tržišne privrede;
- Sprovoditi dobro uravnoteženu ekonomsku politiku koja će podsticati privrednu aktivnost i privlačiti investicije.

STUBOVI RAZVOJA

U sektorima koji se smatraju stubovima razvoja došlo je do izvesnog poboljšanja, ali ocena Saveta ostaje ista kao i prethodnih nekoliko godina: poboljšanja su manja nego što su mogla da budu, a definitivno manja od onog što je neophodno da bi se privukle nove investicije.

U sektoru **energetike** značajna novina je nedavno usvajanje novog Zakona o energetici koji u sebi sadrži detaljan plan liberalizacije tržišta, podsticaje za „ekološku“ energiju, mogućnost izuzeća transportne infrastrukture od „pravila trećeg lica“, i jačanje uloge Agencije za energetiku. Međutim, puna primena novog zakona će biti moguća tek nakon donošenja jednog broja podzakonskih akata. Pored ovog zakona, treba pomenuti i da je tržište sa naftu i benzin liberalizovano od 1. januara 2011. godine, i da je u toku izvođenje jednog broja značajnih projekata.

Savet ima pet preporuka u ovoj oblasti, uključujući i preporuku da se što pre donešu potreбni podzakonski akti.

U sektoru **nekretnina i izgradnje** koji, pored nekretnina i građevinarstva, obuhvata i zemljišni katastar, povraćaj imovine (restituciju) i lizing zemljišta, glavni događaj je nedavno donošenje Zakona o povraćaju imovine koji na najbolji način potvrđuje svojinska prava. Treba pomenuti i novi Zakon o građevinarstvu koji, između ostalog, pojednostavljuje proceduru sticanja dozvola i omogućava vlasništvo nad zemljištem umesto dosadašnjeg dugogodišnjeg najma.

Međutim, Savet nudi ukupno 12 preporuka koje se odnose na nastavak započetih pravnih promena kao i neka nova područja. Najvažnija preporuka je da se ovaj zakon podeli na pet oblasti, a da se zatim što pre u svakoj od oblasti donesu neophodna podzakonska akta.

U sektoru **telekomunikacija** došlo je do brojnih promena čiji je ukupan efekat poboljšanje stanja. U maju 2011. godine u Srbiji je pokrenuta prva analiza tržišta, koristeći model standarda Evropske unije. Rezultati ove analize očekuju se krajem 2011. godine.

U junu 2011. godine završen je projekt „digitalna škola“. U okviru tog projekta 2910 škola širom Srbije opremljeno je sa 30.000 kompjutera, a sredstva za realizaciju projekta potiču od taksi operatera iz 2009. godine.

Mada je došlo do vidnog poboljšanja u ovom sektoru, Savet ipak ima devet preporuka. Prva među njima je ista kao i u mnogim drugim sektorima: smanjenje birokratskih procedura u sektoru telekomunikacija.

Tržište rada i ljudski kapital i dalje su jedan od najvećih izazova, uprkos nekim proaktivnim mera Vlade. Nastojanja Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja i Ministarstva nauke (sada integrisanog u Ministarstvo obrazovanja) da stimuliše zapošljavanje mladih i obrazovanih ljudi dali su određene pozitivne rezultate. Međutim, problem je toliko velik da treba preduzeti daleko više da bi se on smanjio. Najvažnija preporuka je da se unapredi sistem obrazovanja i da se bolje prilagodi potrebama tržišta rada.

Druge područje interesovanja u ovoj oblasti su radni odnosi i regulativa vezana za njih. Važnost Opšteg kolektivnog ugovora je istekla, a sada su u toku nastojanja da se praznina popuni sektorskim kolektivnim ugovorima. Ova Bela knjiga nudi dosta preporuka kako da se ova oblast unapredi. Imajući u vidu da se na radne odnose odnosi čak 28 preporuka, najviše u odnosu na druga poglavља ove Bele knjige, jasno je da se radi o najintenzivnijem izražavanju potrebe da se sadašnje stanje promeni.

INFRASTRUKTURA

TRANSPORT

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Povećati iznos sredstava za održavanje i popravku glavnih puteva kako bi se zaustavilo dugoročno propadanje putne mreže.	2009		✓	
Povećati napore na jačanju institucionalne reforme i izgradnje institucija u oblasti infrastrukture sa naglaskom na transport.	2009		✓	
Ponovo uvesti kvalitet u republičku upravu za puteve kako bi se obezbedio da pruži odgovarajući institucionalni okvir u ovoj oblasti.	2009			✓
Povećati napore u razvoju privatnog sektora i povećati učešće privatnog sektora u izgradnji glavnih drumskih i železničkih saobraćajnica u Srbiji.	2009			✓
Povećati napore da se javni troškovi reformi svedu na minimum putem tarifiranja korisnika kad god je to racionalno i kroz veće učešće privatnog sektora tamo gde postoji dovoljno prostora za konkureniju.	2009		✓	
Uspostaviti delotvoran sistem naplate putarine u Srbiji i smanjiti iznos putarine kako bi se na puteve u Srbiji vratio tranzitni saobraćaj (putnički i teretni).	2009			✓

STANJE

U sektoru transporta u Srbiji postoje veliki nedostaci ali i mogućnosti. Neodrživa tarifna i finansijska politika i neadekvatna upotreba postojećih sredstava za posledicu su imali značajno pogoršanje stanja u ovom sektoru i niži kvalitet infrastrukture i opreme. Institucionalne mogućnosti su takođe dosta urušene, s obzirom na to da su sistemi i procedure za planiranje, praćenje i rukovođenje aktivnostima u oblasti saobraćaja zapostavljeni ili čak zloupotrebljavani u praksi.

Tokom prethodnih nekoliko godina, institucije su morale da se usredsrede na rešavanje hitnih situacija, što je ostavilo malo prostora za razvoj i sprovođenje dugoročnih planova. To je za posledicu imalo nedostatak efikasnosti i uska grla koja će svakako usporiti ekonomski oporavak ukoliko se uskoro ne počne sa rešavanjem tih problema.

Trenutna ekomska kriza naročito je pogodila građevinski sektor, uključujući i izgradnju najvažnijih infrastrukturnih objekata. Vlada je suočena sa višim budžetskim deficitom od planiranog, pa stoga budžetsko finansiranje infrastrukturnih

radova neće biti (u potpunosti) izvodljivo tokom 2011. godine, na isti način na koji to nije bilo moguće ni u 2010.

POBOLJŠANJA

Vlada Republike Srbije najavila je tzv. Transport master plan za Srbiju kojim su predviđeni projekti ulaganja u infrastrukturu u narednih 17 godina, u vrednosti od 22,18 milijardi evra. Ovo finansiranje biće obezbeđeno iz budžeta, preko projekata javno-privatnog partnerstva (PPP projekata) i kredita. Ostvarenje ovog plana ostaje za budućnost. Trenutno, taj plan obuhvata četiri velika projekta koji bi trebalo da budu završeni do 2015. godine.

Radovi na izgradnji Koridora 10 i Koridora 11 (koji povezuje Srbiju sa crnogorskim autoputem Bar–Boljare) su još uvek u toku. U aprilu 2010. godine, Srbija je sa Vladom Narodne Republike Kine potpisala ugovor o izgradnji mosta preko Dunava. Iako je trebalo da građevinski radovi na izgradnji ovog mosta počnu krajem 2010. godine, najnovija vest je da će se to desiti na jesen 2011. Najveće dostignuće u oblasti transporta u 2011. godini je puštanje u saobraćaj mosta preko Beške na Dunavu kod Novog Sada u oktobru. Most

kod Ade Ciganlige je u finalnoj fazi izrade i njegovo puštanje u saobraćaj se očekuje krajem 2011. ili početkom 2012. godine.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako je Vlada obezbedila značajna sredstva za popravku postojeće i izgradnju nove infrastrukture, nedostatak finansiranja za sveobuhvatnu reformu infrastrukture još uvek predstavlja goruci problem. Zbog nedovoljnih budžetskih prihoda u 2011, izvesno je da neki od predviđenih projekata neće biti ostvareni.

To postavlja i pitanje nedovoljnog učešća privatnog sektora (PPP projekti) u razvoju i sprovođenju infrastrukturnih projekata. Ugovor o koncesiji zaključen sa konzorcijumom Alpine–Porr za autoput Horgoš–Požega koji je raskinut zbog nedostatka sredstava, je predstavljao prvi PPP projekat u Srbiji. Nedostatak investitora koji bi se angažovali na ovakvim vrstama projekata može se, između ostalog, objasniti nedostacima u zakonskom i regulatornom okviru. U ovom trenutku, Vlada nema druge alternative osim uzimanja kredita za finansiranje građevinskih radova. Međutim, stručnjaci upozoravaju da Srbija treba da izbegava preveliko zaduživanje

za finansiranje građevinskih radova i da bi umesto toga trebalo da obezbedi sve neophodne preduslove za partnerstvo sa privatnim sektorom u ostvarivanju ovih fundamentalnih napora. Očekuje se da će donošenjem novog Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama koje je predviđeno za jesen 2011. godine, doći do porasta broja PPP investicija u ovoj oblasti u Srbiji. Donošenjem ovog Zakona, investitori će imati precizniji i jasniji pravni okvir kojim je regulisan PPP u Srbiji, što će, nadamo se, privući više njih kao potencijalne partnere republičkoj i lokalnoj vlasti.

Još jedan problem u ovoj oblasti su visoke putarine, zbog kojih je manji obim teretnog saobraćaja na srpskim putevima. Iako su putarine sada izjednačene za domaća i strana vozila, i dalje su znatno više nego u susednim zemljama, što je rezultiralo smanjenjem prihoda od tranzitnog turizma jer se veći deo (prvenstveno) teretnog saobraćaja odvija preko Rumunije i Bugarske gde su putarine niže. Investitori koji bi učestovali u PPP projektima moraju da računaju na stabilne prihode od putarina kojima bi otplaćivali svoje investicije. Srbija je takođe propustila da uvede jeftiniji i efikasniji sistem vinjeta koji se sprovodi širom Evrope umesto sistema naplate putarine. Uznemiravajuće je da svakih nekoliko meseci javno preduzeće za puteve traži povećanje ionako visokih iznosa putarina.

PREPORUKE SAVETA

- Povećati iznos sredstava za održavanje i popravku glavnih puteva kako bi se zaustavilo dugoročno propadanje putne mreže;
- Povećati napore na jačanju institucionalne reforme i izgradnje institucija u oblasti infrastrukture sa naglaskom na transportu;
- Uvesti kvalitet u republičku upravu za puteve kako bi se obezbedilo pružanje odgovarajućeg institucionalnog okvira u ovoj oblasti;
- Povećati napore u razvoju privatnog sektora i povećati učešće privatnog sektora u izgradnji glavnih drumskih i železničkih saobraćajnica u Srbiji;
- Povećati napore da se javni troškovi reformi svedu na minimum putem tarifiranja korisnika kad god je to racionalno, i kroz veće učešće privatnog sektora tamo gde postoji dovoljno prostora za konkureniju;
- Uspostaviti delotvoran sistem naplate putarine u Srbiji i smanjiti iznos putarine kako bi se na puteve u Srbiji vratio putnički i teretni tranzitni saobraćaj.

ENERGETSKI SEKTOR

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Izmeniti Zakon o energetici kako bi bile uključene odredbe iz Energetskog sporazuma i kako bi mogle da budu primenjene odredbe kojima se obezbeđuju olakšice povlašćenim proizvođačima električne energije.	2009	✓		
Potretno je povećati javnu svest o efikasnom korišćenju električne energije i potrebi da se poveća cena električne energije.	2009		✓	
Prekinuti monopol Naftne industrije Srbije što je pre moguće kako bi se privukli potencijalni investitori.	2009	✓		
Doneti propise o energetske efikasnosti bilo kao deo Zakona o energetici ili kao odvojeni zakon i uključiti zahteve za energetskom efikasnošću u sektorsko zakonodavstvo koje reguliše izgradnju i proizvodnju građevinskih materijala.	2010		✓	
Pripremiti i ponuditi investitorima definisane i opremljene lokacije sa svom potrebnom infrastrukturom.	2009			✓

STANJE

Novi Zakon o energetici usvojen je 28. jula 2011. godine. Usvajanjem novog Zakona o energetici Srbija je usaglasila svoje primarno zakonodavstvo sa tzv. Drugim energetskim paketom EU, na šta je obavezna prema Ugovoru o osnivanju Energetske zajednice. Ključne novine koje je uveo novi Zakon o energetici uključuju ustanavljanje rasporeda za otvaranje tržišta, podsticaje za „zelenu“ energiju, mogućnost isključenja primena pravila o pristupu mreži za nove interkonektore i prenosnu infrastrukturu, te jačanje regulatorne uloge Agencije za energetiku.

Početkom 2011, Srbija je konačno liberalizovala tržište nafte i naftnih derivata. Iako se očekivalo, liberalizacija nije rezultirala nižim cenama derivata.

POBOLJŠANJA

Poboljšanja uvedena u primarno zakonodavstvo

Kako je gore navedeno, Srbija je konačno usaglasila svoje primarno zakonodavstvo u energetskom sektoru sa Drugim energetskim paketom EU, na šta je obavezna prema

Ugovoru o osnivanju Energetske zajednice.

Novi Zakon o energetici uveo je značajne novine u sektor obnovljivih izvora energije (OIE). Najpre, Zakon sada izričito predviđa da proizvođači energije iz OIE imaju pravo na feed-in tarifu. Dalje, novi Zakon o energetici uvodi mogućnost da proizvođači vetro i solarne energije dobiju status preliminarnog privilegovanog proizvođača (u granicama slobodnog kapaciteta). Preliminarni status privilegovanog proizvođača može se dobiti nakon što investitor dobije građevinsku dozvolu. Uvođenjem preliminarnog ugovora o obaveznom otkupu (PPA – Power Purchase Agreement) koji se sada može zaključiti pre završetka izgradnje proizvodnih objekata, novi Zakon o energetici konačno je izašao u susret investitorima u OIE sektoru. Propise neophodne za implementaciju ovih novina Vlada bi trebalo da usvoji do kraja decembra 2011. godine.

Proizvodnja energije više neće imati status delatnosti od opštег interesa. U skladu sa tim, proizvodnja energije više neće biti predmet brojnih formalnosti koje nameću propisi kojima se uređuju aktivnosti od opšteg interesa, uključujući pre svega obavezu da proizvođač zaključe ugovor o povravanju vršenja delatnosti od javnog interesa sa Vladom.

Ostale energetske aktivnosti, poput prenosa, transporta i distribucije energije, i dalje će imati status aktivnosti od opšteg interesa.

Zakon o energetici predviđa mogućnost isključenja nove prenosne infrastrukture od principa ravnopravnog pristupa prenosnim sistemima. Mogućnost izuzeća je predviđena i za infrastrukturu u sektoru prirodnog gasa. Izuzimanje je predviđeno za nove interkonektore i za sisteme za skladištenje prirodnog gasa, kao i značajno uvećanje postojećih kapaciteta. Osnovni uslovi za izuzeće nove infrastrukture su propisani zakonom, dok će bliži uslovi i postupak za izuzeće biti propisani u posebnom propisu ministarstva nadležnog za poslove energetike.

Novi Zakon o energetici oduzima ovlašćenja Vlade u određivanju cena energije. Počev od 1. oktobra 2012. godine Vlada neće odobravati regulisane (tarifne) cene energije, koje će biti predmet odobrenja Agencije za energetiku.

Liberalizacija tržišta nafte

Od 1. januara 2011. godine, Vlada Republike Srbije liberalizovala je tržište nafte i naftnih derivata. Pre ove liberalizacije, Vlada je koristila dva glavna instrumenta kako bi regulisala tržište naftnih derivata:

- određivanje najviše dozvoljene cene naftnih derivata po Uredbi o cenama derivata nafte. Uredba o cenama derivata nafte ukinuta je 29. decembra 2010. godine. Shodno tome, cene naftnih derivata se sada određuju slobodno na osnovu tržišnih principa;
- nametanje ograničenja na uvoz i preradu nafte u skladu sa Uredbom o uslovima i načinu uvoza i prerade nafte odnosno naftnih derivata. Po Uredbi o uslovima i načinu uvoza i prerade nafte odnosno naftnih derivata, uvoz sirove nafte nije bio ograničen, dok je uvoz naftnih derivata bio dozvoljen samo Naftnoj industriji Srbije, kontrolisanoj od strane kompanije Gazprom Neft (NIS). Pored toga, uvoznici sirove nafte mogli su da je obrađuju isključivo u rafinerijama čijim radom je upravlja NIS.

Značajni projekti

Javno preduzeće Elektroprivreda Srbije (EPS) i nemački RWE Innogy osnovali su zajedničko preduzeće Moravske

hidroelektrane. Moravske Hidroelektrane biće zadužene za izgradnju pet hidroelektrana na reci Velika Morava ukupne instalisane snage od oko 150 MW. Vrednost investicije je procenjena na oko 350 miliona evra.

EPS i Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) potpisale su ugovor o kreditu vrednom 80 miliona evra za finansiranje projekta unapređenja zaštite životne sredine u rudarskom basenu Kolubara. Ukupna vrednost projekta je 180 miliona evra. Ostatak sredstava neophodnih za projekat biće obezbeđen iz zajma KfW Banke (74 miliona evra) i iz sopstvenih sredstava EPS-a (26 miliona evra).

EPS i italijanska kompanija Edison potpisali su predugovor o saradnji u izgradnji termoelektrane Kolubara B – dva bloka instalisane snage od po 375 MW. Studija izvodljivosti treba da se završi početkom 2012. godine, nakon čega bi EPS i Edison trebalo da osnuju zajedničku kompaniju za realizaciju ovog projekta. EPS bi trebalo da uloži radove i opremu instalisanu u elektrani u zamenu za 36,4% udela u kompaniji.

Revitalizacija prvog od šest agregata u hidroelektrani Đerdap I je završena. Nakon revitalizacije, njegov kapacitet je povećan za 10%. Revitalizacija ostalih agregata treba da bude završena u narednih 5 godina. Vrednost čitavog projekta je procenjena na 168 miliona američkih dolara.

PREOSTALI PROBLEMI

Glavna prepreka poboljšanju situacije u sektoru ostaju brojne dozvole i odobrenja koja su potrebna za razvijanje projekata i duge procedure za izdavanje relevantnih dozvola i odobrenja. Štaviše, vlasti često ne izdaju neophodne saopštosti u rokovima predviđenim zakonom. Na primer, razvijanje jednog projekta u Vojvodini koji je započelo 2005. godine još uvek je daleko od završetka.

Energetksa zavisnost od uvoza ostaje takođe značajan problem u energetskom sektoru. Prema Energetskom bilansu za 2011. godinu, ukupne količine primarne energije neophodne za potrošnju u 2011. godini iznose 15.092 miliona tona ekvivalenta nafte (Mtoe), što je 1% više nego u 2010. Količine bi trebalo da budu obezbeđene kroz domaću proizvodnju (63%) i neto uvoz (37%). Istovremeno, ove količine pokazuju trend povećanja uvozne zavisnosti za 3% u odnosu na 2010.

Jedan od razloga za značajnu zavisnost od uvoza je nedostatak investicija u energetskom sektoru, naročito u proizvodnju električne energije. Iako su cene struje povećane u proleće 2011. godine, one su i dalje značajno niže nego što bi bilo potrebno kako bi se obezbedile investicije u nove kapacitete i revitalizaciju postojećih.

Globalna finansijska situacija takođe ima uticaj na investicije u energetskom sektoru, s obzirom da je teško obezbediti finansiranje neophodno za razvoj energetskih projekata.

Konačno, pozitivni efekti novina uvedenih Zakonom o energetici, poput podsticaja u sektoru OIE biće dostupni tek nakon izdavanja podzakonskih akata neophodnih za implementaciju Zakona o energetici. Pre svega, detaljni uslovi za korišćenje podsticaja za u OIE sektoru, davanje statusa privilegovanoj i preliminarnoj privilegovanoj proizvođača i „slobodni kapacitet“ za vetro i solarne elektrane treba da budu uređeni od strane Vlade do decembra 2011. Naročita briga investitora u sektoru predstavlja tzv. „slobodni kapacitet“ tj. ograničenja u vezi sa ukupnom instalisanom snagom vetro i solarnih elektrana koje će imati pravo na *feed-in* tarifu.

PREPORUKE SAVETA

- Pojednostavljanje procedura za izdavanje dozvola i saglasnosti neophodnih za razvijanje projekata;
- Povećanje efikasnosti javne administracije;
- Izdavanje podzakonskih akata neophodnih za implementaciju Zakona o energetici na vreme;
- Uključivanje zainteresovanih strana u proces donošenja podzakonskih propisa;
- Potrebno je povećati javnu svest o efikasnom korišćenju električne energije i potrebi da se poveća cena električne energije;
- Pripremiti i ponuditi investitorima definisane i opremljene lokacije sa svom potrebnom infrastrukturom.

TELEKOMUNIKACIJE

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Ukidanje poreza na upotrebu mobilnog telefona u iznosu od 10%.	2010	√		
Neophodno je da regulatorno telo bude spremno da primeni novi Zakon o elektronskim komunikacijama i da sproveđe odgovarajuće analize tržišta propisane Zakonom.	2010		√	
Izdavanje nedostajućih podzakonskih akata i prilagođavanje postojećih u skladu sa regulatornim standardima, zahtevima i procedurama EU.	2007		√	
Ukidanje birokratskih procedura u pogledu telekomunikacija (izdavanje sertifikata za dizajn telekomunikacione opreme i mreže, tehničke kontrole ugradnje i rada telekomunikacione opreme, zahtevi za detaljnom dokumentacijom za dizajn proizvoda i mreže, tehnička kontrola ispunjavanja međunarodnih standarda i sl.).	2009			√
Stimulisanje usluga širokopojasnog pristupa.	2008			√
Ohrabruvanje razvoja nove telekomunikacione infrastrukture i omogućavanje korišćenja postojeće alternativne infrastrukture za sve vrste elektronskih usluga.	2007		√	
Rebalansiranje tarifa fiksne telefonije na osnovu strukture cena zasnovane na troškovima.	2007	√		
Efikasna primena Zakona o planiranju i izgradnji.	2010		√	
Odluka o alokaciji digitalne dividende i usvajanje novog Plana namene zasnovanom na principu tehnološke neutralnosti.	2010			√

STANJE

Protekla godina donela je niz značajnih promena u funkcionisanju regulatornog okvira telekomunikacija.

Kao deo rekonstrukcije Vlade Republike Srbije, u martu 2011. godine, napravljena je rekonstruisana Vlada koja broji ukupno 17 ministarstava. Ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo spojeno je sa Ministarstvom kulture u novo Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva.

Neposredno posle stvaranja novog ministarstva, a u okviru njega, dolazi do osnivanja Uprave za digitalnu agendu koja ima za cilj završetak projekata iz informacionog i elektronskog sektora te obavljanje poslova u cilju unapređenja informaciono-komunikacionih tehnologija u Srbiji.

Takođe u martu 2011. godine, Vlada Republike Srbije je, sa velikim kašnjenjem, usvojila predlog za izbor članova upravnog odbora RATEL-a, koji je posle potvrđen izborom predloženih članova od strane Parlamenta Republike Srbije.

U cilju primene Zakona o elektronskim komunikacijama, RATEL je pokrenuo niz javnih konsultacija vezanih za donošenje neophodnih podzakonskih akata. Po prvi put, definisano je ukupno 9 tržišta koja su podložna regulaciji, te je u skladu sa tim, prvi put urađena analiza tržišta elektronskih komunikacija, te su predloženi operatori sa značajnom tržišnom snagom (ZTS operatori) kao i njihove obaveze po tom osnovu.

Dugo očekivana prodaja Telekoma Srbija nije uspešno završena. U oktobru 2010. godine, raspisan je tender za prodaju 51% akcija, te iako je Vlada produžavala rok za dostavljanje

ponuda, u maju 2011. se odustalo od prodaje ovog državnog giganta zbog neispunjena zahteva tendera.

U 2010. godini zabeležen je pad prihoda od telekomunikacionih usluga u odnosu na 2009. godinu za 50 miliona evra, a takođe su smanjene i ukupne investicije u telekomunikacije za 14 miliona evra, što svedoči o posledicama krize i smanjenju rasta tržišta.

POBOLJŠANJA

Zahvaljujući naporima operatora, nadležnog ministarstva i RATEL-a, ali i konkretnim pokazateljima Zavoda za statistiku, koji su potvrdili izlazak zemlje iz ekonomske krize, Vlada Republike Srbije je donela odluku o ukidanju poreza na usluge korišćenja mobilnog telefona od 1. januara 2011. godine. Ova odluka je operatore mobilne telefonije oslobođila nameta koji je uveden zbog prenosa efekata svetske finansijske krize na Srbiju.

Izmene Zakona o planiranju i izgradnji usvojene su u martu 2011. godine na osnovu kojih je predviđeno da za antene, pod određenim uslovima, nije potreban postupak dobijanja građevinske dozvole, odnosno ne primenjuju se odredbe Zakona o planiranju i izgradnji, što je rezultat dvogodišnjih zajedničkih napora operatora.

U maju 2011. godine, regulatorno telo je objavilo javne konsultacije o analizi relevantnih tržišta elektronskih komunikacija, te objavilo nacrte rešenja o proglašenju ZTS operatora¹ kao i njihovih obaveza. Time je prvi put u Republici Srbiji urađena analiza tržišta po uzoru na standarde EU. Očekuje se kraj ove analize do kraja godine.

U istom periodu je donet i niz pravilnika koji za cilj imaju uspostavljanje pune primene Zakona o elektronskim komunikacijama. Određene naknade operatora prema RATEL-u su smanjene, ali mnoge komunalne naknade su porasle.

U junu 2011. godine završen je projekat „Digitalna škola“. U okviru projekta, 2.910 škola na području teritorije Republike Srbije opremljeno je sa 30.000 računara, a sredstva za realizaciju projekta obezbeđena su iz naknada operatora iz 2009. godine.

U julu 2011. godine krenula je usluga prenosivosti broja u mobilnoj telefoniji. Time je okončan rad radne grupe, koju

sačinjavaju predstavnici RATEL-a i operatora, koja je radila na celokupnoj pripremi za implementaciju usluge prenosivosti broja u mobilnoj telefoniji.

Telekomu Srbija odobreno je povećanje maloprodajnih cena za usluge u fiksnoj telefoniji počev od avgusta 2011. Istovremeno, regulatorno telo je donelo odluku o smanjenju cena terminacije u fiksnu mrežu Telekoma Srbija za sve pozive iz drugih fiksnih mreža kao i iz svih mobilnih mreža. Obe odluke su na snazi od 1. avgusta 2011. godine.

PREOSTALI PROBLEMI

Kasni se sa izradom Akcionog plana kao sastavnog dela Strategije razvoja elektronskih komunikacija do 2020. godine. Akcioni plan je neophodna lista aktivnosti koja bi konkretizovala dalje planove i radnje institucija u ovoj oblasti, i svim učesnicima na tržištu omogućila veću predvidljivost.

Zakonom o elektronskim komunikacijama, puna liberalizacija fiksne telefonije odložena je za 2012. godinu. Neuspela prodaja Telekoma, malo tržišno učešće Oriona i očekivanje da Telenor krene sa pružanjem usluga fiksne telefonije, u ovom momentu su glavne odlike tržišta fiksne telefonije. U situaciji neuspele prodaje Telekoma Srbija, može se i dalje očekivati jak uticaj države na tokove u oblasti elektronskih komunikacija.

Takođe je potrebno uspešno realizovati proces uvođenja prenosivosti broja u fiksnoj telefoniji.

Uspostavljanje nadležnosti Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva nad kompletnim aktivnostima vezano za oblast telekomunikacija, odvija se usporeno. Potrebno je uspostaviti punu nadležnost Ministarstva nad aktivnostima u oblasti elektronskih komunikacija kako bi se omogućio rast tržišta elektronskih komunikacija, i ojačati kapacitete RATEL-a u primeni EU regulative.

Neophodno je poboljšati saradnju i koordinaciju prilikom izrade zakonskih predloga i podzakonskih akata između resornog ministarstva i drugih državnih institucija relevantnih za sektor telekomunikacija, posebno u oblasti izgradnje, životne sredine, zaštite potrošaca, uvođenja različitih vrsta taksi i naknada.

PREPORUKE SAVETA

Iako su od objavljivanja izdanja Bele knjige za 2010. godinu do danas napravljeni pomaci u regulatornom okviru tržišta elektronskih komunikacija, jedan broj preporuka Saveta koje su date u Beloj knjizi 2010. i dalje je aktuelan i neophodan za rast i razvoj tržišta elektronskih komunikacija u Republici Srbiji, te utoliko ima i veću težinu i značaj:

- Ukipanje birokratskih procedura u pogledu telekomunikacija (izdavanje sertifikata za dizajn telekomunikacione opreme i mreže, tehničke kontrole ugradnje i rada telekomunikacione opreme, zahtevi za detaljnom dokumentacijom za dizajn proizvoda i mreže, tehnička kontrola ispunjavanja međunarodnih standarda i sl.);
- Stimulisanje usluga širokopojasnog pristupa;
- Uvođenje prenosivosti broja u fiksnoj telefoniji;
- Ohrabrvanje razvoja nove telekomunikacione infrastrukture i omogućavanje korišćenja postojeće alternativne infrastrukture za sve vrste elektronskih usluga;
- Efikasna primena Zakona o planiranju i izgradnji, ukipanje nepotrebnih birokratskih procedura prilikom izgradnje baznih stanica, posebno u oblasti životne sredine (u delu koji se odnosi na izgradnju mreže);
- Odluka o alokaciji digitalne dividende i usvajanje novog Plana namene zasnovanog na principu tehnološke neutralnosti. Oslobođanje frekvencija koje se u Evropi koriste za javne mobilne servise – proširenje na 900 MHz, 1800 MHz i 2600 MHz.

Posebno izdvajamo sledeće:

- Neophodno je da regulatorno telo u što kraćem roku usvoji i prilagodi podzakonska akta Zakonu o elektronskim komunikacijama i standardima EU;
- Jačanje kapaciteta uprave i nezavisnog regulatornog tela u cilju rasta tržišta elektronskih komunikacija;
- Rešavanje problema postupanja po propisima za zaštitu životne sredine prilikom izgradnje telekomunikacione mreže (Uputstvo za izgradnju i korišćenje izvora nejonizujućeg zračenja) koji zbog svoje komplikovanosti i predugačkog procesa onemogućavaju razvoj infrastrukture i znatno usporavaju investicije operatora.

NEKRETNINE I GRADNJA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Novi Zakon o planiranju i izgradnji vrši uticaj na pet važnih oblasti: prostorno planiranje, izgradnju, građevinsko zemljište, restituiciju i legalizaciju. Sve ove oblasti moraju posebno da se regulišu, što je moguće pre kroz sistematska podzakonska akta.	2009		✓	
Republička Vlada i relevantna ministarstva pripremila su nacrt i usvojila nekoliko neophodnih podzakonskih akata. I dalje postoji problem konverzije bez naknade i problem registracije prava vlasništva nad građevinskim zemljištem zbog grubog tumačenja Zakona o planiranju i izgradnji. Podzakonska akta bi trebalo da omoguće jasnije tumačenje odredaba Zakona.	2010		✓	
Državna tela moraju da omoguće transparentnost i doslednost u svom radu, na svim nivoima, kao i da obezbede visoki nivo praćenja rada svih relevantnih institucija.	2009		✓	
Neophodno je da se još više uprosti proces izdavanja dozvola, a potrebno je i da se razmotri mogućnost smanjenja naknade za uređenje zemljišta i svih drugih početnih troškova vezanih za izgradnju, kao i kasniji operativni troškovi sa ciljem daljeg razvijanja tržišta i ubrzavanja procesa koji će omogućiti veći priliv investicija na ovo tržište.	2009		✓	
Potrebne su izmene i u kaznenoj politici u okviru Zakona o planiranju i izgradnji.	2009		✓	
Zakonski okvir koji definiše odnos investitora i izvođača radova treba poboljšati izmenom Zakona o obligacionim odnosima i pojedinih pravilnika koji definisu postupak izgradnje tako da odražava međunarodno priznatu najbolju praksu.	2010		✓	
Potrebljeno je izraditi nacrt Zakona o restituciji i dati ga na javnu raspravu radi usvajanja što je pre moguće.	2009		✓	
Zakon o državnom premeru i katastru je usvojen, a njegova implementacija bi trebalo da ubrza završetak Projekta katastar i omogući veću transparentnost na tržištu nekretnina.	2009		✓	
Nacrt novog Zakona o upravljanju i održavanju stambenih zgrada bi trebalo da bude donet najkasnije do početka 2012. i usvojen nakon javne rasprave.	2009		✓	
Država treba da donese nacrt Zakona o lizingu nekretnina i da isti usaglasi sa ostalim zakonima koji su u neposrednoj vezi sa poslovnim aktivnostima u oblasti nekretnina (posebno u delu oporezivanja dobiti kompanija i transparentnog poreskog tretmana operativnog lizinga/zakupa).	2009		✓	
Zakon o hipoteci je potrebno izmeniti u celosti. Postojeći Zakon o hipoteci nije u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnjom. Imajući u vidu da predmetni zakon ima previše propusta i nejasnih odredaba, potrebna je njegova izmena u celosti.	2010		✓	
Država, relevantna ministarstva, lokalni organi i Savet sa Odborom za nekretnine i sve druge organizacije koje se bave poslovima u vezi sa nekretninama, sa druge strane, treba da uspostave dijalog, komunikaciju i dugoročnu saradnju.	2009		✓	

STANJE

Zakon o planiranju i izgradnji usvojen u septembru 2009. godine i dalje je glavna oblast interesovanja Saveta. Ovaj Zakon je dodatno izmenjen i dopunjeno u aprili 2011. godine. Krajnji uticaj samog Zakona i njegovih skorašnjih izmena još uvek treba videti, a posebno imajući u vidu i usvajanje Zakona o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju koji reguliše pitanje restitucije.

Zakon o planiranju i izgradnji je izuzetno kompleksne prirode jer utiče na pet veoma važnih oblasti: prostorno planiranje, izgradnju, građevinsko zemljište, restituciju i legalizaciju, što stvara probleme u primeni Zakona u praksi.

Jedna od najvažnijih novina ovog Zakona je transformacija prava korišćenja zemljišta u pravo svojine nad građevinskim zemljištem. Kompanije koje su stekle zemljište u prethodnom periodu po osnovi privatizacije, stečaja ili u izvršnom postupku ili u skladu sa prethodno važećim zakonima kojima je uređivano građevinsko zemljište (važećim do 13. maja 2003. godine), moći će da svoja prava korišćenja pretvore u pravo svojine, uz plaćanje takse koja predstavlja razliku između tržišne vrednosti građevinskog zemljišta i troškova sticanja prava na zemljištu. Posle 60 godina, novi Zakon omogućava uvođenje prava svojine nad građevinskim zemljištem.

Važna promena je i mogućnost prenosa građevinske dozvole, što znači da investitor ima pravo da ustupi građevinsko zemljište i/ili objekat u izgradnji zajedno sa građevinskom dozvolom nekoj drugoj strani, a sve to uz pojednostavljenu administrativnu proceduru.

Zakon predviđa osnivanje Registra investitora koji će sadržati bazu podataka o svim investitorima u cilju sprečavanja manipulacija na tržištu nekretnina i izgradnje.

Proširena su i ovlašćenja građevinske inspekcije koja sada ima pravo da odmah obustavi izgradnju u slučaju nepotpune dokumentacije ili eventualne opasnosti po javnu bezbednost.

Zakon o planiranju i izgradnji predviđa legalizaciju imovine izgrađene bez građevinskih dozvola do momenta usvajanja Zakona, uz određene izuzetke koji su navedeni u Zakonu (na primer: imovina izgrađena na zaštićenom zemljištu

od prirodnog ili kulturnog značaja ili imovina izgrađena na javnim površinama, itd.). Krajnji rok za podnošenje zahteva za legalizaciju bio je 11. mart 2010.

Sve jedinice lokalne uprave moraju da usvoje urbanističke i prostorne planove u roku od 18 meseci; u slučaju propusta, predviđeno je raspuštanje skupštine. Planovi moraju da se izrade u digitalnoj formi i da budu na raspolaganju građanima.

Ponuđena zakonska rešenja, a naročito u delu koji se odnosi na konverziju, nisu dala željene rezultate u praksi. U tom smislu, u aprili 2011. godine usvojene su izmene i dopune Zakona o planiranju i izgradnji. Cilj izmena i dopuna jeste popunjavanje praznina (u domenu izdavanja i prenosa građevinskih dozvola i konverzije prava korišćenja u pravo svojine) kao i preciziranje pojedinih odredbi koje se u najvećem delu odnose na tehničke normative, a jednim delom i na konverziju prava korišćenja u pravo svojine.

Vlasništvo nad zemljištem i nekretninama

Trenutna ekonomска situacija koja opterećuje likvidnost kompanija posledica je sve većeg broja nenaplativih potraživanja, blokiranih računa i nelikvidnosti kompanija, a zanesljivanje obaveza države, trgovinskih lanaca i drugih velikih i snažnih subjekata prema malim subjektima odrazilo se i na sektor nekretnina. Iako je prošao prvi udar globalne ekonomске krize i recesije, zahvaljujući visokoj zavisnosti tržišta od lokalnih i specijalizovanih investitora u nekretnine, potpuni oporavak tržišta može se očekivati tek po ulasku najvećih investitora koji mogu da za potrebe tržišta obezbede velike projekte, a što bi se stimulisalo promenama u pravnoj regulativi koja uređuje oblast nekretnina.

Gradsko građevinsko zemljište koje je bilo u isključivom vlasništvu Republike Srbije, sada može da promeni vlasnika, pod uslovima koji uređuje novi Zakon o planiranju i izgradnji. Međutim, čini se da se proces transformacije odvija sporo ili je blokiran, i po svemu sudeći se neće okončati u doglednoj budućnosti.

Veliki broj nekretnina na atraktivnim lokacijama u Beogradu i drugim gradovima ostaje u vlasništvu grada i izdaje se, međutim, ne u skladu sa postojećim tržišnim uslovima. To obeshrabruje renomirane trgovce da uđu na tržiste. Ova pojava takođe doprinosi porastu sive ekonomije i smanje-

nju budžetskih prihoda. Postoji i veliki broj drugih nekretnina koje mogu da se preuzmu kroz proces privatizacije onih kompanija u čijem su vlasništvu.

Politika upravljanja i održavanja stambenih zgrada nije menjana još od 1995. godine kada je usvojen postojeći Zakon. Od tada nije bilo značajnijih promena Zakona o održavanju stambenih zgrada koji ne predviđa model profesionalnog upravljanja stambenim objektom (dobrovoljno angažovanje koje obično obavlja predsednik kućnog saveta), ali i ne obavezuje vlasnike stambenih jedinica da pomenuti Zakon primenjuju. Opštепrihvaćeni model organizacije je još uvek saradnja sa javnim komunalnim preduzećima, uz mogućnost angažovanja privatnih preduzeća za potrebe specifičnih radova.

Izgradnja

Postupak izdavanja građevinskih dozvola još uvek nije transparentan, dugo traje i opterećen je birokratskim procedurama. Glavni problem u vezi za postupkom izdavanja građevinskih dozvola leži u činjenici da za veći deo građevinskog zemljišta ne postoji usvojen urbanistički plan koji predstavlja preduslov za dodeljivanje lokacije za izgradnju i prateće građevinske dozvole. Novi zakon bi trebalo da poboljša situaciju u ovoj oblasti.

Veliki problem u postupku izgradnje predstavlja neadekvatna infrastruktura i postojeće birokratske procedure u javnim komunalnim preduzećima koja učestvuju u pomenutom postupku. Reforma ovog sektora je od izuzetnog značaja za celokupan postupak.

Dodatni problem u vezi za postupkom izdavanja građevinskih dozvola leži u činjenici da se pravo vlasništva nad određenom lokacijom stiče pre podnošenja zahteva za dobijanje građevinske dozvole. U većini slučajeva to znači da je potrebno postupak konverzije izvršiti pre pribavljanja građevinske dozvole, što dodatno produžava postupak i stvara dodatne troškove. Kako je postupak konverzije uz naknadu vrlo otežan ili blokiran, mnoge atraktivne lokacije koje bi mogle da privuku investitore nisu raspoložive za izgradnju.

Postojeći pravni okvir koji definiše odnos investitora i izvođača radova nije u skladu sa međunarodno priznatom najboljom praksom.

Zemljišni katastri

Novi Zakon o državnom premeru i katastru usvojen je u avgustu 2009. godine i treba da omogući efikasnije državne mere i formiranje i vođenje katastra nepokretnosti. Zakon je definisao osnovna načela kataстра, uzimajući kao model evropski model zemljišnih knjiga i drugih katastara nekretnina, sa ciljem da se omogući precizniji i transparentniji unos podataka u katastar nepokretnosti.

Projekat Katastar u Srbiji još uvek nije završen. Nekoliko beogradskih opština (Novi Beograd, Stari Grad, Vračar) završilo je katastarski sistem registracije zemljišta, međutim, pomenuti proces treba realizovati što je pre moguće. Dakle, objavljeni rok za realizaciju katastarske registracije – kraj 2010. godine, nije ostvaren.

Nepotpune zemljišne knjige i drugi podaci u vezi sa zemljišnim posedom, neosporno predstavljaju ključni problem u ovoj oblasti i doprinose pojavi mnogih nepravilnosti u okviru procesa sticanja prava vlasništva.

Problem predstavljaju i vrlo problematična i neuvedenačena tumačenja relevantnih propisa od strane nadležnih službi za katastar nepokretnosti, a dodatni problem predstavlja i izuzetno sporo odlučivanje nadležnog ministarstva po žalbama na takva rešenja.

Restitucija

U septembru 2011. godine usvojen je Zakon o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju koji je stupio na snagu 6. oktobra 2011. godine i reguliše pitanje restitucije.

Prioritet restitucije bazira se na njenim ogromnim potencijalima u smislu unapređenja sigurnosti prava vlasništva na simboličan i primeran način, jer veoma jasno pokazuje da država vraća ono što je nepravedno oduzeto, dok sa druge strane, usvajanje ovog zakona i njegova primena predstavljaju uslov za priključenje Srbije Evropskoj uniji.

Zakon o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju štiti stečena prava privatnih lica, a obaveza povraćaja postoji samo u slučaju da privatna lica nemaju nikakva prava na nepokretnosti koja može biti predmet vraćanja. Iako Zakon o vraćanju imovine i obeštećenju propisuje prioritet naturalne restitucije (vraćanje

oduzete imovine), izuzeci od naturalne restitucije su brojni tako da će, najverovatnije, najčešći oblik restitucije biti obeštećenje. Obveznik vraćanja imovine je isključivo Republika Srbija, jedinica lokalne samouprave, javno preduzeće čiji je osnivač Republika Srbija odnosno društvena preduzeća i zadruge, dok je obveznik obeštećenja isključivo Republika Srbija.

Lizing nekretnina

Izmenama Zakona o finansijskom lizingu iz maja 2011. uvedena je mogućnost finansijskog lizinga nepokretnosti. Međutim novi zakonski okvir nije dovoljno razrađen i ostaje da se vidi da li će finansijski lizing nekretnina zaživeti u praksi. Glavni problemi u primeni Zakona o finansijskom lizingu su vezani za tumačenja poreskih organa usluge finansijskog lizinga nekretnina.

Hipoteka

Nakon šest godina primene, Zakon o hipoteci pokazao je svoje jasne nedostatke u praksi. Samo primera radi može se navesti odredba člana 49, koja propisuje da u slučaju vandske prodaje hipoteke prava docnijih hipotekarnih poverilaca ostaju rezervisana, čime se implicira prodaja hipotekovane nepokretnosti zajedno sa hipotekama nižeg ranga, nejasan status objekata koji su izgrađeni na zemljištu pod hipotekom (odnosno da li se hipoteka automatski proteže i na te objekte), problemi koji nastaju u slučajevima projektnog finansiranja i slično.

Strogi bankarski propisi i restriktivno tumačenje odredaba Zakona o hipoteci od strane javnih registara nepokretnosti onemogućavaju primenu Zakona o hipoteci u celosti, te sa tim i ograničavaju mogućnost projektnog finansiranja izgradnje objekata.

POBOLJŠANJA

I dalje najveća promena se ogleda u usvajanju novog seta zakona koji su usvojeni u septembru 2009. godine (Zakon o planiranju i izgradnji, Zakon o državnom premeru i katastru, Zakon o socijalnom stanovanju) kao i izmene i dopune Zakona o planiranju i izgradnji iz aprila 2011. Iako je još suviše rano za analizu bilo kakvih rezultata, koji zavise od njihove primene i praktičnog efekta, novi set zakona može da bude veliki napredak na tržištu nekretnina. Ova oblast je veoma osetljiva, posebno u odnosu na restituciju, a njen

sveobuhvatno regulisanje u skladu sa postojećim međunarodnim zakonodavstvom i praksom predstavlja osnovu kontinuiranog razvoja i stvaranja uslova za povoljne i privlačne investicije i poslovno okruženje. Donošenje Zakona o vraćanju imovine i obeštećenju predstavlja krupan korak, ali je pitanje kakve će rezultate dati u budućnosti.

Vlasništvo nad zemljištem i nekretninama

Podzakonska akta kojima se preciznije reguliše oblast konverzije prava korišćenja u pravo svojine na građevinskom zemljištu su prвobитно usvojena tokom 2010. godine. Inicijalno su omogućavala jasnije tumačenje procesa konverzije, međutim, od maja 2011. godine proces koji je i do tada bio spor je praktično blokiran. Novi podzakonski akt je donet 1. septembra 2011. Ovaj akt je od izuzetnog značaja jer će odrediti sudbinu građevinskog sektora i oblasti nekretnina u narednom periodu. U samom podzakonskom aktu su uočeni tehnički nedostaci i pravne nedoslednosti i biće potrebna pojašnjenja ili čak i izmene da bi postao funkcionalan. Dodatno, izabrani model će biti vrlo težak za primenu i postoji mogućnost da značajan broj nekretnina neće moći da se konvertuje.

Zakon o hipoteci je pre četiri godine uveo mogućnost ponovnog izdavanja građevinske dozvole u postupku izvršenja hipoteke na polu-završenim objektima, na ime lica koje kupuje objekat. Međutim, ova mogućnost nije bila u skladu sa pretходnim Zakonom o planiranju i izgradnji, koji je insistirao da se ime investitora pojavljuje tokom celog postupka izgradnje, što je sada izmenjeno novim Zakonom koji predviđa mogućnost prenosa. Novi Zakon o državnom premeru i katastru usvojen je sa veoma važnom klauzulom koja predviđa da svaki deo imovine registrovane u katastru sadrži, takođe, i procenu njene vrednosti. To otvara mogućnost regulisanja i organizovanja ovog procesa kroz državno usvajanje pravila i procedura, primenom metodologije zbirne i pojedinačne procene.

Umesto postojećeg preferiranog tipa prava na zemljište – zakup građevinskog zemljišta, novi Zakon o planiranju i izgradnji uvodi mogućnost da investitor stekne pravo svojine u skladu sa uslovima koje predviđa Zakon.

Izgradnja

Prema novom Zakonu o planiranju i izgradnji, sve odredbe koje regulišu postupak dobijanja dozvole, pojednostavljaju ovaj proces, ali to mora da se potvrdi i u praksi.

Novi Zakon o planiranju i izgradnji predviđa mogućnost transfera građevinske dozvole, što znači da investitor može da prenese dozvolu na neko drugo lice u slučaju odustajanja od započete izgradnje.

Građevinska industrija (građevinske kompanije) polako prelazi iz prвobitno pretežno državnog u privatno vlasništvo.

Nekoliko opština su već uvele sistem „informacije na jednom mestu“ koji je namenjen stranim investitorima, što je značajno poboljšalo prethodno pomenuti problem pristupa potrebnim podacima, koji se ranije javljaо usled nedovoljno informacija i/ili nekvalifikovanog osoblja.

Restitucija

Usvojen je Zakon o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju koji je stupio na snagu 6. oktobra 2011. godine.

PREOSTALI PROBLEMI

Vlasništvo nad zemljištem i nekretninama

Primena Zakona o planiranju i izgradnji nije dala očekivane rezultate. Razlog tome leži u činjenici da odredbe koje se odnose na konverziju zemljišta ne sadrže jasna uputstva kako izvršiti konverziju. Zemljišni registri izbegavaju da slučajeve u kojima se zahteva konverzija zemljišta rešavaju sa pozitivnim ishodom, a čak iako dođe do pozitivnog ishoda u takvim slučajevima, javni pravobranioci na takvu odluku ulažu žalbu. To znači da odgovarajući državni organi nisu spremni da priznaju pravo svojine nad građevinskim zemljištem i da izbegavaju da se odreknu prava vlasništva koje je trenutno u korist Republike Srbije.

Štaviše, postupak izdavanja građevinskih dozvola i dalje iziskuje previše vremena.

Opštine nisu oduzimale od investitora građevinsko zemljište u vlasništvu države u slučajevima kada korisnici nisu izgradili objekat u dogovorenom periodu.

Još nije definisana jasna kaznena politika za nadležne lokalne organe uprave u slučaju kada isti ne izvrše ili kasno izvrše svoje obaveze.

U prethodnim godinama nije bilo značajnog poboljšanja u vezi sa upravljanjem i održavanjem stambenih zgrada. Zakon o održavanju stambenih zgrada iz 1995. godine predviđa usvajanje propisa u cilju daljeg uređenja ove oblasti, ali do danas ni za jedan od njih ne postoji čak ni nacrt (Zakon o održavanju stambenih zgrada iz 1993. godine još uvek je na snazi).

Za finansiranje održavanja stambenih zgrada sklapani su ugovori sa javnim komunalnim preduzećima za potrebe korektivnog održavanja i hitnih intervencija, i organizovano je prikupljanje novca za potrebe investicionog održavanja koje u praksi često ne može da se primeni.

Izgradnja

Ceo proces pribavljanja dozvola je i u 2010. godini ostao netransparentan, dugačak i opterećen birokratskim procedurama, pre svega kao posledica teškog i vremenski zahtevnog procesa prikupljanja dokumentacije koja je potrebna za podnošenje zahteva. U maju 2011. godine, broj izdatih građevinskih dozvola je za 13,1% veći u odnosu na maj 2010. godine, ali je indeks predviđene vrednosti radova u maju 2011. godine za 46,7% manji u odnosu na maj 2010. godine.

S druge strane, mogućnost prenosa građevinske dozvole odnosi se samo na slučajeve kada je građevinska dozvola već izdata, što znači da je potencijalni investitor već napravio nacrt glavnog projekta za razvoj date lokacije. U tom smislu, Zakon o hipoteci nije u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji zahvaljujući činjenici da nekretnina u razvoju ne predstavlja odgovarajuće osiguranje za finansiranje izrade glavnog projekta.

Zemljišni katastri

Projekat za katastar nepokretnosti koji finansira Svetska banka, još uvek nije završen u Srbiji – projekat je trebalo da bude gotov do kraja 2010. godine, ali je rok značajno probijen.

Katastarski sistem registracije zemljišta za nekoliko opština u Beogradu (Novi Beograd, Stari Grad, Vračar) u završnoj je fazi i biće na raspolaganju, ali ceo proces mora da se završi što je pre moguće, jer nepotpune zemljišne knjige i drugi podaci vezani za zemljište neosporno predstavljaju ključni problem u ovoj oblasti, što doprinosi pojavi mnogih nepravilnosti u procesu pribavljanja prava svojine.

Iako je nekoliko opština već uvelo sistem „informacije na jednom mestu“ koji je namenjen stranim investitorima, zbog nedostatka informacija i/ili nekvalifikovanog osoblja postoji problem u dostupnosti potrebnih podataka.

Restitucija

Zakon o vraćanju imovine i obeštećenju deklarativno propisuje princip vraćanja oduzete imovine kao osnovni, ali kroz veliki broj izuzetaka ukazuje da će najčešći model restitucije biti obeštećenje. Ovakav model restitucije predstavlja

pokušaj da se pomire suprotne interesi lica koja imaju pravo na restituiciju i lica koja su stekla prava na oduzetou imovinu (najčešće strani investitori).

Lizing nekretnina

Zakonska regulativa koja uređuje oblast lizinga još uvek ne predviđa mogućnost finansiranja lizinga i vanbilanski operativni lizing povoljan za odnos obaveza i sopstvenog kapitala kompanija i ne dozvoljava neograničavanje minimalnog trajanja ugovora o lizingu.

PREPORUKE SAVETA

- Novi Zakon o planiranju i izgradnji vrši uticaj na pet važnih oblasti: prostorno planiranje, izgradnju, građevinsko zemljište, restituciju i legalizaciju. Sve ove oblasti moraju posebno da se regulišu što je pre moguće kroz sistemska podzakonska akta u saradnji sa nevladinim sektorom;
- Republička Vlada i relevantna ministarstva pripremila su nacrt i usvojila neophodnih podzakonskih akata, jasno definišući uputstva za jedinice lokalne samouprave u vezi sa sprovođenjem novog Zakona o planiranju i izgradnji u svim oblastima. I dalje postoji problem konverzije uz naknadu i problem registracije prava svojine nad građevinskim zemljištem zbog restriktivnog tumačenja Zakona o planiranju i izgradnji od strane zemljišnih katastara. Podzakonska akta bi trebalo da omoguće jasnije tumačenje odredaba Zakona o planiranju i izgradnji ili barem uspostavljanje usaglašene prakse;
- Državna tela moraju da omoguće transparentnost i doslednost u svom radu na svim nivoima, kao i da obezbede visoki nivo praćenja rada svih relevantnih institucija;
- Neophodno je da se još više uprosti proces izdavanja dozvola, a potrebno je i da se razmotri mogućnost smanjenja naknade za uređenje građevinskog zemljišta i svih drugih početnih troškova, vezanih za izgradnju, kao i kasnijih operativnih troškova sa ciljem daljeg razvijanja tržišta i ubrzavanja procesa koji će omogućiti veći priliv investicija na ovo tržište;
- Potrebne su izmene i u kaznenoj politici u okviru Zakona o planiranju i izgradnji tako da kazne budu adekvatnije i strožije, jer su trenutno limitirane na samo novčane kazne;
- Zakonski okvir koji definiše odnos investitora i izvođača radova treba poboljšati izmenom Zakona o obligacionim odnosima i pojedinih pravilnika koji definišu postupak izgradnje tako da odražava međunarodno priznatu najbolju praksu;
- Nacrt novog Zakona o upravljanju i održavanju stambenih zgrada bi trebalo da bude donet najkasnije do početka 2012. godine i usvojen nakon javne rasprave. Neophodno je obezbediti kompletну zakonsku regulativu i propise kojima će se definisati vlasnička prava stanara i njihove obaveze u vezi sa upravljanjem i održavanjem, koji su neophodni za pravilno funkcionisanje sistema upravljanja i održavanja stambenih zgrada;

- Važnu oblast kao što je lizing nekretnina treba detaljnije i preciznije razraditi zakonom a ne podzakonskim aktima. Zakon treba uskladiti sa važećim propisima u oblasti nepokretnosti. Ovo posebno u delu koji se odnosi na mogućnost upisa zabeležbe postojanja lizinga kod javnog registra nepokretnosti, što je potrebno da bude decidedirano propisano bilo zakonom koji reguliše lizing bilo Zakonom o državnom premeru i katastru;
- Zakon o hipoteci je potrebno izmeniti u celosti. Postojeći Zakon o hipoteci između ostalog nije u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji. Imajući u vidu da predmetni zakon ima previše propusta i nejasnih odredaba, potrebna je njegova izmena u celosti;
- Država, relevantna ministarstva, lokalni organi i druge važne institucije sa jedne strane, i Savet na čelu Odbora za nekretnine i sve druge organizacije koje se bave poslovima u vezi sa nekretninama, sa druge strane, treba da uspostave dijalog, komunikaciju i dugoročnu saradnju vezano za strateška pitanja, sa ciljem poboljšanja uslova na tržištu nekretnina.

RADNA SNAGA

RADNOPRAVNI PROPISI

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Verujemo da je neophodno dodatno smanjenje troškova radne snage da bi se povećala stopa zaposlenosti i smanjio takozvani rad na crno. Ovo može da se postigne ili kroz dalje umanjenje stope poreza na prihode i iznos prihoda koji je izuzet od oporezivanja, ili smanjenjem socijalnih doprinosa.	2007			✓
Vremensko ograničenje privremene radne dozvole bi trebalo da bude produženo na 3 godine, postupak dobijanja poslovne vize i privremene boravišne dozvole trebalo bi da bude daleko manje komplikovan i vremenski zahtevan i postupak za prenos novčanih sredstava u inostranstvo od strane zaposlenih stranaca trebalo bi da bude pojednostavljen.	2007			✓
Komplikovani sistem obračuna zarada je dodatna barijera stranom ulaganju. Predlažemo da se deo zarade za radni učinak ne utvrđuje nužno na mesečnom nivou i da zarada po osnovu doprinosa zaposlenog poslovnom uspehu poslodavca ne bude posebna dodatna obavezna kategorija zarade. Sloboda dogovora zaposlenih i poslodavca i motivišući sistem zarade je osnov tržišnog funkcionisanja tržista rada.	2009			✓
Predlažemo da se postojeći član 120 Zakona o radu dopuni novim tačkama u okviru kojih će se utvrditi pravo na korišćenje službenog automobila kao i pravo na naknadu troškova stanovanja, te da se u tom smislu ujedno izmeni i član 105 Zakona o radu u okviru kojeg će se utvrditi da se pomenuta davanja iz člana 120 Zakona o radu takođe ne smatraju zaradom.	2010			✓
Predlažemo da naknada zarade za vreme odsustva usled bolovanja, državnih praznika, godišnjeg odmora, plaćenog odsustva itd. bude dugovana u iznosu osnovne zarade (konkretno: najmanje u visini osnovne zarade) uvećane po osnovu minulog rada.	2008			✓
Papirologija koja se odnosi na zaposlenje trebalo bi da bude pojednostavljena uvođenjem elektronske dostave dokumenata i elektronskim bazama podataka i primenom pravila elektronskog potpisa. U vezi sa tim stav 5 člana 122 zakona trebalo bi izbrisati.	2008			✓
U slučaju nedostatka znanja i sposobnosti zaposlenog ne bi trebalo da postoji obaveza da se oformi komisija već bi poslodavac trebalo da bude u mogućnosti da utvrdi razlog za otkaz na neki drugi odgovarajući način. Otkazni rok ne bi trebalo da bude duži od 15 dana.	2007	✓		
Skratiti rok za izdavanje rešenja o godišnjem odmoru na 5 dana pre dana početka godišnjeg odmora a još i manje ukoliko se takvo rešenje izdaje na zahtev zaposlenog i treba omogućiti da se rešenje o godišnjem odmoru može zaposlenom dostaviti elektronskim putem, s obzirom da se godišnji odmor često dogovara u kratkom roku posle obaveštenja, naročito u slučaju menadžmenta.	2007			✓

Radnopravni propisi bi trebalo da predvide mogućnost da zaposleni na porodiljskom odsustvu počne da radi sa nepunim radnim vremenom za vreme porodiljskog odsustva i da prima beneficije u vezi sa porodiljskim odsustvom u srazmernom iznosu.	2008			✓
Plaćanja regionalnim privrednim komorama treba da budu ujednačena širom Srbije.	2008			✓
Zaposleni koji su zaštićeni od otkaza po osnovu tehnološkog viška trebalo bi da imaju pravo da daju saglasnost na takav način otkaza, u kom slučaju bi imali pravo na beneficije za slučaj nezaposlenosti.	2009			✓
Službeni put u zemlji bi trebalo da bude definisan.	2009			✓
Predlažemo da se odredba važećeg Zakona o radu kojom je predviđeno da zaposleni ima pravo na naknadu troškova za vreme provedeno na službenom putu u inostranstvu najmanje u visini utvrđenoj posebnim propisima izmeni na način da se naknada ovih troškova može urediti i samo opštим aktom poslodavca.	2010			✓
Predvideti da van slučajeva predviđenih u članu 171, aneks ugovora o radu može takođe biti zaključen i u drugim slučajevima, na osnovu sporazuma poslodavca i zaposlenog.	2009			✓
Trajanje ugovora o radu na određeno vreme sa 12 meseci produžiti na 36 meseci. Zaključenje ove vrste ugovora ne treba da zavisi od postojanja bilo kakvih prethodnih uslova (rad na određenom projektu, povećanje obima posla, sezonski poslovi, itd.), već ugovorne strane treba da imaju slobodu kod zaključivanja ove vrste ugovora.	2010			✓
Predlažemo da se poslodavcu omogući da obavesti zaposlenog o promeni rasporeda radnog vremena najkasnije 3 dana pre takve promene.	2010			✓
Predlažemo da se period trajanja preraspodele radnog vremena utvrđuje na bazi kalendarske godine.	2010			✓
Predlažemo da se kumulativni kriterijumi za uvećanje dužine trajanja godišnjeg odmora zaposlenog utvrde na način kojim će se omogućiti poslodavcu da primeni samo one, koji odgovaraju njegovim poslovnim potrebama. Na navedeni način, poslodavci neće biti u obavezi da prime- njuju sve kriterijume, što je u ovom momentu slučaj.	2010			✓
Trenutno predviđeni minimum od 3 radne nedelje korишćenja godišnjeg odmora (ukoliko se isti koristi u delovima) je potrebno izmeniti odno- sno uskladiti sa Konvencijom MOR br. 132. U istom duhu, predlažemo i da se predviđi mogućnost drugačijeg sporazuma između poslodavca i zaposlenog.	2010			✓
Važno je da se izmeni način obračuna otpremnine tako da se visina ot- premnine u slučaju proglašenja zaposlenog za tehnološki višak bazira is- ključivo na godinama rada zaposlenog kod tog konkretnog poslodavca. U krajnjem slučaju, ostatak iznosa otpremnine (za preostali broj godina rada kod prethodnih poslodavaca) snosi država, o svom trošku.	2010			✓

Postojeći Zakon o radu treba izmeniti na način kojim bi se omogućilo poslodavcu da se u celosti regresira od zaposlenog (u iznosu koji je isplatio zaposlenom) u sledećem slučaju: ukoliko do dana prestanka radnog odnosa konkretnog zaposlenog osloboди obaveze zabrane konkurencije za period nakon prestanka radnog odnosa.	2010			✓
Predlažemo da se utvrdi duži rok trajanja mere udaljenja iz stava 2 člana 170 postojećeg Zakona o radu kao i mogućnost da se ovo udaljenje može utvrditi i u dužem trajanju od predviđenog u slučajevima za koje je drugim zakonom predviđena takva mogućnost.	2010			✓
Rokove zastarelosti iz člana 184 stav 1 je potrebno utvrditi u dužem trajanju.	2010			✓
Predlažemo da visina naknade štete iz člana 191 stav 5 Zakona o radu koju sud može dosuditi da poslodavac isplati zaposlenom bude ograničena na najviše 18 zarada koje bi zaposleni ostvario da radi, i to zavisno od vremena provedenog u radnom odnosu i godina života zaposlenog, kao i broja izdržavanih članova porodice zaposlenog.	2010			✓
Rok za pokretanje spora pred nadležnim sudom od strane zaposlenog (odnosno predstavnika sindikata čiji je zaposleni član ukoliko ga zaposleni ovlasti) potrebno je utvrditi u kraćem trajanju, te isti sa sadašnjih 90 dana smanjiti na 30 dana.	2010			✓
S obzirom da je odbijanje dela zarade delotvorna disciplinska mera i kao takva predviđena zakonima pojedinih okolnih zemalja, predlažemo da odbijanje dela zarade bude eksplicitno navedeno u Zakonu o radu kao moguća mera, i čija visina ne bi prešla 20% ugovorene osnovne mesečne zarade zaposlenog.	2010			✓
Stav 3 člana 180 Zakona o radu treba izdvojiti u poseban član „180a“ kojim bi bilo predviđeno da u slučaju povrede obaveze ili nepoštovanja radne discipline od strane zaposlenog, poslodavac može izreći opomenu i obavestiti zaposlenog da će mu otkazati ugovor o radu ako ponovo učini istu ili sličnu povodu, bez davanja bilo kakvog upozorenja.	2010			✓
Poslodavac treba da ima pravo da zaposlenog privremeno (do 30 radnih dana) premesti na drugi odgovarajući posao (kod istog poslodavca) bez obaveze zaključivanja aneksa ugovora o radu, (u slučaju npr. potrebe izvršenja posla zaposlenog koji je na godišnjem odmoru, kraćem bolovanju i sl.) – kada to zahteva potreba procesa rada kod poslodavca.	2010			✓
Odredbe Zakona o radu je potrebno u potpunosti revidirati na način da se prilagode realnoj menadžerskoj strukturi svih pravnih lica, te istim predviđeti da o pitanjima iz domena radnih odnosa može odlučivati nadležni organ kod poslodavca koji je na to ovlašćen zakonom koji se primenjuje na konkretno pravno lice odnosno opštim aktom poslodavca.	2010			✓
Broj i vrsta poslova koje jedna osoba obavlja i dogovor koji je u vezi s tim postigla sa jednim, dva ili više poslodavaca, ne bi trebalo da budu predmet zakonskog regulisanja, već da zavise od ličnog izbora (rad van radnog odnosa).	2010			✓

Prošireno dejstvo OKU treba da bude stavljeno van snage iz razloga koji su prethodno navedeni, a da se odredbe zakona o proširenom dejstvu OKU u potpunosti izbrišu. Ukoliko se ovo ne desi, ostajemo pri preporukama datim u prethodnim izdanjima Bele knjige, pri čemu one ni pod kojim uslovima ne znače da se poslodavci – članovi Saveta – slažu sa OKU.	2009		✓	
Razmotriti mogućnost proširenja kruga zaposlenih ili perioda korišćenja novčane nadoknade u slučaju raskida radnog odnosa bez krivice zaposlenog.	2010			✓
Ovaj zakon bi trebalo da se terminološki uskladi sa posebnim zakonima iz ove oblasti.	2009			✓
Procena radnih sposobnosti i izdavanje rešenja o procenjenoj radnoj sposobnosti trebalo bi da se vrše od strane istog organa radi skraćenja procedure. Predložili bismo dodeljivanje vršenja ove procedure drugom nadležnom organu, a ne PIO, s obzirom na značajan obim posla koji PIO već obavlja.	2009			✓
Efikasniji način za postizanje većeg stepena zaposlenosti osoba sa invaliditetom bi bio stimulisanje poslodavaca da zapošljavaju ove osobe putem određenih podsticajnih mera pre nego kažnjavanje poslodavaca. Dodatno, postoje poslovne aktivnosti za čije obavljanje je praktično nemoguće zaposliti osobu sa invaliditetom (građevinske aktivnosti i sl.).	2009			✓
Postupak pribavljanja poslovnih viza i boravišne dozvole je preterano komplikovan i neefikasan, te je u tom smislu potrebno povećati praktičnu primenljivost ovog zakona.	2009			✓
Zakon o zaštiti građana Republike Srbije na radu u inostranstvu treba osavremeniti i uskladiti sa relevantnim propisima. Brzu pokretljivost radne snage treba omogućiti uz smanjenje administrativnih prepreka i nepotrebno dugih procedura. Alternativno, treba staviti ovaj zakon van snage, a osnovna pitanja regulisati Zakonom o radu.	2009			✓
Koncept iznajmljivanja radne snage trebalo bi da bude regulisan posebnim propisom koji bi uredio sva važna pitanja u vezi sa ovim (odnos poslodavca i pojedinca, poslodavca i korisnika usluga, zaposlenog i korisnika usluga, bezbednost i zdravlje na radu itd.).	2009			✓
Koncept iznajmljivanja radne snage trebalo bi da bude regulisan na način da se sâm odnos koji se uspostavlja između lica koje je zaposleno kod davaoca „outsourcing“ usluga i korisnika takvih usluga ne postavlja na nivo radnog odnosa.	2010			✓
Isključivo zakonom regulisani uslovi za izdavanje dozvole za rad kao i sadržine opštih uslova poslovanja agencije (isključujući u to i naknadu za izdavanje dozvole za rad) stvaraju pravnu sigurnost kojom se isključuje bilo kakvo diskreciono odlučivanje (npr. ministarstva) povodom ovih važnih pitanja.	2010			✓

STANJE

Najznačajnija izmena u radnopravnim propisima u 2011. godini je prestanak važenja Opštег kolektivnog ugovora (OKU) 17. maja, čime su prestale da važe sve obaveze koje su prethodno uvedene ovim aktom za sve poslodavce u Srbiji. S druge strane, zaključen je poseban kolektivni ugovor za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala, koji je na snazi od januara 2011. godine, kao i poseban kolektivni ugovor za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede, koji je na snazi od marta 2011. godine. Nakon toga je usledila odluka ministra za rad i socijalnu politiku o proširenoj primeni ovih posebnih kolektivnih ugovora na sve poslodavce koji obavljaju navedene delatnosti. Sadržina ovih posebnih kolektivnih ugovora slična je ranije važećem OKU. Takođe, prema nezvaničnim informacijama u javnosti, pregovori o novim posebnim kolektivnim ugovorima u delatnosti metalurgije i trgovine, kao i u delatnosti hemije i nemetala su trenutno u toku i njihovo zaključenje se može uskoro očekivati. Prema tome, iako je OKU prestao da važi, čini se da će biti zamjenjen zaključenjem više posebnih kolektivnih ugovora u raznim industrijama i mogućim proširenjem njihove primene na sve poslodavce u tim industrijama.

Osim gore navedenog, u 2011. godini nije bilo značajne zakonodavne aktivnosti u oblasti radnopravnih propisa. Prema tome, propisi koji su stupili na snagu u toku 2010. godine i dalje su predmet diskusije i predstavljaju relevantni radnopravni okvir: Zakon o volontiranju (primenjuje se od 5. decembra 2010. godine), Zakon o centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja (na snazi od 15. maja 2010. godine), itd. Takođe, odredbe Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom (na snazi od 2009. godine, ali se u potpunosti primenjuju od 23. maja 2010. godine), koje se odnose na obavezu poslodavaca da zaposle određeni broj osoba sa invaliditetom, i dalje su u fokusu.

Podsećamo da određena društva koriste usluge agencija za najam radne snage, iako koncept iznajmljivanja radne snage nije regulisan, mada se u praksi toleriše.

Nova Uredba o podsticanju zapošljavanja (Službeni glasnik RS br. 32/2011 i 34/2011), na snazi od 21. maja 2011.

godine, unela je određene subvencije u vezi sa porezom na zarade i doprinosima za socijalno osiguranje, koje će biti primenjive u periodu do 12 meseci nakon prijema novih zaposlenih, pod uslovom da broj zaposlenih ne bude smanjen u toku tog perioda. Postojeći poslodavci ne mogu da smanjuju broj zaposlenih počev od 31. marta 2011. godine da bi mogli da se kvalifikuju za ove olakšice.

Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu primenjuje se od septembra 2010. godine. On detaljno reguliše sva pitanja u vezi sa zlostavljanjem na radu u smislu definicija, prava, obaveza, procedura itd. Veći deo Zakona je posvećen proceduri zaštite od zlostavljanja. U tom smislu, i procedura pred posrednikom i, nakon toga, procedura pred nadležnim sudom su potencijalno dostupne zaposlenima. Teret dokaza u ovoj sudskej proceduri je na poslodavcu, pod uslovom da zaposleni zlostavljanje na radu učini verovatnim. Trebalo bi napomenuti da je poslodavac odgovoran za štetu prouzrokovanoj od strane svog predstavnika ili od strane jednog zaposlenog drugom zaposlenom. Zakon takođe uvodi brojne obaveze za poslodavca u vezi sa sprečavanjem zlostavljanja na radu.

POBOLJŠANJA

OKU je prestao da važi 17. maja 2011. godine. Osim toga što je njegova proširena primena bila predmet značajnog kritikovanja od strane poslodavaca koji nisu bili članovi Unije poslodavaca koja je potpisala ovaj ugovor, prestanak važenja OKU bio je pozdravljen od strane velikog broja poslodavaca u Srbiji, s obzirom na to da njegov sadržaj u načelu nije bio u skladu sa principima moderne tržišne ekonomije, kao i na to da je bio proširen daleko izvan socio-ekonomskog konteksta za proširenje dejstva, koji je mogao biti opravдан u slučajevima koji su predviđeni Zakonom o radu.

Podsećamo da je Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom (koji je stupio na snagu 23. maja 2009. godine) usvojen u cilju omogućavanja osobama sa invaliditetom da lakše dođu do posla, imajući u vidu da velika većina takvih lica ne radi. U njemu se propisuju mere i aktivnosti za uključenje ovih lica u radno okruženje. Poslodavci – članovi Saveta snažno podržavaju

uključivanje osoba sa invaliditetom u radnu sredinu. Na navedeni način se poštuje različitost svakog pojedinca i pruža mogućnost uključivanja osoba sa invaliditetom u socijalni život. Osobe sa invaliditetom imaju jednako pravo na ostvarivanje osnovnih ljudskih prava, a društvo je shodno tome dužno da im omogući da budu pokretač vlastitog razvoja kao i razvoja društva u celini.

Na osnovu novodonetog Zakona o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja, prijava zaposlenih vrši se podnošenjem jedinstvene prijave u jedinstvenu bazu Centralnog registra, a do ispunjenja tehničkih uslova za uspostavljanje i vođenje ove baze, jedinstvena prijava podnosiće se Republičkom fondu za PIO ili Republičkom fondu za zdravstveno osiguranje. U skladu sa navedenim, od 1. oktobra 2010. godine se umesto dosadašnjih nekoliko obrazaca primenjuje potpuno novi obrazac jedinstvene prijave (M obrazac), koji će u narednom periodu (nakon tehničkog prilagođavanja nadležnih organa) biti moguće podneti i elektronskim putem.

Nova Uredba o podsticanju zapošljavanja unela je značajne subvencije u vezi sa porezom na zarade i doprinosima za socijalno osiguranje, što se očekuje da će podstići nova zapošljavanja i da će omogućiti izlazak dela radne snage iz sive zone. Međutim, postoje neke bojazni da će ova uredba takođe otvoriti pitanja diskriminacije. Novi zaposleni mogu biti angažovani na neodređeno ili određeno vreme, ali moraju da budu nezaposleni najmanje 6 meseci pre ovog novog zaposlenja, da bi njihov poslodavac mogao da se kvalifikuje za državne subvencije. Iznos subvencije za porez na zarade iznosi od 30% do 100% (poslednje u slučaju zaposlenih koji su mlađi od 30 ili stariji od 45 godina), pri čemu u oba slučaja država subvencionše poslodavcima ukupan iznos obaveznih doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. Navedene subvencije će biti primenjive 12 meseci nakon zapošljavanja novih zaposlenih, odnosno za vreme trajanja njihovog ugovora o radu na određeno vreme (ukoliko ovaj ugovor traje kraće), pod uslovom da se broj zaposlenih ne smanjuje u navedenom periodu. Postojeći poslodavci ne mogu da imaju smanjenje broja zaposlenih u odnosu na broj zaposlenih na dan 31. mart 2011. godine, uvećan za broj novih zaposlenih u skladu sa odredbama ove Uredbe.

PREOSTALI PROBLEMI

S obzirom da do sada nije došlo do bilo kakvog napretka u vezi propisa navedenih u daljem tekstu ovog poglavlja, te iz razloga što se isti smatraju naročito važnim za privlačenje i održavanje stranih ulaganja, Savet ovim i dalje podseća na sledeće:

Zakon o radu

Budući da se još uvek čekaju izmene Zakona o radu i da do dana ovog izveštaja nije bilo promena u pogledu pitanja koja su ranije od strane Saveta utvrđena kao naj-problematičnija, ostajemo pri komentarima datim u pret-hodnim izdanjima Bele knjige, koji se još uvek smatraju stanovištem članova Saveta u vezi sa ovim zakonskim aktom. Međutim, sve ove komentare nećemo ponavljati u ovom izdanju, već samo ističemo pitanja koja Savet smatra najvažnijim, i to:

- Obračun zarade je komplikovaniji nego ranije, a evidencija o zaradi treba da bude potpisana od strane zaposlenog, što u praksi može da bude veoma tehnički komplikован;
- Naknada zarade za vreme odsustvovanja sa rada u vreme bolovanja, na dan državnog praznika, za vreme go-dišnjeg odmora, plaćenog odsustva itd. obračunava se u visini prosečne zarade u prethodna tri meseca (članovi 114, 115, 116). U slučaju visokih jednokratnih isplata (kao što su godišnji bonusi) naknada zarade može biti znatno viša od same zarade koja bi pripala zaposlenom da ne odsustvuje sa rada. Dodatno, ovo rezultira nemogućnošću poslodavaca da planiraju svoj budžet;
- Načelno, papirologija koja se odnosi na zaposlenje i podaci koje treba da čuva svaki poslodavac su preobimni;
- Pojedine kategorije zaposlenih ne mogu biti otpuštene od strane poslodavca kao tehnološki višak čak i ako pristanu na otkaz (trudnica, žena na porodiljskom odsustvu, odsustvu radi nege deteta ili odsustvu radi posebne nege deteta, predstavnici sindikata), pri čemu, ukoliko potpišu sporazumni prestanak radnog odnosa, ne uživaju prava u vezi sa osiguranjem za slučaj nezaposlenosti;
- Zakon dozvoljava poslodavcima da ponude zaposlenima aneks na ugovore o radu samo u slučajevima navedenim u članu 171, koji ne obuhvata sve situacije kada je u praktiki potrebno zaključiti aneks;

- Radni odnos na određeno vreme je ograničen trajanjem do 12 meseci, kao i restriktivnim uslovima za njegovo ugovaranje;
- Trenutno predviđeni minimum korišćenja godišnjeg odmora od 3 radne nedelje (ukoliko se isti koristi u devetim) nije usklađen sa Konvencijom MOR br. 132, koja je ratifikovana zakonom objavljenim u Službenom listu SFRJ, br. 52/73), a koja predviđa da se „Jedan deo koristi bez prekida najmanje dve radne nedelje ukoliko drukčije nije predviđeno sporazumom koji važi za poslodavca i za dotično zaposleno lice“ (član 8);
- Odredbe važećeg Zakona o radu utvrđuju da se otpremnina u slučaju tehnološkog viška bazira na ukupnim godinama zaposlenog provedenim u radnom odnosu. To znači da je poslodavac koji otkazuje ugovor o radu po osnovu viška zaposlenih u obavezi da zaposlenom isplati otpremninu, ne samo za period trajanja radnog odnosa po osnovu poslednjeg ugovora o radu, već i za period rada zaposlenog kod prethodnih poslodavaca. Navedene odredbe, između ostalog, podstiču potencijalnu diskriminaciju zapošljavanja starijih osoba tj. lica sa dugogodišnjim radnim iskustvom;
- Trajanje mera udaljenja sa rada do 3 radna dana (član 170 Zakona o radu) je isuviše kratko i neefikasno u najvećem broju slučajeva;
- Poslodavac je u obavezi da zaposlenom ponudi zaključenje aneksa ugovora o radu čak i u slučaju samo privremenog premeštaja zaposlenog na drugi odgovarajući posao i za veoma kratko vreme – kada to zahteva potreba procesa rada kod poslodavca (npr. neophodno izvršenje posla koji obavlja zaposleni koji je na godišnjem odmoru, kraćem bolovanju i sl.);
- Jedina „disciplinska“ mera koju predviđa Zakon o radu je privremeno udaljenje zaposlenog s rada;
- Prema članu 48 Zakona o radu, direktor može da zaključi menadžerski ugovor (koji ne uspostavlja radni odnos) ili ugovor o radu koji je vezan za njegov/njen mandat, što znači da menadžerski ugovor ili ugovor o radu za direktora mogu biti automatski raskinuti nakon smene direktora sa ove pozicije. Međutim, nije jasno da li se ovo takođe može primeniti i na društva koja imaju upravni odbor umesto direktora. Takođe, nije jasno da li se ovo može primeniti i na izvršne direktore koji takođe mogu biti smenjeni sa svoje pozicije u bilo koje vreme, bez navođenja posebnog razloga;
- Načelno, odredbama važećeg Zakona o radu smanjuje se fleksibilnost u pojedinim oblicima radnog angažovanja (s obzirom da zakon ne pozna koncept iznajmljivanja radne snage i da ograničava mogućnosti angažovanja lica van radnog odnosa), čime se negativno utiče na nivo zaposlenosti i na povećanje sivog tržišta.

Posebni kolektivni ugovori

(za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala; za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede)

Nedavno zaključenje posebnih kolektivnih ugovora za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede, kao i za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala, bilo je neočekivano za poslodavce koji obavljaju delatnost u navedenim granama, a koji nisu članovi Udruženja poslodavaca koje je učestvovalo u zaključenju ovih posebnih kolektivnih ugovora. Ovi poslodavci su saznali za ishod socijalnog dijaloga tek nakon što su posebni kolektivni ugovori objavljeni i nakon što je usledila odluka ministra za rad i socijalnu politiku o proširenoj primeni na sve poslodavce koji obavljaju ove delatnosti. Na ovaj način, poslodavci koji nisu učestvovali u pregovorima i zaključenju ovih posebnih kolektivnih ugovora, prinuđeni su da poštuju razne obaveze koje su propisane na ovaj način. Ovo je izazvalo novu zabrinutost među stranim investitorima (od kojih su neki najveće kompanije u ovim granama), koji su se već protivili proširenoj primeni OKU i koji su uputili svoje kritike nadležnim organima u više navrata. Prema tome, svi argumenti koji su ranije navođeni protiv proširenog dejstva OKU odnose se i na prošireno dejstvo posebnih kolektivnih ugovora: (i) ugovor između dve strane se može proširiti na treću stranu koja nije učestvovala u njegovom zaključenju, što stvara dodatnu pravnu nesigurnost na ionako nestabilnom tržištu u Srbiji; (ii) prošrena primena je dala posebnim kolektivnim ugovorima pravnu snagu zakona bez redovne skupštinske procedure za usvajanje novog zakona; (iii) odluka o proširenoj primeni je političke prirode i nije izvesno da li su zakonski uslovi za njeno usvajanje ispunjeni; (iv) sadržaj posebnih kolektivnih ugovora nije u skladu sa principima savremene tržišne ekonomije (npr. određivanje osnovne zarade na osnovu koeficijenta i minimalne cene rada itd.).

Posebni kolektivni ugovori predviđaju u pojedinim aspektima povoljnija prava za zaposlene u odnosu na prava koja su postavljena u Zakonu o radu, kao i obaveze za poslodavca koje nisu povezane sa zaštitom prava zaposlenih, kao na primer:

- Nalažu obračun osnovne zarade pomoću koeficijenta za specifičan posao (zastareo metod koji je postojao po starom zakonu), kao i ograničenja u pogledu perioda primene ugovorene osnovne zarade za najjednostavniji posao (najduže šest meseci) i njenog iznosa (novougovorenini iznos ne može biti niži od prethodno dogovorenog iznosa). Te odredbe mogu u praksi stvarati probleme poslodavcima koji nemaju kolektivne ugovore ili sindikat;
- Poslodavac je u obavezi da izda prethodno obaveštenje o uvođenju prekovremenog rada (24 časa unapred, odnosno 36 časova unapred), što je najčešće nemoguće izvesti u praksi, s obzirom na samu prirodu prekovremenog rada, koji predstavlja neočekivano povećanje obima posla;
- U slučaju viška zaposlenih predviđeni su dodatni kriterijumi za njihov odabir, pri čemu kolektivni ugovor za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede takođe predviđa i viši minimum otpremnine (1/3 zarade zaposlenog za svaku godinu staža, ali ne manje od 50% prosečne zarade u Republici za svaku godinu radnog staža);
- Poseban kolektivni ugovor za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede predviđa opširnu listu slučajeva u kojima zaposleni ima pravo na plaćeno odsustvo, kao i dodatne kriterijume za uvećanje dužine godišnjeg odmora; takođe predviđa pojedina uvećanja zarade u većem iznosu u odnosu na Zakon o radu: za rad na neradni dan – 120% od osnovne zarade; za rad noću – 30% od osnovne zarade; za minuli rad – 0,5% za svaku punu godinu rada u radnom odnosu, itd;
- Topli obrok je propisan u minimalnom iznosu od 20% od minimalne bruto zarade; regres za korišćenje godišnjeg odmora u određenom iznosu od minimalne bruto zarade (70% u slučaju građevinske industrije tj. 100% u slučaju poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede); terenski dodatak u visini od 2% odnosno 3% prosečne zarade u Republici; dnevница za

službeno putovanje u zemlji u visini od 5% prosečne zarade u Republici, itd;

- Posebni kolektivni ugovori predviđaju obavezu poslodavaca da osiguraju zaposlene za slučaj smrti, povrede na radu, smanjenja ili gubitka radne sposobnosti. Još uvek nije jasno kako primenjivati ovu odredbu, koja je takođe bila uključena u OKU, imajući u vidu relevantnu odredbu Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu i ranije tumačenje ovog zakona od strane nadležnih organa da se ova obaveza ne primenjuje dok ovaj vid osiguranja ne bude uređen posebnim zakonom.

Poseban kolektivni ugovor za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala zaključen je na period od 12 meseci, dok je poseban kolektivni ugovor za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede zaključen na period od tri godine. U oba slučaja, kolektivni ugovori će prestati da važe istekom ovog roka, osim ukoliko se učesnici ovih ugovora drugačije ne sporazumeju najkasnije 30 dana pre isteka njihovog važenja.

Zakon o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti

Generalno, odredbe važećeg Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti, koje regulišu prava zaposlenih i visine nadoknade za slučaj nezaposlenosti, restriktivnije su u odnosu na prethodni Zakon, posebno u pogledu prava na naknadu u slučaju prestanka radnog odnosa zaposlenog, bez njegove krivice. Kao ni prethodni Zakon, ni ovaj ne predviđa pravo na novčanu nadoknadu u slučaju sporazumnog prekida radnog odnosa. Ovo se odražava na usporavanje i teškoće u implementaciji socijalnih programa koji su u toku, posebno u odnosu na zaposlene kojima nedostaje par godina do penzije.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom

U pogledu pitanja koja se tiču primene Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, na ovom mestu ističemo sledeće:

- Problem za poslodavce predstavlja nedostatak kadrova, dok s druge strane postoje poslovne aktivnosti za čije

- obavljanje je praktično nemoguće zaposliti osobu sa invaliditetom (građevinske aktivnosti i sl.);
- Iako postoje mogućnosti da se postojeći zaposleni podvrgnu proceni svoje radne sposobnosti, kako bi se smatrali osobama sa invaliditetom, u praksi je ta procedura vrlo kompleksna i administrativno teška, s obzirom da uključuje podnošenje brojnih dokumenata od strane zaposlenog, kao i angažovanje različitih državnih organa u toku jednog procesa, sa donekle preklapajućim nadležnostima (Nacionalna služba za zapošljavanje i fond PIO);
 - U praksi se poslodavaci većinom odlučuju za plaćanje državnom budžetu umesto zapošljavanja lica sa invaliditetom, uglavnom zbog toga što nemaju potrebu za dodatnom radnom snagom ili ne mogu da nađu adekvatne osobe sa invaliditetom za poslove koji su im potrebni.

Zakon o strancima

Postupak pribavljanja poslovnih viza i boravišnih dozvola je preterano komplikovan i oduzima dosta vremena. Osim vremena koje je potrebno za prikupljanje brojne dokumentacije za odobrenje boravišne dozvole, period čekanja od dana dostavljanja kompletne dokumentacije do izdavanja boravišne dozvole je jedan mesec. Ovaj period je previše dug, pošto za ovo vreme stranac ne može privremeno da uveze išta od svojih stvari iz inostranstva, ne može da počne da radi itd.

Stranci koji se prijavljuju za radnu dozvolu kod Nacionalne službe za zapošljavanje (NZS) nakon dobijanja boravišne dozvole, suočavaju se sa dodatnom birokratskom procedurom koja, između ostalog, zahteva podnošenje mišljenja koje je sama NSZ izdala ovim strancima, u toku procedure pribavljanja boravišne dozvole.

Zakon o zaštiti građana Savezne Republike Jugoslavije na radu u inostranstvu

Terminologija ovog zakona nije sasvim u skladu sa terminologijom Zakona o radu i drugih pozitivnih propisa.

Propisani postupak za angažovanje radnika iz Srbije u inostranstvu je zastareo, izuzetno glomazan, komplikovan, dugotrajan i u celini neprimeren zahtevima moderne tržišne ekonomije i ukidanju granica za tržište radne

snage. Kao takav ima kontra efekat od onoga što mu je osnovni cilj – zaštita naših radnika na radu u inostranstvu. Takođe, bez sprovedene procedure obaveštavanja nadležnog Ministarstva rada i socijalne politike o nameri slanja zaposlenog na rad u inostranstvo i njihove konstatacije da su za to ispunjeni uslovi, ne može se obezbediti zdravstveno osiguranje za zaposlene koje važi u inostranstvu preko Fonda zdravstvenog osiguranja RS, u skladu sa propisima RS.

Iznajmljivanje radne snage

Praksa iznajmljivanja radne snage u kompanijama u Srbiji, iako se donekle toleriše u praksi, zbog nepostojanja formalne regulative u ovom trenutku može dovesti do određenih problema za poslodavce koji koriste ovaj institut. Naime, postoji mogućnost kažnjavanja ovih poslodavaca zbog činjenice da lica koja rade kao iznajmljena radna snaga nemaju nikakav ugovor sa ovim poslodavcima. Takođe, postoji rizik (u određenim slučajevima evidentan u praksi) da iznajmljeni radnici tvrde da su praktično zaposleni kod kompanije gde vrše radne aktivnosti, iako nemaju nikakav ugovor sa ovom kompanijom – ovo najčešće u slučajevima kada su otpušteni zbog prestanka poslovne saradnje između agencije za iznajmljivanje radne snage i kompanije koja koristi njihove usluge.

Smenski rad

Zakon o radu ne definiše pojam i karakteristike smenskog rada, što je u praksi izvor značajnih problema.

Naime, u odsustvu precizne regulative, nadležni sudovi i Ministarstvo rada skloni su da pojam smenskog rada tumače suviše ekstenzivno, smatrajući smenskim svaki rad gde postoji razlika u početku i završetku radnog vremena, te uvek priznajući pravo na uvećanu zaradu po osnovu ovako shvaćenog smenskog rada, izuzev ukoliko je opštim aktom kod poslodavca ili ugovorima o radu eksplicitno stipulisano da zaposleni obavlja rad u smenama, te da je uvećanje zarade po osnovu rada u smenama uračunato u ugovorenim iznos osnovne zarade, što su formulacije koje u privredi Republike Srbije skoro da ne egzistiraju.

Kako Zakon o radu predviđa da uvećanje zarade po osnovu rada u smenama iznosi 26%, ovo predstavlja nepodnošljivo opterećenje za veliku većinu poslodavaca u Republici Srbiji.

PREPORUKE SAVETA

S obzirom da se propisi navedeni u prethodnom tekstu smatraju naročito važnim za privlačenje i održavanje stranih ulaganja, Savet je u prethodnom periodu davao i još uvek ima nekoliko predloga kako da se unapredi situacija. S tim u vezi, i dalje ostajemo pri predlozima u vezi sa radnopravnim odnosima koji su izneti u prethodnom izdanju Bele knjige, dok ovde elaboriramo i ponavljamo samo najbitnije preporuke za unapređenje postojećeg pravnog okvira i prakse:

Zakon o radu

- Većina međunarodnih kompanija ima sistem obračuna zarada koji primenjuje svuda u svetu. Primoravanje ovih kompanija da prihvate u potpunosti drugaćiji sistem samo za Srbiju, stvara dodatnu barijeru stranom ulaganju i uvećava troškove investiranja. Primera radi, predlažemo da se radni učinak izuzme kao obavezan deo zarade i da se predviđa kao mogućnost. S tim u vezi, sloboda dogovora zaposlenih i poslodavca o strukturi zarade i dodatnih pogodnosti i uspostavljanje sistema zarada koji će stimulisati rad zaposlenih osnov je tržišnog funkcionisanja tržišta rada;
- Predlažemo da naknada zarade za vreme odsustva sa rada bude jednaka iznosu osnovne zarade uvećane po osnovu minulog rada;
- Papirologija koja se odnosi na zaposlenje trebalo bi da bude pojednostavljena uvođenjem elektronske dostave dokumenata, elektronskih baza podataka i primenom pravila elektronskog potpisa. U vezi sa tim, stav 5 člana 122 Zakona (koji obavezuje da zaposleni potpiše pismenu potvrdu o isplati svake zarade) trebalo bi izbrisati;
- Zaposleni koji su zaštićeni od otkaza po osnovu tehnološkog viška trebalo bi da imaju pravo da daju saglasnost na takav način otkaza, i da u tom slučaju imaju pravo na beneficije za slučaj nezaposlenosti;
- Predvideti da aneks ugovora o radu može biti zaključen i van slučajeva predviđenih u članu 171, na osnovu sporazuma poslodavca i zaposlenog;
- Predlažemo da se zakonom predviđeni vremenski limit trajanja ugovora o radu na određeno vreme produži sa 12 meseci na 36 meseci. Dodatno, predlažemo da zaključenje ove vrste ugovora o radu ne zavisi od postojanja bilo kakvih prethodnih uslova (npr. rad na određenom projektu, povećanje obima posla koji traje određeno vreme, sezonski poslovi, itd.), što je u ovom momentu slučaj. Predlažemo ukidanje takvih uslova kako bi ugovorne strane imale slobodu da zaključe ovu vrstu ugovora kada god nađu da je to odgovarajuće;
- Trenutno predviđeni minimum korišćenja godišnjeg odmora od 3 radne nedelje u toku kalendarske godine (ukoliko se isti koristi u delovima) potrebno je izmeniti odnosno uskladiti sa Konvencijom MOR br. 132. U istom duhu, predlažemo i da se predviđi mogućnost drugačijeg sporazuma između poslodavca i zaposlenog;
- Od izuzetne je važnosti da se u potpunosti izmeni način obračuna otpremnine na način da se visina otpremnine u slučaju proglašenja zaposlenog za tehnološki višak od strane poslodavca bazira isključivo na godinama rada zaposlenog kod tog konkretnog poslodavca, a da u krajnjem slučaju ostatak iznosa otpremnine (i to za preostali broj godina rada u radnom odnosu kod prethodnih poslodavaca) snosi država, ili NSZ, o svom trošku;

- Predlažemo da se utvrdi rok od jednog meseca za trajanje mere udaljenja iz stava 2 člana 170 postojećeg Zakona o radu;
- S obzirom da je privremeno udaljenje zaposlenog sa rada predviđeno kao jedina „disciplinska“ mera koju predviđa Zakon o radu, a da je odbijanje dela zarade ne samo delotvorna disciplinska mera već i kao takva predviđena zakonima pojedinih okolnih zemalja, predlažemo da odbijanje dela zarade bude eksplicitno navedeno u Zakonu o radu kao moguća disciplinska mera, i da njena visina ne prelazi 20% ugovorene osnovne mesečne zarade zaposlenog;
- Predlažemo da se poslodavcu omogući pravo da zaposlenog privremeno (do 30 radnih dana) premesti na drugi odgovarajući posao (kod istog poslodavca) bez obaveze zaključivanja aneksa ugovora o radu (u slučaju npr. potrebe izvršenja posla zaposlenog koji je na godišnjem odmoru, kraćem bolovanju i sl.), kada to zahteva potreba procesa rada kod poslodavca;
- Odredbe Zakona o radu je potrebno u potpunosti revidirati na način da se prilagode realnoj menadžerskoj strukturi svih pravnih lica. U skladu sa tim, fleksibilni menadžerski ugovori ili ugovori o radu vezani za trajanje mandata bi trebalo da se uvedu kao moguća opcija za sve menadžerske pozicije koje se zasnivaju na imenovanju koje može biti opozvano u svakom trenutku bez navođenja posebnih razloga. Takođe, predlažemo da o pitanjima iz domena radnih odnosa može odlučivati nadležni organ kod poslodavca koji je na to ovlašćen zakonom koji se primenjuje na konkretno pravno lice odnosno opštim aktom poslodavca.

Posebni kolektivni ugovori

Prošireno dejstvo posebnih kolektivnih ugovora treba da bude stavljeno van snage iz razloga koji su prethodno navedeni, a odredbe zakona o proširenem dejstvu kolektivnih ugovora izmenjene odnosno u celosti ukinute. U suprotnom, Ministarstvo rada i socijalne politike trebalo bi da obezbedi restriktivniju proveru usklađenosti posebnih kolektivnih ugovora sa Zakonom o radu, pre nego što uvede prošireno dejstvo na sve poslodavce koji obavljaju ove delatnosti. Ovo poslednje ni pod kojim uslovima ne znači da se poslodavci – članovi Saveta – slažu sa proširenim dejstvom posebnih kolektivnih ugovora.

Zakon o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti

- Razmotriti mogućnost proširenja kruga zaposlenih ili perioda korišćenja novčane nadoknade u slučaju raskida radnog odnosa bez krivice zaposlenog;
- Ograničiti maksimalnu naknadu za vreme nezaposlenosti na gornju granicu za plaćanje relevantnih doprinosa (s obzirom da su zaposleni plaćali doprinose za socijalno osiguranje na osnovu svoje zarade, a ne na osnovu minimalne zarade u Srbiji). Ovo bi ne samo bilo pravednije, već bi takođe bilo socijalno odgovorno i olakšavalo bi sprovođenje potrebnih procedura viška bez stvaranja pravnih sporova sa zaposlenima koji se proglašavaju viškom (a naročito za vreme poslednje dve godine pre ispunjenja uslova za penziju).

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom

- Ovaj zakon bi trebalo da se terminološki uskladi sa posebnim zakonima iz ove oblasti;

- Procena radnih sposobnosti i izdavanje rešenja o procenjenoj radnoj sposobnosti trebalo bi da se vrše od strane istog organa radi skraćenja procedure. Predložili bismo dodeljivanje vršenja ove procedure drugom nadležnom organu, a ne PIO, s obzirom na značajan obim posla koji PIO već obavlja. Takođe, lista dokumenata koje zahtevaju nadležni organi od zaposlenih bi trebalo da bude razumno skraćena;
- Verujemo da bi efikasniji način za postizanje većeg stepena zaposlenosti osoba sa invaliditetom bio stimulisanje poslodavaca da zapošljavaju ove osobe putem određenih podsticajnih mera pre nego kažnjavanje poslodavaca zbog neusaglašavanja. Dodatno, postoje poslovne aktivnosti za čije obavljanje je praktično nemoguće zaposliti osobu sa invaliditetom (građevinske aktivnosti i sl.);
- Ovaj Zakon bi trebalo da omogući i poslodavcima da iniciraju proceduru za utvrđivanje invaliditeta trenutno zaposlenih, a ne da ova mogućnost bude ostavljena samo zaposlenima;
- Već zaposlena lica sa invaliditetom pre donošenja ovog Zakona bi trebalo da se automatski ubrajaju u kvotu.

Zakon o strancima

- Postupak pribavljanja poslovnih viza i boravišne dozvole je preterano komplikovan i oduzima previše vremena. Potrebno je povećati praktičnu primenjivost ovog zakona npr. skraćivanjem vremenskog perioda za izdavanje boravišne dozvole, smanjenjem broja dokumenata koji se zahtevaju u toku procedure izdavanja boravišne i radne dozvole itd.

Zaštita građana Savezne Republike Jugoslavije na radu u inostranstvu

- Zakon bi trebalo osavremeniti, za početak promeniti mu naziv, uskladiti sa terminologijom Zakona o radu i drugih relevantnih propisa i pre svega prilagoditi novim uslovima poslovanja, kada su otvorene mogućnosti da domaće kompanije obave niz poslova u inostranstvu preko svojih zaposlenih. Dodatno, trebalo bi omogućiti brzu pokretljivost radne snage uz smanjenje administrativnih prepreka odnosno nepotrebno dugih procedura;
- Alternativno, staviti ovaj zakon van snage, a osnovne stvari vezane za zaštitu radnika iz Srbije na radu u inostranstvu regulisati Zakonom o radu.

Iznajmljivanje radne snage

- Koncept iznajmljivanja radne snage trebalo bi da bude regulisan posebnim propisom ili eventualno najavljenim izmenama Zakona o radu, koje bi trebalo da urede sva važna pitanja, poput odnosa poslodavca i pojedinca, poslodavca i korisnika usluga, zaposlenog i korisnika usluga, bezbednosti i zdravlja na radu itd;
- Koncept iznajmljivanja radne snage trebalo bi da bude regulisan na način da sâm odnos koji se uspostavlja između iznajmljenog radnika i korisnika iznajmljene radne snage ne dovede do nastanka radnog odnosa;
- Uslovi za izdavanje dozvole za rad kao i sadržine opštih uslova poslovanja agencije za iznajmljivanje radne snage, uključujući i naknadu za izdavanje dozvole za rad agencije za iznajmljivanje radne snage, takođe bi trebalo da budu regulisani zakonom. Na ovaj način, zakon bi stvorio pravnu sigurnost kojom se isključuje bilo kakvo diskrepciono odlučivanje (npr. ministarstva) povodom ovih važnih pitanja.

Smenski rad

- Predlog je da se Zakon o radu usaglasi sa realnim tokovima, te da se odredba o uvećanju zarade po osnovu rada u smenama preformuliše tako da zaposlenom pripada uvećanje zarade po stopi od 26% samo ukoliko je opštim aktom ili ugovorom o radu tako predviđeno, dok se u suprotnom smatra da je uvećanje zarade po osnovu rada u smenama uračunato u iznos osnovne zarade stipulisanom u ugovoru o radu.

Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu

- Razmotriti mogućnost izmene člana 31 Zakona. Naime, teret dokazivanja u sudskom postupku je na poslodavcu, što značajno narušava koncept jednakosti parničnih stranaka. Takođe, jedan od osnovnih pravnih principa je da je teret dokazivanja na onome ko tvrdi da ima neko pravo, a ne na tuženom.

LJUDSKI KAPITAL

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Trebalo bi nastaviti sa meraima koje stimulišu otvaranje novih radnih mesta.	2009			✓
Obrazovni sistem treba dalje unapređivati. Za to je suštinski važno uspostaviti redovan kontakt između Saveta i Vlade, ministarstava obrazovanja i omladine i sporta, kao i sa univerzitetima. Savet i poslovna zajednica u Srbiji su spremni da pruže podršku i stave na raspolaganje svoju stručnost.	2008			✓
Nastaviti sa zajedničkim proaktivnim angažovanjem Saveta i Ministarstva dijaspore, kako bi se motivisali visoko-obrazovani ljudi da se vrate u Srbiju.	2008			✓
Unapređenje radne snage predstavlja ključnu komponentu za ekonomsku konkurentnost, u tom smislu moramo stalno promovisati razvoj ljudskih resursa kao glavnog pokretača razvoja društva i države.	2010		✓	

STANJE

Svetska ekonomska kriza je nastavila da u velikoj meri utiče na tržište radne snage i u 2011. godini.

Smanjena ekonomska aktivnost i potrošnja u svetu dobole su smanjenje izvoza i ekonomske aktivnosti u Srbiji, a smanjenje dohodaka stanovništva Srbije rezultiralo je padom tražnje za domaćom i uvoznom robom. Takve tendencije u realnom sektoru neminovno dovode do

smanjenja tražnje za radnom snagom, kao veličine koja je izvedena baš iz ekonomske aktivnosti. Smanjenje tražnje u tržišnoj ekonomiji vodi ili padu zaposlenosti, ili smanjenju zarada, ili smanjenju broja časova rada ili njihovoj kombinaciji.

Stopa nezaposlenosti u Srbiji u 2011. godini iznosi 22,2 % prema Republičkom zavodu za statistiku, a ta brojka u aprilu 2011. godine je bila veća 3 % nego u aprilu 2010. godine.

Tržište rada u Srbiji pokazuje isti trend kao i ostatak ekonomije – trend smanjenja. Takva tendencija je nastavljena i u 2011. godini, te su se smanjili troškovi poslovanja, a time i radna snaga.

Mnoge kompanije su se odlučile da smanje broj zaposlenih kako bi redukovale svoje troškove. Vlada pokušava da balansira između rastućeg budžetskog deficitia i potreba privrede za uvođenjem novih poreskih olakšica kako bi se usporio proces smanjenja broja zaposlenih. Ipak, broj nezaposlenih se povećao za 3 % u poređenju sa prethodnom godinom.

U takvim okolnostima, za razliku od prethodnih godina, ali samo zbog smanjenja potražnje na tržištu rada, bilo je lakše doći do visoko kvalifikovane radne snage, naročito do tek svršenih studenata.

U vremenu ekonomске krize ljudski kapital postaje sve važniji. Iako je potražnja na tržištu rada smanjena, i samim tim ima manje mogućnosti za pronalaženje zaposlenja, profesionalci iz ljudskih resursa se više nego ikad fokusiraju na zadрžavanju najspasobnijih zaposlenih u kompanijama, pošto su oni ključni za prevazilaženje kriznog perioda. Zbog toga se uspešne kompanije još više trude da odbrane svoje najspasobnije ljude, te je stoga na tržištu rada i dalje veoma teško pronaći kandidate koji su potpuno spremni da preuzmu strateški važne pozicije.

Vidljive su određene promene u obrazovnom sistemu. Većina univerziteta je svesna da se nalazi na veoma konkurentnom tržištu. Oni su počeli da se menjaju kako bi se na tom tržištu pozicionirali bolje od konkurencije. U Srbiji je počela primena Bolonjskog procesa, koji će sigurno dovesti do poboljšanja u obrazovnom sistemu. Međutim, i dalje nema mnogo fakulteta koji su u stanju da svojim studentima pruže znanja upotrebljiva u praksi, zbog čega su kompanije prinudene da ulažu značajna sredstva u edukaciju i treninge tek zaposlenih mladih diplomaca.

POBOLJŠANJA

Vlada Srbija je preduzela neke od proaktivnih mera u kriznim vremenima. Kada je reč o ljudskom kapitalu, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja je ponovo, kao i prošle godine, pokrenulo inicijativu kojom se finansira zapošljavanje

10.000 mladih pripravnika, što je bilo veoma dobro prihvaćeno od obe strane – poslovne zajednice i mladih diplomaca. Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja je dalo mogućnost prijavljivanja za finansijsku podršku investitorima kroz direktnе investicije. Tako da je u toku godine prema njihovim podacima otvoreno 17.194 novih radnih mesta.

Ministarstvo nauke je dalo veliki doprinos u 2011. godini u pravcu otvaranja mogućnosti i programa koji obuhvata, između ostalog, i usavršavanje kadrova za naučno-istraživački rad. Aktivnosti se realizuju kroz više programa za razvoj naučno-istraživačkog osoblja. Mladi ljudi koji su nadareni za naučno istraživanje, podstaknuti su od strane Ministarstva nauke. Ministarstvo obezbeđuje školarine, usmerava ih i podstiče da završe osnovne studije i takođe osigurava njihovo učešće u projektima Ministarstva i/ili ih uvodi u naučno istraživanje. Uključivanje mladih istraživača-ucenika radi se implementacijom istraživačkih tema na univerzitetima i institutima, sa stalnom podrškom mentora, kao i kroz mnoge druge oblike profesionalnog razvoja.

Usvojena je Strategija razvoja i promocije društveno odgovornog poslovanja. Vlada Republike Srbije usvojila je Strategiju razvoja i promocije društveno odgovornog poslovanja za period od 2010. do 2015. godine, kojom se na celovit način uređuje stanje u ovoj oblasti.

Ministarstvo rada i socijalne politike kao inicijator izrade Strategije očekuje da će ovaj dokument stvoriti osnov za kvalitetniji način funkcionisanja društveno odgovornog poslovanja, između ostalog, kroz eliminaciju socijalne isključenosti i diskriminacije i istovremeno kroz promociju socijalne pravde, zaštite zaposlenih i potrošača, odgovornijeg odnosa prema lokalnoj zajednici i životnoj sredini.

PREOSTALI PROBLEMI

Zbog uticaja ekonomске krize možemo očekivati da dođe do povećanja sivog tržišta radne snage. Pošto postoji određen broj preduzeća koja ne ispunjavaju svoje obaveze prema državi, Vlada povremeno najavljuje nove poreze na zarade sa ciljem pokrivanja budžetskog deficitia. Ova mera bi pogodila upravo one zaposlene čija preduzeća redovno izmiruju svoje obaveze i prema njima i prema državi. Umesto da njima nameće dodatne obaveze, bilo bi efikasnije da se povećaju

aktivnosti Inspekcije rada na terenu, čime bi se umanjilo crno i sivo tržište rada.

Obrazovni sistem još treba da se unapredi i bolje poveže sa poslovnom zajednicom. Na taj način bi se smanjio jaz između obrazovanja i potreba poslodavaca, a imidž Srbije kao poželjne investicione lokacije bi se time poboljšao.

Potrebno je istaći i negativne demografske trendove. Stanovništvo u Srbiji sve više stari. Ove godine je Srbija rangirana kao 6. među zemljama sa najstarijim stanovništvom u

svetu. Takođe, stanovništvo se sve više grupiše u severnim delovima zemlje. Vlada je prepoznala ove trendove, ali situacija se nije poboljšala. Ovakvo stanje će dodatno uticati na smanjenje šansi određenih delova Srbija da privuku nove strane investicije.

Razvoj ljudskog kapitala je jedan od najvažnijih zadataka, koji ima veoma veliki uticaj na napredak zemlje, i njemu bi zbog toga trebalo da budu posvećene sve zainteresovane strane. Odluka neke kompanije da investira u određenoj zemlji vođena je kvalitetom i strukturu radne snage na tržištu.

PREPORUKE SAVETA

- Trebalo bi nastaviti sa merama koje stimulišu otvaranje novih radnih mesta;
- Obrazovni sistem treba dalje unapređivati. Za to je suštinski važno uspostaviti redovan kontakt između Saveta i Vlade, ministarstava obrazovanja i omladine i sporta, kao i sa univerzitetima. Savet i poslovna zajednica u Srbiji su spremni da pruže podršku i stave na raspolaganje svoju stručnost;
- Nastaviti sa zajedničkim proaktivnim angažovanjem Saveta i Ministarstva dijaspore, kako bi se motivisali visoko-obrazovani ljudi da se vrate u Srbiju;
- Unapređenje radne snage predstavlja ključnu komponentu za ekonomsku konkurentnost. U tom smislu moramo stalno promovisati razvoj ljudskih resursa kao glavnog pokretača razvoja društva i države.

PRAVNI OKVIR

Kao što je bio slučaj sa poslednja dva izdanja Bele knjige, i izdanje za 2011. godinu napisano je u svetlu velikog broja novih zakona koje je Narodna skupština Republike Srbije usvojila u cilju harmonizacije srpskog pravnog sistema sa propisima Evropske unije.

U principu, takva intenzivna zakonodavna aktivnost srpskog Parlamenta, stvorila je pravni sistem koji je, opšte posmatrano, u velikoj meri harmonizovan sa pravnim sistemom Evropske unije. Na primer, novi Zakon o tržištu kapitala potpuno je usaglašen sa relevantnom evropskom regulativom. Nekoliko drugih veoma bitnih zakona, gde se ubrajuju Zakon o privrednim društvima, novi Zakon o zaštiti potrošača, Zakon o izvršenju i obezbeđenju, novi Zakon o energetici i Zakon o javnim notarima, napisani su i usvojeni od strane Skupštine. Ipak, neki od novih usvojenih zakona sadrže norme koje i nisu baš u saglasnosti sa standardima EU. Dobar primer za ovaku neusaglašenost je novi Zakon o stečaju.

Međutim, u izdanju Bele knjige za 2011. godinu, dotakli smo se nekoliko bitnih pitanja i dali veliki broj preporuka, čiji je glavni cilj unapređenje funkcionisanja pravnog sistema, koji po našem mišljenju predstavlja glavni faktor za postojanje dobre poslovne sredine.

Većina poglavlja Bele knjige govori o problemu nedostatka podzakonskih akata. Zapravo, pojedini podzakonski akti se

donose sa velikim zakašnjenjem – na primer, kod pomenutog Zakona o zaštiti potrošača koji je donet u oktobru 2010. godine, još uvek nije usvojen nijedan podzakonski akt. Štaviše, dešava se da usvojeni podzakonski akti jednostavno ne zadovoljavaju kriterijume za kvalitetnu primenu samog zakona. Tako u slučaju Zakona o zaštiti konkurenčije, smernice koje su donete i koje koristi Komisija za zaštitu konkurencije, mogu se smatrati nedovoljnim za primenu kompleksnih odredbi o zaštiti konkurenčije, što prouzrokuje potrebu korišćenja i tumačenja prakse koja postoji u EU. Nažalost, ova mogućnost konsultovanja EU prakse se zapravo retko realizuje. Takođe, neretko se dešava da kod slučajeva kada zakon propiše osnivanje nekog organa ili uprave, protekne ogroman vremenski period pre nego što se te institucije konstituišu. Primer za tako nešto je činjenica da Nacionalni savet za zaštitu potrošača još nije osnovan. Stoga, povećanja kapaciteta i dalje specijalizovanje javne uprave i pravosudnog sistema ostaju krucijalna pitanja.

Zaključak je da, iako su srpske vlasti pokrenule sveobuhvatni zakonodavni poduhvat u vidu formulisanja i usvajanja brojnih zakona, počev od onih koji predstavljaju temelj srpskog pravnog sistema do onih veoma specifičnih koji pokrivaju ne tako široke oblasti, jasno je da postoji prostor za dalje poboljšanje. Imajući ovo u vidu, nadamo se da će sledeća faza reformi omogućiti uspešnu primenu važećih zakona.

ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Treba izmeniti zakonski režim za ortačko društvo kako bi se omogućilo postojanje ortaka sa ograničenom odgovornošću u ortačkom društvu.	2010			✓
Neophodno je da se odredbe o isključivoj nadležnosti u slučaju rešavanja sporova usklade sa Zakonom o stranim ulaganjima.	2009	✓		
Neophodno je uskladiti odredbe o održavanju vrednosti osnivačkog kapitala sa odredbama o likvidaciji privrednih društava.	2009	✓		
Odredbe o prinudnom otkupu akcija treba izmeniti, tako da se prinudni otkup akcija može sprovoditi kada se postigne određeni prag i ne bi trebalo da zavisi od uspešnosti javne ponude o preuzimanju koja ima za cilj dostizanje praga od 95% ukupnih akcija. Nikakvo vremensko ograničenje za sprovođenje ovog prava ne treba da postoji.	2009	✓		
Za potrebe usklađivanja Zakona o hartijama od vrednosti i Zakona o privrednim društvima, treba izvršiti sledeće promene:				
što se tiče kotiranih i nekotiranih društava, ova materija bi trebalo da bude detaljno obuhvaćena Zakonom o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata.	2008		✓	
komisiju za hartije od vrednosti treba ukloniti iz bespotrebnog procesa davanja odobrenja za povećanje kapitala kada akcionari već donesu odluku o ulaganju radi obezbeđenja dodatnog kapitala.	2008		✓	
Odredbe o ograničenjima ovlašćenja zastupnika društva treba da budu regulisane na pravno izvestan način, tako što bi jasno odredile vrste ograničenja koja su dopuštena i koja proizvode dejstvo prema trećim licima. Takođe, odredbe Zakona o obligacionim odnosima treba po ovom pitanju uskladiti sa Zakonom o privrednim društvima.	2008		✓	
Kada je reč o upravljanju privrednim društvom, Zakon treba izmeniti na sledeći način:				
koncept nadzornog odbora, na način na koji je sada uređen, treba izmeniti i dopuniti tako da postoji samo jedan odbor koji biraju akcionari, i koji se može zvati ili „nadzorni odbor“ ili „upravni odbor“ i koji je odgovoran za nadzor nad upravljanjem i poslovanjem društva.	2009	✓		
Zakon treba da ostavi mogućnost da postojanje revizorskog odbora ne bude obavezno u najvećem broju društava, ali bi trebalo da bude obavezno u kotiranim društvima, kada bi trebalo da ga čine nezavisni članovi odbora čije se funkcije uglavnom odnose na kontrolu funkcije interne revizije, spoljne revizije i finansijskog izveštavanja.	2009	✓		
Zakon o privrednim društvima treba da zahteva uvođenje funkcije interne revizije u svim kotiranim društvima. Funkciju interne revizije treba da vrše lica koja su stalno zaposlena u društvu, a rukovodilac interne revizije treba da je odgovoran odboru, bilo direktno ili preko revizorskog odbora.	2009	✓		
Kada je reč o društvima sa ograničenom odgovornošću, Zakon treba precizno da propiše koje su odredbe Zakona o privrednim društvima obavezne, a koje mogu biti predmet drugaćijeg dogovora članova.	2010	✓		

Zakon treba jasno da navede metod finansiranja u kome društvo sa ograničenom odgovornošću prima dodatna sredstva od svojih članova u obliku „dodatnih uplata“ koje ne uvećavaju osnovni kapital društva.	2010	✓		
--	------	---	--	--

STANJE

Novi Zakon o privrednim društvima

Narodna skupština Republike Srbije je nedavno usvojila novi Zakon o privrednim društvima (u daljem tekstu: „Novi zakon o privrednim društvima“), u cilju prevazilaženja određenih nedostataka postojećeg Zakona o privrednim društvima (u daljem tekstu: „Postojeći zakon o privrednim društvima“) koji su uočeni tokom petogodišnje primene navedenog zakona. Iako reguliše istu materiju, Novi zakon o privrednim društvima predstavlja potpuno novi propis koji ne samo da uvodi nekoliko novina u srpski pravni sistem, već i reguliše postojeće pravne institute na detaljniji i jasniji način, otklanjajući određene pravne nejasnoće iz pređasnog zakona. Međutim, budući da se radi o kapitalnom i krajnje kompleksnom propisu, ostaje tek da se vide efekti i rezultati praktične primene novouvedenih koncepata.

Pored regulisanja određenih pitanja koja su važna za poslovanje privrednih subjekata, Novi zakon o privrednim društvima takođe reguliše pravni status privrednih društava, osnivanje, upravljanje, statusne promene i promene pravne forme, kao i prestanak društava. Ovaj zakon se primenjuje na društva sa ograničenom odgovornošću (u daljem tekstu: „d.o.o.“), akcionarska društva (u daljem tekstu: „a.d.“), granke i predstavnštva, kao i na druge oblike poslovanja (npr. preduzetnike, poslovna udruženja i ortaćka društva).

Iako je stupio na snagu 4. juna 2011. godine, Novi zakon o privrednim društvima će početi da se primenjuje tek od 1. februara 2012. godine (osim člana 344 stav 9 i člana 586 stav 1, koji će početi da se primenjuju tek od 1. januara 2014. godine). Dakle, srpska d.o.o. i a.d. imaju rok do 1. februara 2012. godine da usklade svoj oblik i organizacionu strukturu sa novim zahtevima i da iste registruju u roku ne dužem od tri meseca – u suprotnom, mogu da se suoče sa prinudnom likvidacijom.

U nastavku predstavljamo kratak pregled glavnih novina Novog zakona o privrednim društvima.

Novine – uopšteno

Osnivačka akta

Kao što je regulisano i Postojećim zakonom o privrednim društvima, Osnivački akt može biti ili u obliku odluke o osnivanju (u jednočlanim društvima) ili u obliku ugovora o osnivanju (u višečlanim društvima). Kao i ranije, Osnivački akt mora biti overen.

Međutim, za razliku od pravila iz Postojećeg zakona o privrednim društvima, koji nalaže overavanje svih izmena Osnivačkog akta u d.o.o., Novi zakon o privrednim društvima predviđa mogućnost da se članovi d.o.o. odreknu ovog zahteva. Što se a.d. tiče, Novi zakon o privrednim društvima izričito zabranjuje izmene Osnivačkog akta a.d., jer smatra taj akt aktom konstituisanja, dok su sva pravila korporativnog upravljanja u a.d. sadržana u Statutu.

Ništavost Osnivačkog akta

Novi zakon o privrednim društvima uvodi koncept ništavosti Osnivačkog akta, umesto dosadašnjeg koncepta ništavosti registracije osnivanja privrednog društva koji je još uvek predviđen Zakonom o registraciji privrednih subjekata. U skladu s navedenim, Osnivački akt može biti proglašen ništavim ukoliko: (a) nije sačinjen u propisanoj pravnoj formi; (b) poslovna delatnost navedena u aktu je u suprotnosti sa prinudnim propisima ili javnim poretkom; (c) ne sadrži poslovno ime, iznos uloga svakog člana, osnovni kapital društva i pretežnu delatnost društva; ili (d) „svi“ potpisnici Osnivačkog akta nemaju pravnu i poslovnu sposobnost (naglašavamo da reč „svi“ u datom kontekstu deluje kao očigledna greška zakonodavca). Ništavost Osnivačkog akta predstavlja osnov za prinudnu likvidaciju društva.

Adresa za prijem pošte

Za razliku od postojećeg zakona, Novi zakon o privrednim društvima predviđa mogućnost da društva imaju, osim registrovanog sedišta, i posebnu adresu za prijem pošte koja će takođe biti registrovana pri Registru privrednih subjekata Agencije za privredne registre. Takođe, posebna pravila su predviđena i za dostavljanje dokumenata privrednim društvima i članovima.

Zastupnici društva

Odredbe o zastupnicima društva su promenjene tako da privredno društvo sada može zastupati i pravno lice a ne samo fizička lica, i to samo drugo društvo registrovano u Srbiji. Dalje, postojeće nejasnoće u pogledu imenovanja i ovlašćenja prokuriste su razjašnjene tako da je sada propisano da prokuristu imenuje skupština društva, osim ukoliko je drugačije predviđeno Osnivačkim aktom ili Statutom. U tom smislu, najvažnija novina je da se ovlašćenja prokuriste mogu ograničiti u vidu zajedničkog potpisa sa drugim zastupnikom. Takođe, Novi zakon o privrednim društvima predviđa rešenja za situacije kada privredno društvo ostane bez pravnog zastupnika.

Osnovni kapital

Odredbe o osnovnom kapitalu su pretrpele značajne izmene. Najvažnija novina je da se osnovni kapital izražava u dinarima, što doprinosi rešenju problematičnih pitanja do kojih dolazi kada je osnovni kapital društva izražen u različitim valutama (npr. kapital je u finansijskim izveštajima izražen u dinarima, dok je u Registru privrednih subjekata izražen u evrima).

Minimalni osnovni i registrovani kapital za d.o.o. je smanjen na 100 dinara, dok je za a.d. povećan na 3 miliona dinara. Takođe, privredno društvo će sada moći da se registruje pri Registru privrednih subjekata i pre nego što osnovni kapital bude uplaćen, što će pojednostaviti proceduru osnivanja. Ne-novčani ulozi u d.o.o. ne mogu više biti u „radu i uslugama“.

Korporativno upravljanje

Važne izmene su takođe napravljene i u pogledu strukture korporativnog upravljanja. Tako, i d.o.o. i a.d. mogu da biraju između jednodomne strukture (skupština društva i jedan ili više direktora) ili dvodomne strukture (skupština, nadzorni odbor i jedan ili više direktora).

Kapital ispod minimalnog osnovnog kapitala

Novi zakon o privrednim društvima predviđa obavezu društva da smanji svoj osnovni kapital u slučaju da neto imovina društva postane manja od vrednosti osnovnog kapitala.

Upotreba pečata

Društva više nisu u obavezi da stavljuju pečat na dokumenta u komunikaciji sa trećim licima, osim ako zakonom nije drugačije propisano.

Finansijska podrška

Zabранa davanja finansijske podrške je dodatno pojačana, pa je tako predviđeno da je bilo koja transakcija te prirode ništava, i da i društvo i odgovorna lica u društvu mogu u tom pogledu biti odgovorni za privredni prestup. Smatramo da je ovo prestroga sankcija za davanje finansijske podrške, s obzirom na to da može dovesti do destimulisanja akvizicija u Srbiji i da nije u skladu sa rešenjima koja postoje u određenim pravnim sistemima u zapadnoj Evropi.

Raspolaganje imovinom velike vrednosti

Dok u Postojećem zakonu o privrednim društvima postoji pravanaugh praznina u pogledu posledica kršenja odredaba o proceduri koju treba sprovesti prilikom raspolaganja imovinom velike vrednosti, Novi zakon o privrednim društvima daje jasne odgovore. Tako manjinski član koji ima udeo od najmanje 5% može tužbom da traži poništavanje pravnog posla na osnovu kog se raspolažalo imovinom velike vrednosti, s tim da takav pravni posao neće biti poništen ukoliko druga strana nije znala ili nije mogla da zna da predmetno raspolaganje predstavlja kršenje propisanih pravnih procedura.

Prava nesaglasnih članova/akcionara

Kao što je predviđeno i Postojećim zakonom o privrednim društvima, tako i Novi zakon o privrednim društvima predviđa pravo nesaglasnog člana/akcionara da zahteva da društvo otkupi njegov udeo/akcije u slučaju neslaganja oko nekih važnih odluka koje je usvojila skupština. Međutim, Novi zakon o privrednim društvima je takođe predviđao drugačiji metod procene, tj. vrednost udela/akcija će biti određena kao najveća od sledećih vrednosti: (i) knjigovodstvena vrednost, (ii) tržišna vrednost, ili (iii) vrednost koju odredi ovlašćeni procenjivač.

Glavne novine koje se odnose na d.o.o.

Broj članova

Više ne postoji limit u pogledu broja članova u d.o.o.

Pravo preče kupovine

Odredbe o pravu preče kupovine drugih članova prilikom prodaje udela nisu više obavezne i pravo preče kupovine se može isključiti Osnivačkim aktom d.o.o. (naglašavamo takođe da samo društvo više nema pravo preče kupovine).

Dodatne uplate

Mogućnost da članovi vrše „dodatne uplate“, kojim se ne povećava osnovni kapital društva i koje mogu biti vraćene članovima, ponovo je uvedena Novim zakonom o privrednim društvima. Ovaj institut koji je ranije bio predviđen u Zakonu o preduzećima iz 1996. godine, ali nije bio izričito propisan u Postojećem zakonu o privrednim društvima, omogućava vršenje dodatnih uplata društvu na jednostavan i brz način bez potrebe da se vrši komplikovan postupak povećanja kapitala. Dodatne uplate se vraćaju kroz analognu primenu odredaba o smanjenju kapitala – međutim, ostaje da se vidi kako će se u praksi primenjivati vraćanje dodatnih uplata. Takođe, dodatne uplate će u stečajnom postupku biti vraćene članu tek po namirenju poverilaca.

Zalaganje udela

Iako Postojeći zakon o privrednim društvima ne sadrži izričitu zabranu zalaganja dela udela (pri čemu je udeo smatrano celinom), odredbe ovog zakona često su tumačene tako da ne dozvoljavaju cepanje udela prilikom zalaganja. Novi zakon o privrednim društvima sada jasno predviđa da se čak i deo udela člana u d.o.o. može založiti.

Glavne novine koje se odnose na a.d.

Javna i „ne-javna“ akcionarska društva

Za razliku od Postojećeg zakona o privrednim društvima koji pravi razliku između otvorenih i zatvorenih a.d., Novi zakon o privrednim društvima ne predviđa eksplisitno ovo razlikovanje. Umesto toga, novi zakon predviđa određena pravila koja se primenjuju samo na javna društva.

Zaključak da postoje dva tipa a.d. se prevashodno izvodi iz odredbi novog Zakona o tržištu kapitala. Taj zakon definiše javno a.d. kao društvo koje je ili (i) uspešno sprovelo postupak javnog izdavanja akcija u skladu sa prospektom koji je odobrila Komisija za hartije od vrednosti; ili (ii) čijim se akcijama trguje na berzi ili na multilateralnoj trgovačkoj platformi (MTP) u Republici Srbiji.

Ograničenje broja akcionara na skupštini

Novi zakon o privrednim društvima sada predviđa da minimalan broj akcija koji akcionar mora da posede da bi imao pravo ličnog učestvovanja na skupštini ne može biti veći od 0,1% od ukupnog broja akcija određene klase.

Raspodela dobiti

Važna pojašnjenja su takođe napravljena i u pogledu režima raspodele dobiti društva. Naime, Postojeći zakon o privrednim društvima predviđa redosled prilikom raspodele dobiti: (i) pokriće gubitaka; (ii) zakonske rezerve; (iii) dividende; i (iv) druge rezerve koje su predviđene internim aktima društva. Ovakva odredba ostavlja prostor za različito tumačenje pitanja da li dividende moraju ili ne moraju da budu isplaćene ukoliko društvo odluči da rasporedi dobit za svoje interne rezerve. Međutim, Novi zakon o privrednim društvima sada jasno reguliše da je plaćanje dividendi mogućnost koju društvo može da razmotri nakon što se dobit raspodeli za pokriće gubitaka, za zakonske i druge rezerve.

Prinudni otkup (squeeze-out) i pravo na prodaju akcija (buy-out)

Novi zakon o privrednim društvima predviđa novi set pravila za prinudni otkup akcija (squeeze-out) manjinskih akcionara. Naime, pravo prinudnog otkupa akcija nije uslovljeno zahtevom da se prvo sproveđe postupak preuzimanja, a takođe se sada predviđa i manji prag učešća u kapitalu društva za iniciranje predmetne procedure otkupa.

Naime, shodno Novom zakonu o privrednim društvima, akcionar koji poseduje najmanje 90% kapitala ili glasova u društvu može da zahteva da akcionari društva donesu odluku o prinudnom otkupu akcija preostalih akcionara. Cena za prinudni otkup akcija se određuje u skladu sa pravilima o određivanju cene koja se plaća nesaglasnim akcionarima, tj. to je najveći iznos od sledećih iznosa: (i) knjigovodstvena vrednost; (ii) tržišna vrednost ili (iii) vrednost koju odredi ovlašćeni procenjivač. Na isti način, akcionar koji je stekao najmanje 90% akcija je u obavezi da otkupi akcije preostalih akcionara društva na njihov zahtev, po istoj ceni koja bi bila plaćena nesaglasnim akcionarima. Izuzetno, cena za prinudni otkup akcija može biti određena na način koji je drugačiji od navedenog načina ukoliko je akcionar stekao 90% akcija putem dobrovoljne ili obavezne ponude za preuzimanje. U tom slučaju, tokom tromesečnog perioda nakon isteka roka važenja ponude za preuzimanje, prinudni otkup može biti izvršen po ceni koja je plaćena tokom odnosne ponude za preuzimanje. Po isteku navedenog tromesečnog perioda, prinudni otkup može biti izvršen po istoj ceni koja je plaćena nesaglasnim akcionarima. Ista pra-

vila se primenjuju na pravo manjinskih akcionara da zahtevaju otkup svojih akcija.

Tržišna vrednost

Tržišna vrednost akcija u javnom a.d. je sada precizno definisana (u poređenju sa trenutnom formulom izračunavanja koja je sadržana u Postojećem zakonu o privrednim društvima). Naime, Postojeći zakon o privrednim društvima sadrži nejasnu odredbu o tržišnoj vrednosti akcija, koja daje osnova za različita tumačenja i često nerealne procene. Novi zakon o privrednim društvima definiše „tržišnu vrednost“ akcija kao ponderisanu prosečnu cenu akcija na regulisanom tržištu kapitala ili na multilateralnoj trgovačkoj platformi, u periodu od 6 meseci koji prethodi danu donošenja odluke kojom se utvrđuje tržišna vrednost akcija (pod uslovom da je u tom periodu, obim prometa akcijama bio najmanje 0,5% od ukupnog broja svih izdatih akcija odgovarajuće klase, i da je najmanje u 3 meseca u okviru pomenutog perioda od 6 meseci, ostvareni obim prometa iznosio najmanje 0,05% ukupnog broja izdatih akcija odgovarajuće klase na mesečnom nivou). Ukoliko navedeni promet nije ostvaren, ili u slučaju izdavanja nove klase akcija, ili ukoliko skupština tako odluči, tržišna vrednost akcija će biti određena putem procene ovlašćenog procenjivača.

Smanjenje kapitala povlačenjem ili poništenjem akcija

Postojeći zakon o privrednim društvima nije regulisao postupak smanjenja kapitala u a.d. putem povlačenja i poništenja akcija što bi moglo biti protumačeno na način da se kapital a.d. može smanjiti prostim povlačenjem i poništenjem akcija na osnovu odluke skupštine (ovakvo tumačenje može dovesti do kršenja osnovnih prava akcionara koji bi na taj način bili izbačeni iz društva protiv svoje volje, na osnovu odluke većine). Međutim, Novi zakon o privrednim društvima pravilno reguliše ovo pitanje tako što izričito predviđa da kapital a.d. može biti smanjen putem povlačenja i poništenja akcija, ukoliko je takva mogućnost predviđena Statutom ili ukoliko odgovarajući akcionari daju saglasnost na takvo smanjenje.

Zaštita manjinskih akcionara

Novi zakon o privrednim društvima uvodi novinu da akcionari koji poseduju najmanje 10% kapitala mogu da traže da se izvrši posebna i vanredna revizija. Posebna revizija se može tražiti iz razloga preispitivanja određenih poslovnih

odлуka (procena vrednosti nenovčanih uloga i uslovi koji se odnose na raspolaaganje imovinom velike vrednosti), dok se vanredna revizija može zahtevati u slučaju postojanja sumnje u tačnost finansijskih izveštaja.

Spajanja

Odredbe o spajanju su izmenjene tako da omogućavaju veću zaštitu poverilaca. Tako, dok se obaveza objavljivanja ugovora o spajanju odnosila samo na a.d., sada je predviđeno da isto važi i za d.o.o. Dalje, novi zakon predviđa obavezu da društvo koje prolazi kroz postupak spajanja mora direktno da obavesti u pisanim oblicima sve poverioce čija potraživanja prelaze iznos od 2.000.000,00 dinara.

Likvidacija

Novi zakon o privrednim društvima je uveo pravila o pravilnoj likvidaciji, koja su nedostajala u Postojećem zakonu o privrednim društvima i time je sprovođenje pravilne likvidacije otežano u praksi. Dakle, pravilna likvidacija je eksplicitno moguća prema novom zakonu u nekoliko situacija, od kojih je jedna slučaj smanjenja kapitala ispod nivoa minimalnog osnovnog kapitala.

Dalje, Novi zakon o privrednim društvima sada jasno predviđa da iniciranje pravilne likvidacije ne utiče na izvršenje ili bilo koji drugi sličan postupak.

POBOLJŠANJA

Pored navedenih novina, Novi zakon o privrednim društvima sâm po sebi predstavlja pozitivan korak u razvoju regulative koja se odnosi na korporativno upravljanje i na druga pitanja vezana za funkcionisanje privrednih subjekata. Naime, izvesne odredbe postojećeg zakona su nejasne i nedovoljno regulisane, što dovodi do toga da su određeni važni aspekti privrednog prava predmet različitih tumačenja – što sve dovodi do pravne nesigurnosti.

Novi zakon o privrednim društvima je rešio mnoga pitanja koja su identifikovana u izdanju Bele knjige za 2010. godinu. Tako, novi zakon sada jasno predviđa mogućnost da članovi društva izvrše „dodatne update“. Ovaj zakon takođe reguliše postojeće „dodatne uloge u društvo“ i predviđa da takve uloge treba smatrati zajmom društva. Takođe, novi zakon predviđa jasniju

pravila o prinudnoj likvidaciji, posebno u situaciji kada se kapital društva smanji ispod minimalnog nivoa osnovnog kapitala.

U pogledu odredbi o nadležnosti, Novi zakon o privrednim društvima je jasan da odredbe o nadležnosti nisu odredbe o isključivoj nadležnosti. Stoga, ugovorne strane su slobodne da ugovore nadležnost suda druge države kao i arbitražu.

Još jedna dobrodošla promena uvedena Novim zakonom o privrednim društvima se odnosi na novi set pravila o postupku prinudnog otkupa akcija, a koja nisu predviđena u Postojećem zakonu o privrednim društvima.

PREOSTALI PROBLEMI

Novi zakon o privrednim društvima ipak ne predviđa mogućnost postojanja ograničene odgovornosti ortaka u ortačkom društvu. Takvo rešenje bi bilo od velike koristi članovima profesionalnih ortačkih društava, a kojima bi trebalo omogućiti da uživaju zaštitu u vidu ograničene odgovornosti – gde se treća lica mogu zaštititi od rizika kroz osiguranje od odgovornosti.

Odredbe Novog zakona o privrednim društvima o ograničenju ovlašćenja zastupnika u zastupanju društva još uvek nisu usklađene sa predmetnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

Poslovna udruženja su takođe regulisana Novim zakonom o privrednim društvima, što je dovelo do neusklađenosti sa postojećim rešenjima vezanim za poslovna udruženja koja su predviđena Zakonom o udruženjima.

Iako je Novi zakon o privrednim društvima razjasnio više pitanja koja su se u praksi pokazala kao problematična prilikom primene Postojećeg zakona o privrednim društvima, jasno je da je Novi zakon o privrednim društvima uveo određene nove koncepte i drugačije regulisao određena pitanja. Praktični efekti ovih promena će se videti tek nakon što se Novi zakon o privrednim društvima bude u potpunosti počeo da primenjuje. Međutim, čak i u ovom trenutku, čini se da su neka pitanja, poput pravila o finansijskoj podršci, potpuno nepotrebno strogo regulisana.

PREPORUKE SAVETA

- Pravni režim za ortačka društva treba izmeniti kako bi se omogućila ograničena odgovornost ortaka u ortačkom društvu;
- Odredbe Novog zakona o privrednim društvima koje se odnose na ograničenja ovlašćenja zastupnika treba usklađiti sa odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

TREND OVI NA TRŽIŠTU KAPITALA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Uskladiti propise koji se odnose na hartije od vrednosti sa propisima EU i drugim međunarodnim standardima, kako bi se povećalo poverenje stranih investitora. U tom smislu, nacrt novog zakona o hartijama od vrednosti koji je pripremljen od starne USAID i objavljen na internet prezentaciji Komisije za hartije od vrednosti može biti dobra polazna osnova.	2009	✓		
Pravila o određivanju naknade za izdavanje akcija ne treba da budu sadržana u Zakonu o privrednim društvima, ili izuzeci u vezi sa inicijalnom ponudom moraju da se predvide.	2008		✓	
U vezi sa promenom forme zatvorenog akcionarskog društva u otvoreno akcionarsko društvo, Zakon o privrednim društvima treba izmeniti tako da je neophodna samo promena statuta zatvorenog akcionarskog društva da bi ono promenilo formu u otvoreno akcionarsko društvo.	2010	✓		
Zakon o Sekjuritizaciji potraživanja treba da bude uključen u skupštinsku proceduru što je pre moguće.	2009			✓
Mišljenja Ministarstva finansija i Komisije za hartije od vrednosti u vezi sa ponudom za preuzimanje treba dalje razjasniti kako bi se obezedio čvrst i stabilan pravni okvir koji će omogućiti strukturiranje budućih transakcija na srpskom tržištu.	2009			✓

STANJE

Od dana izdavanja Bele knjige za 2010. godinu, tržište kapitala u Srbiji pretrpelo je značajne promene čiji rezultati tek treba da se vide.

Naime, 5. maja 2011. godine Narodna skupština Republike Srbije usvojila je Zakon o tržištu kapitala koji će zameniti kritikovani Zakon o tržištu hartija od vrednosti i drugih finansijskih dokumenata. Zakon o tržištu kapitala stupio je na snagu 17. maja 2011. godine. Međutim, ovaj zakon će se primenjivati od 17. novembra 2011. godine.

Generalno, glavni ciljevi Zakona o tržištu kapitala očigledno su harmonizacija sa propisima EU i načelima IOSCO, kao i podizanje interesovanja za tržište kapitala u Srbiji kako kod domaćih tako i kod stranih investitora. Takođe, potreba za usvajanjem novog zakona koji bi regulisao tržište kapitala nastala je i usled usvajanja novog Zakona o privrednim društvima koji, između ostalog, narušava podelu akcionarskih društava na otvorena i zatvorena. Zbog toga, Zakon o tržištu kapitala uvodi značajne novine na tržište kapitala u

Srbiji, a rezultati ovih novina mogu biti detaljno analizirani tek nakon početka primene Zakona.

Pored toga, u maju 2011. usvojen je Zakon o izmenama i dopunama Zakona o investicionim fondovima koji je uneo nekoliko važnih izmena u vezi sa regulisanjem poslovanja investicionih fondova.

Očekujemo da novi regulatorni okvir u vezi sa tržištem kapitala koji je usvojen tokom 2011. godine unapredi tržište kapitala u Srbiji i poveća strane investicije. Sa druge strane, određeni dodatni propisi, kao što su podzakonska akta potrebna za primenu Zakona o tržištu kapitala i zakon o sekjuritizaciji, treba da budu takođe usvojeni kako bi se postigao ovaj cilj.

POBOLJŠANJA

Kao što je gore pomenuto, novi Zakon o tržištu kapitala uvodi mnogobrojne promene koje, generalno, mogu biti okarakterisane kao poboljšanja. Kratko ćemo istaći samo najznačajnije promene.

Jedna od glavnih novina je reorganizacija finansijskog tržišta, drugim rečima, Zakon o tržištu kapitala napušta termin „organizovano tržište“ i uvodi sledeće nove segmente finansijskog tržišta: (i) regulisano tržište – multilateralni sistem koji organizuje, odnosno kojim upravlja organizator tržišta i koji omogućava i olakšava spajanje interesa trećih lica za kupovinu i prodaju finansijskih instrumenata u skladu sa zakonskim pravilima i procedurom; (ii) multilateralna trgovачka platforma (MTP) – multilateralni sistem koji organizuje, odnosno kojom upravlja organizator tržišta ili investiciono društvo i koji omogućava i olakšava spajanje interesa trećih lica za kupovinu i prodaju finansijskih instrumenata u skladu sa zakonskim pravilima i procedurom; i (iii) OTC tržište – sekundarno tržište za trgovanje finansijskim instrumentima koje ne mora da ima organizatora tržišta i čiji sistem trgovanja, podrazumeva pregovaranje između prodavca i kupca finansijskih instrumenata u cilju zaključenja transakcije. Samo investiciona društva mogu trgovati na MTP ili regulisanom tržištu, uz odobrenje Komisije za hartije od vrednosti, dok ostala lica mogu trgovati samo preko ovih društava.

Zakon o tržištu kapitala sadrži novu definiciju javne ponude kao svako obaveštenje dato u bilo kom obliku i putem bilo kog sredstva, a koje daje dovoljno podataka o uslovima ponude i o hartijama od vrednosti iz ponude, tako da se investitoru omogući donošenje odluke o kupovini ili upisu ovih hartija od vrednosti, a javnom ponudom se smatra i ponuda i prodaja hartija od vrednosti preko finansijskih posrednika, odnosno pokrovitelja i agenta. Osnovni princip vezan za javnu ponudu je obaveza objavljivanja prospelta i prethodno odobrenje prospeksa od strane Komisije za hartije od vrednosti. U suprotnom, ponuda bi se smatrala ništavom i uključivanje na regulisano tržište ili MTP ne bi bilo dopušteno.

Zakon o tržištu kapitala definiše javno društvo kao izdavaoca koji ispunjava bar jedan od sledećih uslova: (i) da je uspešno izvršio javnu ponudu hartija od vrednosti u skladu sa prospектom čije je objavljivanje odobrila Komisija; ili (ii) čije su hartije od vrednosti uključene u trgovanje na regulisanom tržištu, odnosno MTP u Republici Srbiji. Ova definicija je u skladu sa definicijom „javnih akcionarskih društava“ iz Zakona o privrednim društvima. Zakon obavezuje javna društva da dostavljaju godišnje, polugodišnje i kvartalne

izveštaje kao i druge podatke, a sve u svrhu postizanja veće transparentnosti finansijskog tržišta. Dalje, Zakon o tržištu kapitala propisuje obavezu za javna društva da podnesu zahtev za uključivanje akcija na regulisano tržište.

Takođe sa ciljem da se obezbedi veća transparentnost pre i posle trgovanja, Zakon propisuje uslove koje moraju da ispune regulisano tržište i MTP, kao i uslove obaveštavanja o trgovovanju. Samo organizator tržišta sa sedištem u Srbiji ili berza mogu upravljati regulisanim tržištem. Organizator MTP-a može biti ili brokersko-dilersko društvo ili berza. Odgovarajuće dozvole za rad organizatorima tržišta izdaje Komisija za hartije od vrednosti. Regulisano tržište i MTP su obavezni da imaju jasna i transparentna pravila u vezi sa uključivanjem i isključivanjem finansijskih instrumenata u trgovanje. Komisija je nadležna da nadzire organizatore tržišta i da preduzima mere u skladu sa Zakonom kada je to potrebno.

Postupak trgovanja sa dužničkim hartijama od vrednosti je regulisan na nov način, tako da je moguća trgovina ovim hartijama od vrednosti istovremeno na regulisanom tržištu, MTP i OTC tržištu.

Zanimljiva novina je uvođenje Fonda za zaštitu investitora (FZI) koji predstavlja novu instituciju na finansijskom tržištu koja je ovlašćena da štiti investitore čija su sredstva ili finansijski instrumenti izloženi riziku u slučaju stečaja investicionih društava, kreditne institucije ili društva za upravljanje koji pružaju određene usluge. FZI nije pravno lice, a organizuje ga i njime upravlja pravno lice koje ima dozvolu izdatu od Komisije za hartije od vrednosti. Članovi FZI su investiciona društva, kreditne institucije i društva za upravljanje i obavezni su da uplaćuju doprinos. Okvir i procedura za priznanje i isplatu odštetnih zahteva klijentima FZI biće regulisani aktima Komisije za hartije od vrednosti i Pravilima organizatora FZI. Organizator FZI će nadzirati aktivnosti članova FZI, dok će Komisija za hartije od vrednosti nadzirati aktivnosti samog FZI.

Gorepomenuti Zakon o izmenama i dopunama Zakona o investicionim fondovima takođe je uneo nekoliko značajnih pozitivnih novina, od kojih su navažnije sledeće:

- Proširene su delatnosti društva za upravljanje, što će između ostalog omogućiti društvima za upravljanje da

upravljuju portfolijom i pružaju investicione savete i trećim licima;

- Mogućnost za društvo za upravljanje da ubuduće stiče investicione jedinice, odnosno akcije investicionog fonda i to najviše do 20% vrednosti neto imovine fonda;
- Smanjena su ograničenja ulaganja imovine investicionog fonda, tako da se imovina investicionog fonda može ulagati u hartije od vrednosti koje izdaje banka koja obavlja kastodi usluge za investicioni fond, kao i brokersko-dilerško društvo, odnosno ovlašćena banka koja za društvo za upravljanje obavlja poslove posredovanja u trgovanju hartijama od vrednosti;
- Poslovanje banaka koje obavljaju kastodi usluge je detaljnije regulisano, jer Zakon o tržištu kapitala više ne sadrži relevantne odredbe.

Takođe, Komisija za hartije od vrednosti usvojila je izmene postojećih podzakonskih akata koji su potrebni za prime-

nu Zakona o investicionim fondovima kao i novi Pravilnik o uslovima za obavljanje delatnosti kastodi banke.

PREOSTALI PROBLEMI

Generalno, veoma je teško identifikovati preostale probleme jer potrebeni propisi za primenu novog Zakona o tržištu kapitala još nisu usvojeni, a Zakon će početi da se primenjuje tek od sredine novembra 2011. godine.

Međutim, ističemo da bi zakon o sekjuritizaciji takođe trebalo pripremiti i usvojiti kako bi se kompletirao pravni okvir tržišta kapitala.

Takođe, treba pomenuti da su pravila za određivanje naknade za izdavanje akcija ostala u Zakonu o privrednim društvima što smatramo da nije najbolje rešenje. Istina, pozitivna strana je što Zakon o privrednim društvima bar predviđa izuzetke u vezi sa inicijalnom ponudom.

PREPORUKE SAVETA

- Komisija za hartije od vrednosti treba što je pre moguće, a u svakom slučaju u roku predviđenom Zakonom, da usvoji neophodna podzakonska akta za primenu Zakona o tržištu kapitala;
- Predlog Zakona o sekjuritizaciji treba da bude uključen u skupštinsku proceduru i usvojen što je pre moguće.

SUDSKI POSTUPCI

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Donošenje Zakona o izmenama i dopunama zakona o izvršnom postupku.	2010	✓		
Edukovanje stranaka u postupku u pogledu prednosti medijacije nad regularnim sudskim postupkom.	2010			✓
Povećanje broja sudskega osoblja i/ili bolja raspodela posla.	2010			✓
Razvoj programa i seminara kojima bi se poboljšala svest naroda u pogledu izmena u pravosudnom sistemu.	2010		✓	
Izmene Zakona o izvršnom postupku kojima bi se uveo institut privatnih izvršitelja i unapredilo sudske i vansudske izvršenje.	2010		✓	
Razvoj boljeg i efikasnijeg sistema dostavljanja i jačanje odgovornosti privrednih društava u pogledu prijema pismena.	2010			✓

STANJE

Poslednjih godina u Srbiji je sprovedena serija zakonodavnih reformi koje se tiču organizacije sudstva i sudske postupke. Naime, nova organizaciona šema sudova je ustanovljena Zakonom o organizaciji sudova (Službeni glasnik Republike Srbije br. 116/2008, 104/2009 i 101/2010), a proces reizbora svih sudija, koji još uvek treba da dobije svoj epilog usled brojnih zloupotreba čitavog procesa, započet je u skladu sa Zakonom o sudijama i Zakonom o visokom savetu sudstva (Službeni glasnik Republike Srbije br. 16/2008 i 101/2010). Reforme u Srbiji nastavljene su usvajanjem novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju (Službeni glasnik Republike Srbije br. 31/2011) i Zakona o javnom beležništvu (Službeni glasnik Republike Srbije br. 31/2011), koji uvodi sistem javnih beležnika po prvi put posle Drugog svetskog rata. Poslednja u nizu reformi građanskog postupka je u vezi parničnog postupka, i započeta je usvajanjem novog Zakona o parničnom postupku (Službeni glasnik Republike Srbije br. 72/2011).

Počev od 15. juna 2011. godine, na zahtev Evropske unije i Saveta Europe, a takođe i usled nekoliko stotina žalbi podnetih Ustavnom судu Srbije, Visoki savet sudstva je otpočeo proceduru revizije reizbora sudija koja je sprovedena krajem 2009. godine. Otpuštanje blizu 800 sudija u pomenutoj proceduri reizbora kao i brojnog administrativnog osoblja po sudovima napravilo je stvarni problem za sudove po pitanju postupanja po novoprispelim predmetima. To je

takođe pogoršalo situaciju po pitanju kvaliteta i kvantiteta ukupnog broja rešenih slučajeva. Ročišta u najvećim (najbolje opremljenim i najopterećenijim) sudovima, posebno u sudovima opšte nadležnosti, često se zakazuju dva puta godišnje po predmetu. Žalbeni postupak traje najčešće više od godinu dana. Jednostavno rečeno, sudovi su zatrpani predmetima, i uprkos zvaničnoj statistici o ovoo reformi koja pokazuje pozitivne rezultate, čini se da je situacija lošija nego ranije. S druge strane, valja pomenuti da većina srpskih sudova ima javno dostupne „online“ baze podataka o tekućim predmetima.

Zakon o izvršnom postupku je zamenjen Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, koji se primenjuje od 17. septembra 2011. godine. Novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju uređuje postupak izvršenja i obezbeđenja potraživanja po osnovu domaćih ili stranih izvršnih isprava, ili verodostojnih isprava. Uveden je novi organ u okviru pravne struke – izvršitelj, kako sudske, tako i privatne. Privatni izvršitelji će početi sa radom od 17. maja 2012. godine pod uslovom da svi zahtevi predviđeni zakonom budu ispunjeni.

Zakon o javnom beležništvu uređuje organizaciju i aktivnosti javnih beležnika i počće da se primenjuje od 1. septembra 2012. godine. Delatnost javnih beležnika trenutno vrši sud.

Drugi zanimljiv napredak predstavlja usvajanje Zakona o advokaturi (Službeni glasnik Republike Srbije br. 31/2011), koji

ustanovljava dodatne uslove za dobijanje zvanja advokata, kao što je pohađanje advokatske akademije. Ovaj zakon je uveo mogućnost za advokate iz inostranstva da postanu članovi Advokatske komore Srbije i zastupaju stranke u Srbiji.

Zakon o parničnom postupku (Službeni glasnik Republike Srbije br. 125/2004 i 111/2009) još uvek uređuje parnični postupak i zaštitu prava pred sudovima – u građanskim, privrednim, ličnim, radnim, porodičnim i drugim imovinskim i građanskim pravnim sporovima, osim u slučajevima za koje je drugim zakonom predviđen poseban postupak. Međutim, usled usvajanja novog Zakona o parničnom postupku koji uređuje istu materiju, stari zakon će prestati da se primenjuje od 1. februara 2012. godine. Osnovna pitanja u vezi sa parničnim postupkom u Srbiji trenutno proizilaze iz odredbi o pozivanju stranaka i dostavljanju u postupku, koje su prevaziđene i omogućavaju taktike odlaganja i procesne zloupotrebe stranaka i drugih učesnika u postupku. Drugi važan problem je što faze glavne rasprave i dokaznog postupka nisu koncentrisane. To je najčešćim delom prouzrokovano nezadovoljavajućom reformom sudstva. Postoje i drugi problemi, kao što su nepostojanje roka za donošenje odluke po redovnim pravnim lekovima, nedostatak pravila koja bi se odnosila na pozivanje stranaka i dostavljanje putem elektronske pošte, nedostatak mogućnosti da se koristi audio i video oprema na ročištima, nepostojanje stenografa i strožijih rokova za izvođenje dokaza na ročištima. Takođe je važno napomenuti da trenutno važeći Zakon o parničnom postupku ne predviđa jednak tretman za stranu koja ulaže pravni lek i za protivnu stranu. Naime, stranka koja se protivi pravnom leku ima dvostruko kraći rok da podnese odgovor na uloženi pravni lek. Međutim, treba očekivati da će nov Zakon o parničnom postupku otkloniti osnovne nedostatke svog prethodnika.

Arbitražni postupak u Srbiji je uređen Zakonom o arbitraži (Službeni glasnik Republike Srbije br. 46/2006) usvojenim 2006. godine. Ovaj zakon je uglavnom usaglašen sa UNICITRAL Modelom zakona o arbitraži iz 1985. godine. Međutim, Zakon o arbitraži nije u potpunosti usaglašen sa naknadno donetim UNICITRAL Modelom zakona o arbitraži iz 2006. godine. Sa druge strane, postupak medijacije je uređen Zakonom o medijaciji (Službeni glasnik republike Srbije br. 18/2005). Medijacija i arbitraža u nekim oblastima (kao što su radno pravo, aktivnosti turističkih agencija, itd.) uređene

su posebnim zakonima ili propisima. I arbitraža i medijacija se retko koriste u praksi, najčešće usled njihovog slabog promovisanja u javnosti kao efikasnijih i jeftinijih načina za rešavanje sporova.

POBOLJŠANJA

Revizija rezbora sudija na transparentniji način je svakako osnovni preduslov za postizanje efikasnosti sudskog sistema. Stoga, sada je na Visokom savetu sudstva da ispravi greške iz prošlosti, ali bitno je istaći da šansa postoji. Većina sudova opšte nadležnosti kao i privredni sudovi sad imaju „online“ baze podataka koje mogu pokazati stanje tekućih predmeta. Ipak, nemaju svi sudovi upotrebljive „online“ baze podataka, na primer Upravni sud i Ustavni sud Srbije, dok neki sudovi uopšte ni nemaju baze podataka, na primer Apelacioni sudovi, Prekršajni sudovi i Vrhovni kasacioni sud.

Najveći, ili bar napredak koji najviše obećava po pitanju unapređenja sudskih postupaka u 2011. godini, postignut je Zakonom o izvršenju i obezbeđenju koji uvodi preciznija pravila o rokovima za donošenje odluke po zahtevima za izvršenje, i koji ustanovljava jasne i detaljne procedure. Odlaganja su moguća samo u izvanrednim slučajevima ili u slučajevima posebno propisanim zakonom, kako bi se obezbedila veća efikasnost izvršnih postupaka. Zakon smanjuje broj pravnih lekova i sad su prigovori jedini mogući pravni lek koji može biti uložen iz ograničenog broja razloga. Zakon uvodi veći broj izvršnih odluka i verodostojnih isprava i dozvoljava stranki da pokrene izvršni postupak i na bazi strane verodostojne isprave (npr. fakture, menice, itd.). Zakon uvodi delatnost takozvanih privatnih izvršitelja koji obavljaju svoju delatnost kao preduzetnici ili u formi ortačkog društva. Izvršitelji su dužni da ispunе specijalne uslove, kao što su položen izvršiteljski ispit, posedovanje određenih karakteristika predviđenih zakonom, i odgovoarajućeg radnog iskustva. Njihova uloga ima za cilj da učini izvršni postupak efikasnijim, barem kad su dužnici fizička lica.

Nov Zakon o parničnom postupku uvodi obećavajuća poboljšanja u pogledu pozivanja i dostavljanja pismena strankama i ostalim učesnicima u postupku, kako bi se sprečile zloupotrebe stranaka. Ova poboljšanja takođe se odnose i na mogućnost elektronske komunikacije između stranaka

i suda, u skladu sa posebnim zakonima (Zakon o elektronskom dokumentu i Zakon o elektronskom potpisu). Koncentracija glavne rasprave i dokaznog postupka i rokovi za izvođenje dokaza na glavnoj raspravi predstavljaju takođe značajna poboljšanja. U tom smislu, sud ima obavezu da odredi vremenski okvir za glavnu raspravu i izvođenje dokaza. Stranke mogu predlagati dokaze samo do završetka pripremnog ročista, a nakon toga samo izuzetno. Zakon ustanavlja disciplinsku odgovornost sudija u slučaju kada se odugovlačenje sa postupkom može pripisati njima u krimicu. Zakon dalje propisuje više kazne za stranke koje zloupotrebljavaju postupak. Konačno je i predviđen rok u kom apelacioni sudovi moraju doneti odluku po žalbi – 9 meseci od prijema spisa predmeta. Na kraju, strankama se konačno daju ista prava u postupcima po pravnim lekovima, te su rokovi za ulaganje pravnog leka jednaki rokovima za davanje odgovora na te pravne lekove.

Novi Zakon o advokaturi uvodi Advokatsku akademiju pri Advokatskoj komorici. Advokatska akademija će početi sa radom od maja 2012. godine i imaće svrhu da osigura viši nivo stručnosti advokata. Uvođenje mogućnosti da se strani advokati registruju pred Advokatskom komorom u Srbiji će uvesti pravednu konkureniju na tržištu pravnih usluga u Srbiji, a time i njihov bolji kvalitet. Pomenuti zakon bi trebalo da sadrži ograničenja po pitanju principa reciprociteta, kako bi se advokatima iz Srbije pružile jednakе šanse na stranim tržištima pravnih usluga. U prethodnom Zakonu o advokaturi, mogućnost da strani advokati predstavljaju stranke u Srbiji je bila predviđena samo u izuzetnim slučajevima.

Ponovno uvođenje javnih beležnika u pravni sistem Srbije je posebno značajno pozitivno unapređenje pravnog sistema Srbije. Javni beležnici će značajno doprineti smanjenju obima posla sudova, koji su preplavljeni zahtevima stranaka za overu raznih dokumenata. Javni beležnici će sastavljati, overavati i izdavati javne isprave o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na osnovu kojih nastaju prava, overavati privatne isprave, uzimati dokumenta, novac, hartije od vrednosti i druge pokretne stvari u depozit i sprovoditi druge aktivnosti u skladu sa zakonom. Javni beležnici će takođe preuzeti nadležnost sudova koja se odnosi na građanska vansudska pitanja, od kojih treba pomenuti naknada za eksproprijaciju i održavanje javnih registara, ostavljajući samo najvažnije stvari u nadležnosti sudova.

PREOSTALI PROBLEMI

Najvažnije pitanje je završetak postupka reizbora sudija kao i povećanje broja sudija. Raspodela rada među sudovima različitih nadležnosti, kao i među samim sudijama, predstavlja još jedan problem koji mora da bude rešen. Da bi pravosudni sistem bio dostupniji građanima, neophodno je da se uvedu funkcionalni „online“ registri u preostalim sudovima.

Novi Zakon o parničnom postupku je predstavljen kao značajno poboljšanje u odnosu na svog prethodnika. Svrha njegovog donošenja je da obezbedi moderan i ažuriran građanski postupak i parnicu. Međutim, još uvek je rano govoriti o njegovim praktičnim aspektima. Mogući izvor problema u primeni novog zakona može biti loša organizaciona reforma pravosuđa, kao što je gore navedeno. Ostali problemi mogu biti vezani za mogućnost elektronske komunikacije među strankama i sudom u smislu nedostatka precizne regulative i podzakonskih akata u toj oblasti kao i nedostatak neophodnih sredstava za tehnološko opremanje sudova.

Kako bi se rasteretili sudovi, trebalo bi više promovisati mogućnosti zaključenja arbitražnog sporazuma ili pokretanja postupka medijacije. Navedeni postupci su najčešće efikasniji i jeftiniji od parnice i oba su dostupna kako strancima tako i domaćim licima. Međutim, postoji i prostor za određena poboljšanja Zakona o arbitraži, s obzirom da isti nije ažuriran sa najnovijim, detaljnijim UNCITRAL Modelom zakona o arbitraži iz 2006. godine, posebno po pitanju privremenih mera. Naime, Zakon o arbitraži implicitno predviđa mogućnost elektronskog arbitražnog sporazuma i nadležnost arbitražnog suda u donošenju privremenih mera. Međutim UNCITRAL Model zakona o arbitraži iz 2006. godine sadrži izričita pravila o elektronskom arbitražnom sporazumu i detaljnije odredbe o privremenim merama. Ipak, i ova predložena poboljšanja u pogledu privremenih mera bi trebalo da budu pažljivo uskladjena sa odredbama Zakona o izvršenju i obezbeđenju koji uređuje isto pitanje, kako bi se izbegli mogući problemi, uključujući i konflikt sa pravilima o isključivoj nadležnosti sudova. Dakle, razumne izmene i dopune Zakona o arbitraži su više nego dobrodošle, kako bi se izvršilo usklađivanje sa novim UNCITRAL Modelom zakona iz 2006. godine.

PREPORUKE SAVETA

- Da se okonča procedura reizbora sudija;
- Da se poveća broj sudija i sudskog administrativnog osoblja;
- Da se unapredi i stvori pravedan sistem dodele predmeta među sudovima i sudijama;
- Da se uspostavi „online“ baza podataka u preostalim sudovima;
- Da se promovišu mogućnosti i prednosti alternativnih načina rešavanja sporova (arbitraža i medijacija);
- Da usvoje izmene i dopune Zakona o arbitraži kako bi isti bio u skladu sa UNCITRAL Modelom zakona o arbitraži iz 2006. godine.

ZAKON O STEČAJU

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Podsticanje stečajnog dužnika da pokrene stečajni postupak zajedno sa podnošenjem plana reorganizacije, čime se daje mogućnost većem broju društava da opstanu, a ne da budu zauvek zatvorena.	2010	✓		
Zatvaranje društava koja su prezadužena u dugom vremenskom periodu i njihovo konačno brisanje iz pravnog sistema Srbije, korišćenjem mehanizma „stečaja po službenoj dužnosti“, kojim se prikazuje prava slika likvidnih i stabilnih društava koja zaista posluju na srpskom tržištu.	2010	✓		
Povećanje profesionalnosti stečajnih upravnika do najvišeg nivoa i oduzimanje licence za rad stečajnim upravnicima koji ne mogu doprineti razvoju prakse u oblasti stečaja, bilo usled nedostatka znanja ili usled kršenja etičkog kodeksa i, u najgorem slučaju, zloupotrebo položaja i činjenjem raznih krivičnih radnji.	2010			✓

STANJE

Novi Zakon o stečaju usvojila je Narodna skupština Republike Srbije 11. decembra 2009. godine, a primenjuje se od 23. januara 2010. godine. Ovaj zakon predstavlja osnovni pravni okvir za stečaj (obavezno zatvaranje) pravnih lica u formi bankrotstva i reorganizacije, koji zamenjuje prethodni Zakon o stečajnom postupku iz 2004. godine. Pokretanje postupka u slučaju nesolventnosti preduzetnika nije predviđeno ovim Zakonom, kao što je to bio slučaj u prethodnom zakonu.

Novi Zakon treba da podstakne poverioce da reše teškoće u poslovanju sa dužnicima pokretanjem stečajnih postupaka ili, čak i da pronađu i predlože odgovarajući plan za reorganizaciju dužnika i pomognu mu da nastavi da postoji, a ne da padne u stečaj. S druge strane, očigledno je da su pravna lica koja su prezadužena nevoljna da priznaju činjenicu da su suočena sa ozbiljnim problemom – „gašenjem pravnog lica“, odnosno, ne žele da sama pokrenu stečajni postupak. Ukoliko poverioci žele to da urade, obično je prekasno, u trenutku kada dužnik više nema imovinu, odnosno kada je vrednost te imovine toliko mala da poverioci ne mogu biti zaštićeni.

U novom Zakonu, sudski postupak je pojednostavljen ukinjanjem stečajnog veća i ostavljanjem isključivo stečajnog sudije, stečajnog upravnika i poverilačkih organa (prethod-

ni zakon je predviđao tročlano sudsko veće i stečajnog sudiju), a značajne novine obuhvataju i izbor stečajnih upravnika i preciznu definiciju njihovih ovlašćenja, kao i povećanje odgovornosti stečajnog upravnika i nadzor nad radom stečajnog upravnika, kao i pribavljanje obaveznog osiguranja od profesionalne odgovornosti u iznosu od 30.000 evra.

Od 1. jula 2010. godine, stečajni upravnik se bira nasumičnim izborom sa liste aktivnih stečajnih upravnika za teritoriju nadležnog suda. Aktivni stečajni upravnik je onaj koji ima licencu, obavezno osiguranje i koji je upisan u registar kao preduzetnik.

Novi Zakon takođe navodi da stečajni upravnik mora voditi poslovanje dužnika i predstavljati dužnika u stečaju. Stečajnog upravnika imenuje stečajni sudija u skladu sa odlukom o pokretanju stečajnog postupka. Regulatorno telo – Agencija za licenciranje stečajnih upravnika – će nastaviti da daje i oduzima licence, ali sada sa većim ovlašćenjima u „stručnom nadzoru“ nad stečajnim upravnicima kroz, na primer, davanje upozorenja i novčanih kazni za stečajne upravnike koji obavljaju svoju delatnost na neprofesionalan način.

Priroda i način plaćanja avansnih troškova pokretanja stečajnog postupka, troškova stečajnog postupka u toku samog postupka i obaveze u pogledu stečajne mase, precizno su definisani.

Verovatno najintrigantnija novina je pokretanje, po službenoj dužnosti, stečajnog postupka od strane stečajnog sudsije, na osnovu informacija dobijenih od Odeljenja za prinudnu naplatu Narodne banke Srbije, odnosno stečajni postupci moraju biti pokrenuti automatski za sva privredna društva koja su u blokadi neprekidno tri godine (za društva koja ispunjavaju taj uslov do kraja 2010. godine), za sva privredna društva koja su neprekidno u blokadi dve godine (za društva koja ispunjavaju ovaj uslov u 2010. do kraja 2011. godine) kao i za sva društva koje su neprekidno u blokadi godinu dana. Navedeno Odeljenje za prinudnu naplatu Narodne banke Srbije u obavezi je da mesečno dostavlja nadležnom sudu izveštaje o društvima čiji su računi u blokadi u toku predviđenog broja godina, tako da može biti pokrenut stečajni postupak.

Novina u Zakonu je takođe plan reorganizacije, koji mora biti podnet zajedno sa predlogom za pokretanje stečajnog postupka.

Institut „ćutanja poverilaca“ uveo je situaciju u kojoj je Odbor poverilaca neaktivan i propušta da odgovori na predloge stečajnog upravnika, tako da predlog mora biti prihvaćen iako Odbor poverilaca ne prihvati da odgovori u naznačenom roku. Zakon je ponovo uveo prekluzivni rok za prijavu potraživanja poverilaca, koji sada određuje stečajni sudsija, u zavisnosti od okolnosti slučaja, u okviru zakonski određenog roka od 30 do 120 dana, od datuma pokretanja stečajnog postupka.

Kao kazna za kršenje odredaba Zakona predviđa se zatvorska kazna u trajanju od jedne do pet godina i novčana kazna od 500.000 dinara do 10 miliona dinara.

Što se tiče postupka prodaje stečajnog dužnika kao pravnog lica, kada pravno lice zadržava svoj subjektivitet, odnosno svoje svojstvo pravnog lica, menja se osnivač ili vlasnik društva, kao kupac tog društva, tj. stečajnog dužnika, koji mora biti registrovan kao osnivač, odnosno akcionar ili vlasnik udela i koji mora stići pravo vlasništva u skladu sa Zakonom o privrednim društvima. Jedna od najvažnijih karakteristika koja prati prodaju stečajnog dužnika kao pravnog lica jeste da se obustavlja stečajni postupak u odnosu na stečajnog dužnika, a postupak se nastavlja u odnosu na stečajnu masu koju zastupa stečajni upravnik, u cilju na-

mirenja poverilaca, dok se sredstva dobijena od prodaje dužnika uključuju u stečajnu masu. U skladu sa Zakonom registraciji privrednih društava, formiran je Registar stečajne mase i isti se nalazi na zvaničnoj internet prezentaciji Agencije za privredne registre.

Primena Zakona o stečaju kao i unapređenje profesije stečajnog upravnika dodatno su podstaknuti setom podzakonskih propisa koji su doneti na osnovu Zakona o stečaju i to: (a) Pravilnikom o osnovama i merilima za određivanje nagrade za rad i naknade troškova stečajnih upravnika (Službeni glasnik Republike Srbije br. 1/2011), (b) Pravilnikom o programu i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova stečajnog upravnika (Službeni glasnik Republike Srbije br. 47/2010), (c) Pravilnikom o načinu obavljanja stručnog nadzora nad radom licenciranih stečajnih upravnika (Službeni glasnik RS br. 35/2010), (d) Pravilnikom o uslovima i načinom izbora stečajnih upravnika metodom slučajnog odabira (Službeni glasnik RS br. 3/2010), (e) Pravilnikom za utvrđivanje nacionalnih standarda za upravljanje stečajnom masom (Službeni glasnik RS br. 13/2010), (f) Pravilnikom o načinu izdavanja i obnavljanja licence za obavljanje poslova stečajnog upravnika (Službeni glasnik RS br. 22/2010), (g) Pravilnikom o načinu sprovođenja reorganizacije unapred pripremljenim planom reorganizacije i sadržini tog plana (Službeni glasnik RS br. 37/2010), (h) Uredbom o sadržini, načinu upisa i vođenja registra stečajne mase (Službeni glasnik RS br. 4/2010), (i) Uredbom o vrsti i visini naknade za registraciju i druge usluge koje pruža Agencija za privredne registre u postupku vođenja stečajne mase (Službeni glasnik RS br. 4/2010).

POBOLJŠANJA

Novi Zakon će obezbediti profesionalniji i efikasniji stečajni postupak, koji bi trebalo da vodi ka efikasnijem namirenju poverilaca, odnosno ka većem procentu namirenja poverilaca. Jedna od osnovnih namera novog Zakona je da precizno definiše pravnu regulativu kako bi se na najuspešniji mogući način sprecile razne vrste zloupotreba od strane poverilaca i samih stečajnih dužnika. Stečajni upravnik će biti pod strogim nadzorom regulatornog tela i sada, sa preciznim zakonskim odredbama i etikom o postupanju u stečajnom postupku, može se očekivati da stečajni upravnici dostignu najviši nivo profesionalizma, čime će sve strane u postupku biti zadovoljene.

PREOSTALI PROBLEMI

U ovom trenutku, kao nigde u zemljama EU (a verovatno i u svetskoj praksi u oblasti stečaja), advokatima nije dozvoljeno da budu aktivni stečajni upravnici, pošto ne mogu biti upisani u registar kao preduzetnici, bez nepoštovanja lokalnih propisa u oblasti advokature. Kako je ovu mogućnost praktično zatvorio i novi Zakon o advokaturi usvojen u maju 2011. godine, Republika Srbija ostaje jedna od retkih zemalja u kojima se advokatima uskraćuje pravo na vođenje stečajnih postupaka u svojstvu stečajnih upravnika, čime se stečajni postupak čini manje efikasnim i značajno manje ekonomičnim, što je upravo suprotno principima na kojima se stečaj zasniva.

Takođe, iako je namera zakonodavca bila da odabir stečajnih upravnika učini što transparentnijim, nepristrasnjim i pravičnjim, u kom smislu je učinjen i korak dalje – donošenjem gore pomenutog Pravilnika o uslovima i načinu izbora stečajnih upravnika metodom slučajnog uzorka (Službeni glasnik RS br. 3/2010), praksa je pokazala opiranje ovakvom modelu odabira stečajnih upravnika koji poznaje razvijeni svet i moderan stečajni postupak, i imenovanje istih stečajnih upravnika od strane istih sudija, dok značajan broj aktivnih licenciranih stečajnih upravnika nije dobio priliku da mu se poveri vođenje makar jednog stečajnog postupka.

Jedan od najvažnijih razloga za usvajanje novog Zakona je ubrzanje stečajnog postupka (koji u Srbiji u poređenju sa zemljama EU i dalje traje znatno duže). U ovom pogledu novine koje su uvedene ovim zakonom tek treba da zažive. Kako bismo imali efikasan stečajni postupak, od suštinskog značaja je uvođenje i stalna edukacija visoko obučenih stečajnih sudija i upravnika. Dok su odgovornosti stečajnih upravnika definisane i povećane, sa druge strane, novi zakon nije propisao odgovornost stečajnih sudija (na primer, za prekoračenje zakonskih rokova, što se tokom primene ranijeg Zakona o stečajnom postupku javljalo kao redovna praksa, ili pak tokom poveravanja obavljanja određenih dužnosti koje prema zakonu spadaju u ingerenciju suda stečajnim upravnicima, uz naknadnu formalnu verifikaciju suda, uključujući ovde i slučajeve izrade nacrta sudskeh odluka).

Odredbe novog zakona koje regulišu stečajni postupak po službenoj dužnosti su u najmanju ruku kontroverzne.

Naime, u slučaju kada niko od poverilaca ne plati troškove postupka koje je odredio stečajni sudija, donosi se odluka da ne postoji pravni interes stečajnih poverilaca za vođenje stečajnog postupka, i stečajni postupak se u tom slučaju zaključuje, a stečajni dužnik briše iz registra privrednih subjekata. Imovina stečajnog dužnika prelazi u svojinu Republike Srbije, ali se time, kako propisuje Zakon o stečaju, ne dira u ranije stečena prava obezbeđenja i prioritetnog namirenja, ali Republika Srbija ne odgovara za obaveze dužnika. Ovo za praktičnu posledicu ima okolnost da potraživanja običnih odnosno neobezbeđenih potraživanja prestaju, budući da više ne postoji zakonski osnov za njihovo namirenje. S druge strane, zakonodavac je ostavio mogućnost namirenja obezbeđenih poverilaca. Ono što predstavlja problem je nedorečenost, ali delom i kontradiktornost navedene odredbe, budući da ista eksplicitno govori o tome da Republika Srbija ne odgovara za obaveze stečajnog dužnika, pri čemu ne treba smetnuti s uma da se u slučaju zaključenja stečajnog postupka primenom instituta tzv. automatskog stečaja, stečajni dužnik briše iz registra, što za praktičnu posledicu ima okolnost da dužnik više ne postoji, a ni država za njegove obaveze, pa se postavlja pitanje na koji način bi se obezbeđeni poverilac namirivao odnosno u odnosu na koga bi mogao da započne postupak namirenja kad više nema izvornog dužnika, a Republika Srbija ne odgovara za obaveze stečajnog dužnika.

Još jedna od značajnih kontradiktornosti prakse vođenja stečajnog postupka vezuje se različito postupanje sudova u slučaju neispunjenja plana reorganizacije kada se pristupa donošenju odluke o bankrotstvu. Ovde se prvenstveno misli na slučajevе u kojima se plan reorganizacije sprovedio neko vreme, kada su određene mere reorganizacije bile sprovedene – na primer konverzija potraživanja u kapital i namirenje pojedinih klasa poverilaca, za čim dolazi do neispunjenja plana reorganizacije. Sudovi su u ovakvim situacijama donosili različite odluke – pojedini sudovi su bili stava da se u ovakvim situacijama mora izvršiti povraćaj u pređašnje stanje, čime se poverioci čija su potraživanja namirena tokom postupka reorganizacije dovode u situaciju da vrate u stečajnu masu novac koji su primili, što u slučaju kada je plaćanje izvršeno fizičkim liciма – zaposlenima i bivšim zaposlenima – može da bude skoro nemoguće sprovesti. Međutim, bilo je i stanovišta

da ne bi trebalo da se izvrši povraćaj u pređašnje stanje, već da se postupak bankrotstva nastavi prema zatečenom stanju, što može da bude sporno sa stanovišta onih koji su konvertovali svoja potraživanja, očekujući uspešan ishod

postupka reorganizacije. Ovakva različita praksa potencijalno preti i urušava princip ravnopravnog tretmana poverilaca u stečajnom postupku, ali i potencijalno ugrožava Ustavom zagarantovana prava.

PREPORUKE SAVETA

- Podsticanje stečajnog dužnika da pokrene stečajni postupak zajedno sa podnošenjem plana reorganizacije, čime se daje mogućnost većem broju društava da opstanu umesto da budu zauvek zatvorena;
- Posticanje poverilaca da uzmu aktivnije učešće u vođenju stečajnog posupka, kroz podnošenje predloga za pokretanje stečajnog postupka, a posebno kroz učešće u poverilačkim organima;
- Zatvaranje društava koja su prezadužena u dugom vremenskom periodu i njihovo konačno brisanje iz pravnog sistema Srbije, korišćenjem mehanizma „stečaja po službenoj dužnosti“, kojim se prikazuje prava slika likvidnih i stabilnih društava koje zaista posluju na srpskom tržištu;
- Podsticanje medijacije u stečajnom postupku kada je ona moguća, a sve u cilju ekonomičnosti i efikasnosti stečajnog postupka;
- Povećanje profesionalnosti stečajnih upravnika do najvišeg nivoa i oduzimanje licence za rad stečajnim upravnicima koji ne mogu doprineti razvoju prakse u oblasti stečaja, bilo usled nedostatka znanja ili usled kršenja etičkog kodeksa, i u najgorem slučaju, zloupotrebo položaja i činjenjem raznih krivičnih radnji.

INTELEKTUALNA SVOJINA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Državni organi bi trebalo da povećaju napore u borbi sa zloupotrebom autorskih prava na internetu, posebno u odnosu na softver, muziku i filmsku industriju.	2010	✓		
Inspekcije koje proveravaju legalnost softvera u kompanijama, koje sprovodi Poreska uprava već nekoliko godina i koje su dale značajne rezultate, trebalo bi da budu nastavljene i pooštene.	2009	✓		
Usvajanje Nacionalne Strategije u vezi sa zaštitom autorskih prava.	2009	✓		
Efikasnija i brža primena pravilnika u zaštiti IP prava.	2008		✓	
Državni organi bi trebalo više da podstiču vlasnike intelektualnih svojina u sferi njihove kreativnosti.	2010			✓

STANJE

Zakonodavni okvir koji reguliše intelektualnu svojinu je generalno ostao isti kao i protekle godine, sa izuzetkom u pogledu novousvojenih Zakona o optičkim diskovima i Zakona o zaštiti poslovne tajne. Naime, taj okvir se najvećim delom sastoji od materijalnih zakona usvojenih tokom 2004., 2009. i 2010. godine, koji regulišu pravne odnose u vezi sa pronalascima, topografijama integrisanih kola, književnim, naučnim i umetničkim delima, kompjuterskim programima, simbolima, nazivima i slikama koji se koriste u prometu. U skladu sa navedenim, sledeći zakoni, koji su u velikoj meri usaglašeni sa odgovarajućim međunarodnim konvencijama, kao i sa Sporazumom o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS) i standardima Evropske unije, sadrže najvažnije materijalne odredbe koje regulišu intelektualnu svojinu u Srbiji:

- Zakon o žigovima (2009);
- Zakon o oznakama geografskog porekla (2010);
- Zakon o autorskom i srodnim pravima (2009);
- Zakon o pravnoj zaštiti industrijskog dizajna (2009);
- Zakon o zaštiti topografija integrisanih kola (2009);
- Zakon o patentima (2004);
- Zakon o zaštiti poslovne tajne (2011).

Zakonom o žigovima se uređuje način sticanja i zaštita prava na znacima koji se koriste u prometu roba i usluga. Žig je definisan kao pravo kojim se štiti znak koji u prometu služi za razlikovanje robe, odnosno, usluga jednog fizičkog ili

pravnog lica od iste ili slične robe, odnosno, usluga drugog fizičkog ili pravnog lica. Odredbe ovog zakona su u skladu sa Protokolom uz Madridski aranžman o međunarodnom registrovanju žigova.

Zakonom o oznakama geografskog porekla se uređuje način sticanja i pravna zaštita oznaka geografskog porekla (ime porekla i geografska oznaka), u skladu sa Lisabonskim aranžmanom o zaštiti oznaka porekla i njihovom međunarodnom registrovanju.

Zakonom o autorskom i srodnim pravima se uređuju prava autora književnih, naučnih i umetničkih dela, kompjuterskih programa, kao i prava srodnih autorskog pravu: prava interpretatora, proizvođača fonograma, videograma, emisija i baza podataka, prava prvih izdavača slobodnih dela i prava izdavača štampanih izdanja.

Zakon o pravnoj zaštiti industrijskog dizajna reguliše način sticanja prava na spoljašnji izgled industrijskog ili zanatskog proizvoda (pod kojim se podrazumeva ukupan vizuelni utisak koji proizvod ostavlja na informisanog potrošača ili korisnika) i zaštita tih prava.

Zakonom o zaštiti topografija integrisanih kola se uređuju predmet i uslovi zaštite topografija integrisanih kola, prava njihovih stvaralača i način njihovog ostvarivanja, prava privrednih društava i drugih pravnih lica u kojima je topografija nastala, kao i ograničenja u vezi sa zaštitom tih prava.

Najzad, Zakonom o patentima (2004) se uređuje pravna zaštita pronalazaka iz oblasti tehnike, koji su novi, imaju inovativni nivo i industrijski su primenljivi.

Sprovodenje gore navedenih materijalnih zakona zavisi od nekoliko važnih zakona koji propisuju organizacione i proceduralne odredbe značajne za zaštitu prava intelektualne svojine i procesuiranje lica koja ista povređuju, od kojih su najznačajniji sledeći:

- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala (2005);
- Zakon o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine (2006);
- Krivični zakonik (2005);
- Carinski zakon (2010); i
- Zakon o optičkim diskovima (2011).

Institucije koje se bave zaštitom prava intelektualne svojine su Zavod za zaštitu intelektualne svojine (u daljem tekstu: „Zavod“), kao i nadležna ministarstva i drugi državni organi (među kojima su najvažniji sudovi).

POBOLJŠANJA

Najznačajniju pozitivnu novinu od poslednjeg izdanja Bele knjige predstavlja usvajanje Zakona o optičkim diskovima i Zakona o zaštiti poslovne tajne.

Zakon o optičkim diskovima je objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije 15. jula 2011. godine, a njegova primena je odložena do 24. januara 2012. godine. Ovaj zakon reguliše uslove za proizvodnju optičkih diskova i proizvodnih delova, uvoz i izvoz tih delova i opreme koja se koristi za proizvodnju optičkih diskova, kao i komercijalno umnožavanje, uvoz, izvoz i promet optičkih diskova.

Osnovni cilj ovog zakona jeste da smanji pirateriju, odnosno da spreči nelegalnu proizvodnju i promet optičkim diskovima, imajući u vidu da oni u Srbiji predstavljaju najčešće korišćeni medijum za nelegalno umnožavanje sadržaja koji predstavljaju intelektualnu svojinu. Glavni mehanizam na koji se ovaj zakon oslanja jeste izdavanje proizvođačkih koda na osnovu kojih se može utvrditi identitet proizvođača diska. Dodatno, samo lice kojem je dodeljen proizvođački

kod i koje dobije licencu za proizvodnju (oba izdaje Zavod) može legalno da se bavi proizvodnjom optičkih diskova i njihovih delova.

Još uvek je potrebno sačekati da navedeni zakon stupi na snagu kako bismo videli njegove efekte u praksi, pri čemu je šteta što je bilo potrebno da prođe više godina kako bi isti konačno bio usvojen, u kom periodu je njegova primena mogla imati značajan uticaj na smanjenje stope piraterije.

Zakon o zaštiti poslovne tajne je objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije 28. septembra 2011. godine i stupio je na snagu 6. oktobra 2011. godine. Zakon definiše poslovnu tajnu (načelno, to je svaka informacija koja ima komercijalnu vrednost za njenog držaoca i čije otkrivanje trećem licu može naneti štetu njenom držaocu) i predviđa da povreda poslovne tajne predstavlja delo neloyalne konkurenциje. Zakonom je uvedena mogućnost podnošenja tužbe zbog povrede poslovne tajne, kao i stroga kaznena politika za postupanje u suprotnosti sa Zakonom u smislu odgovornosti za privredni prestup i kažnjavanje u iznosu do 3 miliona dinara (EUR 29,480 evra).

Osnovni cilj ovog Zakona je da se stvori atmosfera u kojoj se neće tolerisati pribavljanje i upotreba bilo koje informacije koja predstavlja poslovnu tajnu učesnika na tržištu bez sačuvanja tog učesnika na tržištu i sticanje koristi od takvog neovlašćenog pristupa ili upotrebe bez odgovornosti za takvo činjenje. Implementacija ovog Zakona tek predstoji.

Dodatno, usvajanje Strategije razvoja intelektualne svojine za period 2011– 2015, što predstavlja i jednu od prošlogodišnjih preporuka Saveta, predstavlja značajno dostignuće srpske Vlade u pravcu implementacije standarda EU u oblasti intelektualne svojine u Srbiji. Ipak, osnovni preduslov da bi se to i ostvarilo jeste da se ciljevi proklamovani u ovoj strategiji zaista i ispune u predviđenim rokovima i obimu, odnosno da suština planiranih aktivnosti ne bude zanemarena i zamenjena formalnim usvajanjem nekog novog propisa.

Konačno, značajan napredak je učinjen krajem 2010. godine formiranjem Specijalne jedinice u okviru Poreske uprave za borbu protiv softverske piraterije. Nakon inicijalnog preumnog perioda kontrole legalnosti softvera u privrednim društvima su intenzivirane u proteklim mesecima, što je za

posledicu imalo pokretanje odgovarajućih postupaka pred sudovima, ali isto tako i podizanje svesti, kako privrednih društava tako i opšte javnosti, o nelegalnosti kršenja prava intelektualne svojine.

PREOSTALI PROBLEMI

Uprkos činjenici da odgovarajući propisi koji regulišu intelektualnu svojinu, a koji su generalno u saglasnosti sa međunarodnim standardima i standardima EU, postoje u Srbiji već nekoliko godina, efikasnost u njihovom sprovođenju još uvek nije na zadovoljavajućem nivou. To takođe zavisi i od

saradnje između nadležnih državnih organa i nosioca prava intelektualne svojine (pozitivan primer predstavlja uspešna saradnja između Poreske uprave, odnosno Ministarstva finansija, i Biznis softver alijanse), ali unutrašnja organizacija i potencijalno personalne promene u okviru državnih organa nadležnih za zaštitu prava intelektualne svojine se čine neophodnim kako bi se stopa piraterije snizila.

Dodatno, novi Zakon o patentima još uvek nije usvojen, iako je njegov nacrt već određeno vreme dostupan stručnoj i opštoj javnosti. Njegovo usvajanje u narednom periodu bi predstavljalo značajan korak u pravom smeru.

PREPORUKE SAVETA

- Državni organi bi trebalo da nastave i povećaju napore u borbi protiv kršenja autorskih prava na internetu, posebno u odnosu na softversku, muzičku i filmsku industriju;
- Inspekcije koje proveravaju legalnost softvera u privrednim društvima, a koje Poreska uprava sprovodi već nekoliko godina sa značajnim rezultatima, bi trebalo da budu nastavljene i intenzivirane, naročito od strane Specijalne jedinice u okviru Poreske uprave;
- Efikasnija i brža primena propisa u cilju zaštite prava intelektualne svojine;
- Državni organi bi trebalo više da nude više podsticaja nosiocima prava intelektualne svojine u sferi njihove kreativnosti;
- Usvajanje novog Zakona o patentima.

ZAŠTITA KONKURENCIJE

ZAKON O ZAŠTITI KONKURENCIJE

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Prilikom primene svojih novih ovlašćenja, Komisija treba da uzme u obzir odredbe Ustava, naročito one koje se odnose na zaštitu prava privatnosti i prava na poštenu odbranu.	2009		✓	
Komisija treba da primeni evropske smernice prilikom procene pitanja konkurenčije kako bi izbegla nedoslednost u primeni zakona.	2008			✓
Komisija treba da doneše jasne smernice i obaveštenja kojima se tumače shvatanja Komisije u vezi sa određenim pitanjima. Ovo se odnosi na postupak oslobođanja od kazne, obavezu prijave i koncept „sprovođenja koncentracije“, itd.	2010		✓	
Potrebno je da sudije Upravnog suda Srbije prođu naprednu obuku u oblasti prava konkurenčije i ekonomije.	2010			✓
Komisija treba da obezbedi da njena praksa bude konzistentna za sve učesnike na tržištu.	2008			✓
Uredbom o tarifama Komisija treba da se iznosi tarifa svedu na jedan razuman nivo koji je odgovarajući za uporedno zakonodavstvo, kao što su zakonodavstvo Hrvatske, Slovenije, Rumunije, Slovačke, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.	2009			✓

STANJE

Pregled

Novi Zakon o zaštiti konkurenčije, koji je počeo da se primenjuje od 1. novembra 2009. je nesumnjivo doneo određena poboljšanja u oblasti zaštite konkurenčije u Republici Srbiji. Ipak, iako je poznato da u cilju poštovanja pravila o zaštiti konkurenčije nadležni organi moraju da određuju odgovarajuće sankcije, stručna javnost dovela je u pitanje zakonitost nekih odluka Komisije za zaštitu konkurenčije (dalje u tekstu: Komisija) i to baš u njihovom delu koji se odnosi na novčane kazne. Ovakvo osporavanje će nesumnjivo otežati napore Komisije da stvori okruženje u kome će se efektivnije primenjivati pravo zaštite konkurenčije.

Suština

Od samog početka, odluke Saveta Komisije (novi Savet je osnovan u oktobru 2010. godine) privlačile su veliku pažnju i neposredno uticale na povećanje svesti o značaju zaštite

konkurenčije. U januaru 2011. godine Komisija je po prvi put iskoristila svoja ovlašćenja dobijena Zakonom o zaštiti konkurenčije i kaznila kompanije koje su prekršile pravila o konkurenčiji. Do danas, kazne su određene u nekoliko slučajeva i to u ukupnom iznosu od 10 miliona evra.

Međutim, u dva slučaja Komisija je ozbiljno podrila princip pravne sigurnosti. U prvom slučaju (industrija mlečnih proizvoda), Komisija je ponovo otvorila slučaj i to sedamnaest meseci od kada je zatvoren, samo da bi kompanijama u postupku naknadno nametnula kaznu u iznosu od 3 miliona evra. Komisija je to uradila uz obrazloženje da prekršilac zakona mora biti novčano kažnen kako svrha zakona ne bi bila ugrožena. Ovakva potencijalna doktrina je stvorila ozbiljnu zabrinutost u celoj poslovnoj zajednici, jer je otvorila mogućnost da sva privredna društva koja su od 2005. bila strana u nekom postupku pred Komisijom mogu biti naknadno kažnjena. U drugom slučaju (maloprodajni sektor), Komisija je kaznila dva privredna društva u iznosu od 7 miliona evra, iako su ona postupala u skladu sa članom

60 Zakona o zaštiti konkurenčije iz 2005. godine, koji im je zapravo garantovao da neće biti novčano kažnjena. Ovakav postupak Komisije ne samo da je ugrozio pravnu sigurnost, već je poslao poruku da učesnici restriktivnih sporazuma koji prvi prijave takav sporazum i dostave dokaze, a da pritom nisu inicijatori restriktivnog sporazuma, neće imati koristi koje proizilaze iz ovog instituta, iako im zakon to izričito daje. Zakon zapravo propisuje da u ovakvim slučajevima – slučajevi restriktivnih sporazuma – učesnik koji, pod uslovom da nije inicijator restriktivnog sporazuma, prvi prijavi postojanje takvog sporazuma, a da Komisija nije imala nikakvih saznanja o njemu, ili je imala saznanja ali nije imala dovoljno dokaza da doneše zaključak o pokretanju postupka, će biti oslobođen plaćanja novčanog iznosa mere zaštite konkurenčije. Prepostavka je da sada mnogi strani i domaći investitori neće verovati u institut oslobođanje od kazne (član 69), što predstavlja veliku štetu za samu Komisiju jer možda najefikasnije sredstvo za zaštitu konkurenčije neće biti korišćeno.

Takođe, Komisija pravi propuste prilikom pozivanja na praksu Evropske unije. Zapravo, Komisija nekada uopšte ne navodi konkretni slučaj na osnovu koga obrazlaže svoje odluke, a čak zna i da se pozove na ustaljenu praksu nekih nacionalnih komisija za zaštitu konkurenčije, pritom uopšte ne pominjući EU praksu. Štaviše, u nekim slučajevima Komisija ukida ili menja smernice koje je izdala, a nove primenjuje retroaktivno.

Transport, maloprodaja i osiguranje, kao i javne nabavke, i daje predstavljaju glavni fokus Komisije, što je rezultiralo otvaranjem dva nova postupka u okviru ovih oblasti. Takođe, Komisija je veoma zainteresovana i za tržište nafte i naftnih derivata, u čemu joj se priključila i Evropska komisija kada je Zakonom o izmenama i dopunama zakona o akcizama (Službeni glasnik RS br. 101–10) uveden sistem dvostrukih akciza.

Komisija je, na osnovu svojih ovlašćenja, tokom 2010. i 2011. godine, izdala nekoliko smernica i uputstava, od kojih su najznačajnije smernice koje se odnose na izračunavanje novčane naknade prilikom kršenja zakona o zaštitu konkurenčije.

Kada je reč o prijavi koncentracija pred Komisijom, Komisija je usvojila jedan više formalistički pristup, budući da je komunikacija sa Komisijom moguća samo u pismenoj formi.

To dovodi do toga da je potrebno predati ogromnu količinu dokumenata uz samu prijavu i to bez obzira na njihovu važnost. Takođe, čini se da Komisija nije voljna da izda pravno mišljenje koje bi razjasnilo u kojim slučajevima je prijava koncentracije Komisiji obavezna a u kojima nije, što bi trebalo da bude njena glavna dužnost.

Dalje, po prvi put, odluke Komisije su potvrđene od strane suda. Zapravo, u četiri slučaja Upravni sud Srbije je presudio da su rešenja Komisije zakonita. Ipak, nedostatak predstavlja činjenica da nisu sve odluke suda javno dostupne.

Uprkos činjenici da su naknade koje propisuje Komisija već bile veoma visoke, u maju 2011. godine Komisija je povećala ove iznose za 25% i to u trenutku finansijske krize.

POBOLJŠANJA

Novi Zakon je proširio ovlašćenja Komisije što je rezultiralo povećanjem svesti o važnosti zaštite konkurenčije. Naročito su značajne nedavne odluke Upravnog suda koje su potvrđujući rešenja Komisije podigli značaj i autoritet ove institucije.

Takođe, možemo zaključiti da smernice i uputstva koje je izdala Komisija generalno unapređuju važeći pravni okvir i doprinose boljem razumevanju pravila o zaštiti konkurenčije.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako je Komisija na neki način unapredila svoj nastup pred Upravnim sudom, u samom postupku pred Komisijom nije garantovano stranama da će njihova procesna prava biti u potpunosti poštovana. Kod Komisije je i dalje uočljiv ozbiljan nedostatak poznavanja ekonomski strane problema i samih ekonomskih metoda. Ovo je naročito važno jer novi Zakon proširuje ovlašćenja Komisije tako da su pravna sigurnost i poštovanje pravila postupka od velike važnosti. S druge strane, sudijama Upravnog suda i dalje nedostaje sveobuhvatno poznavanje oblasti zaštite konkurenčije i samih ekonomskih principa, što je preuslov da se na valjan način tumače argumenti i rešenja Komisije. Ovakav nivo stručnosti Upravnog suda je preko potreban jer bi u suprotnom kvalitetna sudska kontrola rada Komisije bila dovedena u pitanje, a Komisiji bi bio ostavljen prostor za eventualnu zloupotrebu svojih moći i institucionalne nezavisnosti.

Takođe, postavlja se pitanje kako izbalansirati dve suprotne uloge Komisije –institucije koja kažnjava protivpravno delovanje i institucije koja treba da promoviše pravo konkurenčije. Jasno je da se zastupanje i dalja promocija zaštite konkurenčije ne sme zanemariti, a da sama Komisija mora još jače promovisati principe zaštite konkurenčije.

Takođe, ostaje otvoreno pitanje kako institucionalizovati dijalog strana koja podležu pravilima zaštite konkuren-

je, a naročito dijalog između privatnog sektora i Komisije. S tim u vezi, internet prezentacija Komisije mora biti bolje organizovana i da se redovno ažurira. Takođe, u mnogim slučajevima poverljive verzije rešenja Komisije i odluka Upravnog suda nisu javno dostupne. Jasno je da bi veća transparentnost u radu Komisije obezbedila usaglašenu praksu obe institucije, a samim tim veću predvidljivost za sve privredne subjekte. Ovo isto važi i za pravna mišljenja koja izdaje Komisija.

PREPORUKE SAVETA

- Komisija bi trebalo da se oslanja na EU smernice prilikom rešavanja pitanja zaštite konkurenčije kako bi izbegla nedoslednost u primeni prava o zaštiti konkurenčije. U takvim situacijama bi morala da navede konkretnе slučajevе na koje se poziva;
- Kako bi se povećala transparentnost i pravna izvesnost, Komisija treba da doneše jasne smernice i obaveštenja na osnovu kojih bi se tumačila shvatanja Komisije u odnosu na određena pitanja. Ovo se naročito odnosi na smernice i obaveštenja koja se odnose na restriktivne sporazume, obavezu prijave koncentracije i sam postupak koncentracije. Takođe, Savet i ostale zainteresovane strane bi morale imati veću ulogu u donošenju ovih akata;
- Pored smernica, u cilju veće pravne sigurnosti, Komisija bi morala da usvoji podzakonske akte koji bi definisali glavne institute kod pravila o restriktivnim sporazumima (npr. kao što je urađeno u BiH u slučaju dominantnog položaja); postupku oslobođanja od obaveze iz mera zaštite konkurenčije (član 69. Zakona o zaštiti konkurenčije); pojedinačno izuzeće od zabrane, itd.;
- Potrebno je da se sudije Upravnog suda Srbije i dalje usavršavaju kako u oblasti prava zaštite konkurenčije tako i u oblasti ekonomije. Takođe, presude suda bi trebalo da budu javno dostupne;
- Komisija bi trebalo da se postara da njena praksa bude konzistentna za sve učesnike na tržištu i da ima ujednačenu praksu za sva privredna društva. Zalaganje za zaštitu konkurenčije bi predstavljalo snažno sredstvo za postizanje ovog cilja;
- Uredbom o tarifama Komisija treba da smanji iznos tarifa na jedan razuman nivo koji je odgovarajući za uporedno zakonodavstvo kao što su zakonodavstvo Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Rumunije, Slovačke;
- Sva uputstva Komisije, smernice i obaveštenja trebalo bi da budu objavljeni u Službenom glasniku RS ili barem na internet prezentaciji Komisije. Isto bi trebalo da važi i za poverljive verzije odluka Upravnog suda i Komisije koje bi trebalo da budu javno dostupne.

ZAKON O KONTROLI DRŽAVNE POMOĆI

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Razvoj razumne prakse od strane nove Komisije za kontrolu državne pomoći i što efikasnija i brža harmonizacija sa standardima Evropske unije i ustaljenom praksom Evropske komisije na polju kontrole državne pomoći.	2009	✓		
Usvajanje potrebnih podzakonskih propisa od strane Vlade Srbije, naročito u pogledu potencijalnih sukoba nadležnosti sa Komisijom za zaštitu konkurenčije.	2009	✓		
Izmena zakona kako bi se osigurao status Komisije za kontrolu državne pomoći kao nezavisne agencije. Stoga, bilo bi obezbeđeno da buduće delovanje Komisije za kontrolu državne pomoći ne bude pod senkom nedostatka samostalnosti u odlučivanju.	2009		✓	
Uspostavljanje neprekidne komunikacije sa Evropskom komisijom kako bi se što bolje usvojila i sprovedla ustaljena praksa Evropske komisije na polju kontrole državne pomoći.	2009	✓		
Organizacija obuka i edukacionih seminara za članove i tehničko osoblje Komisije za kontrolu državne pomoći koje će držati Evropska komisija.	2009	✓		

STANJE

Zakon o kontroli državne pomoći počeo je da se primenjuje 1. januara 2010. godine. Zakon je proizašao iz odredaba članova 85. i 86. Sporazuma o osnivanju Evropskih zajedница (Rimski sporazum). Njegov cilj je da obezbedi kontrolu državne pomoći i omogući primenu pravila zaštite konkurenčije, radi liberalizacije trgovine i omogućavanja ravno-pravnosti učesnika na tržištu. Dodatno, težnja ovih propisa leži u eliminaciji arbitrarnosti i netransparentnosti državnih institucija pri dodeli pomoći. Članovi Komisije za kontrolu državne pomoći postavljeni su krajem decembra 2009. godine, a sama Komisija je konstitutivnu sednicu održala krajem marta 2010. Do sada je održano 17 sednica Komisije. Zakonskom okviru pridodat je i Pravilnik o metodologiji izrade godišnjeg izveštaja o državnoj pomoći u Republici Srbiji, kojim se ujednačava forma izveštavanja sa praksom EU. Prvi izveštaj po novoj metodologiji se očekuje za 2010. godinu.

POBOLJŠANJA

Početak aktivnog rada Komisije predstavlja važan korak. Komisija je na dosadašnjim sednicama ocenila preko 100 prijava, formirajući praksu u oblasti horizontalne i regionalne pomoći u različitim oblastima – antikriznih mera Vlade, podsticaja za zapošljavanje, izdvajanja za rудarstvo i saobraćaj, pomoći privredi, sredstvima namenjenim razvoju kulture i medija. Sektorske pomoći u principu nisu ocenjivane, a značajan postotak rešenja čini državna pomoć male vrednosti. Analizirani instrumenti su različiti – subvencije, subvencionisanje kamata, povoljni krediti. Šeme državne pomoći i individualna državna pomoć su gotovo podjednako zastupljeni.

Rešenja i izveštaji Komisije dostupni su na internet prezentaciji Ministarstva finansija, što predstavlja pozitivan primer javnosti rada ovog organa. Usklađivanje forme godišnjih izveštaja sa metodologijom EU je još jedan korak u dobrom smeru.

PREOSTALI PROBLEMI

Sa stanovišta pravila EU u oblasti državne pomoći, učešće državne pomoći u BDP je daleko važniji pokazatelj od apsolutnog iznosa dodeljene državne pomoći. Godišnji izveštaj Evropske komisije za Srbiju u 2010. konstatovao je rast ovog količnika (navedeno potvrđuju i Izveštaji o dodeljenoj državnoj pomoći; 2007 - 2,0%, 2008 - 1,91%, 2009 - 2,29%), te konstatovao da „država nastavlja da bitno utiče na konkurenčiju kroz svoje pravne i finansijske mehanizme“. Uzveši u obzir talas novih mera protiv krize i mera privlačenja investitora, očigledno je da je država nastavlja da igra značajnu ulogu u poslovnom okruženju u Republici Srbiji.

Komisija za kontrolu državne pomoći je usvojila pravno mišljenje po kome ocenjuje dozvoljenost samo onih mera pomoći koje su donete nakon 20. marta 2010, dok će ostale državne pomoći biti predmet usklađivanja na osnovu Programa usklađivanja postojećih državnih pomoći, koji donosi Vlada. Navedeni Program još uvek nije usvojen, iako je početak 2011. predstavljao zakonski rok, što znači da je moguće da su određeni programi državne pomoći ostali izvan opsega zakona. Poseban izazov predstavlja činjenica da će, u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, od 1. januara 2012. kontroli državne pomoći biti podvrgнутa i javna preduzeća. S obzirom na mesto koje imaju u privredi Srbije, praksa Komisije u ovoj oblasti će biti izuzetno važna.

Pored Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja, primetno najveći broj prijava imaju institucije Autonomne Pokrajine Vojvodine (posebno Pokrajinski sekretarijati za kulturu i informacije), uz manju ulogu Nacionalne službe za zapošljavanje. Neophodna je efikasnja kontrola i drugih državnih institucija. Veliki postotak i dalje čine individualizovane pomoći, te pomoći privredi po različitim osnovama, koje dugoročno ne doprinose liberalizaciji i konkurentnosti tržišta. Premda je primećena kasnija promena ove prakse, Komisija je u desetak slučajeva odobrila pomoći neodređenog ukupnog iznosa, što nije povoljno sa stanovišta fiskalne odgovornosti. Iako ukupna izdvajanja nisu velika, postavlja se pitanje efikasnosti, transparentnosti i svrshodnosti značajnog broja programa pomoći male vrednosti.

Postoje manjkavosti u kapacitetima Komisije za kontrolu državne pomoći. U dosadašnjoj praksi, Komisija nije očenila nijednu prijavu nedozvoljenom. Dalje, svi dosadašnji slučajevi u praksi Komisije su ocene po prijavi, nijedan *ex officio* (pokrenut je svega jedan slučaj po prijavi iz privatnog sektora, koji je odbijen zbog javnog statusa primaoca pomoći). Naime, čak i u naknadnim proverama, u pitanju su bili „proceduralni“ slučajevi kod kojih je državna pomoć dodeljena pre odluke Komisije, da bi, sa zakonskim pristizanjem prijave, ona naknadno dobila odobrenje. Kontroverze političke prirode povodom dodeljivanja pomoći, uz izostanak vidljive ocene više važnih i medijski propraćenih programa državne pomoći, negativno su uticale na zakonsko i poslovno okruženje. Ne postoji praksa po kojoj su institucije koje eventualno ne prijave državnu pomoć bile kažnjavane, niti praksa istinske naknadne ocene. Aktivna uloga Komisije, te angažman javnosti, privrednih subjekata i državnih institucija je neprocenjiva.

Dublji stepen statistike i analitike državne pomoći, odgovarajuće reagovanje i planiranje, praćenje trendova, *follow-up*, viši stepen kontrole, svakako bi bila poželjni. Transparentnost i javna prisutnost Komisije za dodelu državne pomoći, šire od pukog objavljivanja rešenja i izveštaja predstavlja ne samo njenu zakonsku obavezu, već i neophodnost. Javni angažman u okviru tema relevantnih za kontrolu državne pomoći je neophodan za građenje prepoznatljivosti, povećanje svesti i značaja ove važne oblasti.

Sa institucionalne strane, status Komisije za kontrolu državne pomoći kao vladinog tela, čiji su članovi dominantan predstavnici različitih ministarstava, umesto nezavisne agencije, i dalje može dovesti u pitanje njenu nezavisnost prilikom donošenja odluka. Iako su određeni koraci na tom polju učinjeni, kapaciteti Komisije su još uvek neadekvatni njenoj ulozi. Problem mogućeg sukoba nadležnosti između Komisije za zaštitu konkurenčije i Komisije za kontrolu državne pomoći u vezi sa sprovođenjem opštih pravila konkurenčije nije se postavio u dosadašnjem radu, ali bilo bi poželjno regulisati ga zakonom.

PREPORUKE SAVETA

- Usvajanje Programa usklađivanja postojećih državnih pomoći u najskorijem roku;
- Dosledna i efektivna primena zakona;
- Povećana obuka i podsticanje državnih organa prilikom dodele državne pomoći, ali i aktivnija uloga Komisije u praćenju i naknadnoj kontroli;
- Deklarisana operativna nezavisnost nije dovoljna - neophodna je izmena zakona kako bi se Komisiji za kontrolu državne pomoći osigurao status nezavisne agencije;
- Nastavak harmonizacije sa standardima Evropske unije i ustaljenom praksom Evropske komisije na polju kontrole državne pomoći;
- Povećanje javnosti i prisutnosti rada Komisije (npr. konferencije za štampu, učešće u seminarima i obukama, saopštenja za medije, sopstvena internet prezentacija);
- Poboljšani kapaciteti, statistika i analitika, te odgovarajuće reagovanje i „glas“ Komisije bi mogli imati značajno dejstvo na strukturu državne pomoći i opštu političku kulturu;
- Razrešenje potencijalnog sukoba nadležnosti sa Komisijom za zaštitu konkurenčije u pogledu opštih pravila zaštite konkurenčije.

ZAŠTITA POTROŠAČA I ZAŠTITA KORISNIKA FINANSIJSKIH USLUGA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Zakon o zaštiti potrošača treba da bude u skladu sa svim ostalim sektorskim zakonima i propisima u vezi sa zaštitom potrošača.	2010		✓	

STANJE

Novi Zakon o zaštiti potrošača (Službeni glasnik RS br. 73/2010; „Zakon“), usvojen je u oktobru 2010. godine i stupa na snagu 1. januara 2011, sa ciljem dalje harmonizacije oblasti potrošačkog prava sa standardima zaštite potrošača u Evropskoj uniji. Rešenja predviđena Zakonom predstavljaju značajan korak ka uspostavljanju ravnopravnih odnosa između trgovaca i potrošača, koji su tradicionalno poljuljani na štetu potrošača. Primena Zakona još uvek nije u potpunosti obezbedena. U momentu objave informacija na ovu temu (septembar 2011), svi neophodni podzakonski akti još uvek nisu usvojeni. Očekuje se postizanje značajnog napretka kroz osnivanje Nacionalnog saveta za zaštitu potrošača, bolju koordinaciju i rad sektorskih organizacija i udruženja, čiju evidenciju će voditi Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede, u skladu sa usvojenim Pravilnikom o evidenciji udruženja i saveza udruženja za zaštitu potrošača. Ovakva evidencija je zamišljena kao javna i elektronski dostupna, sa jednostavnim mehanizmom pristupa.

Zakon o zaštiti korisnika finansijskih usluga je usvojen u junu 2011. godine, a stupa na snagu 5. decembra 2011, izuzev određenih odredaba koje će biti u primeni od 1. januara 2012, kao lex specialis u materiji finansijskih usluga koje se pružaju korisnicima. Usluge na koje se ovaj propis primenjuje su definisane kao bankarske usluge, usluge finansijskog lizinga i finansijske pogodbe. U ovom momentu, teško je predvideti praktičan domet ovog zakona (posebno u oblasti bankarskih usluga i njihovih pravila poslovanja), ali je očigledno da je ovaj zakon već privukao značajnu pažnju opšte i stručne javnosti, kao i nadležnih organa.

POBOLJŠANJA

Zakon izričito definiše potrošača kao fizičko lice (suprotno prethodnom zakonu koji je obuhvatao i fizička i pravna lica),

koje na tržištu pribavlja robu/usluge u svrhe koje nisu namenjene poslovnoj ili drugoj komercijalnoj delatnosti.

Zakonom je uveden niz novina, kao što su nemogućnost potrošača da se odrekne svojih prava, detaljno regulisanje pravila o obaveštavanju potrošača, dok su trgovci dužni da na jasan i nedvosmislen način istaknu cene proizvoda/usluga, uključujući i popuste.

Zakon zabranjuje nepošteno poslovanje trgovaca, pod čime se naročito smatra obmanjujuće, nasrtljivo poslovanje, kao i povreda zakonskih dužnosti obaveštavanja potrošača. Postoji značajan napredak i u oblasti zaključivanja tzv. ugovora na daljinu, a naročito u vezi sa pravom na jednostrani raskid, uključujući i način zaštite tog prava.

Zakon propisuje ništavost nepravičnih odredaba potrošačkog ugovora, te definiše ugovorne odredbe koje se, bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, imaju smatrati nepravičnim, kao i one ugovorne odredbe za koje se pretpostavlja da su nepravične, ako se ne dokaže suprotno. Primera radi, nepravična je ugovorna odredba prema kojoj trgovac ima isključivo pravo tumačenja ugovornih odredbi, dok sam Zakon propisuje da će se sporne odredbe ugovora tumačiti u korist potrošača.

Dalje, Zakon propisuje pravne posledice nesaobraznosti, te uvodi zakonski režim prema kome je trgovac dužan da garantuje za saobraznost robe u trajanju od dve godine od dana prelaska rizika na potrošača. Međutim, ukoliko se nedostatak roba/usluga pojavi u roku od prvih šest meseci, potrošač nije dužan da dokazuje postojanje nesaobraznosti u trenutku prelaska rizika. Zakonom je zabranjena upotreba izraza „garancija“ i drugih sličnih izraza, ukoliko upotreba takvih izraza ne podrazumeva pružanje većih prava potrošaču od onih propisanih Zakonom.

Potrošački sporovi mogu se rešavati vansudskim i sudskim putem. S obzirom na to da povreda potrošačkih prava obično ne predstavlja izolovan slučaj jednog potrošača, smatramo značajnim poboljšanjem rešenje kojim su (evidentirana) udruženja i savezi udruženja potrošača ovlašćeni da zastupaju interes potrošača u postupcima pred nadležnim organima. Na ovaj način, štiti se kolektivni interes potrošača i ostvaruje na što efikasniji i ekonomičniji način.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako rešenja predviđena Zakonom na prvi pogled vrlo detaljno regulišu mnoge aspekte zaštite potrošača, često se upotrebljavaju tzv. pravni standardi i nejasne formulacije (npr. profesionalna pažnja, prosečan potrošač, razumna odluka, teška i nesrazmerna vanugovorna prepreka), što može biti izazov za nadležne organe i sudove, s obzirom da praksa u ovoj oblasti još uvek nije dovoljno razvijena.

U skladu sa načelom zadovoljavanja osnovnih potreba potrošača, Zakon posebno reguliše zaštitu potrošača u sferi usluga koje se smatraju uslugama od opšteg ekonomskog interesa, i uvodi posebnu kategoriju ugroženog potrošača. Još uvek nije jasno koji se potrošači smatraju ugroženim, niti na koji način će takvi potrošači dobiti podršku u cilju olakšanog pristupa uslugama od opšteg ekonomskog interesa. Očekuje se usvajanje Nacionalnog programa zaštite ugroženih potrošača i relevantnih podzakonskih akata. Nije još uvek jasno na koji način će država obezbediti zaštitu ugroženih potrošača, posebno u toku ekonomске krize i velikih pritisaka na budžet.

Uveden je opšti garancijski režim za saobraznost robe/usluga u trajanju od 2 godine. Međutim, uočeno je da se u našem pravnom sistemu još uvek primenjuju pravni akti (uglavnom naredbe) kojima je određen kraći garantni rok za različitu tehničku i drugu robu. Neki od ovih akata su stavljeni van snage usvajanjem Naredbe o prestanku važenja određenih naredbi; međutim još uvek postoji određen broj neusklađenih akata, koje takođe treba staviti van snage.

PREPORUKE SAVETA

- Formiranje Nacionalnog saveta za zaštitu potrošača i profesionalno obrazovanje nadležnih organa, potrošačkih udruženja, i svih drugih nosilaca zaštite potrošača navedenih u Zakonu, kao i unapređenje njihove međusobne saradnje;
- Usvajanje Nacionalnog programa zaštite ugroženih potrošača i donošenje nedostajućih podzakonskih akata, kako bi se omogućila doslednija primena Zakona;
- Dalji rad na harmonizaciji propisa u vezi sa zaštitom potrošača sa drugim pravnim oblastima i EU principima.
- Blagovremeno usvajanje podzakonskih akata predviđenih Zakonom o zaštiti korisnika finansijskih usluga, kako bi davaoci finansijskih usluga što pre uskladili svoje interne akte sa važećim propisima.

JAVNE NABAVKE

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Uvođenje obaveze pravnih lica koja vrše nabavku da naprave razuman plan nabavki i da objave takav plan nabavke.	2010			✓
Sprečavanje zloupotrebe postupka pregovaranja, koji je najmanje transparentan, stavljanjem na snagu odgovarajućih izmena i dopuna Zakona ili odgovarajućih pratećih propisa.	2010			✓
Uvođenje ovlašćenja Uprave za javne nabavke da prate realizaciju dodeljenih javnih ugovora.	2010			✓
Izmene i dopune odredbi koje se odnose na kazne – uvođenje strožijih kazni i drugih mera obezbeđenja, dužeg obaveznog roka za podnošenje tužbe, itd.	2010			✓

Iako rezultat pregleda realizacije preporuka odaje utisak da su preporuke iz prethodnog izdanja Bele knjige zanemarene od strane relevantnih državnih institucija, takav zaključak bi bio samo delimično osnovan. Uistinu, nije došlo ni do kakvih promena u zakonodavstvu koje reguliše javne nabavke, ali izvestan napredak je vidljiv. Kao prvo, primena Zakona o javnim nabavkama pokazala je određene rezultate u pogledu povećanja stepena transparentnosti postupaka javnih nabavki. Kao drugo, Ministarstvo finansija predstavilo je Nacrt strategije razvoja javnih nabavki, izražavajući time svest o postojećim problemima i predlažući relativno zadovoljavajuća rešenja za iste. Ipak, ovi koraci moraju biti shvaćeni samo kao dobar znak. Proces uvođenja standarda dobre prakse u ovu delikatnu oblast tek predstoji. Adekvatni okvir za javne nabavke ne samo da unapređuje efikasnost javnih rashoda već utiče i na konkurenčiju među privatnim učesnicima na tržištu, podižući opštu konkurentnost privrede, a pogotovo imajući u vidu ukupnu vrednost roba i usluga pribavljenih od strane javno-pravnih subjekata. Dodatno, značaj propisa o javnim nabavkama, kojima se pospešuje efikasnost i transparentnost javne potrošnje, svakako predstavlja jedan od ključnih elemenata u naporima sprečavanja korupcije.

STANJE

Kao što je već napomenuto, u prethodnom periodu nije bilo promena u propisima koji regulišu ovu oblast. Zakon o javnim nabavkama, koji je na snazi od janura 2009. go-

dine, ostaje da predstavlja pravni okvir za sprovođenje postupka javnih nabavki. Iako u velikoj meri sadrži propise odgovarajućih EU direktiva, zakonodavac je propustio da proširi primenu navedenih postupaka na javne radove i koncesije, čime se predmet i područje primene propisa ograničavaju samo na nabavku dobara, usluga i građevinskih radova. Efikasnost i transparentnost javnih nabavki, jednak i nediskriminatory položaj ponuđača, kao i obaveza naručilaca javnih nabavki da ne ograničavaju ili sprečavaju konkurenčiju među ponuđačima, postavljeni su kao osnovni principi Zakona. U osnovi, Zakon predviđa četiri vrste postupka za javne nabavke, koji se primenjuju u zavisnosti od prirode robe i usluga koje se nabavljaju i drugih relevantnih okolnosti predmetne nabavke – otvoren postupak, restriktivni i pregovarački (pregovarački postupak uz objavljivanje ili bez objavljivanja javnog postupka). U poređenju sa prethodnim Zakonom, novi Zakon na precizniji način reguliše pitanja konkursne dokumentacije i tehničke specifikacije, a takođe navodi i dodatna prava ponuđača, kojima se omogućava veća transparentnost postupaka.

POBOLJŠANJA

Nekoliko okolnosti mogu biti identifikovane kao poboljšanja.

Poređenje podataka iz Godišnjeg izveštaja Uprave za javne nabavke za 2009. i 2010. godinu ukazuje da se struktura primenjenih postupaka po njihovoj vrsti pro-

menila i to u korist transparentnijih, a time i efikasnijih postupaka. Na primer, vrednost ugovora dodeljenih u pregovaračkim postupcima bez prethodnog objavljanja javnog poziva smanjena je sa 31% na 24% od ukupne vrednosti dodeljenih ugovora, pri čemu je vrednost ugovora dodeljenih u otvorenom postupku tokom 2010. godine dostigla 57% od ukupno ugovorene vrednosti u poređenju sa 43% u 2009. godini. Govoreći o dostupnim podacima, svakako treba napomenuti da je ukupna vrednost ugovora dodeljenih u postupcima po Zakonu o javnim nabavkama tokom 2010. godine porasla za 43% u poređenju sa odgovarajućim ciframa za 2009. godinu (izraženo u dinarima). Sa druge strane, ukupan broj dodeljenih ugovora opao je za približno 10%. Ovo smanjenje može ukazivati na trend kod naručioca da dobra i usluge nabavljaju kod manjeg broja već proverenih i pouzdanih partnera, što govori u prilog efikasnosti budžetske potrošnje. Ipak, takav trend mora da se posmatra i sa aspekta zaštite konkurenциje, pogotovo u pogledu ulaska „novopridošlica“ na tržište, kao i održivosti poslovanja malih i srednjih preduzeća.

Što se tiče unapređenja pravne sigurnosti i usaglašavanja prakse postupaka javnih nabavki, nedavno ustanovljena dostupnost odluka Komisije na njenoj internet stranici svakako predstavlja veoma bitan korak. Ovo ljudima iz prakse omogućava smernice za svakodnevno poslovanje

u skladu sa odlukama Komisije i time doprinosi predviđnosti postupaka zaštite prava.

Ono što predstavlja najznačajniji iskorak je svakako Nacrt strategije Javnih nabavki pripremljen od strane Ministarstva finansija. Opšti utisak o predstavljenom Nacrtu je pozitivan: u obzir su uzeti svi do sada identifikovani značajni problemi i pružene su razumne smernice za njihovo rešavanje. U tom smislu se i napominje da su preporuke Saveta iz prethodnog izdanja Bele knjige uzete u obzir i unete u Nacrt strategije. Pored tih preporuka, za pozdraviti su i sledeće tačke Nacrt strategije: unapređenje i promocija „zelениh nabavki“, anti-koruptivne mere, dalja edukacija i profesionalizacija službenika za javne nabavke itd.

PREOSTALI PROBLEMI

Stiče se utisak da ovo izdanje Bele knjige izlazi u momentu u kojem su nadležne institucije, svesne nedostataka postojećeg zakonodavnog okvira i prakse u skladu sa njim, napravile inicijalne korake u cilju unapređenja opšte situacije. U tom smislu, svi problemi navedeni u prethodnom izdanju ostaju, ali uz nadu da će odgovarajuća rešenja za prepoznate probleme biti pronađena u otvorenom dijalogu svih činilaca, odnosno da će predstavljeni Nacrt strategije biti predmet daljih diskusija, a potom i usvojen i implementiran.

PREPORUKE SAVETA

- Uvođenje obaveze pravnih lica koja vrše nabavku da naprave razuman plan nabavki i da objave takav plan nabavke;
- Uvođenje anti-koruptivnih mera (kao što je Transparency International Integrity Pact) makar u postupcima nabavki u okviru infrastrukturnih projekata i drugim nabavkama velike vrednosti;
- Uvođenje mera koje bi stimulisale „zelene nabavke“, odnosno favorizovale nabavku dobara koja su energetski efikasna;
- Sprečavanje zloupotrebe postupka pregovaranja, koji je najmanje transparentan, stavljanjem na snagu odgovarajućih izmena i dopuna Zakona ili odgovarajućih pratećih propisa;

- Uvođenje ovlašćenja Uprave za javne nabavke da prate realizaciju dodeljenih javnih ugovora;
- Izmene i dopune odredbi koje se odnose na kazne – uvođenje strožijih kazni i drugih mera obezbeđenja, dužeg obaveznog roka za podnošenje tužbe, itd.

PRIVATNO-JAVNO PARTNERSTVO

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Postojeći pravni okvir treba sistematizovati sa jasnim pregledom svih mogućnosti koje se nude stranim investitorima, koji razmatraju PJP, bilo kao način ulaska na srpsko tržište ili kao način dalje ekspanzije svojih delatnosti u Srbiji. U tom smislu, preporučuje se usvajanje zakona o PJP. Druge relevantne zakone treba uskladiti u skladu sa tim.	2009			✓
Poboljšanje komunikacije između centralnih i lokalnih organa vlasti u pogledu potencijala koncepta PJP i primene predviđenih projekata bi bilo dobrodošlo.	2009			✓
Mogućnost osnivanja posebnog državnog tela, koje bi bilo nadležno za pokretanje i podržavanje pilot programa, standardizaciju PJP procedura, pružanje potrebnog znanja i koje bi služilo kao centralna tačka za kontakt privatnog i javnog sektora, a naročito za lokalne javne organe zainteresovane za PJP rešenja, moglo bi dalje da poboljša i naglasi praksu PJP u Srbiji.	2009			✓
Takođe, potrebne su određene izmene u postojećim zakonima: prilagođavanja i izmene sistema javnih nabavki, propisa o budžetu kao i zakona o porezima koja bi dovela do prepoznavanja specifičnih potreba PJP, nesumnjivo bi doprinela povećanju interesovanja stranih investitora za ovaj koncept u Srbiji.	2009			✓

STANJE

Srpsko zakonodavstvo nema opšta pravila koja se odnose na fenomen privatno-javnog partnerstva (PJP). Sa izuzetkom Zakona o koncesijama, i u određenoj meri Zakona o komunalnim delatnostima, pitanje PJP je uglavnom indirektno regulisano i uređeno raznim propisima. Tako da se većina tih propisa ne odnosi prvenstveno na pitanja PJP, već predviđa mogućnost primene PJP u delatnostima koje tradicionalno obavlja javni sektor. Najvažniji zakoni su:

- Zakon o koncesijama;
- Zakon o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od javnog interesa;
- Zakon o komunalnim delatnostima;
- Zakon o javnim nabavkama; i
- Zakon o energetici, Zakon o rудarstvu, Zakon o igrama na sreću i drugi zakoni i podzakonska akta.

U skladu sa navedenim zakonima, delatnost od javnog interesa može se dodeliti privatnom partneru, u potpunosti ili delimično. PJP može obuhvatati dizajniranje, finansiranje,

izvršenje, renoviranje ili eksploraciju nekog rada ili usluge. Institucionalizovani PJP, koji je takođe moguć u skladu sa srpskim zakonodavstvom, obuhvata osnivanje nekog društva u zajedničkom vlasništvu javnog i privatnog partnera. Stoga, mešovito pravno lice ima zadatku da obezbedi pružanje rada ili usluge u javnom interesu.

Takođe treba napomenuti da se propisi preklapaju, u smislu da nije jasno koji od gore navedenih zakona treba prvenstveno primeniti na određenu PJP delatnost. Takođe, nije jasno da li jedan zakon preovlađuje nad drugim zakonima ili takve zakone treba primenjivati kumulativno. To se odnosi kako na proceduru u skladu sa kojom PJP nastaje, tako i na suštinska pitanja.

POBOLJŠANJA

Krajem 2010, Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja pokrenulo je izradu Nacrta zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama (PJP zakon) u saradnji sa međunarodnim i domaćim ekspertima. Nacrt zakona je bio dostupan za javnu raspravu tokom leta 2011. godine i očekuje se njegovo usvajanje od strane Vlade i Parlamenta tokom jeseni 2011.

Svrha PJP zakona je stvaranje povoljnog pravnog i institucionalnog okvira za promociju i olakšavanje sprovođenja privatno finansiranih koncesija/PJP projekata poboljšanjem transparentnosti, jednakosti, efikasnosti i dugoročne održivosti u razvoju infrastrukture i projekata u javnom sektoru u Srbiji. Cilj zakona je da unapredi opšte principe koji se primenjuju prilikom dodelje ugovora od strane javnih organa kroz uspostavljanje specifičnih postupaka za dodelu koncesija i PJP projekata. Nacrt zakona propisuje uslove pod kojima lokalna pravna i fizička lica mogu dobiti koncesiju ili PJP ugovor u svim sektorima koji su u nadležnosti Srbije u skladu sa njenim Ustavom i zakonima kao i pravom EU.

Kao novitet u poređenju sa raznim propisima koji se trenutno primenjuju u PJP oblasti, Nacrt zakona je eksplicitan da se na svaki PJP i koncesiju u Srbiji primenjuju sledeći principi:

- Princip zaštite javnog interesa;
- Princip efikasnosti;
- Princip transparentnosti;
- Princip jednakog i pravičnog tretmana ponuđača;
- Princip slobodne tržišne utakmice/konkurenkcije među ponuđačima;
- Princip proporcionalnosti;
- Princip zaštite životne sredine;
- Princip autonomije volje ugovornih strana.

Nacrt zakona predviđa osnivanje intervladine Komisije za javno privatno partnerstvo i koncesije kojom predsedava Ministar ekonomije i regionalnog razvoja. Nadležnosti Komisije uključuju razne pomoćne aktivnosti u vezi PJP i koncesija, kao sto su:

- Podrška u pripremi predloga za PJP kako bi se olakšao razvoj privatno-javnih partnerstava i ugovora o koncesijama;
- Informisanje i konsultacije o pitanjima privatno-javnih partnerstava i koncesija;
- Identifikovanje i olakšavanje sprovođenja najboljih stranih iskustava za Srbiju u pogledu privatno-javnih partnerstava i koncesija;
- Izrada metodoloških materijala u oblasti privatno-javnog partnerstva i koncesija;
- Saradnju sa drugim institucijama državne uprave i nevladinim organizacijama u oblasti privatno-javnih partnerstava i koncesija.

Nacrt zakona predviđa pravila za situaciju kada PJP ugovor ili ugovor o koncesiji treba da obuhvati nekoliko delatnosti. U takvoj situaciji, na PJP ili koncesiju se primenjuju pravila koja važe za delatnost za koju je PJP ili koncesija prevashodno namenjen/a. U svakom slučaju, izbor između dodelje jednog ugovora i dodelje više odvojenih ugovora ne može biti izvršen sa ciljem da se oni isključe iz oblasti primene PJP zakona.

PREOSTALI PROBLEMI

Koegzistencija raznih zakona i propisa koji regulišu PJP često stvara nesigurnost u pogledu toga koji od tih zakona treba da reguliše PJP. Raznolikost zakona koji regulišu ista pitanja na različite načine (naročito u pogledu postupka poveravanja određene delatnosti ili dobijanja dozvole za obavljanje delatnosti) ima za rezultat nedostatak sigurnosti kada se planira ili inicira PJP. Očekuje se da će novi PJP zakon ukloniti neka preklapanja u ovoj oblasti. Međutim, još uvek je neizvesno na koji način će novi PJP zakon statiti van snage sve postojeće propise u ovoj oblasti. Dalje, delatnosti koje mogu biti predmet PJP su u nadležnosti i Republike Srbije i lokalnih organa, tako da je PJP praksa često značajno različita na republičkom i na lokalnom nivou, što dovodi do raznolikosti primenjenih atipičnih modela, koji nisu ni direktno predviđeni zakonom niti priznati u PJP praksi u razvijenijim sistemima. Za takve sui generis PJP modele svojstveno je da je mogućnost od pojave rizika u toku saradnje izvan postojećih propisa, što ima za rezultat pravnu nesigurnost.

Takođe, veoma je diskutabilno da li su principi Zakona o javnim nabavkama primenjivi u slučajevima kada se PJP osniva u skladu sa zakonom koji ne predviđa jasan postupak prilikom izbora privatnog partnera, odnosno sa Zakonom o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od javnog interesa.

Veoma je uobičajeno da javni organ koji ulazi u određeni PJP obezbeđuje osnovna sredstva (kao nepokretnosti) kao svoj ulog u PJP. Nekoherentnost i dubioznost zakonodavstva u pogledu državne imovine, odnosno imovine lokalnog javnog organa, u mnogim slučajevima sprečava dalji razvoj u toj oblasti. Postojeća budžetska regulativa takođe koči dalji progres u toj oblasti; nemogućnost lokalnih javnih organa da se zaduže u cilju PJP je jedan takav primer.

U praksi je čest slučaj da različiti politički, čak i lični interesi vladajućih političkih struktura, kako na državnom, tako i na lokalnom nivou, koče mnogo bržu primenu PJP u Srbiji.

PREPORUKE SAVETA

- Usaglašavanje ostalih zakona koji uređuju PJP problematiku sa novim PJP zakonom;
- Poboljšanje komunikacije između centralnih i lokalnih organa vlasti u pogledu potencijala PJP koncepta i prime-ne predviđenih projekata bi bilo dobrodošlo;
- Takođe, potrebne su određene izmene u postojećim zakonima: prilagođavanja i izmene propisa o budžetu kao i poreskih propisa koji bi doveli do prepoznavanja specifičnih potreba PJP, nesumnjivo bi doprinele povećanju interesovanja stranih investitora za ovaj koncept u Republici Srbiji.

ZAKON O TRGOVINI

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Koncept „trgovine uslugama“ treba definisati zasebno od „specijalizovanih usluga“, sa jasnim objašnjenjem koji zahtevi od onih definisanih za trgovinu proizvodima se eventualno primenjuju i na „trgovinu uslugama“.	2010			✓
Potrebitno je da se preispita potreba ustanovljavanja Centra za razvoj trgovine ili bi njegove nadležnosti, propisane novim Zakonom, trebalo da budu umanjene. U svakom slučaju, trgovci treba da budu pozvani da uzmu aktivno učešće u radu ovog Centra, preko svojih predstavnika, ili da bar budu detaljno upoznati o merama koje će biti preduzete da bi se zaštitili poverljivi podaci.	2010			✓
Studiju uticaja na strukturu tržišta, propisanu novim Zakonom o trgovini treba ponovo uzeti u razmatranje.	2010			✓
Usklađivanje sa zakonodavstvom EU u vezi sa neposrednom trgovinom, pošto se trgovina putem direktnog nuđenja zapravo odnosi na „direktnu trgovinu“, kao koncept koji uobičajeno definiše prodaju putem neposrednog nuđenja od strane trgovca ili predstavnika trgovca nekome ko je lično prisutan.	2010			✓

STANJE

Pregled

Skupština Republike Srbije 2010. godine usvojila je novi Zakon o trgovini, koji je za trgovce u primeni od 1. januara 2011 godine. Ovim Zakonom je stvoren pravni okvir kojim je regulisana trgovina i odgovarajući inspekcijski nadzor nad trgovinom, i kojim su stavljeni van snage prethodni Zakon o trgovini (1993), Zakon o cenama (2005) i Zakon o uslovima za obavljanje prometa roba, vršenju usluga u prometu robe i inspekcijskom nadzoru (1996).

Ministarstvo nadležno za trgovinu i usluge ostaje regulatorni državni organ nadležan za pitanja tržišne inspekcije i komunalne inspekcije koja se osniva na nivou lokalnih samouprava. Sa aspekta materijalnog prava, novi Zakon o trgovini je sveobuhvatniji i orientisan ka praksi, uvodeći nove institutе i značajne promene.

Međutim, s obzirom na to da je za primenu velikog broja odredaba ovog Zakona neophodno donošenje odgovarajućeg podzakonskog akta, ovaj Zakon uglavnom ostaje tzv.

mrtvo slovo na papiru, jer većina podzakonskih akata još uvek nije doneta.

Nova načela i definicije trgovine i trgovaca

Osnovna načela trgovine koja su u prethodnom Zakonu o trgovini bila samo pobrojana (slobodna trgovina, ravnopravnost, jedinstveno tržište, lojalna konkurenca, stabilnost), sada su precizno utvrđena i dopunjena novim načelima o zabrani diskriminacije, proporcionalnosti akata državnih organa kojima se ograničava trgovina i načelom saradnje između državnih organa.

Jedna od glavnih novina jeste da trgovci više nisu definisani kao lica registrvana za delatnosti trgovine i usluga, već kao pravna lica i preduzetnici koji obavljaju trgovinu u skladu sa ovim Zakonom. Definicija trgovca obuhvata i određena fizička lica, kao što su poljoprivrednici, lica koja obavljaju trgovinu ulovljenom divljači, ribom, itd. i druga fizička lica koja se bave prodajom sopstvenih polovnih stvari.

Klasifikacija trgovine i posebne tržišne institucije

Kao i u prethodnom Zakonu o trgovini, trgovina je podeljena na veleprodaju i maloprodaju, ali srpsko zakonodavstvo

po prvi put klasificuje trgovinu prema formatu trgovinskog (prodajnog) objekta.

Prvi put u srpskom Zakonu o trgovini su definisane posebne tržišne institucije, kao što su robne berze, sajmovi i ostale privredne izložbe i tradicionalne manifestacije, pijace i veletržnice, aukcijske kuće i javno nadmetanje.

Usluge

U poređenju sa prethodnim Zakonom o uslovima za obavljanje prometa roba, vršenju usluga u prometu robe i inspekcijskom nadzoru, usluge u vezi sa trgovinom i usluge koje primarno služe trgovini definišu se samo u članu 29, što bi se moglo tumačiti tako da se sve ostale odredbe novog Zakona o trgovini po analogiji primenjuju i na usluge. Spisak predviđenih usluga je standardan i uobičajen u trgovini (posredničke, agencijske, komisione usluge i usluge berzanskog posredovanja, kontrola kvaliteta i kvantiteta robe, bezbednost prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda, osiguranje robe, oglašavanje, promotivne kampanje itd.).

Uslovi za obavljanje trgovine

Uslovi za obavljanje trgovine podeljeni su na opšte uslove (koji se odnose na trgovce, robu, cene, evidenciju prometa, trgovinu poljoprivrednim proizvodima i domaćim životinjama) i uslove koji se odnose na trgovinu na malo.

Uslovi za trgovce uključuju zahtev o posedovanju dokaza o svojstvu trgovca, i o ispunjavanju minimalnih tehničkih uslova, kao što su unutrašnji i spoljašnji prostor, oprema, skladištenje, način trgovine i priroda robe i usluga, kao i posebnih uslova, odnosno higijenskih i sanitarnih uslova, zahteva u vezi sa opštom i zdravstvenom bezbednošću, zaštitom životne sredine, tehničkim uslovima itd.

Novi Zakon o trgovini je značajno povećao broj zahteva za obavljanje trgovine na malo u Srbiji koji su već predviđeni odredbama Zakona o oglašavanju, Zakona o zaštiti potrošača i drugim propisima (deklaracija, cene, poslovno ime, radno vreme, podsticaji itd.), čime se stvara zabuna sa drugim važećim propisima i, uopšteno govoreći, dolazi do umnožavanja uslova.

Novina je da je trgovcima dozvoljeno da rade prekovremeno, ukoliko nije drugačije naznačeno posebnim propisima usvojenim u skladu sa novim Zakonom.

Radi „stabilizovanja“ prodajnih podsticaja i uvođenja reda među trgovcima, kao i izbegavanja navođenja na pogrešne zaključke i nepoštenog postupanja prema konkurenciji i potrošačima, uvode se sledeći uslovi u vezi sa popustima, prodajom, promocijama itd., pored onih koji su već propisani Zakonom o oglašavanju:

- Primereno trajanje i učestalost, u poređenju sa redovnom ponudom istog trgovca;
- Odgovarajuća količina robe koja je dovoljna za ispunjavanje potreba kupaca;
- Određivanje vrste podsticaja (popust, prateći poklon, učešće u nagradnoj igri);
- Precizna i jasna naznaka na koju robu se takav podsticaj odnosi;
- Period važenja podsticaja, sa naznakom datuma početka važenja;
- Svi eventualni posebni uslovi vezani za ostvarivanje prava na podsticaj;
- Ukupni troškovi u vezi sa dobijanjem ili preuzimanjem robe, uključujući isporuku i sve troškove za kupce;
- Poređenje prodajne cene sa prethodnom (redovnom) cennom i period važenja prethodne cene.

Problem je što zahtev da prodajni podsticaj bude primerenog trajanja i učestalosti nije precizno definisan i podložan je proizvoljnemu tumačenju od strane državnih organa.

Ostale relevantne promene

Sa aspekta materijalnog prava, novi Zakon o trgovini donosi velike promene i utvrđuje nova ovlašćenja Ministarstva ili javne agencije (uvođenje Studije uticaja na strukturu tržišta i Centra za razvoj trgovine). Novi Zakon takođe uvodi i novu zabranu, naime zabranu piramidalne trgovine.

POBOLJŠANJA

Uopšteno, usvajanjem novih pravila u oblasti trgovine kojima su stavljeni van snage oni propisi na osnovu kojih je srpsko tržište bilo zatvoreno za konkurenčiju, Srbija je napravila korak unapred ka usklađivanju svog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije (EU). Priličan broj zahteva koji se nameću trgovcima donosi i nove obaveze, ali to bi trebalo da utvrdi a ne da oteža njihov položaj na srpskom tržištu i da ohrabri nove trgovce da obavljaju jednu od najvažnijih poslovnih delatnosti.

PREOSTALI PROBLEMI

U skladu sa Zakonom, potrebno je osnovati Centar za razvoj trgovine. Međutim, pitanje je da li bi uvođenje takvog Centra bilo prikladno i zaista neophodno, s obzirom na to da su njegova ovlašćenja veoma slična ovlašćenjima koja ima Zavod za statistiku. Čak naprotiv, smatramo da bi njegov rad mogao ometati ili čak ugroziti poslovne tajne trgovaca.

U vezi sa Studijom uticaja na strukturu tržišta koja će biti potrebna za trgovinske formate veće od 2000 m², nije jasno koje će biti koristi od ove studije, naročito imajući u vidu kompleksnu proceduru prilikom investiranja u Srbiji.

S obzirom na to da rokovi za donošenje podzakonskih akata nisu definisani novim Zakonom o trgovini, to se pokazalo kao najveći nedostatak jer najbitnije odredbe Zakona nisu primenjive bez donošenja podzakonskih akata.

Novi Zakon u članu 40 propisuje strože uslove za deklarisanje u poređenju sa uslovima predviđenim posebnim propisima o deklarisanju, što u praksi izaziva ozbiljne probleme trgovcima određenih proizvoda.

Zakon ograničava odgovornost države za nepravilne radnje njenih organa, tj. u slučaju da je trgovcu prouzrokovana šteta usled greške npr. tržišne inspekcije, odgovornost države je ograničena na naknadu stvarne štete. Odgovornost za naknadu izgubljene dobiti je isključena.

PREPORUKE SAVETA

- Koncept „trgovine uslugama“ treba definisati zasebno od „specijalizovanih usluga“, sa jasnim objašnjenjem koji se to zahtevi propisani za trgovinu proizvodima eventualno primenjuju i na „trgovinu uslugama“;
- Potrebno je da se preispita potreba ustanavljanja Centra za razvoj trgovine ili bi njegove nadležnosti propisane novim Zakonom trebalo da budu smanjene. U svakom slučaju, trgovci treba da budu pozvani da uzmu aktivno učeće u radu ovog Centra, preko svojih predstavnika, ili da bar budu detaljno upoznati o merama koje će biti preduzete da bi se zaštitili poverljivi podaci;
- Treba razmotriti uvođenje Studije uticaja na strukturu tržišta, koja se zahteva novim Zakonom o trgovini;
- Kriterijumi za primenu prodajnih podsticaja treba da budu jasnije definisani kako bi se otklonio prostor za eventualne zloupotrebe od strane državnih organa;
- Za primenu odredaba ovog Zakona neophodno je donošenje velikog broja detaljnih podzakonskih akata. Ne-postojanje čvrstog roka za donošenje podzakonske regulative je možda najozbiljniji nedostatak ovog Zakona, s obzirom da je preovaljujući utisak poslovne zajednice da je Zakon uglavnom neprimenjiv bez donetih podzakonskih akata;
- Odredba člana 40 kojom se propisuju uslovi o deklarisanju treba da bude usklađena sa posebnim propisima o deklarisanju;
- Odgovornost države za pogrešne akte njenih organa počinjene prilikom primene ovog Zakona treba da bude neograničena tj. treba da pokriva i naknadu stvarne štete i naknadu izgubljene dobiti.

ZAKON O OPŠTOJ BEZBEDNOSTI PROIZVODA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Donošenje, što je pre moguće, podzakonskih akata koji su neophodni da zakon u potpunosti postane funkcionalan.	2009	✓		
Obuka i priprema državnih izvršnih organa u saradnji sa Evropskom unijom radi primene zakona, kako bi se obezbedilo postizanje efikasnih rezultata.	2009		✓	
Ubrzanje procesa harmonizacije srpskih standarda sa onim u Evropskoj uniji.	2009		✓	
Pravovremeno izvršenje obaveza od strane Vlade Srbije u skladu sa propisanim rokovima.	2009		✓	
Organizovanje kampanja kako bi se povećao nivo opšte javne svesti u odnosu na prava potrošača na osnovu novog zakona.	2009		✓	

STANJE

Zakon o opštoj bezbednosti proizvoda primenjuje se od polovine decembra 2009. godine i zajedno sa Uredbom o načinu uspostavljanja i rada sistema brze razmene informacija o opasnim proizvodima, Pravilnikom o obliku i sadržini obaveštenja o opasnom proizvodu, te Pravilnikom o utvrđivanju liste srpskih standarda iz oblasti opšte bezbednosti proizvoda, usvojenim u avgustu 2010, sačinjava sistem propisa posvećen sigurnosti i bezbednosti zdravlja kupaca.

Zakon predviđa značajne obaveze za proizvođače i distributerne koje se odnose na bezbednost robe, pružanje informacija, nadzor od strane državnih organa, carinska pitanja i javno objavljivanje informacija. Kršenje njegovih glavnih odredbi sankcionisano je novčanim kaznama. U osnovi, navedeni zakonski okvir predstavlja prihvatanje odgovarajućeg zakonodavstva i standarda Evropske unije.

POBOLJŠANJA

U skladu sa zakonskim okvirom, počeo je sa radom onlajn NEPRO sistem obaveštavanja, kao domaći pandan evropskom *Rapid Alert Point of Exchange* (RAPEX) sistemu. Tržišna inspekcija deluje ex officio, po inicijativi zainteresovanih subjekata, ali i preuzima podatke iz RAPEX-a. Navedeni sistem omogućava brzo reagovanje i obaveštavanje javnosti o opasnim proizvodima.

U septembru 2010, usvojena je Strategija tržišnog nadzora od 2010. do 2014. godine, kao ključni strategijski dokument za delovanje inspekcijskih organa povodom, između ostalog, i opasnih proizvoda, iz koje proizilazi i odgovarajući program nadzora. Ona predviđa i donošenje celovitog Zakona o tržišnom nadzoru za 2011, te formiranje posebnog vladinog tela za koordinaciju, koje bi uključilo i predstavnike privrede i udruženja za zaštitu potrošača.

U 2010, tržišna inspekcija je sprovedla 455 kontrola opasnih proizvoda, koje su rezultirale povlačenjem 31.367 jedinica sa tržišta, te 981 kontrolu usaglašenosti proizvoda – čija je posledica 247 naloga za otklanjanje nepravilnosti i 131 prekršajna prijava.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako je funkcionisanje NEPRO portala korak u pozitivnom smeru, sâm portal nije dovoljno razvijen – nepregledan je i ne postoje adekvatna analitika i statistika, koje bi omogućile fokus na određena pitanja. Takođe, NEPRO nema vidljivost u javnosti, što je neophodno, ukoliko je namenjen da bude centralna tačka za informisanje građanstva i privrede.

Različiti zainteresovani akteri na ovom polju (udruženja za zaštitu potrošača, privreda, tržišna inspekcija, ustanove za proveru usaglašenosti) nisu umreženi i ne postoji kvalitetna koordinacija u aktivnostima, već se obavljaju na *ad hoc* bazi.

Posebno zabrinjava nedostatak razmene informacija između inspekcije i pravosuđa, što onemogućava formiranja baze podataka o utvrđenim prekršajima, te odgovarajućih aktiv-

nosti praćenja. Postoji problem sa opštom percepcijom inspekcijskih organa u javnosti, čije delovanje se često smatra podložnim korupciji i arbitarnosti.

PREPORUKE SAVETA

- Kontinuirana i intenzivna primena propisa, posebno u domenu efektivnog upozoravanja potrošača, javnog zagovaranja i angažmana, redovnih kontrola i identifikacije problematičnih tačaka na osnovu pouzdane analitike, te kažnjavanja utvrđenih prekršilaca, od presudnog je značaja;
- Nastavak obuke i saradnje izvršnih organa sa Evropskom unijom u primeni zakona, razmeni iskustava i informacija, i poređenju najboljih praksi;
- Organizovanje kampanja kako bi se povećao nivo opšte javne svesti, i odgovarajuće obuke za privredne subjekte;
- Razvoj stalnog sistema za koordinaciju i saradnju svih relevantnih aktera;
- Dalji razvoj NEPRO portala, radi poboljšanja efikasnosti i kao osnov za priključenje RAPEX-u;
- Poboljšanje kapaciteta inspekcije, kako bi se osigurao njen status stručnog, profesionalnog i nezavisnog tela.

ZAKON O ELEKTRONSKOJ TRGOVINI I ZAKON O ELEKTRONSKOM DOKUMENTU

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Usvajanje, što je pre moguće, predviđenih podzakonskih propisa koji su neophodni radi potpunog sprovodenja novih zakona.	2009	✓		
Organizovanje temeljnih obuka za relevantne državne organe i sudstvo kako bi se osiguralo pravilno sankcionisanje.	2009	✓		
Organizovanje javnih kampanja, podržanih od strane Vlade, usmerenih na opštu javnu informisanost o regulativi iz elektronske trgovine i promovisanje pravne sigurnosti i poverenja javnosti.	2009		✓	
Potpuna liberalizacija tržišta elektronske trgovine i promocija novih zakona u poslovnim krugovima.	2009		✓	
Podsticanje povećanja broja procesing centara u Srbiji.	2009			✓

STANJE

Pravni okvir za elektronsku trgovinu u Srbiji čini širok spektar propisa namenjen regulisanju onlajn okruženja. Ovu oblast pokrivaju pre svega Zakon o elektronskoj trgovini i Zakon o elektronskom dokumentu, te Zakon o elektronskom potpisu. Zakon o zaštiti potrošača (Službeni glasnik Republike Srbije br. 73/2010), koji je stupio na snagu početkom 2011, takođe sadrži određene odredbe od značaja za odnose između trgovaca i potrošača pri prodaji na daljinu (uključujući i internet), čime je u srpsko pravo implementirana Direktiva 97/7/EC.

Premda su propisi koji uređuju elektronsku trgovinu celoviti i harmonizovani sa pravom EU, njihove odredbe u praksi ne doživljavaju veći izazov. Strategija razvoja informacionog društva u Republici Srbiji od 2010. do 2020. godine, usvojena u julu 2010, i Strategija razvoja elektronskih komunikacija u Republici Srbiji od 2010. do 2020. godine, usvojena u septembru 2010. godine (zajedno tzv. Digitalna agenda), kao i Strategija razvoja trgovine u Republici Srbiji do 2012. godine nastoje da povećaju značaj i udio elektronske trgovine u ukupnom prometu, kao važne alternative klasičnim modelima. Napravljeni su određeni koraci na poboljšanju okruženja, ali još predstoji mnogo zadataka.

POBOLJŠANJA

Prilično jasna matična regulativa je pozitivna. Elektronski ugovori i potpsi su priznati kao važeći u Srbiji, decidirano su regulisana prava i obaveze između aktera. Ipak, nedostaci ne

leže u zakonskom okviru, već u praksi, koja je relativno neražvijena zbog niskog opšteg nivoa elektronskog poslovanja u Srbiji, te određenog broja problema u povezanim oblastima.

Uredba o određivanju delatnosti kod čijeg obavljanja ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko fiskalne kase (Službeni Glasnik Republike Srbije br. 61/2010 i 101/2010), izričito je isključila trgovinu na malo preko Interneta iz obaveze fiskalizacije, što predstavlja posebnu pogodnost za ovaj poslovni model.

U oblasti e-potpisa, 2010. godine privredno društvo HAL-COM a.d. Beograd pridružilo se PTT-u, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Privrednoj komori Srbije u svojstvu ovlašćenog tela za izдавanje kvalifikovanih elektronskih sertifikata. Razgranao se spektar dostupnih usluga koje se mogu izvršiti uz pomoć elektronskog potpisa (e-bankarstvo, e-uprava itd.), ali još uvek se očekuje šira ekspanzija. Portal eUprava nudi sve veći broj usluga, što čini izglednom osetnu uštedu vremena i sredstava građanima i privredi.

U ovoj godini, uočena je znatna ekspanzija tzv. onlajn grupne kupovine, kao poslovнog modela koji omogućava znatne popuste na grupe garantovanih kupaca robe, odnosno korisnika usluge. Održan je veliki broj skupova posvećenih internetu i elektronskom okruženju (uključujući TAIEX seminar za privredu i administraciju, ali i ovogodišnji Evropski dialog o upravljanju internetom u Beogradu), što predstavlja pozitivan korak ka većoj obaveštenosti aktera. Različiti projekti RNIDS-a i Uprave za digitalnu agendu su dobri primeri,

posebno projekti potonjeg na izradi informativnih vodiča za trgovce i kupce, te studije Ministarstva poljoprivrede i trgovine o postojećem stanju u elektronskoj trgovini sa predložima razvoja, čije se objavljanje uskoro očekuje.

PREOSTALI PROBLEMI

Postojeći pravni okvir u prethodnom periodu nije istinski testiran zbog ograničenog obima elektronske trgovine u Srbiji. Penetracija interneta, a posebno širokopojasne mreže, predstavlja jedan od ključnih indikatora za razvoj elektronske trgovine. Podaci RZS za 2010. godinu pokazuju da u Srbiji 50,4% domaćinstava poseduje računar, 39% Internet priključak, a 27,6% širokopojasni internet pristup – od navedenog broja, čak 87% nikada nije koristilo elektronsku trgovinu. Sa druge strane, dok 96,8% preduzeća ima pristup Internetu, svega 20% prima porudžbine ovim putem (ne računajući e-mail).

Periferni problemi tiču se i neadekvatnosti distributivnih kanala – ograničenih mogućnosti dostave preko kurirske službe, te špeditivnih i carinskih problema pri poslovanju sa inozemstvom, neadekvatnih mogućnosti procesuiranja transakcija –

uključujući izuzetno mali broj banaka koje nude naplatu putem kartičnih sistema, te nedostupnosti stranih sistema tipa *PayPal* (iako se razvijaju određene domaće alternative, one nisu adekvatna zamena), kao i generalnih nedostataka infrastrukturnih i *know-how* kapaciteta. Postoje određene neadekvatnosti pri primeni propisa namenjenih zaštiti od pranja novca, te carinskih i fiskalnih normi, koji kumulativno limitiraju mogućnost za razvoj elektronske trgovine.

Nedostatak kapaciteta i ograničeni obim tržišta reflektuje se i na oklevanje velikih privrednih sistema za uvođenje elektronske trgovine, ili takav rad na eksperimentalnoj bazi. Zanemarljiv je obim b2b trgovine, koji čini zamajac za ovu oblast. Trgovinske marže, zbog transportne infrastrukture, neadekvatnih poslovnih modela i navedenih perifernih pitanja, još uvek su na visokom nivou, što ne predstavlja podsticaj kupcima. Jedino se edukacijom i razvojem prakse može odgovoriti na opravdana pitanja poverenja korisnika u onlajn okruženje. Bezbednost i sigurnost podataka, što je trenutno goruće pitanje u svetu, još uvek uglavnom nemaju adekvatan odraz u praksi onlajn servisa na prostoru Srbije.

PREPORUKE SAVETA

- Pažnju treba posvetiti povećanju penetracije širokopojasnog interneta, kao i mobilnom internetu, koji predstavlja tržište budućnosti;
- Preispitivanje, izmena i liberalizacija carinskih propisa, uz minimiziranje diskrecionih ovlašćenja carinika, kako bi se pospešila prekogranična elektronska trgovina;
- Resorna ministarstva, u saradnji sa NBS i Udruženjem banaka Srbije, trebalo bi da istraže mogućnosti formiranja koherentnog sistema naplate i plaćanja;
- Iako je održan veći broj stručnih skupova, neophodne su javne kampanje i aktivnosti kojima bi se elektronska trgovina kao alternativa približila široj javnosti;
- Dalje povezivanje administrativnih organa i razvoj dodatnih usluga dostupnih onlajn (poreske prijave, administrativne takse itd.);
- Podsticaj razvoja agregacionih servisa i sistema autentifikacije e-prodavnica od strane samog sektora (*white-list prodavnica*);
- Rad na razvoju b2b elektronske trgovine i promocija ovog modela poslovanja velikim privrednim sistemima.

ZAKON O PLATNOM PROMETU

STANJE

Zakon o platnom prometu (Službeni glasnik SRJ br. 3/2002 i 5/2003, Službeni glasnik Republike Srbije br. 43/2004, 62/2006, 31/2011; u daljem tekstu, „Zakon“) uređuje osnovne pravne institute platnog prometa i postupak obavljanja platnog prometa kao i ograničenja u pogledu poslova platnog prometa.

Zakon uređuje postupak otvaranja i vođenja bankovnog računa, određuje poslove platnog prometa, naloge za plaćanje, izvršenje transfera odobrenja i transfera zaduženja, odgovornost za naloge plaćanja, naknadu za pretrpljenu štetu i povraćaj sredstava u vezi sa poslovima platnog prometa. Zakon takođe uređuje prinudnu naplatu s računa klijenata i predviđa kaznene mere u slučajevima kršenja Zakona. Dalje, usvojene izmene i dopune Zakona predviđaju ustanovljenje Registra menica i ovlašćenja.

Shodno Zakonu, sva pravna lica i pojedinci koji se bave poslovom delatnošću su u obavezi da otvore dinarski bankovni račun, da drže novčana sredstva na računu i da vrše plaćanja preko računa u skladu sa Zakonom i Ugovorom o otvaranju i vođenju računa zaključenog sa bankom.

POBOLJŠANJA

Narodna skupština Republike Srbije usvojila je izmene i dopune Zakona (objavljene u Službenom glasniku Republike Srbije br. 33/2011 od 9. maja 2011. godine). Izmene i dopune Zakona su stupile na snagu 17. maja 2011.

Izmenjeni član 3. paragraf 5. Zakona predviđa da je Ministar finansija (umesto Narodne banke Srbije) nadležan da doneće podzakonski akt koji uređuje gotovinska plaćanja pravnih lica i pojedinaca koji se bave poslovnom delatnošću. U tom smislu, Odluka o uslovima i načinu plaćanja u gotovom novcu u dinarima za pravna lica i za fizička lica koja obavljuju delatnost će biti zamenjena novim podzakonskim aktom. Ipak, odredbe postojeće Odluke ostaju na snazi i pravno obavezujuće ako su u skladu sa izmjenama i dopunama Zakona sve do donošenja novog podzakonskog akta.

U pogledu gotovinskih plaćanja, izmenjeni član 32. Zakona predviđa da pravna lica i pojedinci koji se bave poslovnom

delatnošću imaju obavezu da uplate na svoje bankovne račune sve primljene gotovinske iznose u roku od najviše sedam dana (umesto ranije postojeće obaveze uplate sredstava najkasnije narednog radnog dana). Glavni cilj ove izmene odredbi Zakona bio je da se produži rok za upлатu gotovine kod poslovnih banaka.

Izmenjeni član 44. Zakona predviđa da su banke obavezne da pribave (elektronskim putem) javno dostupne podatke sa interneta sajta Agencije za privredne registre i da prilagode sopstvene baze podataka u roku od 3 dana (ranije je postojala obaveza pravnih lica da obaveste banke o takvim promenama).

Ipak, pravna lica još uvek imaju obavezu da obaveste banku kod koje imaju otvoren račun povodom bilo kakvih promena podataka koje nisu registrovane kod Agencije za privredne registre, i to najkasnije tri dana od dana nastanka takvih promena.

Izmenjenim članom 46. paragraf 2. Zakona predviđeno je da pravna lica mogu izmirivati uzajamne obaveze putem cesije, asignacije ili prebijanja, ali i pristupanjem dugu, preuzimanjem duga, prenosom duga ili na drugi način, a sve u skladu sa zakonom.

Ipak, shodno izmenama člana 46. paragraf 3. Zakona zabranjeno je pravnim licima, čiji su računi u blokadi u datom trenutku zbog postupka prinudne naplate, da izmire svoje obaveze na prethodno opisani način (cesija, asignacija, prebijanje ali i pristupanje dugu, preuzimanje duga, prenos duga i na drugi zakonom dozvoljen način), osim ako je drugačije predviđeno zakonom koji uređuje poreski postupak. Lista nedozvoljenih načina izmirenja obaveza prema povećicima u slučajevima blokade računa je iscrpnija. Pritom, primena ove norme će biti predmet kontroverzi, uzimajući u obzir intenciju Narodne banke Srbije da široko tumači ovo ograničenje.

Dodatno, član 46. Zakona je izmenjen na način koji zabranjuje pravnim licima čiji su računi blokirani u postupku prinudne naplate da ispune obaveze prema svojim zaposlenima prenosom obaveza i/ili potraživanja putem cesije ili asignacije. Stoga, suprotno prethodno postojećoj mogućnosti i izuzetku gde su pravna lica, i pored postojeće blokade računa, mogla da ispune svoje obaveze prema zaposlenima prenosom

obaveza i/ili potraživanja putem cesije ili asignacije, sada je takav način ispunjenja obaveza zabranjen.

Shodno članu 46. paragraf 4. Zakona predviđeno je da nameravano prebijanje potraživanja nije više potrebno evidentirati preko računa kod banke.

Član 47a ustanavljava Registar ovlašćenja i menica koji vodi Narodna banka Srbije. Predviđeno je da prinudna naplata sa računa dužnika može biti izvršena samo ako su ovlašćenja i menice evidentirani u Registru ovlašćenja i menica.

Pre uvođenja odnosnih izmena i dopuna dužnici su izdavali veliki broj ovlašćenja i menica, a to je ishodilo da poverioci

nisu imali pravi uvid u dugove i finansijsko stanje dužnika. Sa ciljem da se izbegne takva situacija, a okolnosti učine jasnjim, izmenama i dopunama Zakona je uveden Registar ovlašćenja i menica.

PREOSTALI PROBLEMI

Primena Zakona prevashodno zavisi od aktivnosti Narodne banke Srbije i Ministarstva finansija koje moraju biti poduprte odgovarajućim uredbama i drugim propisima (uputstvima). Stoga, neophodno je donošenje odgovarajućih uredbi i propisa od strane nadležnih tela, tj. Narodne banke Srbije i Ministarstva finansija.

PREPORUKE SAVETA

- Usvajanje neophodnih podzakonskih akata u sladu sa Zakonom koji će dalje razraditi pitanja primene Zakona i evaluacija postojećeg zakonskog okvira;
- Donošenje i primena propisa koji se odnose na Registar ovlašćenja i menica.

CARINE

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Veća efikasnost i poboljšani kvalitet u donošenju podzakonskih propisa u oblasti carina.	2009	✓		
Bolja edukacija carinskih službenika u smislu obaveštavanja o novim carinskim pravilima, i naročito obuka u vezi sa primenom tih pravila.	2010		✓	
Prihvatanje stava da upravni organi treba da rade prema propisima, a ne u skladu sa navikama razvijenim u praksi.	2010		✓	
Striktno pridržavanje zakona bez prilagođavanja političkim zahtevima kojima je carinska služba povremeno izložena.	2010		✓	

Pravni okvir za regulisanje carinskih postupaka je Carinski zakon (Službeni glasnik Republike Srbije br. 18/2010), Zakon o Carinskoj tarifi (Službeni glasnik Republike Srbije br. 62/2005, 61/2007 i 5/2009) sa pratećim podzakonskim aktima kao i ugovori o slobodnoj trgovini.

STANJE

Carinski zakon

Carinski zakon je stupio na snagu 3. aprila 2010. godine i reguliše carinske postupke, dok je organizacija carinske administracije još uvek regulisana odredbama starog Carinskog zakona (Službeni glasnik Republike Srbije br. 73/2003, 61/2005, 85/2005, 62/2006, 63/2006, 9/2010 i 18/2010).

Carinski zakon je baziran na Carinskom kodeksu Evropske zajednice (Regulativa Saveta (EEC) br. 2913/92, sa izmenama). On je u sústini tekst prethodnog Carinskog zakona, koji je takođe bio zasnovan na ranijem EU zakonodavstvu, ali sa novinama poput instituta ovlašćenih privrednih subjekata, sažetih deklaracija, prethodnih deklaracija, carinskog brokera kao posrednog zastupnika koji će sada biti deklarant i carinski dužnik, itd.

Stare uredbe, pravilnici i odluke primenjuju se u meri u kojoj nisu u suprotnosti sa novim Carinskim zakonom. Međutim, očekuje se da će novi Carinski zakon biti razrađen kroz uredbe, pravilnike i odluke koji bi trebalo da prate logiku propisa Evropske unije. Naročito, oblasti ovlašćenog privrednog subjekta i carinske vrednosti iziskuju detaljno sekundarno

zakonodavstvo. U pomenutim oblastima Vlada je već donela nekoliko propisa za implementaciju koji se odnose na izuzimanje od carinjenja određenih uvoza. Naravno, očekuje se i dovođenje propisa za ostale oblasti.

Carinska tarifa

S obzirom da se Carinska tarifa Srbije usklađuje sa Kombinovanom nomenklaturom EU na godišnjem nivou, aktualna važi u 2011. godini.

U Srbiji postoji nekoliko tarifnih propisa koji su obavezujući:

- Odluke o tarifnoj klasifikaciji objavljene u Službenom glasniku EU;
- Odluke o tarifnoj klasifikaciji koju izdaje Svetska carinska organizacija (SCO);
- Obavezujuća obaveštenja o svrstavanju robe po Carinskoj tarifi koja izdaje Uprava carina Srbije, po zahtevu, u vezi sa klasifikacijom određenih roba, u slučaju nejasnoća ili nesigurnosti.

Što se tiče odluka iz EU ili SCO, zvanični prevodi se redovno objavljaju u Službenom glasniku Republike Srbije.

Ugovori o slobodnoj trgovini

Srbija je zaključila ugovore o slobodnoj trgovini sa sledećim entitetima/zemljama:

- CEFTA (regionalni ugovor o slobodnoj trgovini između Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Moldavije, Crne Gore, Srbije i UNMIK Kosova);
- Rusijom;
- Belorusijom;

- EU (Prelazni Sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima služi za ove svrhe);
- Turskom;
- EFTA, trgovinski savet koji se sastoji od Islanda, Lihtenštajna, Norveške i Švajcarske.

U 2010. i 2011. Srbija nije zaključivala nove ugovore o slobodnoj trgovini.

U skladu sa odredbama Prelaznog Sporazuma o trgovini i trgovinskim pitanjima, koji služi za ovu shrnu između Evropske zajednice i Republike Srbije koji je stupio na snagu 1. februara 2010. godine, ukinute su carinske dažbine za industrijske proizvode poreklom iz Srbije i izvezene u Zajednicu.

POBOLJŠANJA

Carinski zakon

Iako je svako usklađivanje carinskih propisa sa propisima EU korak napred, Uprava carina Srbije će morati da obrati posebnu pažnju na razrađivanje novih instituta kroz podzakonske akte. Dodatno, primena i tumačenje novina su uvek zahtevni, tako da ostaje da se vidi kako će ovaj posao biti obavljen.

Značajna carinska olakšica – izuzimanje od carinskih uvoznih dažbina nove proizvodne opreme pod određenim uslovima – trebalo bi da stimuliše investicije u proizvodnju i nove tehnologije. Uslovi koje oprema mora da zadovolji da bi se kvalifikovala za carinsko oslobođenje su sledeći:

- Oprema mora da bude nova;
- Ne sme biti proizvedena u Srbiji i
- Mora biti korišćena u proizvodnji, da poveća i/ili modernizuje postojeće proizvodne objekte.

Ovo su mnogo liberalniji i manje restriktivni zahtevi nego u starom Carinskom zakonu, što je razlog zašto se očekuje da će ovi zahtevi unaprediti proizvodnju i opšti ekonomski razvoj.

Carinska tarifa

Zbog harmonizacije Carinske tarife sa propisima EU, moguće je pratiti na sveobuhvatan i transparentan način sve trenutno primenjive carinske stope.

Povremeno, dolazi do poteškoća u tumačenju tarifne klasifikacije. Međutim, napredak je očigledan i može se videti iz obima zahteva podnetih Upravi carina Srbije, kao i iz pristupa Uprave carina kada se bavi tim pitanjima, koji podrazumeva ozbiljno sprovođenje principa Komisije EU i prakse SCO-a.

Ugovori o slobodnoj trgovini

Ugovori o slobodnoj trgovini koje je zaključila Srbija omogućavaju napredak većeg obima trgovine dobrima sa drugim tržišta kako i trgovinsku liberalizaciju i povećanje investicija pod pogodnim tržišnim uslovima.

PREOSTALI PROBLEMI

Carinski zakon

Generalno, očekuje se od Uprave carina da poveća sopstvenu efikasnost donošenjem carinskih podzakonskih akata u skladu sa međunarodnim carinskim pravilima i da se bavi pitanjima u vezi sa primenom zakona koji mogu proizaći iz trgovачke prakse.

I dalje postoje poteškoće u primeni postojećeg Carinskog zakona, kao i problemi u vezi sa aktivnostima koji do sada nisu regulisani.

Na primer, novi Carinski zakon efektivno islučuje mogućnost ispravljanja carinskih dokumenata ukoliko su ustanovljeni viškovi ili manjkovi nakon carinjenja, što je uglavnom posledica grešaka u dopremi, usled tovarenja. Na ovaj način, uvoznici automatski krše zakon ukoliko dođe do naknadnih inspekcija carinskih vlasti.

Iako je novi Carinski zakon donesen prošle godine, njegova primena i tumačenja su i dalje izazov i mogu dovesti do različitih problema i neujednačenih tumačenja, što je razlog zbog čega bi povećani kvalitet i efikasnost trebalo da budu glavni ciljevi za budućnost.

Carinska tarifa

Carinska tarifa Srbije i dalje ima specifičnu podelu određenih tarifnih šifri pored implementirane Kombinovane nomenklature EU. Povremeno dolazi do ozbiljnih problema izazvanih ovom neusaglašenošću.

Ugovori o slobodnoj trgovini

Ugovori o slobodnoj trgovini se uobičajeno primenjuju bez većih poteškoća.

Problem koji se ponekad izdvaja kao prepreka praktičnim efektima ugovora o slobodnoj trgovini jesu procedure utvrđivanja porekla roba.

Trebalo bi primetiti da se pravila o utvrđivanju porekla roba predviđena ugovorima sa Rusijom i Belorusijom razlikuju od pravila koja postavljaju CEFTA i Prelazni trgovinski sporazum sa EU, tako da kriterijumi nisu ujednačeni.

PREPORUKE SAVETA

- Povećanje efikasnosti na svim nivoima administracije, naročito u smislu rešavanja po žalbama carinskih obveznika;
- Dostupnost upravljačke strukture Carinske uprave za direktne sastanke i diskusije posebno o teškim slučajevima;
- Donošenje podzakonskih akata kako bi se omogućila odgovarajuća primena zakona i umanjile nejasnoće u tumačenju;
- Uvođenje obavezujućih pravnih mišljenja Carinskog odeljenja Ministarstva finansija u vezi sa carinskim pitanjima;
- Kontinuirana edukacija i obuka carinskih službenika;
- Bolji onlajn sistem informacija i uvođenje onlajn usluga u okviru carinskih postupaka.

POJEDNOSTAVLJENE PROCEDURE ZA EKSPRESNE POŠILJKE

STANJE

Carine – pravni okvir

Novi Carinski zakon je donet marta 2010. godine (Službeni Glasnik Republike Srbije br. 18/2010) i razrađen je novom Uredbom o carinski dozvoljenom postupanju s robom (Službeni Glasnik Republike Srbije br. 93/2010). Na tržištu vladaju visoka očekivanja od novog pravnog okvira za carine, sa ciljem da se ujednači poslovanje srpskih kompanija sa kompanijama iz EU kao njihovim vodećim trgovinskim partnerima. Takođe, veoma je bitno obezbediti dalji napredak na imple-

mentaciji Protokola o izmenama i dopunama Međunarodne konvencije o uprošćavanju i usklađivanju carinskih postupaka („Revidirana Kyoto konvencija“ ratifikovana jula 2007. godine – Službeni Glasnik Republike Srbije br. 70/2007) i Smernica za trenutno oslobođenje od carinskih doznaka Svetske carinske organizacije, koje se primenjuju na Upravu carina Srbije kao člana SCO-a. Sve ove aktivnosti predstavljaju integralni deo sveobuhvatnih npora na polju usklađivanja sa EU.

POBOLJŠANJA

Novi Zakon i Uredba sadrže sve značajne oblasti za pojednostavljinjanje procedura, poput pojednostavljenog deklarisanja (korišćenje, na primer, fakture umesto standardne deklaracije), status ovlašćenog privrednog subjekta, pojednostavljeni proces za ekspresne pošiljke i ostalo.

Uredba u svojoj glavi VII, član 520. definiše sledeće klasifikacije ekspresnih pošiljki:

- pošiljke namenjene ličnim potrebama (lični prtljag), lični pokloni, lekovi za ličnu upotrebu, pošiljke male vrednosti (*de-minimis*) – oslobođene su carinskih dažbina i PDV-a;
- pošiljke koje sadrže reklamni materijal i uzorke koji se besplatno primaju iz inostranstva – oslobođene su carinskih dažbina, ali ne PDV-a;
- pošiljke za koje može nastati carinski dug, bez granice vrednosti, ali koje ne podležu ograničenjima ili dodatnim inspekcijskim;
- sve druge pošiljke uključujući uvoz.

U članu 521. Uredba omogućava pojednostavljeni carinjenje za prve tri grupe.

Dodatna carinska Uredba o carinski dozvoljenom postupanju s robom (Službeni Glasnik Republike Srbije br. 93/2010) donela je proces simplifikacije i oslobođenje od carina za sve isporuke vrednosti do 25 evra (*de-minimis*) i za lične poklone vrednosti do 45 evra.

PREOSTALI PROBLEMI

Novi pravni okvir još uvek nije ispunio sva očekivanja, jer veliki deo istinske modernizacije direktno zavisi od razvijanja informacionih sistema i još uvek nije implementiran. Pojednostavljeni carinjenje, status ovlašćenog privrednog subjekta i pojednostavljene procedure za ekspresne pošiljke još uvek nisu operativni u praksi. Implementacija je na čekanju dok carinski informacioni sistem ne bude razvijen da bude u mogućnosti da podrži procese. Neophodna je povezanost carinskih i kompanijskih sistema sa dvosmernom razmenom podataka kako bi se omogućilo istinsko unapređenje trgovine, standardizacija i pojednostavljeni procesi.

Takođe, granice vrednosti za *de-minimis* i pošiljke sa poklonima stvaraju probleme u praksi, jer potežu primenu kompletnе carinske procedure za pošiljke koji u maloj meri prelaze pomenute granice.

PREPORUKE SAVETA

Sve u svemu, Carine su napravile napredak u smislu početnih pojednostavljenja. Međutim, implementacija istinskih pojednostavljenja, predviđenih pravnim okvirom, nesigurna je usled nedostatka odgovarajuće podrške informacionih sistema.

Kako bi se osigurao dalji napredak u oblasti carina, preporučujemo:

- Razvijanje efikasnih informacionih sistema i obezbeđivanje implementacije pojednostavljenih postupaka, sigurno povezivanje sa kompanijama i automatsko carinjenje;
- Omogućavanje pune implementacije pojednostavljenih procedura koje su predviđene pravnim okvirom;
- Povećanje vrednosnih granica za *de-minimis* i pošiljke sa poklonom;
- Obezbeđivanje efikasne i ujednačene edukacije carinskog osoblja kako bi se obezbedio fokus na punu implementaciju novog zakonskog okvira u praksi, s ciljem stvaranja predvidive okoline za trgovinu i obezbeđivanje investicija;
- Prebaciti fokus carinskih službenika sa pristupa stečenih u praksi na pravni okvir, smanjenje diskrecionih prava i uvođenje odgovornosti ako se pošiljka zadržava/kontroliše bez ikakvog pravog razloga koji proističe iz analize rizika.

INFRASTRUKTURA KVALITETA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Usvajanje Zakona o akreditaciji i organizacija javne kampanje o ekonomskom značaju akreditacije.	2010	✓		
Unaprediti aktivnosti na usvajanju/izmenama i dopunama preostalih neophodnih tehničkih propisa u resornim ministarstvima.	2010	✓		
Završetak IT sistema koji je neophodan za početak rada Informacionog punkta i Registra tehničkih propisa u okviru Sektora za infrastrukturu kvaliteta.	2010	✓		
Povećati učešće predstavnika privrede u pripremi srpskih standarda.	2010			✓
Unaprediti kapacitete Instituta za standardizaciju povećanjem broja zaposlenih i unapređenjem kadrovske strukture ovih zaposlenih.	2010		✓	
Podići svest o ekonomskim razlozima koji opravdavaju usaglašenost sa standardima, što predstavlja korak koji olakšava stavljanje proizvoda u opticaj/na tržište.	2010		✓	

STANJE

Donošenje Zakona o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti, Zakona o standardizaciji i Zakona o opštoj bezbednosti proizvoda 2009. godine i Zakona o metrologiji i Zakona o akreditaciji 2010. godine, prepoznato je kao napredak u procesu harmonizacije infrastrukture kvaliteta (metrologija, standardizacija, akreditacija i ocenjivanje usaglašenosti) i nadzora nad tržištem sa pravilima Evropske unije (EU) i međunarodnim pravilima.

Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti i Zakon o standardizaciji usaglašeni su sa pravilima Svetske trgovinske organizacije (STO) i pravilima EU. Srpski tehnički propisi i standardi koji su usvojeni u skladu sa ova dva zakona u osnovi prenose direktive EU (u slučaju srpskih tehničkih propisa) i standarde EU (u slučaju srpskih standarda) u domaće zakonodavstvo. Kada zahtevi iz direktiva EU budu preneti u srpske tehničke propise i kada preuzeti evropski standardi budu zamenjeni odgovarajućim srpskim standardima, proizvodi koji budu proizvedeni u Srbiji u skladu sa ovim tehničkim propisima i standardima će biti usaglašeni i sa zahtevima EU.

Zakon o metrologiji koji je usvojen u maju 2010. godine uređuje mere i metrološke uslove u skladu sa EU pravilima, naročito sa takozvanim Novim paketom propisa za slobod-

dan protok roba, koji je usvojila Evropska komisija u avgustu 2008. godine. Ovim zakonom će biti rešen postojeći sukob nadležnosti u vezi sa donošenjem metroloških propisa, ovlašćivanjem metroloških laboratorija i nadzorom nad njihovim radom. Nedavno je donet novi Zakon o kontroli predmeta od dragocenih metala kojim je kontrola nad dragocenim metalima izdvojena iz Zakona o metrologiji.

Sektor tržišne inspekcije u Ministarstvu trgovine, koji je nadležno za nadzor nad tržištem, nalazi se u krajnjoj fazi priprema za punu i adekvatnu primenu novog Zakona o opštoj bezbednosti proizvoda. Ovaj Zakon u osnovi sadrži pravila Evropske direktive o opštoj bezbednosti proizvoda 2005/95/EC. Ovaj Zakon je stupio na snagu u decembru 2009. godine, a za njegovu primenu pripremljena su dva neophodna podzakonska akta: Pravilnik o obaveštavanju nadležnog organa o opasnom proizvodu ili o sumnji u ozbiljan rizik od industrijskog proizvoda koji je stavljen na tržište i Uredba o funkcionisanju nacionalnog sistema za brzo obaveštavanje o opasnom proizvodu na srpskom tržištu.

Usvajanjem novog Zakona o akreditaciji kompletiran je zakonodavni okvir u ovoj oblasti. Zakon koji je usaglašen sa pravilima STO i Evropske unije i sa zahtevima standarda SRPS ISO IEC 17011, usvojen je u oktobru 2010. Akreditaciono telo Srbije (ATS) je u postupku priprema za ispunjavanje zahteva akreditacije iz Evropske direktive 2008/765/EC koja je deo

takozvanog Novog paketa propisa za robe (videti gore). U 2009. godini, ATS je podneo prijavu Evropskoj organizaciji za akreditaciju (EA) za ocenjivanje ATS-a od strane organizacije iste vrste u svrhu potpisivanja ugovora o međusobnoj saradnji sa državama članicama EU. Novi Zakon o akreditaciji definiše ulogu ATS-a u skladu sa evropskom praksom i na taj način će mu omogućiti punopravno članstvo u evropskim akreditacionim organizacijama. Usvajanjem ovog Zakona, završena je harmonizacija srpske akreditacije sa programima koji se primenjuju u EU.

Pored kompletiranja regulatornog okvira koji je neophodan za funkcionisanje sistema akreditacije u Srbiji, od velike važnosti je i pokretanje agresivne kampanje podizanja svesti u javnosti kojom će javnost biti upoznata sa prednostima procesa akreditacije. U ovom trenutku, broj tela za ocenjivanje usaglašenosti u Srbiji je i dalje skroman. Zbog toga je često neophodno angažovanje stranih akreditovanih tela za ocenjivanje usaglašenosti, čije usluge predstavljaju nepotreban trošak za privrednu, s obzirom na to da bi domaća tela za ocenjivanje usaglašenosti mogla da pruže istu uslugu uz manju naknadu.

POBOLJŠANJA

Usvajanjem zakona o tehničkim propisima, standardizaciji, metrologiji i akreditaciji koji su u potpunosti usaglašeni sa pravilima EU i STO, Srbija je dobila sveobuhvatan pravni sistem u ovoj oblasti koji je sličan onima koji već postoje u evropskim zemljama.

Vlada je usvojila sledeće podzakonske akte koji su predviđeni Zakonom o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti i Zakonom o metrologiji:

- Uredba o načinu sprovođenja ocenjivanja usaglašenosti, sadržaju isprave o usaglašenosti, kao i obliku, izgledu i sadržaju znaka usaglašenosti;
- Uredba o načinu imenovanja i ovlašćivanja tela za ocenjivanje usaglašenosti;
- Uredba o načinu priznavanja inostranih isprava i znakova usaglašenosti;
- Pravilnik o načinu stavljanja znakova usaglašenosti na proizvode, kao i upotrebi znakova usaglašenosti;
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registara koji se odnosi na tehničke propise;

- Pravilnik o utvrđivanju Liste srpskih standarda iz oblasti opšte bezbednosti proizvoda;
- Pravilnik o načinu priznavanja inostranih uverenja, žigova i znakova usaglašenosti;
- Uredba o zakonskim mernim jedinicama;
- Uredba o načinu vršenja metrološkog nadzora;
- Uredba o određenim zakonskim mernim jedinicama;
- Pravilnik o načinu ovlašćivanja privrednih subjekata i drugih pravnih lica za obavljanje poslova overavanja merila i o vođenju registra ovlašćenih tela;
- Pravilnik o uslovima za obavljanje poslova overavanja merila.

Vlada je u 2010 godini usvojila pravilnike kojima se EU direktive „novog pristupa“ prenose u srpsko zakonodavstvo:

- Pravilnik o bezbednosti mašina;
- Pravilnik o električnoj opremi namenjenoj za upotrebu u okviru određenih granica napona, i
- Pravilnik o elektromagnetskoj kompatibilnosti;
- Pravilnik o bezbednosti liftova.

U skladu sa Zakonom o standardizaciji, standardi više nisu obavezni osim u slučaju kada odgovarajući tehnički propis sadrži određeni standard (u kom slučaju njegova primena postaje obavezna). Zakon je ukinuo oko 8.000 standarda koji su bili obavezni i preneo ih u zonu dobrovoljne primene. Sektor infrastrukture kvaliteta u Ministarstvu ekonomije i regionalnog razvoja koordinirao je proces u skladu sa Akcionim planom izrade tehničkih propisa. Samo 6% standarda čija je primena ranije bila obavezna je inkorporirano u odgovarajuće tehničke propise. Zakon o standardizaciji je definisao ulogu Instituta za standardizaciju (ISS) u skladu sa evropskom praksom, čime mu je omogućeno punopravno članstvo u evropskim organizacijama za standardizaciju.

Srbija je takođe na putu da ispuni svoje obaveze iz STO Sporazuma o tehničkim preprekama trgovini (TBT), koje su obuhvачene Zakonom o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti. TBT sporazum zahteva od svih zemalja-kandidata da formiraju takozvani Informacioni punkt, koji će imati ulogu punkta za distribuciju svih informacija u vezi sa standardima i tehničkim propisima članicama i telima STO, drugim međunarodnim organizacijama i svim ostalim zainteresovanim stranama u ovoj oblasti. Zakon o tehničkim zahtevima

vima za proizvode i ocenjivanje usaglašenosti takođe predviđa osnivanje Registra tehničkih propisa, koji predstavlja predu-slov za dobro funkcionisanje Informacionog punkta. U skladu sa tim, Ministarstvo ekonomije je kreiralo „TEHNIS“, elektronski registar tehničkih propisa, kako onih koji su doneti, tako i onih koji su u postupku pripreme, koji takođe sadrži sve informacije o infrastrukturi kvaliteta neophodne poslovnoj zajednici kao i opštoj javnosti (npr. tekstove propisa, spisak projekata u obla-sti infrastrukture kvaliteta, itd). Informacioni punkt je zamišljen kao deo odseka za saradnju sa međunarodnim organizacijama koji je deo Sektora za infrastrukturu kvaliteta.

PREOSTALI PROBLEMI

Ljudski resursi koji su neophodni u preuzimanju standarda predstavljaju poseban problem. Postojeći kadrovski resur-si u ISS su, po broju i stručnim kvalifikacijama, neadekvatni da iznesu veliki predstojeći posao preuzimanja preostalih 50% od 19.000 evropskih harmonizovanih standarda u srpske standarde (približno 10.000 evropskih standarda je već preuzeto). Ispunjene ovog procesa je preduslov za članstvo

Srbije u EU. Institutu i dalje nedostaje visoko stručan kadar i neodgovarajuća finansijska podrška.

I dalje je slab odziv stručnjaka iz privrede koji bi dobrovoljno radili na izradi srpskih standarda prevođenjem harmonizovanih evropskih „EN“ standarda. Zbog nedostatka sredstava za prevođenje evropskih standarda od strane stručnih pre-vodilaca, Institut pribegava preuzimanju harmonizovanih evropskih standarda samo prevođenjem naslovne strane i predgovora na srpski jezik. Primena ovakvih srpskih standar-da „na engleskom jeziku“ može da predstavlja ozbiljan pro-bllem za većinu srpskih kompanija.

Nedostatak svesti o značaju akreditacije je i dalje problem koji neće biti rešen novim Zakonom o akreditaciji, s obzirom na to da on ne propisuje obaveznu akreditaciju.

Zbog činjenice da tehničke propise usvajaju resorna mini-starstva, njihova neodgovarajuća posvećenost i nedostatak volje da ubrzaju proces usvajanja neophodnih tehničkih propisa i dalje predstavljaju problem.

PREPORUKE SAVETA

- Organizacija javne kampanje o ekonomskom značaju akreditacije;
- Unaprediti aktivnosti na usvajanju/izmenama i dopunama preostalih neophodnih tehničkih propisa u resornim mini-starstvima;
- Povećati učešće predstavnika privrede u pripremi srpskih standarda;
- Unaprediti kapacitete Instituta za standardizaciju povećanjem broja zaposlenih i njihovom dodatnom edukacijom;
- Podići svest o ekonomskim razlozima koji opravdavaju usaglašenost sa standardima, što predstavlja korak koji olakša-va stavljanje proizvoda u opticaj/na tržište.

DEVIZNO POSLOVANJE

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Vlada bi trebalo da propiše uslove pod kojima nerezidenti mogu da ot-kupljuju potraživanja iz spoljnotrgovinskih i međunarodnih kreditnih poslova rezidenata.	2008			✓
Odobrenje Ministarstva finansija za naplatu realizovanog izvoza roba i usluga realizovanim uvozom roba i usluga trebalo bi da bude ukinuto.	2009			✓
Omogućiti prebijanje međusobnih potraživanja u međunarodnom plat-nom prometu.	2010			✓
Odredbe Zakona o stečaju o netingu, uključujući odredbe o okvirnim fi-nansijskim ugovorima, kao i različiti modaliteti ovih ugovora (npr. repo transakcije i zajam hartija od vrednosti) trebalo bi da budu bliže uređeni deviznim propisima.	2010			✓
Obaveza nerezidenata – pravnih lica da dostave potvrdu o izmirenim poreskim obavezama, koje izdaje Poreska uprava u slučaju prenosa sred-stava ostvarenih transakcijama sa hartijama od vrednosti i prihoda od kapitala, sa nerezidentnog računa na račune u inostranstvu trebalo bi da bude ukinuta, kako bi se smanjio trošak za investitore – nerezidente i kako bi se postigla veća efikasnost u međunarodnom prenosu sredstava.	2009		✓	

STANJE

Izmene i dopune Zakona o deviznom poslovanju (Službeni glasnik Republike Srbije br. 62/2006 i 31/2011; u daljem tekstu „Zakon“) stupile su na snagu 17. maja 2011. godine, sa odloženom primenom pojedinih odredbi u delu koji se odnosi na menjačke poslove, počev od 1. januara 2012. godine.

Izmenama i dopunama Zakona izvršena je dalja liberalizacija deviznog poslovanja u Srbiji, poboljšanje postojećih zakonskih rešenja, kao i u uvođenje novih kategorija odnosno poslova u devizni sistem Srbije.

Načelno, promene su izvršene kako zbog pojedinih nedoumica koje su se javljale prilikom primene pojedinih zakonskih odredbi u praksi tako i zbog usklađivanja sa drugim propisima koji su doneti u međuvremenu i preporukama međunarodnih finansijskih organizacija poput Svetske trgovinske organizacije (STO).

Članovi Saveta su aktivno učestvovali u korigovanju i predlaganju određenih promena u Zakonu.

POBOLJŠANJA

Liberalizacija deviznog režima

Imajući u vidu težnju Republike Srbije ka pristupanju STO, nije iznenađujuće da su se promene u deviznom režimu odnosile prevashodno na liberalizaciju deviznog, a samim tim i spoljnotrgovinskog poslovanja i to na sledeći način:

- Produžen je rok za unos deviza u zemlju po osnovu tekućih poslova sa 180 dana na godinu dana. Istekom ovog roka, ovi poslovi se smatraju kreditnim poslovima sa inostranstvom i kao takvi evidentiraju kod Narodne banke Srbije (NBS). Izmene Zakona daju novu definiciju kreditnih poslova sa inostranstvom, pod kojima se sada smatraju: izvoz robe ili usluga koji nisu naplaćeni u roku dužem od godinu dana, kao i unapred plaćena robe i usluge koji nisu uvezeni ili izvezeni u roku dužem od godinu dana. Važno je napomenuti da banka može izvršiti platni promet po uvozu i izvozu robe i usluga čak i ako takvi poslovi nisu evidentirani kod NBS od strane rezidenta. Na taj način rezident je odgovoran za ne-evidentiranje kreditnog posla sa inostranstvom, ali neće biti sankcionisan zadržavanjem deviznog plaćanja ili naplate;

- Ukinuta je obaveza unosa dobiti ostvarene izvođenjem investicionih radova u inostranstvu kao i zadržanog garantnog depozita za izvršene radove. Ukipanje ovih pretvodnih restrikcija izvršeno je radi usaglašavanja sa zahtevom članica STO;
- Proširen je broj slučajeva u kojima se plaćanje u Republici Srbiji može vršiti u devizama. Izmene člana 34. Zakona predviđaju nove slučajeve u kojima se plaćanje između rezidenata međusobno, kao i između rezidenata i nerezidenata u zemlji, može vršiti u devizama. Takvi novi slučajevi uključuju, između ostalog, plaćanja: po osnovu donacija, pojedinih bankarskih garancija, na osnovu pomoći EU i spoljnotrgovinskog prometa, itd. Takođe, domaća banka je ovlašćena da, po nalogu nerezidenta – kupca robe/usluga kome banka odobrava robni kredit, vrši plaćanje u devizama rezidentu – prodavcu robe/usluga u spoljnotrgovinskoj razmeni;
- Izmene Zakona omogućavaju članovima Evropske unije, OECD-a, međunarodnim finansijskim organizacijama, razvojnim bankama ili finansijskim institucijama osnovanim od strane stranih država da izdaju dugoročne obveznice u dinarima, što bi trebalo da utiče na povećanje ponude zajmova u dinarima i stimuliše investicije u Srbiji.

Obavljanje novih vrsta deviznih poslova i poboljšanje pojedinih odredbi

Izmenama Zakona je omogućeno obavljanje novih vrsta deviznih poslova, od kojih su najvažniji: odobravanja rezidentima kredita i zajmova u dinarima od strane međunarodnih finansijskih organizacija čiji su osnivači strane države i dodavanje garancijskih poslova i poslova sa finansijskim derivatima u kapitalne poslove, kao i poboljšanje određenih odredaba sa tim u vezi, kao što sledi:

- Dinarsko kreditiranje između rezidenata i nerezidenata uključuje se u kreditne poslove sa inostranstvom, dok se pod kreditnim poslovima u Republici Srbiji podrazumevaju krediti koje banka odobrava rezidentu u devizama;
- Svim rezidentima-pravnim licima se omogućava da u svoje ime i za svoj račun i u svoje ime a za tuđ račun uzimaju kredite i zajmove od nerezidenata, kao i da odobravaju komercijalne zajmove nerezidentima;
- U okviru kapitalnih poslova, kao nova vrsta poslova uvođe se garancijski poslovi, koje mogu da obavljaju banke,

ali i rezidenti-pravna lica. Tako izmene Zakona predviđaju da banka može izdavati garancije, avale i druga jemstva između rezidenata i nerezidenata, kao i pribavljati garancije stranih banaka i garancije i jemstva od nerezidenata po osnovu tih poslova; takođe, rezident-pravno lice može davati jemstvo nerezidentu po poslu uvoza robe i usluga drugog rezidenta i pribavljati garanciju i jemstvo od nerezidenta po poslu izvoza robe i usluga ili izvođenja poslova u inostranstvu drugom nerezidentu, kao i po poslu između tog rezidenta i drugog rezidenta-pravnog lica;

- U smislu kreditnih poslova sa inostranstvom, izmene Zakona uvode novinu u vezi sa izdavanjima bankarskih garancija i jemstava. Tako sada nerezident može, bez ograničenja, davati garancije, jemstva i druga sredstva obezbeđenja u korist nerezidenata-kreditora, po kreditima koje rezidenti uzimaju iz inostranstva;
- U smislu kapitalnih poslova, izmenom člana 13. propisano je da rezidenti (pravna i fizička lica kao i preduzetnici) mogu vršiti plaćanje radi kupovine stranih dugoročnih dužničkih hartija od vrednosti (od strane međunarodnih finansijskih organizacija, itd.) bez obzira da li su izdate u inostranstvu ili u zemlji. Dalje je propisano da nerezidenti ne mogu vršiti ulaganje u kratkoročne hartije od vrednosti u zemlji, bez obzira na to da li ih izdaje rezident ili nerezident.

Unapređivanje postojećih rešenja

U daljim izmenama Zakona precizira se koji rezidenti i nerezidenti mogu zaključivati kreditne poslove sa inostranstvom u devizama, čime se otklanjaju dosadašnje nedoumice. Na snazi je i dalje ostalo rešenje prema kojem rezidenti-fizička lica ne mogu da zaključuju kreditne poslove sa inostranstvom. Dodatno, predviđena su sledeća poboljšanja dosadašnjih rešenja:

- Detaljnije je regulisano prebijanje dugova i potraživanja, koje do sada nije bilo zabranjeno Zakonom, ali je predstavljalo samo pravni okvir za dalje uvođenje ovog instituta u praksi. Odredbom člana 6. definisana je osnova za prebijanje dugovanja i potraživanja sa inostranstvom za banke, rezidente-pravna lica i preduzetnike, s tim da uslove za prebijanje treba da propiše Vlada Republike Srbije;
- Uveden je jedinstveni registar deviznih računa, dok će način i rokove dostavljanja podataka od strane banaka propisati NBS, čime će se olakšati kontrola i vođenje eventualnih finansijskih istraga o imovini stečenoj vršnjem krivičnog dela;

- Izveštavanje o plaćanjima u inostranstvu, gde se po prvi put detaljnije uređuje obaveza pribavljanja propisane dozvole od strane Deviznog inspektorata rezidentima, pravnim licima i preduzetnicima za usluge prenosa novca u međunarodnom platnom prometu. Uslovi će biti bliže propisani od strane Ministarstva finansija. Ova obaveza se odnosi i na rezidente koji posluju sa nerezidentima koji imaju sedište na teritorijama koje se smatraju „poreskim rajevima“;
- U pogledu prekršaja, izvršeno je usklađivanje u pogledu kaznenih odredaba. Usklađivanje u pogledu kaznenih odredaba je izvršeno usled izmena materijalnih odredbi, koje su izvršene izmenama i dopunama Zakona. Minimum i maksimum novčanih kazni je uvećan kao posledica usklađivanja sa novim iznosima novčanih kazni iz Zakona o prekršajima (Službeni glasnik Republike Srbije br. 101/2005, 116/2008 i 111/2009).
- Iako se izmenama i dopunama Zakona dozvoljava prebijanje dugova i potraživanja po osnovu spoljnotrgovinskog prometa roba i usluga, potrebno je u što kraćem roku doneti propis kojim bi se regulisao način obavljanja ovih poslova kao i postupak izveštavanja Deviznog inspektorata. U praksi je ostalo otvoreno pitanje da li će podzakonski akti regulisati i mogućnost prebijanja u slučaju već ugovorenih poslova ili će se samo ograničiti na poslove zaključene od momenta donošenja podzakonskog akta. Dodatno, iako izmene člana 6. Zakona koje se odnose na netting operacije, prepoznaju određeni pojednostavljeni postupak prebijanja (tzv. *off-setting*), poput omogućavanja rezidentu da prebije svoja potraživanja/dugove u spoljnotrgovinskom poslovanju, prekogranična međukompanijska fakturisanja i *netting* operacije u Srbiji još uvek nisu ili barem nisu dovoljno regulisane. Očekuje se da će novi podzakonski akti (koji će dalje razraditi ovaj član 6) regulisati dovoljno detaljno pitanja *netting*-a i prekogranične međukompanijske poslove;
- U smislu prenosa novca u međunarodnom platnom prometu, očekuje se da Ministarstvo finansija doneše podzakonski akt kojim će da reguliše ovu vrstu transfera. Na osnovu toga će Devizni inspektorat, kao nadležni registracioni organ, izdavati dozvole za pružanje ovih usluga;
- Biće formiran jedan registar za praćenje odliva deviza u ili neuobičajene transakcije koje su upućene u „poreske rajeve“. Međutim, izveštavanje će biti primenljivo odmah nakon usvajanja odgovarajućih podzakonskih akata;
- Izmenama i dopunama Zakona nije regulisano izdavanje garancija po nalogu nerezidenata po poslovima koji nisu kreditni poslovi;
- Odredba da se garancije, jemstva i druga sredstva iz člana 18. Zakona daju u valuti osnovnog posla može predstavljati problem, posebno kada je u pitanju pribavljanje garancija i jemstava nerezidenta po kreditnim poslovima u dinarima.

Na kraju, odredbe Zakona kojima se uređuju menjački poslovi pretrepele su značajnu izmenu tako da je ovlašćenje za izdavanje dozvola preneto sa NBS na Devizni inspektorat.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako su izmene i dopune Zakona donele značajne novine u praksi deviznog poslovanja u Srbiji, rešenja za praktično prevazilaženje problema biće poznata tek nakon donošenja pozakonskih akata. S tim u vezi, sprovedbeni propisi treba da budu doneseni u roku od šest meseci od dana stupanja Zakona na snagu, izuzev propisa koji se odnose na menjačke poslove koji bi trebalo da se primenjuju do 31. decembra 2011. godine.

Tako se očekuje da bi sledeći problemi mogli biti prevaziđeni donošenjem podzakonskih akata. Sve do njihovog donošenja, primenjivaće se propisi na snazi.

PREPORUKE SAVETA

- Doneti podzakonska akta kako bi se omogućilo funkcionisanje novih zakonskih rešenja u praksi, poštujući princip liberalizacije deviznog poslovanja u najvećoj mogućoj meri;
- Omogućiti prebijanje međusobnih potraživanja u međunarodnom platnom prometu i poslove sa finansijskim derivatima u skladu sa podzakonskim aktima i međunarodnom praksom i standardima;
- Omogućiti prekogranična međukompanijska fakturisanja kako bi se pojednostavila plaćanja po ovom osnovu i dalje regulisao princip *netting* operacija u Srbiji, koja nisu dovoljno regulisana postojećim tekstom;
- Omogućiti izdavanje garancija po nalogu nerezidenata po poslovima između dva nerezidenta koji nisu kreditni poslovi;
- Preispitati odredbu da se garancije, jemstva i druga sredstva obezbeđenja iz člana 18. Zakona daju u valuti osnovnog posla što može predstavljati problem u poslovanju, naročito kod pribavljanja garancija ili jemstava nerezidenata po kreditnim poslovima u dinarima.

SPREČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Usvojiti neophodne podzakonske akte koji će precizirati primenu odredbi Zakona i vršiti stalnu procenu zakonske normative kako bi bile u skladu sa međunarodnim pravilima i standardima.	2009		✓	
Razvoj sistema koji bi omogućio bolju saradnju Uprave za prevenciju pranja novca i obveznika, kao i Ministarstva inostranih poslova, Javnog tužilaštva i sudova.	2009		✓	
Usvojiti novi Zakon o advokaturi.	2010	✓		
Ukazati javnom mnjenju na nepodnost odlučnije i efikasnije borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma.	2009		✓	

STANJE

Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Službeni glasnik Republike Srbije br. 20/2009 i 72/2009; u daljem tekstu: „Zakon“) definije pojmove pranja novca, finansiranja terorizma i ostale ključne pojmove, ustanovljava obavezu državnih organa, advokata i ostalih pravnih lica da preuzimaju određene radnje i određuje mere i radnje sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Takođe, donete su izmene Zakona koje preciznije definišu odredbe o identifikaciji, službene legitimacije i privredne prestupe.

Zakonom je ustanovljena Uprava za sprečavanje pranja novca i njena nadležnost. Uprava prikuplja, obrađuje, analizira i prosledjuje nadležnim organima informacije, podatke i dokumentaciju koju pribavlja od obveznika u slučaju da proceni da u vezi sa određenim transakcijama ili licima postoje osnovni sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma. Pored Uprave, i drugi državni organi su određeni kao obveznici da nadziru primenu Zakona, kao i da obaveste Upravu o sumnjivim transakcijama.

Izmene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Službeni glasnik Republike Srbije br. 91/2010) objavljene su 3. decembra 2010. Najvažnije izmenе su sledeće:

- Detaljno su propisani uslovi u vezi sa elektronskim transferom novčanih sredstava, kao i obaveze lica koja vrše plaćanje i naplatu elektronskim putem;
- Definisane su posebne obaveze za upotrebu novih tehnologija, kao i za neobične transakcije;

- Uvode se uslovi za polaganje ispita i sticanje licence za sva ovlašćena lica u pravnim licima na koje se Zakon primenjuje;
- Uvedene su odredbe vezane za integritet zaposlenih na koje se odnosi ovaj Zakon;
- Uvedene su nove nadležnosti Uprave za sprečavanje pranja novca vezane za kontrolu aktivnosti obveznika na koje se odnosi Zakon;
- Uvode se posebne odredbe o privrednim prestupima.

U skladu sa ovim Zakonom, 8. februara 2010. godine Vlada je usvojila Pravilnik o metodologiji za izvršavanje poslova u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, koji je objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije br. 7/10, 19. februara 2010. godine.

Član 21. ovog Pravilnika definije listu zemalja koje ne primenjuju standarde u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma (npr. Uzbekistan, Pakistan i Azerbejdžan). Međutim, činjenica da je neka zemlja stavljena na ovo listu, ne znači prekid poslovanja sa klijentima iz te zemlje, već samo sugestiju za preduzimanje mera predostrožnosti. Takođe, članom 19. se propisuje da obveznik nije dužan da Upravi dostavlja podatke o svakoj gotovinskoj transakciji u iznosu od 15.000 evra ili više u dinarskoj protivvrednosti u slučajevima polaganja dnevnih pazara od prodaje roba i usluga stranaka.

Član 7. Zakona nalaže analizu rizika koju obveznici moraju izvršiti prilikom preduzimanja propisanih mera. Prema Za-

konu, postoje 3 grupe rizika:

- Rizik u vezi sa strankom (npr. transakcije bez ekonomске logike, politički eksponirana lica, poslovi koji uključuju velike gotovinske transakcije);
- Rizik usluge koju obveznik pruža u okviru svoje delatnosti (mogućnost da se korišćenjem neke usluge opere novac);
- Rizik zemlje (npr. zemlje sa visokom stopom kriminala, zemlje koje ne primenjuju međunarodno priznate standarde).

Zakon, takođe, utvrđuje i dužnost obveznika (pravnih lica i preduzetnika) da preduzimaju mere i radnje radi otkrivanja i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Zbog prirode profesije, a naročito zbog poverljivog odnosa sa klijentima, Zakonodavac je napravio posebnu distinkciju između advokata i ostalih obveznika.

Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o metodologiji za izvršenje poslova u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Službeni glasnik Republike Srbije br. 41/11) objavljen je 10. juna 2011. godine. Glavne izmene u Pravilniku se odnose na specifikaciju sadržaja i načina polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog lica i zamenika ovlašćenog lica. Naime, lica ovlašćena za obavljanje poslova koji su utvrđeni Zakonom, zaposlena u pravnim licima na koje se Zakon primenjuje, biće obavezna da polažu stručni ispit i steknu licencu.

Počev od 1. januara 2012. godine, sva ovlašćena lica u bankama biće obavezna da steknu licencu. U tom pogledu, za njih je sastavljen ispitni program. Datum polaganja prvog stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenih lica u bankama je 20. septembar 2011. godine.

Tokom 2011. Godine, Uprava za sprečavanje pranja novca sastavila je listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih

transakcija vezanih za finansiranje terorizma, kao i indikatora za prepoznavanje opravdanih sumnji za pranje novca ili finansiranje terorizma, koje predstavljaju smernice za pravna lica na koja se Zakon primenjuje: advokati i ortačka advokatska društva, računovođe, pravna lica koja pružaju usluge transfera novca, pravna lica koja pružaju forfeting usluge, poštanske usluge, poreski savetnici, izdavaoci garancija, organizatori igara na sreću, društva za reviziju i ovlašćeni revizori.

POBOLJŠANJA

Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma uveo je novine u naš pravni sistem kako bi isti bio usaglašen sa direktivama EU i međunarodnim standardima i konvencijama u ovoj oblasti.

Osim već navedenih, jedna od značajnijih novina uvedena izmenama i dopunama Zakona jeste ta da će se i odgovorna lica u okviru pravnih lica, kao i sama pravna lica kažnjavati za nepoštovanje obaveza propisanih Zakonom.

Takođe, Zakon propisuje zabranu prijema gotovog novca u iznosu koji prelazi 15.000 evra za sva lica koja prodaju robu ili vrše usluge u Republici Srbiji. Frankacije se moraju izvršiti preko bankarskog računa. U slučaju da postoje razlozi za sumnju, obveznik je dužan da prijavi bilo koju transakciju u iznosu od ili više od 15.000 evra bez odlaganja ili najkasnije 3 dana od dana kada je nastala sumnja.

PREOSTALI PROBLEMI

Primena Zakona pre svega zavisi od aktivnosti Uprave i ostalih organa odgovornih za primenu Zakona. Standardi i pravila ustanovljeni u zemljama Evropske unije u velikoj meri su prihvaćeni i inkorporirani u tekst Zakona, a sledeći korak bi bio pronalaženje mehanizama za njihovu primenu.

PREPORUKE SAVETA

- Usvojiti neophodne podzakonske akte koji će precizirati primenu odredbi Zakona i vršiti stalnu procenu zakonske normative kako bi bile u skladu sa međunarodnim pravilima i standardima;

- Povećati broj zaposlenih u Upravi u cilju osiguranja efikasnosti operacija u primeni propisa;
- Ukažati javnom mnjenju na nepodnost odlučnije i efikasnije borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
- Razvoj sistema koji bi omogućio bolju saradnju Uprave za prevenciju pranja novca i obveznika, kao i Ministarstva inostranih poslova, Javnog tužilaštva i sudova;
- Organizovanje adekvatnih seminara i radionica u cilju sprovođenja odgovarajućih obuka za lica na koje se Zakon primenjuje, sa ciljem povećanja efikasnosti njegove primene.

ZAKON O ZAŠTITI PODATAKA O LIČNOSTI

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Potrebno je obezbediti Povereniku bolje uslove za rad, opremu i osoblje.	2009		✓	
Odrediti nadzorne organe koji bi nadgledali primenu Zakona i koji bi bili u saradnji sa Poverenikom.	2009			✓
Potrebno je usvojiti podzakonske akte neophodne za bolju primenu Zakona (posebno u vezi sa koordinacijom postojeće baze podataka).	2009			✓
Uspostaviti bolju komunikaciju između Poverenika i drugih državnih organa, nevladinih i međunarodnih organizacija.	2010		✓	
Podići nivo svesti državnih organa o postojanju novih načina ugrožavanja podataka ličnosti, kao što su video nadzor, čuvanje biometrijskih podataka i nezaštićenih internet sajtova.	2010		✓	
Održavanje radionica i seminara u cilju edukacije i podizanje svesti građana o zaštiti njihovih prava.	2009		✓	

STANJE

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (u daljem tekstu „Zakon”), koji se primjenjuje od 1. januara 2009. godine, trebalo je da donese značajne novine i izmene u skladu sa propisima Evropske unije i međunarodnim standardima, kao što je pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i pisama zagarantovano članom 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima, i zaštita u vezi sa obradom podataka o ličnosti i slobodnim protokom podataka o ličnosti u Evropskoj uniji u skladu sa Direktivom o zaštiti podataka (Direktiva br. 95/46/EC). Zakon razrađuje odredbe zakona iz 2008. godine i pri tome postavlja stroža i detaljnija pravila kojih se lica koja prikupljaju, obrađuju i čuvaju podatke moraju pridržavati.

Zakonodavac pojам „lični podaci“ definije veoma široko kako bi obuhvatio svaku informaciju koja se odnosi na fizičko lice po čijem nalogu ili u čije ime se podatak čuva, bez obzira na oblik u kome je podatak izražen i bez obzira na nosač informacije (papir, traka, film, elektronski medij i sl.). Kategorije podataka na koje se Zakon ne primjenjuje su: a) podaci koji su dostupni svakome i objavljeni u javnim glasilima i publikacijama ili pristupačni u arhivama, muzejima i drugim sličnim organizacijama; b) podaci koji se obrađuju za porodične i druge lične potrebe i nisu dostupni trećim licima; c) podaci koji se o članovima političkih stranaka, udruženja, sindikata, kao i drugih oblika udruživanja obrađuju od strane tih orga-

nizacija, pod uslovom da član dâ pismenu izjavu da određene odredbe Zakona ne važe za obradu podataka o njemu za određeno vreme, ali ne duže od vremena trajanja njegovog članstva; d) podaci koje je lice, sposobno da se samo stara o svojim interesima, objavilo o sebi.

Svaki rukovalac podacima o ličnosti je, na osnovu Zakona, dužan da pre započinjanja obrade odnosno uspostavljanja zbirke podataka dostavi povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti („Poverenik“) obaveštenje o nameri uspostavljanja zbirke podataka, i to najkasnije 15 dana pre uspostavljanja zbirke podataka, odnosno obrade (osim ukoliko nije drugačije određeno posebnim propisima). Osnovna pretpostavka na osnovu koje se podaci o ličnosti mogu prikupljati i obrađivati (sa izuzetkom koji se primjenjuje u ograničenom broju slučajeva) je pristanak fizičkog lica čiji se podaci prikupljaju, dat pismeno ili usmeno na zapisnik kod rukovaoca. Pristanak mora biti dat u pisanom obliku ukoliko se radi o „naročito osetljivim“ podacima kao što su oni koji se odnose na nacionalnu pripadnost, rasu, veroispovest, pripadnost političkoj stranci, sindikalno članstvo, seksualni život, itd. Nakon prestanka svrhe za koju su podaci obrađivani i čuvani, njihova dalja obrada je izričito zabranjena ako je, između ostalog, u tom trenutku lice čiji se podaci obrađuju određeno ili odredivo. Zakon takođe zabranjuje donošenje odluka koje su isključivo zasnovane na podacima koji se obrađuju automatizovano, a čije pravne posledice

mogu imati uticaja na svojstvo lica, kao što je njegova radna sposobnost, kreditna sposobnost itd.

Lice čiji se podaci obrađuju ima široka pravna ovlašćenja da zahteva da ga rukovalac istinito i potpuno obavesti o brojnim pitanjima u vezi sa obradom podataka, kao što je informacija gde se podaci prenose, kome se podaci prenose, u koje svrhe se podaci prenose, kao i po kom pravnom osnovu se podaci prenose, pri čemu takva obaveštenja moraju biti u pisanim oblicima.

Prema Zakonu, podaci o ličnosti se mogu iznositi iz Republike Srbije u državu članicu Konvencije o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka Saveta Evrope. Kako su skoro sve države Evrope članice Saveta Evrope, ova odredba Zakona u stvari znači da se podaci o ličnosti mogu slobodno iznositi iz Srbije u druge države Evrope. Dalje, Zakon predviđa da se podaci o ličnosti mogu iznositi i u drugu državu (odnosno u države koje nisu članice Konvencije o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka Saveta Evrope), pod uslovom da je u toj državi obezbeđen stepen zaštite podataka u skladu sa pomenutom konvencijom i da je iznošenje prethodno odobreno od strane Poverenika. Ovaj stepen obezbeđenja zaštite podataka utvrđuje se propisom odnosno ugovorom o prenosu podataka. Ukoliko je namera da se podaci o ličnosti iznesu iz Republike Srbije, domaći subjekt mora biti registrovan kao rukovalac podataka o ličnosti i mora pribaviti dozvolu za iznošenje podataka od Poverenika.

POBOLJŠANJA

Imajući u vidu gorepomenuto, jasno je da ovaj Zakon predstavlja ozbiljan korak Srbije ka uspostavljanju odgovarajuće zaštite podataka o ličnosti i smanjenju razlike između našeg zakonodavstva i zakonodavstva Evropske unije u ovom pogledu. Takođe je značajno pomenuti i novčane kazne predviđene Zakonom koje su povećane u odnosu na prethodni zakon (prema kom su se kretale od 57 do 570 evra), a sada im je raspon između 500 i 12.000 evra.

Zakonom su ustanovljeni pravni mehanizmi, između ostalog, i nadzor nad prikupljanjem podataka i njihovom obradom, koji do sada nisu postojali u Republici Srbiji. Sada Poverenik ima značajna ovlašćenja u pogledu zaštite i sprečavanja zloupotrebe podataka o ličnosti. Poverenikovo osoblje je brojčano poraslo tokom prošle godine i sastoji se od obrazovanih

osoba koje su spremne da pruže podršku i pomoći javnosti pri tumačenju i primeni Zakona. Pored toga, u cilju uspešnijeg sprovođenja Zakona, Poverenik je osnovao Centralni registar dostupan javnosti putem interneta, koji je u funkciji od 15. maja 2010. godine. Na osnovu poslednje objavljene mesečne statistike objavljene od strane Poverenika, 77 od 212 slučajeva koji se odnose na podatke o ličnosti, bilo je rešeno od strane Poverenika u junu 2011. godine, uključujući i pripremu 32 mišljenja o primeni Zakona. Na osnovu istog izvora, ukupan broj registrovanih rukovaoca podacima se povećao na 415, pri čemu se ukupan broj zbirk registriranih prikupljenih podataka povećao na 2.919.

PREOSTALI PROBLEMI

Imajući u vidu da je Zakon veoma apstraktan, Poverenik je izdao „Priručnik za Zakon o zaštiti podataka o ličnosti“ sa ciljem da se određene odredbe Zakona objasne i učine razumljivijim kako javnosti tako i rukovaocima podacima o ličnosti. Međutim, broj gorepomenutih mišljenja Poverenika u vezi sa primenom Zakona, samo u junu 2011. godine, predstavlja dokaz da je još mnogo toga neophodno uraditi na ovom polju.

Prema izjavama Poverenika, država često ostaje pasivna čak i u slučajevima kada je Poverenik postupio na osnovu žalbe lica na koga se podaci odnose ili kada Poverenik upozori državne institucije o njihovim zakonskim obavezama. Broj zbirk podataka registrovanih u Centralnom registru je očigledno daleko ispod broja koji bi, prema Zakonu, trebalo da bude registrovan.

U praksi, iako Poverenikovi saradnici pokazuju želju, znanje i profesionalnost u pružanju pomoći rukovaocima podataka o ličnosti pri ispunjavanju svojih obaveza predviđenih Zakonom, čini se da se Zakon ponekad primenjuje suviše kruto i konzervativno, što ponekad dovodi do, na primer, višemeščnih pregovora sa Poverenikovom kancelarijom prilikom postupka izdavanja dozvole za iznošenje podataka. Takva kruta i konzervativna primena Zakona, koji pritom sadrži nejasnoće i daleko od toga da je savršen, može rezultirati značajnim administrativnim i pravnim troškovima za rukovaoce podacima koji posluju na isti način i prateći iste standarde kao i njihove kolege iz Evropske unije, u pokušaju da ispune svoje obaveze predviđene Zakonom.

PREPORUKE SAVETA

- Povereniku obezbediti bolje uslove rada, opremu i osoblje;
- Odrediti nadzorno telo koje bi u saradnji sa Poverenikom kontrolisalo primenu Zakona;
- Usvojiti podzakonske akte ili izdati detaljne instrukcije i standardizovane formulare neophodne za primenu Zakona (posebno u vezi sa usaglašavanjem postojećih zbirki podataka i apliciranju za dozvolu za iznošenje podataka);
- Uspostaviti bolju komunikaciju Poverenika sa ostalim državnim institucijama, nevladinim organizacijama i međunarodnim organizacijama;
- Održavati radionice i seminare kako bi se obrazovali građani u vezi sa zaštitom njihovih prava.

ZAKON O ODBRANI

STANJE

Zakon o odbrani je stupio na snagu krajem 2007. godine. Iako je reč o propisu koji ima širi društveni i nacionalni interes, a pri tome nije ni reč o novijem propisu, smatramo da je ovde potrebno da se osvrnemo na ovaj Zakon u njegovom delu koji reguliše odnos prema poslovnoj zajednici, s obzirom da iz njega mogu proisteći značajne obaveze za privredne subjekte, čija sadržina nije uvek jasna i predvidljiva.

Prema ovom Zakonu, svi privredni subjekti su dužni da dostavljaju informacije od značaja za odbranu zemlje iz svoga delokruga. Pritom, njihov pojam je dosta široko određen i u praksi predstavlja poslovnu tajnu predmetnih privrednih subjekta, što bi zahtevalo dodatnu zaštitu.

Dalje, u slučaju ratnog i vanrednog stanja, privredni subjekti imaju pored materijalne obaveze i opštu obavezu da vrše poslove odbrane zemlje, koji se odnose na planiranje, organizovanje, pripremanje i osposobljavanje za rad u slučaju ratnog i vanrednog stanja i odgovorni su za obezbeđivanje obima proizvodnje i vršenje usluga u delatnostima za koje su registrovani, na nivou utvrđenom planovima odbrane i odlukama nadležnih organa.

Vlada posebnim rešenjem određuje privredne subjekte kao i proizvode i usluge od značaja za odbranu zemlje.

Ovakvi privredni subjekti su dužni da u miru planiraju mere za rad u ratnom i vanrednom stanju kojima se obezbeđuje vršenje proizvodne, odnosno uslužne delatnosti, i da u vršenju delatnosti obezbede prioritetu proizvodnji, snabdevanje proizvodima ili pružanje usluga u skladu s potrebama utvrđenim Planom odbrane, što se uređuje posebnim ugovorom zaključenim sa organom državne uprave.

Bitno je istaći da ovakva privredna društva ne mogu menjati namenu proizvodno-tehnoloških celina koje služe za proizvodnju ili vršenje usluga od posebnog značaja, bez saglasnosti nadležnog organa državne uprave.

POBOLJŠANJA

Bez obzira što do sada nije bilo reči o ovom zakonu, kao pozitivne strane u primeni ovog Zakona u odnosu na obaveze privrednih subjekata treba istaći donošenje većeg broja podzakonskih propisa kojima se na bliži način razrađuje zakon, koji je prilično uopšten i ostavlja mogućnost široke interpretacije o tome koji privredni subjekti mogu biti određeni da su od značaja za odbranu zemlje i koje im se obaveze mogu nametnuti za slučaj ratnog i vanrednog stanja.

Dodatno, pozitivnu stranu predstavlja i donošenje posebnog Zakona o tajnosti podataka koji se primenjuje od 1. januara 2010. godine, a kojim se na bliži način uređuje pitanje načina određivanja i mera zaštite tajnih podataka od državnog interesa. Dodatno, u toku septembra 2011. usvojen je Zakon o zaštiti poslovne tajne kojim će interes poslovnih subjekata biti dodatno zaštićen od mogućih zloupotreba.

PREOSTALI PROBLEMI

I pored postojanja podzakonskih akata, ne mogu se unapred predvideti kriterijumi po kojima privredni subjekti mogu da budu određeni kao subjekti od značaja za odbranu zemlje, zatim, ukoliko su suočeni sa obavezama iz ovog Zakona, ne mogu unapred predvideti moguće obaveze u vezi sa odbranom zemlje. Dodatno, nivo informacija koji se od njih zahteva je dosta široko određen, a zaštita podataka je uređena uglavnom u odnosu na informacije od značaja za nacionalnu i javnu bezbednost, ne nužno na podatke koji predstavljaju samo poslovnu tajnu gde javni interes nije ugrožen.

PREPORUKE SAVETA

- Striktna primena propisa o zaštiti tajnosti podataka i kontrola njihove pravilne upotrebe u odnosu na podatke koje privredni subjekti otkrivaju u pogledu svog poslovanja, a koji nisu isključivo od značaja za javnu bezbednost;
- Veća transparentnost pri određivanju subjekata od značaja za odbranu zemlje;
- Veća transparentnost prilikom određivanja vrsta obaveza privrednim subjektima, uvažavajući neophodnost da se rad privatnim kompanijama ograniči u što manjoj meri.

POREZI

A. POREZ NA DOBIT PRAVNIH LICA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Donošenje podzakonskih akata koji bi regulisali primenu odredbi Zakona o porezu na dobit pravnih lica. Pre svega, podzakonski akti bi trebalo da obezbede uputstva za primenu odredbi o transfernim cenama, kao i odredbi o oporezivanju stalnih poslovnih jedinica.	2010		✓	
Potretno je objaviti pojašnjenja, kao i obezbediti konzistentnost u pristupu poreskih organa u Republici Srbiji u pogledu kapitalnih poreskih olakšica, kao što je 10-godišnje poresko oslobođenje.	2010			✓
Ujednačenost poreskog bilansa sa izmenama i dopunama Zakona, uključujući poreski bilans za ogranke stranih pravnih lica, koji bi trebalo da obezbede jednak poreski tretman ovih ogrankova u poređenju sa domaćim pravnim licima.	2010	✓		
Urediti oporezivanje preko-graničnih reorganizacija pravnih lica kroz promene Zakona, s obzirom da trenutna regulativa ne sadrži odredbe koje bi regulisale oporezivanje ovakvih transakcija.	2010			✓
Uvođenje detaljne procedure za primenu poreskog perioda koji je drugačiji od kalendarske godine.	2010	✓		
Preispitati trenutno važeću odredbu da se samo plaćeni porezi priznaju kao trošak u poreskom bilansu, tj. usaglasiti ovu odredbu sa pravilima koja propisuju MSFI, po kojima plaćanje poreza nije uslov za priznavanje ovog troška u Bilansu uspeha.	2010			✓
Formulisanje dugoročne poreske politike vezano za priznavanje troškova marketinga za svrhe poreza, s obzirom da je odredba usvojena poslednjim izmenama Zakona u martu 2010. godine (tj. priznavanje troškova marketinga do 5% od ukupnog prihoda) u suprotnosti sa prethodnim stavom da će troškovi marketinga biti priznati u celini, kao što stoji u nacrtu izmena Zakona koji se nalazi na internet stranici Ministarstva finansija od decembra 2008. godine. Drugim rečima, potrebno je razjasniti da li trenutno važeća odredba predstavlja jednu od anti-kriznih mera Vlade Republike Srbije ili dugoročnu poresku politiku u vezi sa troškovima marketinga.	2010			

STANJE

Oporezivanje preduzeća u Srbiji uređeno je Zakonom o porezu na dobit pravnih lica (ZPDPL). Ovaj zakon je dopunjeno brojnim podzakonskim aktima koji uređuju primenu odredbi ZPDPL.

Narodna skupština Republike Srbije usvojila je izmene i dopune ZPDPL 23. marta 2010. godine. Ove izmene su objavljene u Službenom glasniku Republike Srbije br. 18/2010 od 26. marta 2010. godine, a na snagu su stupile retroaktivno od 1. januara 2010. godine. Uključuju sledeće izmene:

- Nova pravila utanjene kapitalizacije uvode odnos duga i kapitala od 4:1 i ukidaju prebijanje troškova kamate koji se ne mogu odbiti usled utanjene kapitalizacije;
- Kada su u pitanju poreske olakšice, poreski kredit za novozaposlene je ukinut, a kriterijumi za korišćenje poreskog kredita za ulaganje u osnovna sredstva i desetogodišnje poreske olakšice su pooštreni;
- Period za korišćenje kapitalnih gubitaka je smanjen sa prethodno utvrđenih 10, na 5 godina;
- Uveden je novi porez po odbitku po stopi od 20% na prihode po osnovu izvođenja estradnog, sportskog, umetničkog ili sličnog programa za nerezidente Srbije;
- Kapitalni dobici nerezidenata po osnovu prodaje nekretnina, prava intelektualne svojine, kao i akcije, udele u dobiti i druge oporezive hartije od vrednosti, predmet su oporezivanja kapitalnih dobitaka po stopi od 20% (što zamenjuje dosadašnji porez po odbitku po stopi od 20%).

POBOLJŠANJA

Odredbe koje uređuju priznavanje određenih troškova kao poreske rashode su izmenjene (troškovi za reklamu i propagandu se priznaju kao rashod u iznosu od 5% od ukupnog prihoda, troškovi reprezentacije se priznaju kao rashod u iznosu od 0,5%, troškovi otpremnina se priznaju kao rashod u poreskom periodu kada su isplaćeni, obezvredjenje zaliha se priznaje na teret rashoda za poreski period kada su zalihe upotrebljene/prodate, otpis vrednosti pojedinačnih potraživanja priznaje se na teret rashoda po isključivanju iz poreskog bilansa osim ukoliko su određeni kriterijumi ispunjeni).

Izmenjen ZPDPL daje mogućnost za poreskog obveznika da se opredeli za različitu poresku godinu (osim kalendarske godine).

PREOSTALI PROBLEMI

Odredbe koje uređuju oporezivanje stalnih poslovnih jedinica su i dalje deficitarne i neodređene, i ne obezbeđuju dovoljne smernice kao što su elementi koji određuju stalnu poslovnu jedinicu, metodologiju za utvrđivanje dobiti koja je predmet oporezivanja, podnošenje i plaćanje poreza na

dobit pravnih lica u slučaju kada ne postoji pravno prisustvo stranih preduzeća u Srbiji, itd.

Odredbe koje uređuju transferne cene su suviše neodređene i retko implementirane u praksi. Nedostatak pravnih smernica i pouzdane prakse u ovoj oblasti prouzrokovali su značajne nejasnoće u pogledu načina na koji bi poreski obveznici trebalo da izvršavaju svoje transakcije sa povezanim licima.

Prema zakonima koji su trenutno na snazi, ne postoji mogućnost za ogranke pravnih lica nerezidenata da koriste primenljive poreske olakšice, naročito poreski kredit za ulaganje u osnovna sredstva, što stavlja ovu pravnu formu u nepovoljniji položaj u odnosu na poreski položaj „standardnih“ pravnih lica. U tom pogledu, trebalo bi naglasiti da je u skladu sa skoro svim bilateralnim poreskim sporazumima koje Srbija ima sa drugim zemljama, diskriminacija stalnih poslovnih jedinica stranih preduzeća u odnosu na domaće rezidente (preduzeća) zabranjena u pogledu oporezivanja dobiti. Ovaj anti-diskriminacioni princip bi trebalo takođe preneti na domaće zakonodavstvo, omogućavajući time da stalne poslovne jedinice koje posluju u Srbiji (npr. strani ogranci) imaju koristi od poreskih olakšica kao i poreski obveznici rezidenti.

Ni ZPDPL, a ni drugi relevantni zakoni ne obezbeđuju jasnu definiciju nerazvijenih područja, tako da poreske olakšice primenljive u ovim oblastima takođe ostaju nejasne.

ZPDPL ne sadrži ni jednu odredbu koja uređuje oporezivanje investicionih fondova. Rezultat toga je distorzija poreske neutralnosti, kao i neutralnost različitih formi investicionih fondova, posebno zatvorenih i otvorenih fondova;

Trenutna verzija ZPDPL još uvek dozvoljava poreskoj upravi da uvede zabranu poslovnih aktivnosti u trajanju od tri do dvanaest meseci kao kaznu za poreske obveznike koji pripreme svoje poreske prijave i poreske balanse na osnovu netačnih podataka, koji utiču na smanjenje poreske obaveze.

PREPORUKE SAVETA

Mnogi od postojećih problema u oporezivanju pravnih lica vezani su za implementaciju odredbi ZPDPL u praksi. Ovi problemi bi trebalo da budu rešeni podzakonskim aktima od strane Ministarstva finansija i Poreske uprave, što bi uvelo više fleksibilnosti u ovoj oblasti.

- Podzakonski akti bi primarno trebalo da obezbede smernice u pogledu transfernih cena i oporezivanja stalnih poslovnih jedinica;
- Podzakonski akti koji utvrđuju stopu „kamate van dohvata ruke“ na zajmove između povezanih lica nisu u skladu sa odredbama ZPDPL i najbolje međunarodne prakse, i trebalo bi da budu ukinuti;
- Pojašnjenja za primenu i doslednost u pristupu srpskih poreskih uprava u pogledu kapitalnih poreskih olakšica, kao što je desetogodišnja poreska olakšica;
- Usklađivanje poreskog bilansa sa postojećim i predloženim izmenama ZPDPL, uključujući poreski bilans za strane ogranke, koje bi trebalo da obezbedi jednakov vrijednost oporezivanje za strane ogranke kao i za pravna lica rezidente; Uvođenje jasne procedure za prijavljivanje za različitu poresku godinu (osim kalendarske godine);
- Formulisanje dugoročne poreske politike u pogledu priznavanja troškova marketinga u svrhe poreza na dobit. Naime, pravila usvojena tokom poslednjih izmena ZPDPL u martu 2010. godine (tj. priznavanje troškova marketinga u visini od 5% od ukupnih prihoda) suprotna su prethodno navedenom stavu Ministarstva finansija da bi troškovi marketinga trebalo da budu u potpunosti priznati (ovaj stav je formulisan u nacrtu izmena i dopuna ZPDPL koji je bio postavljen na zvaničnoj internet stranici Ministarstva finansija od decembra 2008. godine). Drugim rečima, Savet stranih investitora preporučuje da Ministarstvo finansija jasno istakne svoj stav o tome da li su trenutno primenljivi propisi samo jedna od anti-kriznih mera Vlade Srbije ili dugoročna poreska politika u pogledu troškova marketinga.

Ipak, neki od problema zahtevaju izmene i dopune ZPDPL Zakona:

- Priznavanje OECD smernica za transferne cene kao autoritativni izvor interpretacija po pitanju transfernih cena, koje nije detaljno regulisano lokalnim ZPDPL, i usklađivanje pravila u pogledu upotrebe metoda transfernih cena sa OECD smernicama i najboljom međunarodnom praksom (tj. omogućavanje upotrebe metode transakcionog profit-a i selekcija najprikladnije metode u skladu sa datim okolnostima);
- Oporezivanje prekograničnih reorganizacija preduzeća, imajući u vidu da trenutno primenljivo zakonodavstvo ima manjak odredbi u pogledu oporezivanja ovakvih reorganizacija;
- Revidirati trenutno primenljivu odredbu da su samo plaćeni porezi priznati kao rashod u poreskom bilansu i uskladiti navedenu odredbu sa odredbama koje primenjuje MSFI koje ne ističu plaćanje poreza kao uslov da se porez prizna kao rashod u bilansu uspeha.

- Kada se povratna ambalaža klasificuje kao osnovno sredstvo (tj. upotrebn vek je duži od godinu dana) za statutarne svrhe ne može se amortizovati u poreske svrhe usled niske pojedinačne vrednosti povratne ambalaže, niti se može iskazati na drugi način da bi se postigao poreski odbitak. Trebalo bi da se uvede odredba koja omogućava poreski odbitak za povratnu ambalažu i druga osnovna sredstva malih vrednosti koja se ne mogu amortizovati.

B. POREZ NA DOHODAK GRAĐANA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Potrebno je ulti jasna pravila kada je reč o oporezivanju dohotka koji poreski rezidenti ostvaruju u i iz inostranstva, sa ciljem da se eliminiše dvostruko oporezivanje tj. uskladiti nove smernice Poreske uprave sa odredbama Zakona.	2009		✓	
Uvođenje sintetičkog poreskog sistema.	2008			✓

STANJE

Oporezivanje fizičkih lica regulisano je Zakonom o porezu na dohodak građana (ZPDG) iz 2001. godine, koji je bilo predmet poslednjih izmena zakona u julu 2011. Novim izmenama uvedena su poreska oslobođenja na prihod volontera i otklonjena je mogućnost primene poreskih oslobođenja pri oporezivanju zarada novozaposlenih lica u smislu ZPDG, ukoliko se poreske olakšice već koriste na osnovu odredaba drugih pravnih akata. Pored ZPDG, poreske olakšice u vidu subvencija odobrene su Uredbom o podsticanju zapošljavanja donetom od strane Vlade Srbije i objavljenom u Službenom glasniku Republike Srbije br. 32/2011 i 34/2011, koja je na snagu stupila 21. maja 2011.

POBOLJŠANJA

Odredbe koje regulišu godišnji porez na dohodak građana primenjene su od strane poreskih organa tokom 2011. godine na način da je smanjen iznos neoporezivog dohotka stranih državljanima i izjednačen sa neoporezivim dohotkom državljanima Republike Srbije (tj. trostrukom prosečnom godišnjom zaradom po zaposlenom u Srbiji).

Dvostruko oporezivanje dohotka ostvarenog u inostranstvu od strane ekspatrijata u situaciji kada se takav dohodak naplaćuje od srpskih kompanija više ne predstavlja problem. U tom pogledu, nove instrukcije Ministarstva finansija su u skladu sa zakonskom regulativom koja uređuje oporezivanje dohotka ostvarenog u inostranstvu, i naruštaju koncept „stvarnog isplatioca prihoda“ (tj. nametanja obaveze domaćoj kompaniji da obračunava, prijavljuje i plaća porez na dohodak koje lice prima iz inostranstva) usmeravajući poresku obavezu (tj. plaćanje poreza, prijavljivanje poreske obaveze i obračun kamate u slučaju kašnjenja) isključivo ka pojedinačnim poreskim obveznicima.

PREOSTALI PROBLEMI

Nejasna pravila rezidentnosti za strane državljanje upućene na rad u Srbiju, kao i nedosledan pristup poreskih organa ovom problemu. Metod „dana fizičkog prisustva“ se ne primenjuje (već je relevantan period odobrenog privremenog boravka), a period koji se uzima u obzir prilikom utvrđivanja rezidentnosti je kalendarska godina (umesto perioda od 12 meseci koji počinje ili se završava u odgovarajućoj poreskoj godini), što nije u skladu sa Zakonom o

porezu na dohodak građana. Takođe, na osnovu najnovijih objašnjenja Ministarstva finansija, rezidentnost utvrđenu na osnovu Sporazuma o dvostrukom oporezivanju treba koristiti i za svrhe ZPDG, ali ne postoji zakonski osnov za ovakav pristup.

Poreski tretman naknade poslovnih troškova fizičkim licima (kako zaposlenima, tako i licima angažovanim na osnovu ugovora o pružanju usluga) nije adekvatno obrađen u Zakonu o porezu na dohodak građana. Ovi troškovi se obično oporezuju kao da predstavljaju lični trošak lica kojima se nadoknađuju. U tom smislu, ZPDG bi trebalo da pravi jasnu razliku između naknade poslovnih troškova koji ne predstavljaju prihod fizičkih lica i ne mogu biti predmet oporezivanja,

i naknade ličnih troškova koji bi trebalo da se oporezuju.

Poseban problem predstavljaju naknade troškova za službena putovanja u inostranstvo, za koje nije utvrđeno ni kako se ovi troškovi dokumentuju od strane domaćih preduzeća, niti kako se određuju iznosi izuzeti od obaveze plaćanja poreza. U odsustvu relevantnih podzakonskih akata koji bi regulisali ovo pitanje, srpske poreske vlasti nastavljaju da primenjuju Uredbu o naknadi troškova i otpremnina državnih službenika i nameštenika. Ne samo da ova praksa nema osnova u važećim zakonima, ona je i potpuno neprikladna, budući da Uredba nameće ograničenja u pogledu putnih troškova koja se mogu primeniti kada je reč o državnim službenicima, ali su u potpunosti neprikladna u poslovnom okruženju.

PREPORUKE SAVETA

- Propisivanje detaljnih pravila rezidentnosti stranih državljana, kao i primena metoda „dani fizičkog prisustva“ u svakom slučaju. Dalje, ZPDG mora jasno da propisuje da se rezidentnost koja se ustanavlja na osnovu Sporazuma o dvostrukom oporezivanju takođe koristiti za svrhe ZPDG;
- Primena cedularnog sistema oporezivanja prihoda građana ostaje centralni problem srpskog sistema oporezivanja fizičkih lica. Ovaj sistem je napušten kao nejasan i nepravedan po kriterijumima mnogih razvijenih poreskih jurisdikcija, zbog čega bi Vlada Srbije trebalo da razmotri uvođenje sintetičkog sistema, što bi zahtevalo velika ulaganja u poreske organe u pogledu obuke, edukacije, tehnološke opremljenosti i unapređenja softvera.

C. POREZ NA DODATU VREDNOST

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Odredbe PDV zakona koje se tiču položaja stranih pravnih lica u okviru domaćeg PDV sistema trebalo bi da budu preispitane i izmenjene kako bi se dala mogućnost stranim preduzećima, bez pravnog prisustva u Srbiji, da se registruju za svrhe PDV-a u Srbiji.	2007			✓
Poreska uprava bi trebalo da doneše sadržajna uputstva za prime-nu odredbi PDV zakona kojima bi se tretirala različita pitanja koja se ponavljaju kao problematična u praksi.	2007			✓

STANJE

Porez na dodatu vrednost je regulisan Zakonom o porezu na dodatu vrednost iz 2004. godine (Zakon o PDV). Zakon o PDV je izmenjen Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o PDV koji je uneo izmene u postojeći PDV sistem.

POBOLJŠANJA

Izmene Zakona o PDV iz 2007. godine su razjasnile mnoge nejasne odredbe koje su bile problematične u primeni u praksi. Primeri uključuju razjašnjenje obaveze izdavanja računa u slučaju neograničenog pružanja usluga, propisivanje poreske osnovice za unos uloga u stvarima u kapital društva, povraćaj PDV stranim društvima, itd.

PREOSTALI PROBLEMI

Najveća prepreka u postojećem PDV sistemu se odnosi na nemogućnost za strane kompanije bez registrovanog prisustva u Srbiji da se registruju za PDV, što rezultira činjenicom da strane kompanije nemaju načine da povrate PDV plaćen u Srbiji. Naime, 18% PDV plaćen njihovim srpskim dobavljačima predstavlja dodatni trošak za svaku stranu kompaniju koja direktno posluje na srpskom tržištu (bez registrovanog prisustva). Ne samo da ovakvo stanje narušava neutralnost PDV, već takođe i diskriminiše strane kompanije u odnosu na srpske poreske obveznike. Pored toga, u interesu je budžeta da poveća broj registrovanih PDV obveznika što će rezultirati barem u novčanom efektu za budžet (strane kompanije registrovane za PDV će početi da obračunavaju PDV umesto postojeće situacije gde se srpski PDV na usluge pružene od strane stranih kompanija obračunava od strane primalaca usluga kroz sistem „povratnog PDV“ što ima neutralan novčani efekat na budžet).

Pored toga, nemogućnost da strane kompanije podnesu prijavu za povraćaj u Srbiji takođe izlaže srpske kompanije riziku da budu odbijeni njihovi zahtevi za povraćaj PDV u drugim zemljama na bazi odsustva reciprociteta (npr. Nemačka, Mađarska, Švajcarska).

Pravila relevantna za primenu Zakona o PDV se nalaze u brojnim podzakonskim aktima umesto da budu sadržana u jednom zakonu.

Zakon o PDV obavezuje PDV obveznike da obaveste Poresku upravu o izmenama podataka u roku od 5 dana od dana nastanka izmene, umesto da Agencija za privredne registre po službenoj dužnosti obavesti Poresku upravu o nastalim izmenama.

Iako se srpska Poreska uprava brzo navikla na PDV sistem i postala prilično edukovana u primeni Zakona o PDV, zbog nedostatka jasnih zakonskih smernica brojne odredbe Zakona o PDV su i dalje prilično kontroverzne u praksi (npr. prima sistema „povratnog PDV“ gde Zakon o PDV ne propisuje momenat nastanka obaveze za poreskog dužnika (odnosno primaoca usluga)).

Kroz izmene VI Direktive EU, odredba o mestu prometa usluga je izmenjena. Kao generalno pravilo propisano je da je mesto prometa usluga mesto u kojem primalac usluge obavlja svoju delatnost. Postoje i izuzeci od ovog pravila. Ove izmene su usvojene od strane zemalja-članica EU i stupile su na snagu 1. januara 2010. godine. Harmonizacija sa VI Direktivom EU je od krucijalnog značaja jer postojeće odredbe mogu dovesti do dvostrukog oporezivanja ili dvostrukog neoporezivanja usluga kojima se trguje između srpskih i poreskih obveznika u Evropskoj uniji.

Takođe, VI Direktiva EU propisuje da pružanje usluga bez naknade predstavlja opreziv promet samo ako je usluga pružena za lične potrebe osnivača, zaposlenih ili u neposlovne svrhe. Zakon o PDV nije harmonizovan sa gorevedenom odredbom VI Direktive EU (posebno u delu koji tretira pružanje usluga bez nakade – naime, Zakon o PDV propisuje da se pružanje bilo kojih usluga bez nakade smatra oporezivim prometom, što je suprotno odredbama VI Direktive EU).

Trenutno, na osnovu tumačenja Ministarstva finansija, mesto prometa usluga tehničkih centara za podršku se opredeljuje na osnovu opšteg pravila Zakona o PDV, odnosno na osnovu mesta gde pružaćac usluga obavlja delatnost. U zemljama EU ove usluge su oduvek bile oporezive prema mestu primaoca usluge. Takva pozicija Ministarstva finansija ozbiljno ugrožava potencijalne poslovne poduhvate multinacionalnih kompanija koje su usmerene na izbor Srbije kao evropskog centra za svoje pozivne centre.

PREPORUKE SAVETA

- Odredbe Zakona o PDV koje se tiču pozicije stranih lica u okviru srpskog PDV sistema treba ponovo razmotriti i izmeniti na način da se dozvoli stranim biznisima bez registrovanog prisustva u Srbiji da se registruju za PDV svrhe u Srbiji;
- Poreska uprava treba da izda sveobuhvatne smernice za primenu Zakona o PDV kako bi adresirala brojna pitanja koja se iznova javljaju i predstavljaju izvor problema u praksi;
- Zakon o PDV treba da bude revidiran tako da ukoliko dođe do izmene podataka iz registracione prijave PDV obveznika i ukoliko je ta izmena u posedu Agencije za privredne registre, Agencija za privredne registre treba da obavesti Poresku upravu o nastalim izmenama u roku od pet dana od dana izdavanja rešenja o registraciji izmena;
- Pravilo o mestu oporezivanja usluga treba biti usklađeno sa VI Direktivom EU;
- Dalje, odredba o pružanju usluga bez naknade treba da se revidira, odnosno da se definije da pružanje usluga bez naknade predstavlja oporeziv promet samo ukoliko je usluga pružena za lične potrebe osnivača, zaposlenih ili u ne-poslovne svrhe kao što je propisano VI Direktivom EU;
- Za sistem „povratnog PDV“ treba da se precizira kada je poreski dužnik/primalac usluga u obavezi da obračuna PDV: 1) u momentu kada primi fakturu za promet dobara ili usluga od strane stranog lica ili 2) u momentu kada se izvrši avansna uplata stranom licu, u zavisnosti koji od ova dva događaja nastupi ranije.

D. PORESKI POSTUPAK

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Skraćivanje rokova za donošenje akata Poreske uprave.	2008			✓
Pojašnjenje odnosa kaznenih odredbi ZPPPA i onih koje su propisane u posebnim poreskim zakonima.	2008			✓
Dovođenje u vezu „praga“ za postojanje potencijalnog poreskog krivičnog dela sa stvarnim pokazateljima poslovanja preduzeća (npr. u процентu od ukupnih poreskih obaveza, prihoda, itd.).	2009			✓
Uvođenje koncepta „obavezujućih mišljenja“ u poreski sistem Republike Srbije pri čemu bi takva pravila bila obavezujuća za onog ko mišljenje traži, što bi dovelo do većeg stepena sigurnosti za domaće poreske obveznike.	2008			✓

STANJE

Normativni okvir koji uređuje poreski postupak u Srbiji određuju tri glavna zakona:

- Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji (Službeni glasnik Republike Srbije br. 80/2002, poslednji put izmenjen u julu 2010., „ZPPA“);
- Zakon o opštem upravnom postupku (Službeni glasnik Republike Srbije br. 33/97, poslednji put izmenjen u maju 2010., „ZUP“);
- Zakon o upravnim sporovima (Službeni glasnik Republike Srbije br. 111/2009).

Poreski postupak je posebni upravni postupak i uređen je pre svega odredbama ZPPA. ZPPA detaljno reguliše organizaciju i funkcionisanje Poreske uprave i postupke utvrđivanja, kontrole i naplate poreza. ZPPA takođe propisuje opšte poreske prekršaje u onoj meri u kojoj su oni povezani sa kršenjem obaveza koje utvrđuje ZPPA (posebne poreske prekršaje u određenim oblastima poreza propisuju i posebni poreski zakoni kojima su regulisane ove oblasti poreza). Opšta pravila ZUP primenjuju se na poreski postupak kada određeno pitanje nije regulisano ZPPA. Zakon o upravnim sporovima uređuje uslove postupka sudskega preispitivanja upravnih odluka koje donosi Poreska uprava kao drugostepeni organ (npr. odlučuje o slučajevima koji su pokrenuti protiv odluka koje je donela Poreska uprava u drugom stepenu).

POBOLJŠANJA

U 2011. godini nije bilo značajnih promena u normativnom okviru koji reguliše poreski postupak.

PREOSTALI PROBLEMI

Postojeći normativni okvir koji reguliše poreski postupak i dalje ne pruža dovoljnu zaštitu za poreske obveznike od arbitarnih odluka poreskih organa.

Poreski organi redovno ne poštuju rokove za donošenje odluka po žalbama koje su podneli poreski obveznici.

U skorijem periodu, inspektorji Poreske uprave su pokazali tendenciju da direktno protivreće pisanim mišljenjima koje izdaje Ministarstvo finansija o pojedinim posebnim poreskim pitanjima. Iako mišljenja Ministarstva nisu obavezujuća u strogo pravnom smislu, ovo je trenutno jedino sredstvo koje stoji na raspolaganju poreskim obveznicima da dobiju neko uputstvo od nadležnih organa kako bi određena kontroverzna poreska pitanja trebalo da budu tretirana.

Srpski sudovi nemaju dovoljni nivo specijalizacije i stručnosti da odlučuju u poreskim sporovima. Vreme potrebno za donošenje sudske odluke je suviše dugo – obično je za rešavanje predmeta u vezi sa porezima potrebno više od godinu dana. Pored toga, sudovi skoro nikada ne odlučuju o meritumu spora. Odluke suda su po pravilu ograničene na vraćanje predmeta na ponovno odlučivanje Poreskoj upravi ili se jednostavno potvrđuju odluke poreskih organa bez dovoljno jasnog obrazloženja za takvu odluku. U ovakvim okolnostima, sudska kontrola odluka Poreske uprave je u osnovi obesmišljena.

PREPORUKE SAVETA

- Uvođenje prepostavke pozitivne odluke u slučaju propuštanja Poreske uprave da doneše odluku u zakonskom roku;
- Da bi se otklonila pravna nesigurnost, relevantni poreski organi, Poreska uprava i Ministarstvo finansija, treba da koordiniraju svoje aktivnosti i da uspostave mehanizme za uspostavljanje zajedničke prakse u tumačenju i primeni poreskih zakona. Pored toga, srpski poreski zakoni bi trebalo da uvedu obavezujuća mišljenja koja bi donosila Poreska uprava;
- U okviru Upravnog suda bi trebalo ustanoviti posebna poreska odeljenja i sudije ovog suda treba podvrgnuti dodatnoj obuci u cilju boljeg razumevanja specifično poreskih pitanja.

E. NAJNOVIJE TENDENCIJE U SRPSKOM PORESKOM SISTEMU

STANJE

Zakon o finansiranju lokalne samouprave (ZFLS) određuje izvore finansiranja lokalnih samouprava. U skladu sa odredbama ZFLS, određeni broj lokalnih samouprava doneo je lokalne odluke u cilju uvođenja novih obaveza ili u cilju uticaja na obračun poreske osnove. Zajedno sa ovim Zakonom, Parlament Republike Srbije doneo je nekoliko zakona koji uvode različite obaveze, koje bi mogle biti shvaćene kao novi poreski koncept – uvođenje novih poreza kroz određene zakone koji nisu poreski zakoni (npr. Zakon o vanrednim situacijama, Zakon o duvanu, Zakon o vodama, itd.). Lako su zakoni doneti, kompanije u Srbiji nisu mogle da predvide potpuni uticaj novog oporezivanja usled nedostatka podzakonskih akata. Na primer, Zakon o vanrednim situacijama, donet 6. januara 2010. godine, uводи Državni fond koji bi trebalo da bude finansiran većinski iz uplata vršenih od strane kompanija koje se bave određenim aktivnostima u Srbiji. Ipak, Ministarstvo unutrašnjih poslova je tek u martu 2011. godine donelo podzakonski akt koji reguliše rokove plaćanja i uplatne račune.

POBOLJŠANJA

Vlada Republike Srbije je ukinula porez po stopi od 10% na upotrebu mobilnih telefona, koji je uveden u aprilu 2009. godine kao način borbe protiv negativnog efekta koji je svetska ekomska kriza imala na državni budžet.

PREOSTALI PROBLEMI

Uvođenje novih poreza i obaveza sredinom fiskalne godine i to bez prethodne najave poreskim obveznicima, koja bi im omogućila da prilagode svoje poslovne aktivnosti novim fiskalnim opterećenjima.

Određen broj novih obaveza je uveden kroz „neporeske“ zakone, što po mišljenju Saveta, ne doprinosi željenoj transparentnosti srpskog poreskog sistema.

Manjak podzakonskih akata ili kasno donošenje relevantnih podzakonskih akata može da utiče na planiranje protoka novca kompanija i na izvesnost srpskog poreskog sistema.

Finansiranje lokalnih samouprava još uvek nije regulisano na sistematičan način, s obzirom da ZFLS reguliše samo moguće oblike lokalnih poreza, ali ne daje limite niti smernice za utvrđivanje iznosa poreza.

PREPORUKE SAVETA

- Savet stranih investitora veruje da bi svako novo poresko opterećenje za kompanije i fizička lica u Srbiji trebalo da se uvede kroz poreske zakone, koji bi trebalo da budu oblikovani od strane Ministarstva finansija, a ne od strane fondova, agencija ili drugih ministarstava.

PROPIŠI U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Preporučujemo usvajanje sledećih zakona: Zakon o racionalnoj upotrebi energije; podzakonske akte o zaštiti vazduha uključujući Uredbu o pragovima emisija u vazduh; podzakonski akt o upravljanju otpadom; lokalne planove o upravljanju otpadom; nacionalne planove za upravljanje posebnim vrstama otpada.	2009	✓		
Da se konsoliduje regulatorni okvir usvajanjem podzakonskih akata u oblasti zaštite životne sredine informacionog sistema i upravljanja otpadom.	2009		✓	
Da se angažuju i obuče zaposleni u lokalnim samoupravama za primenu ekoloških propisa, a u cilju razvoja lokalnih kapaciteta za upravljanje otpadom, uključujući opštinske ekološke inspektore.	2010		✓	
Da se uvedu ekonomski instrumenti, sistem praćenja kao i depozitno-kaučijski sistemi za ambalažu.	2010		✓	
Da se osnaže kapaciteti lokalnih samouprava u cilju primene lokalnih akcijskih planova u oblasti ekologije.	2008		✓	
Da se nastavi sa izgradnjom infrastrukture u oblasti zaštite životne sredine – ispitivanja, analize, proširivanje mreže ovlašćenih organizacija sertifikacija, specijalizacija službi za upravljanje otpadom, odlaganje opasnog otpada, sanacija kontaminiranog zemljišta, itd.	2009			✓
Da se usvoje propisi u oblasti emisija naročito u pogledu pragova emisija u vazduh i da se usklade sa propisima EU.	2009	✓		
Da se podrži osnivanje novih i razvoj postojećih privrednih subjekata koji se bave proizvodnjom i/ili pružanjem usluga u oblasti zaštite životne sredine, kao i da se podrži osnivanje novih i razvoj postojećih privrednih subjekata koji se bave proizvodnjom energije iz alternativnih izvora.	2009			✓
Da se uvedu ekonomski podsticaji za ulaganja u oblasti zaštite životne sredine (čistu proizvodnju, smanjenje zagađenja, energetsku efikasnost, smanjenje otpada, eko inovacije itd.).	2010			✓
Da se izrade posebni regulatorni i ekonomski instrumenti kao podsticaj privrednim subjektima da primenjuju propise iz oblasti zaštite životne sredine.	2007			✓
Da se podstiče uspostavljanje partnerstva između javnih i privatnih učesnika koji bi zajedno sa lokalnim vlastima pomogli u sprovođenju i implementaciji vladine politike upravljanja otpadom, što je neophodan preduslov za implementaciju bilo kog programa koji bi omogućio ambijent za dalje investicije i rast privatnog sektora.	2010			✓
Dalje angažovanje i obuka zaposlenih u lokalnim samoupravama u cilju izdavanja Integriranih dozvola i procene uticaja na životnu sredinu.	2009		✓	

STANJE

U cilju daljeg sprovođenja zakonskih propisa iz oblasti zaštite životne sredine donetih u 2009. godine, Vlada Republike

Srbije usvojila je čitav niz podzakonskih akata u prethodnom periodu. Najznačajnija dokumenta usvojena u prošloj i tekućoj godini se odnose na upravljanje otpadom, regulisanje termičkog tretmana otpada i upravljanje posebnim tokovi-

ma i vrstama otpada. Usvojena je i Uredba o ekološkoj mreži. U oblasti zaštite vazduha doneta je Uredba o graničnim vrednostima emisije zagađujućih materija u vazduhu.

Lokalne samouprave su do bile mogućnost da kroz Exchange 3 program konkurišu za određena sredstva iz donacije EU i time unaprede postupak reciklaže komunalnog otpada, edukaciju stanovništva i dece predškolskog i školskog uzrasta.

Zakon o upravljanju otpadom, kao i Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu omogućuje upravljanje praznim kontejnerima u skladu sa državnim i međunarodnim standardima i propisima. Svaka kompanija potpisuje ugovor sa operaterom koji se obavezuje na prikupljanje 5% (2010. godine) i 7% (2011. godine) praznih kontejnera, ali ne obezbeđuje prikupljanje adekvatne količine ambalaže od sredstava za zaštitu bilja (SZB).

Iako najavljuje na početku 2011. godine, Zakon o racionalnoj upotrebi energije još uvek nije donet i čeka se njegovo usvajanje kako bi se stvorili uslovi za racionalno i efikasno korišćenje energije.

POBOLJŠANJA

Čitav niz pravilnika i uredbi koji su doneti u prethodnom periodu, a koji se odnose na upravljanje otpadom, posebno opasnim otpadom, predstavljaju značajan napredak i osnov za uređenje tokova otpada u Srbiji. Pored već postojećih uredbi kojima se reguliše upravljanje otpadnim gumama, doneti su pravilnici o načinu upravljanja otpadnim uljima; otpadom od električnih elektronskih otpada, istrošenih baterija; otpadnim vozilima; fluorescentnim cevima koje sadrže živu; o načinu uništavanja lekova, te o upravljanju otpadom koji sadrži azbest i medicinskim otpadom. Takođe, doneti su i sledeći pravilnici: Pravilnik o sakupljanju sekundarnih sirovina; Pravilnik o upravljanju medicinskim otpadom i Pravilnik o postupanju sa uredajima i otpadom koji sadrže PCB. Svi ovi podzakonski akti omogućili su kompleksniju primenu Zakona o upravljanju otpadom.

U mnogim lokalnim samoupravama učinjen je značajan napredak u oblasti lokalnih planova upravljanja otpadom, doneti su i regionalni planovi. Generalno, povećana je ekološka svest u svim oblastima života. Uvode se programi odvajanja

komunalnog otpada još u pojedinačnim domaćinstvima i njegovo odlaganje za na to predviđena mesta (kontejner za PET; papir; limenke i ostalu ambalažu). Pojedine lokalne samouprave kroz učešće u projektima donacije razvijaju oblast selekcije otpada i njegovo usmeravanje na reciklažu.

Postignut je i napredak u cilju termičkog tretmana otpada, pa su tako cementare u Srbiji, pored otpadnih guma, počele sa koinsineracijom komunalnog otpada i otpadnih ulja. Postignuta je izuzetna saradnja sa Ministarstvom za zaštitu životne sredine, rудarstva i prostornog planiranje u ovoj oblasti, a u julu mesecu 2011. godine izdata je prva integrisana dozvola (IPPC) cementari u Srbiji.

Nameru je da nadležne kompanije, zajedno sa Ministarstvom za zaštitu životne sredine, rudarstvo i prostorno planiranje, osnuju kompaniju koja će biti odgovorna za prikupljanje opasnog otpada (ambalaže od SZB) i odvoženje na lokaciju izvan Srbije, radi spaljivanja.

U vezi sa zaštitom vazduha, Vlada Srbije je usvojila Uredbu o graničnim vrednostima emisija zagađujućih materija u vazduhu i time ove vrednosti uskladila sa graničnim vrednostima Evropske unije. Doneta je Uredba o metodologiji prikupljanja podataka za nacionalni inventar emisije gasova sa efektom staklene bašte i Uredba o metodologiji prikupljanja podataka za nacionalni inventar nemerno ispuštenih dugotrajnih organskih zagađujućih supstanci.

Konačno, Vlada Republike Srbije usvojila je uredbe koje omogućuju izuzimanje određenih radioaktivnih izvora iz regulative i kontrole. Ovo se odnosi na izvore sa niskim jonizujućim zračenjem. Agencija za nuklearnu bezbednost i zaštitu od ionizujućeg zračenja je već počela sa izdavanjem odobrenja za izuzimanje iz kontrole.

PREOSTALI PROBLEMI

- Podzakonski akti su stvorili uslov za regulisanje tokova otpada u Srbiji i primenu Nacionalnog programa životne sredine. Međutim, potrebno je i dalje razvijati kapacitete lokalne samouprave u vidu finansijskih i ljudskih resursa kako bi se obezbedila i adekvatna primena ovih propisa;
- Proces donošenja lokalnih planova upravljanja otpadom još uvek nije završen, što je potrebno da bi se obezbedila

- planska dokumentacija u svim opštinama Republike Srbije;
- Sistem praćenja i izveštavanja u cilju komplementiranja nacionalnog i lokalnog registra izvora zagađivanja još uvek nije dovoljno razvijen;
- Razvijati podsticaje za investiranje u oblasti zaštite životne sredine (čistu proizvodnju, smanjenje zagađenja, energetsku efikasnost, smanjenje otpada, ekološke inovacije, reciklažu, itd.);
- Obezbeđenje podrške i razumevanja od strane Vlade i Ministarstva, kao i institucija uključenih u zaštitu životne sredine u cilju razvoja upravljanja bezopasnim i opasnim otpadom;

- Potrebno je ustanoviti program namenjen obuci korisnika, kao i promovisanje adekvatnog ispiranja prazne ambalaže od SZB;
- Izgraditi postrojenja za termički tretman otpada, posebno prerada opasnog otpada;
- Regulisati upravljanje otpadom iz rударства koji je izuzet od primene Zakona o upravljanju otpadom;
- Razvijati privatno-javno partnerstvo u oblasti zaštite životne sredine;
- Proces dobijanja IPPC dozvole ubrzati i omogućiti operaterima da u razumnom roku pribave ovu dozvolu.

PREPORUKE SAVETA

- Usvajanje Zakona o racionalnoj upotrebi energije;
- Donošenje lokalnih i regionalnih planova o upravljanju otpadom;
- Nacionalni planovi za upravljanje posebnim vrstama otpada;
- Obuka zaposlenih u lokalnim samoupravama za primenu ekoloških propisa, a u cilju razvoja lokalnih kapaciteta za upravljanje otpadom, uključujući opštinske ekološke inspektore;
- Dalja edukacija građana u cilju zaštite životne sredine, upravljanja otpadom i mogućnosti reciklaže komunalnog otpada;
- Izbegavanje nepotrebnih propisa (kaucije koje neće doprineti prikupljanju ambalaže od SZB, već će samo uticati na poskupljenje poljoprivrednih proizvoda), obezbeđujući podršku Ministarstva zaštite životne sredine u okviru Programa za upravljanje ambalažom;
- Uticati na volju svih interesnih strana da se uključe u Program – u slučaju poljoprivrednika to se odnosi na spremnost na vraćanje ambalaže, a za maloprodaju, distributere i/ili proizvođače, spremnost da prikupljaju i spremnost na podelu troškova, kao i volju da se usvoje primeri najbolje prakse zasnovane na industrijskom iskustvu iz celog sveta, ekonomičnosti i stalnom iznalaženju i primeni načina smanjenja troškova;
- Uvođenje ekoloških, bio-razgradivih materijala za pakovanje;
- Uvođenje sistema praćenja, kao i polaganja depozita za ambalažni materijal;
- Podrška novim i ubrzanje postojećih procesa dobijanja IPPC dozvola, kao i obuka zaposlenih u lokalnim organima vlasti o postupku izdavanja ovih dozvola;

- Podrška osnivanju novih i razvoju postojećih preduzeća angažovanih u proizvodnji i/ili uslugama u sektoru zaštite životne sredine, kao i podrška osnivanju novih i razvoju postojećih preduzeća angažovanih u proizvodnji energije iz alternativnih izvora;
- Uvođenje ekonomskih podsticaja za ulaganja u oblasti zaštite životne sredine (čistu proizvodnju, smanjenje zagađenja, energetsku efikasnost, smanjenje otpada, eko inovacije itd.);
- Podsticanje uspostavljanja parterstva između javnih i privatnih učesnika koji bi zajedno sa lokalnim vlastima pomogli u sprovođenju Vladine politike upravljanja otpadom, što je neophodan preduslov za implementaciju bilo kog programa koji bi omogućio ambijent za dalje investicije i rast privatnog sektora.

SPECIFIČNO ZA ODREĐEN SEKTOR

HRANA I POLJOPRIVREDA

Ovo poglavlje predstavlja doprinos određenim regulatornim pitanjima iz oblasti hrane i poljoprivrede. Redosled tema nije baziran na njihovom znacaju, već na njihovoj strukturi.

1. Sanitarna inspekcija

STANJE

Problematika sanitarne inspekcije hemikalija, namirnica i duvana pri postupku uvoza ima negativan uticaj na domaće i strane investitore, što dovodi do povećanja troškova i gubitka vremenu. Savet stranih investitora smatra da uvedene mere predstavljaju dodatnu kontrolu pre ulaska na tržište i da su u suprotnosti sa načelom slobodnog kretanja robe, te kao takve predstavljaju prepreku u trgovini.

Zahtevi za gorenavedene grupe proizvoda, u pogledu zdravlja ljudi tokom procesa uvoza, definisani su u skladu sa sledećim zakonima i podzakonskim aktima:

- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta za opštu upotrebu;
- Pravilnik o uslovima u pogledu zdravstvene ispravnosti životnih namirnica i predmeta za opštu upotrebu koji se mogu stavljati u promet;
- Pravilnik o metodama za određivanja pH vrednosti i količine toksičnih metala i nemetala u sredstvima za održavanje lične higijene, negu i ulepšavanje lica i tela i za utvrđivanje mikrobiološke ispravnosti tih sredstava;
- Uputstvo o načinu uzimanja uzoraka za vršenje analiza i superanaliza namirnica i predmeta za opštu upotrebu;
- Zakon o sanitarnom nadzoru.

PREPORUKE SAVETA

- Zakonom o deviznom poslovanju predviđeno je da mere i tehnički zahtevi mogu da se primene na uvoz robe u cilju zaštite života i zdravlja ljudi, ali jasno definiše da predmetne mere i zahtevi ne smeju da se primene na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije zemalja, odnosno prikriveno i dodatno ograničenje uvoza.

Iz prethodnog proizlazi da procedura sanitarne inspekcije ne sme da konstituiše sredstvo proizvoljnih odnosno prikrivenih ograničenja trgovine;

Uvoznik je obavezan da pre carinjenja zatraži od sanitarne inspekcije da izvrši inspekciju isporuke u cilju provere da li je ista u skladu sa standardima zdravstvene ispravnosti definisanim u tehničkim propisima, a da pritom troškove predmetne laboratorijske analize i utvrđivanja zdravstvene ispravnosti snosi uvoznik. Zahvaljujući ovom postupku dolazi do ograničenja u uvozu, koji i duže traje i neizvestan je, što dovodi do stvaranja nepovoljnije klime za investitore i ograničava slobodnu trgovinu.

PREOSTALI PROBLEMI

Svaka isporuka hemikalija, namirnica i duvana prolazi inspekciju i mora da dobije potvrdu o zdravstvenoj ispravnosti. Vremenski okvir koji je potreban za proces inspekcije i potvrde nije definisan i varira u zavisnosti od faktora sa kojima uvoznik nije upoznat.

Troškove laboratorijske analize i utvrđivanja zdravstvene ispravnosti snosi uvoznik, a predstavnik sanitarne inspekcije određuje laboratoriju u koju se šalju uzorci na analizu, kao i trošak iste.

Nisu definisani standardi u vezi sa brojem uzorka koji se uzimaju, a varira i raspon cena analize.

Uzimanje uzorka iz originalne ambalaže oštećeje robu i ambalažu. Uvoznik snosi gubitke usled uništenja i gubitak prodaje.

- Na osnovu toga predlažemo da ne dođe do odlaganja relevantnih pošiljki koje ulaze na teritoriju Srbije već da se vrši spot-analiza umesto analize svake isporuke pre ulaska u zemlju;
- To znači da se akcenat premesti sa kontrole i inspekcije pre ulaska na tržište, na kontrole i inspekcije na samom tržištu;
- Naša preporuka je i da Sanitarna inspekcija definiše jedinstvena pravila u vezi sa brojem uzoraka i troškova analize.

Ove mere bi dovele do poboljšanja procesa uvoza, uklanjanja trgovinskih ograničenja i doprinele bi povoljnijoj klimi za strane investicije.

2. Pravilnik o deklarisanju, prezentaciji i oglašavanju hrane

STANJE

Postojeći Pravilnik o deklarisanju i označavanju upakovanih namirnica usvojen 2004. godine (Službeni glasnik SCG br. 4/2004, 13/2004 i 48/2004) (u daljem tekstu: Pravilnik) je suštinski zastareo i neusklađen sa Direktivom Evropske unije koja pokriva ovo područje (2000/13/EC), sprečava slobodan protok prehrambene robe, stvara nejednake uslove poslovanja i što je najvažnije, umanjuje dostupnost tačnih i potpunih informacija potrošačima.

Pravilnik, koji je u nekim oblastima striktniji nego EU regulative, ni na koji način ne uređuje važna područja prezentovanja i oglašavanja hrane potrošačima. Dodatno, Pravilnik je usvojen u vreme Savezne države Srbije i Crne Gore, te Ministarstvo koje ga je usvojilo više ne postoji. To u svakodnevnom poslovanju znači da nijedno postojeće ministarstvo nema suštinsku nadležnost nad Pravilnikom, te je on tumačen sporadično i povremeno vrlo široko od laboratorije do laboratorije, ili inspektora Ministarstva poljoprivrede, bez izvornog tumačenja.

POBOLJŠANJA

Nažalost, nema poboljšanja.

PREOSTALI PROBLEMI

Stroža priroda Pravilnika direktno onemogućava slobodno kretanje prehrambene robe, posebno kada su u pitanju osvežavajuća bezalkoholna pića, jer je na tom polju u direktnom nesaglasju sa evropskom Direktivom. Naime, Pravilnik predviđa da etikete proizvoda za osvežavajuća bezalkoholna pića, sirupe i praškove za osvežavajuća pića ne smeju prikazati sliku voća, što direktno stvara nejednake uslove za domaće proizvođače koji izvoze svoje proizvode, kao i za one koji ih uvoze, jer ih uslovjava da u potpunosti promene dizajn pakovanja svojih proizvoda za srpsko tržište. Takođe, to stvara paradoks na tržištu, jer svaki proizvod sa aromom ili mirisom voća (uključujući deterdžente za pranje, pivo, bombone, čak i osveživače vazduha) može prikazati sliku voća, dok proizvodi poput bezalkoholnih osvežavajućih napitaka koji zapravo sadrže voće – ne mogu.

Sa druge strane, važeći Pravilnik ni na koji način ne reguliše predstavljanje i oglašavanje hrane, čineći mogućim da proizvođači iznose nedokazane tvrdnje o karakteristikama svojih proizvoda, često im pripisujući lekovita svojstva, što je direktno zabranjeno evropskom Direktivom o deklarisanju, prezentaciji i oglašavanju hrane. Područje mineralnih voda je posebno ilustrativan primer, pošto tržište Srbije obiluje flaširanim vodama koje se oglašavaju uz tvrdnju da poseduju lekovita ili medicinska svojstva koja pomažu prevenciji, lečenju ili izlečenju ljudskih bolesti, što je izričito zabranjeno EU regulativom.

Preduzimanjem ovih mera će se unaprediti i zaštita i informisanost potrošača, što je primarni cilj za svu regulativu o označavanju hrane. Pružanje informacija o tačnim karakteristikama proizvoda omogućava potrošaču da napravi informisan izbor, na najbolji način uklanja prepreke u slobodnoj trgovini. Na kraju, ali ne i najmanje važno, in-

dustrija proizvođača bi bila u znatno boljem položaju u slučaju postojanja deklaracija usklađenih sa evropskom regulativom koja je već prihvaćena u zemljama regionala, čime bi se podstakao rast izvoza, kao posledica uklanjanja ovakvih prepreka.

PREPORUKE SAVETA

- Hitno usvojiti i primeniti Pravilnik o deklarisanju, prezentaciji i oglašavanju hrane koji će biti usaglašen sa EU regulativom. Time će se umanjiti i, poželjno je, eliminisati razlike između zakona, regulativa i administrativnih odredbi između Srbije i zemalja članica EU, kako bi se unapredilo slobodno kretanje dobara i umanjili nejednaki uslovi konkurenije na tržištu;
- Usaglašavanje ovog podzakonskog akta bi značajno doprinelo boljem funkcionisanju kako unutrašnje tako i tagovana sa zemljama članicama EU;
- Kako je već predloženo u prethodnom poglavljiju Bele knjige, potrebno je hitno uspostavljanje Nacionalne referentne laboratorije kao autoriteta za slučajevе oprečnih podataka i analiza tvrdnjih iznetih na etiketama prehrambenih proizvoda, posebno kada se one odnose na bilo koju tvrdnju o funkcionalnosti.

3. Subvencije

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Usvojiti četvorogodišnje strategije za sve glavne sektore poljoprivredne proizvodnje kojima će se utvrditi srednjoročne politike dodele novčane pomoći kao instrument implementacije NPP. Takođe preporučujemo usvajanje propisa koji će promovisati standarde kvaliteta u poljoprivrednoj proizvodnji i promenu strukture subvencija za određene klase kvaliteta kako bi se promovisala efikasna proizvodnja.	2010			x
Tamo gde ostanu instrument ekonomske pomoći, subvencije treba da budu dostupne svim pravnim i fizičkim licima pod jednakim uslovima, bez obzira na vlasničku strukturu, kao ni na prošle ili sadašnje uzgojne površine, kako bi se osigurala transparentnost procesa, nagrađivanje efikasnih proizvođača i priznavanje profesionalizacije poljoprivrede.	2010			x

STANJE

Pravilnik o subvencijama jeste i izvesno je da će ostati važna alatka ekonomске pomoći Srbije, kao i pravilnici mnogih država članica Evropske unije. Činjenica koja ilustruje važnost pravilnika o subvencijama u EU je ta da je EU potrošila 57 milijardi evra na razvoj poljoprivrede u 2010. godini, od čega 39 milijardi na direktnе subvencije. Subvencije bi kao ekonomski instrument trebalo da imaju za cilj postizanje efikasnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje, što bi stvorilo preduslove za povećanje konkurentnosti izvoznog sektora i dostizanje visokog nivoa kvaliteta u proizvodnji. Moramo uzeti u obzir da će subvencije za izvoz biti ukinute priključivanjem Srbije Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO), što znači da bi povećanje izvozne konkurentnosti trebalo podržati kroz subvencije za poljoprivrednike i mehanizaciju.

Uprkos činjenici da je u mnogim poljoprivrednim sektorima efikasnost proizvodnje ispod proseka EU, poljoprivredni sektor Srbije zabeležio je trgovinski višak prethodnih godina, kao i u prvoj polovini tekuće godine. Verujemo

da poljoprivredni sektor u Srbiji ima velikih potencijala, ali bez snažne podrške Vlade u smislu subvencija, produktivnost neće biti poboljšana. Produktivnost može biti niska u smislu niskog prinosa po jedinici zemlje ili po glavi stoke (na primer mleko), i usled niske produktivnosti zemlje i kapitala. Razlog niske produktivnosti leži u lošoj rasnoj kompoziciji, niskom nivou navodnjavanja zemljišta, slaboj iskorišćenosti repromaterijala i semenskog materijala s jedne strane, i zastarele mehanizacije, tehnologije i infrastrukture, s druge strane.

PREOSTALI PROBLEMI

Ministarstvo poljoprivrede i Vlada usvojili su Nacionalni poljoprivredni program u oktobru 2010. Ovaj dokument je prvi nacionalni program za poljoprivredu koji se odnosi na period 2010–2013 i predstavlja sažetak zakonodavnih, institucionalnih i finansijskih aktivnosti Ministarstva poljoprivrede, međutim bez jasnih napomena o tačnim planiranim iznosima koji će biti utrošeni, ili barem procentualnim promenama naspram tekuće ili prethodnih godina.

PREPORUKE SAVETA

- U cilju daljeg razvoja nacionalnog akcionog plana, usvojiti četvorogodišnje strategije za sve velike sektore poljoprivredne proizvodnje, uz utvrđivanje srednjeročnih pravilnika o subvencijama;
- Usvojiti propise koji će promovisati standarde kvaliteta u poljoprivrednoj proizvodnji (na primer globalni GAP i HACCP za mleko) i menjati strukturu subvencija u kvalitativne klase u cilju promovisanja efikasne proizvodnje;
- Tamo gde su ostale alatke ekonomске pomoći, subvencije bi trebalo da su dostupne svim pravnim i fizičkim licima pod istim uslovima bez obzira na vlasničku strukturu, prošle ili trenutne uzgojne površine, kako bi se obezbedila transparentnost procesa, uz nagrade efikasnim proizvođačima i priznanje za specijalnost i profesionalizam u poljoprivredi

4. PROCES REGISTRACIJE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Cilj je da se evropski standardi implementiraju u domaćem srpskom zakonodavstvu, odnosno da Srbija učini napore da u potpunosti harmonizuje propise Republike Srbije sa propisima EU i Svetske trgovinske organizacije (STO).	2010			✓
Savet zastupa potpunu harmonizaciju sa standardima EU i pravilnu implementaciju procesa za registraciju sredstava za zaštitu bilja u Republici Srbiji kako bi se osigurala bezbednost hrane za potrošače, fer konkurenca između međunarodnih i domaćih kompanija, ali i da se istovremeno stvaraju povoljni tržišni uslovi za strane investicije.	2010			✓

STANJE

Važeći Zakon o sredstvima za zaštitu bilja usvojen je 2. Juna 2009. godine (Službeni glasnik Republike Srbije br. 41/09) u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Njime se ne osigurava zdravstvena bezbednost namirnica, a i potrošače stavlja pred nepoznat rizik jer se izvesne izmene (članovi 86–90.) u novom Zakonu pozivaju na prethodni Zakon o zaštiti bilja (Službeni list SRJ br. 26/98) iz 1998. godine.

Ova odluka nas je dovela u situaciju da novoregistrovana sredstva za zaštitu bilja mogu da sadrže jedan ili više tehničkih aktivnih supstanci zajedno sa pripadajućim nečistoćama neizvesnog (eko)toksikološkog uticaja, jer postoji mogućnost da nikada nisu sprovedena ispitivanja kako bi se dokazalo da su bezbedne po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Više od 900 sredstava za zaštitu bilja je trenutno registrovano u Srbiji, a većina (približno 600 brendova proizvoda) ima dozvolu za ulaz na tržište bez odgovarajućih toksikoloških i ekotoksikoloških podataka, a primenjuju se na proizvode u Srbiji kao što su voće, povrće, kukuruz, grožđe, itd.

Većina ovih pesticida ne bi dobila dozvolu za registraciju u Evropskoj uniji i na drugim tržištima koja su izvozna destinacija prehrabrenih proizvoda iz Srbije.

Kako izgleda proces registracije sredstava za zaštitu bilja u EU?

U Službenom listu Evropske unije objavljene su direktive Komisije o uključivanju i neuključivanju aktivnih supstanci, a nalaze se u Aneksu I. Ukoliko bi primarni podnositelj registracije želeo da uključi dodatni izvor iste tehničke aktivne supstance ili bi drugi podnositelj želeo da registruje unos novog izvora koji još nije ocenjen na nivou EU, isti bi bio u obavezi da dokaže da je predmetni tehnički materijal ekvivalentan referentnom izvoru.

Ukoliko takav novi izvor predstavlja sličnu ili manju opasnost u poređenju sa referentnim izvorom, novi izvor se može smatrati ekvivalentnim referentnom izvoru. Obavezno je dokazivanje ekvivalentnosti tehničkih materijala i u slučaju promene u procesu proizvodnje i/ili kvaliteta polaznih supstanci, i/ili promene proizvodne lokacije, i/ili pridavanja jedne ili više alternativnih proizvodnih lokacija.

U Srbiji ne postoji takav proces, već je jedini zahtev da svi tehnički materijali budu usaglašeni sa Aneksom I EU u pogledu minimalnih objavljenih čistoća (na osnovu prenenjenih izvora), tj. da ne sadrže manje aktivne supstance od količine definisane odlukom u Aneksu I ili koju je odredio FAO (Organizacija za hranu i poljoprivredu). Stvari profili nečistoće ne uzimaju se u obzir.

U isto vreme, postoji još jedan paradoks u ovoj situaciji: ako kompanija za istraživanje i razvoj (R&D) treba da produži Potvrdu o registraciji za svoj proizvod, validnost iste može se produžiti samo do 31.12.2013. godine, dok novoregistrovani proizvodi koji koriste R&D proizvode kao referentne, dobijaju registraciju na period do 10 godina.

POBOLJŠANJA

Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede pokazalo je otvorenost za komunikaciju u cilju uspostavljanja stručnog nivoa, kao i otvorenost za učestanu saradnju sa interesnim stranama iz sektora poljoprivrede, radi boljeg upoznavanja sa administrativnim preprekama u poslovanju (sastanak je održan 26. aprila 2011. godine).

PREOSTALI PROBLEMI

Međunarodnoj industriji za istraživanje i razvoj zaštite bilja potrebno je deset godina da razvije novi proizvod, a investira, prema grubim procenama, 250 miliona evra tokom ovog perioda istraživanja i razvoja. Ona obezbeđuje neophodne podatke (dosjea) kojima se dokazuje ne samo da je proizvod efikasan u primeni i za namenjenu svrhu, nego i da je bezbedan po poljoprivrednu kulturu, poljoprivrednika, krajnjeg korisnika i životnu sredinu, ukoliko se koristi u skladu sa deklaracijom. Domaćim proizvođačima u Srbiji je, pak, dozvoljeno da registruju i prodaju generičke kopije po veoma niskim cenama, čiji sadržaj uglavnom potiče iz

nepouzdanih izvora, a koji su preplavili tržište u poslednjih nekoliko godina.

Time se daje nepravedna prednost ovim proizvođačima u odnosu na međunarodne kompanije za razvoj i istraživanje, i ne stvara se povoljna klima za investicije.

Iako su se predstavnici Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede na sastanku održanom 26. aprila 2011. godine, izjasnili da su otvoreni za saradnju sa svim interesnim stranama iz sektora poljoprivrede, radi boljeg upoznavanja sa administrativnim preprekama u poslovanju, ipak je, u razgovorima o konkretnim pitanjima, od strane Ministarstva sugerisano da je preduslov za reforme postizanje konsenzusa između domaćih i stranih kompanija o konkretnim rešenjima problema.

Time se jasno stavlja do znanja ne samo da je srpsko zakonodavstvo neusaglašeno sa međunarodnim standardima EU i STO, već i da usaglašavanje istog zavisi od konsenzusa u okviru industrije.

Odbor za hranu i poljoprivredu Saveta stranih investitora ostaje pri mišljenju da je uloga domaćih vlasti od ključne važnosti, i da nijedan sporazum između kompanija ne može da je zameni. Domaće vlasti su te koje predvode proces stvaranja okruženja za pravično poslovanje. Shodno tome, načela poput bezbednosti hrane i njениh korisnika ne smiju se, po našem mišljenju, zasnovati na konsenzusu svih učesnika na tržištu, već se mora obezbediti poštovanje međunarodnih standarda uz aktivnu ulogu domaćih vlasti.

PREPORUKE SAVETA

- Cilj je uvođenje evropskih standarda u zakonodavstvo Srbije, u kontekstu napora Srbije da u potpunosti usaglasi svoje propise sa propisima EU i Svetske trgovinske organizacije (STO);
- Savet stranih investitora zalaže se za potpunu harmonizaciju sa standardima EU i uvođenje odgovarajućeg procesa registracije sredstava za zaštitu bilja u Republici Srbiji, kako bi se obezbedila zdravstvena ispravnost namirnice za potrošače i pravična konkurenca između međunarodnih i domaćih kompanija, istovremeno stvarajući povoljne tržišne uslove za strana ulaganja momentalnim stupanjem na snagu svih članova novog Zakona o sredstvima za zaštitu bilja i otpočinjanjem revizije postojećih registracija.

5. STANDARDI KVALITETA U PROIZVODNJI MLEKA I VOĆNIH SOKOVA I NEKTARA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Usvojiti novi Pravilnik o kvalitetu sirovog mleka koji će biti obavezan za sve mlekare, sa naglaskom na visok higijenski kvalitet mleka u skladu sa standardima za kvalitet EU.	2010	✓		
Neophodno je hitno uspostaviti Nacionalnu referentnu laboratoriju, kao što je propisano Zakonom o bezbednosti hrane.	2010		✓	
Ubrzati usvajanje izmenjenog Zakona o zaštiti potrošača i Zakona o oglašavanju kako bi se obradilo i pitanje slabe implementacije srpskih i EU standarda u stvarnoj proizvodnji, kao i prevarno oglašavanje kojim se zaobilaze sankcije.	2010		✓	
Savet smatra da lekcije koje se nauče kroz proces poboljšanja u oblastima proizvodnje mleka i sokova mogu da se primene i u čitavom sektoru proizvodnje hrane.	2010		✓	

STANJE

Standardi kvaliteta uopšte predstavljaju problem koji se tiče čitave prehrambene industrije i srpskog tržišta hrane i treba ih stalno poboljšavati i unapređivati. Želeli bismo da se osvrnemo na dve relevantne oblasti, na proizvodnju mleka i sokova, gde Savet može da obezbedi najveću podršku, kao i da ukaže na neophodna poboljšanja.

Tokom poslednjih nekoliko godina, proizvodnja hrane u Srbiji je trpela negativne posledice svetske ekonomske krize u spremi sa brojnim sopstvenim slabostima. Pravni okvir u kome proizvodnja hrane funkcioniše i dalje je nedovoljno usklađen s propisima EU. Dok je opšti okvir kojim se određuje proizvodnja mleka, na primer, veoma širok (petnaest zakona), najznačajniji Zakon o stočarstvu usvojen je tek 2009. godine. Umesto dobijanja proizvoda koji zadovoljavaju kvalitativne i sigurnosne potrebe potrošača, činjenica da se prema proizvodnji hrane ophodi kao prema socijalnoj kategoriji odražava se u Zakonu o sigurnosti hrane iz 2009. godine, kao i Pravilniku o kvalitetu sirovog mleka koji je usvojen takođe 2009. godine.

POBOLJŠANJA

Nažalost, nema poboljšanja.

PREOSTALI PROBLEMI

Iako postoji, zakonski okvir za proizvodnju visoko kvalitetnog sirovog mleka ne odražava stvarne potrebe savremene proizvodnje sirovog mleka u Srbiji. Uprkos i dalje prisutne ekstenzivne proizvodnje, postoji i znatan broj modernih proizvođača mleka koji su, zahvaljujući podršci industrije za preradu mleka, u stanju da proizvode mleko u skladu sa standardima EU.

Zakonom o sigurnosti hrane jasno se zahteva osnivanje Nacionalne referentne laboratorije kao nadzornog organa nad postojećim ovlašćenim laboratorijama, ali ona i dalje ne postoji. Posledica toga je da sprovođenje Pravilnika o kvalitetu sirovog mleka, kao dobra početna osnova za proizvodnju visoko kvalitetnog mleka, nije u potpunosti moguće, što dovodi do brojnih negativnih propratnih pojava na tržištu mleka.

U pogledu implikacija za tržišni segment sokova i nektara, implementacija usvojenih propisa ostaje najveći problem. Deo važeće legislative još uvek nije usaglašen sa EU propisima (konkretno, Pravilnik o deklarisanju proizvoda), dok je za Pravilnik o kvalitetu sokova i nektara usvojena verzija Pravilnika koja, iako u saglasju sa EU regulativom u svom najvećem delu, ne sadrži najvažniji deo (niti preporuku da se isti poštije, usled specifičnosti forme regulativnog sistema Srbije koji ne prepozna formu preporuke), koji treba da definiše parametre za utvrđivanje autentičnosti i identičnosti voća u voćnim sokovima i nektarima. Time se otvara prostor za neusaglašavanje sadržaja proizvoda sa navodima na deklaraciji, posebno u oblasti tipa voća navedenog odnosno iskorišćenog za proizvod.

Time se direktno stvara nejednakost u položaju na tržištu između proizvođača, ugrožava se pravo potrošača na potpunu i tačnu informaciju o proizvodu i potrošači se obmanjuju. Najzad, ovakva praksa unazađuje i domaću voćarsku industriju u pogledu standarda kvaliteta ploda, čime se limitira njegov potencijal za izvoz. Ova pitanja takođe treba da se regulišu i putem Zakona o zaštiti potrošača i Zakona o oglašavanju.

Kao i u slučaju mleka, Nacionalna referentna laboratorija za ovaj tip proizvoda bi umnogome doprinela sigurnosti i poverenju potrošača i jednakoj poziciji proizvođača na tržištu.

PREPORUKE SAVETA

Kako bi se poboljšala tekuća situacija, neophodno je učiniti sledeće:

- Hitno osnivanje Nacionalne referentne laboratorije (NRL) kako nalaže Zakon o sigurnosti hrane i obezbeđenje njene potpune nezavisnosti. Pored toga, važno je brzo opremiti NRL profesionalno i stručno na nivou koji će osigurati izvršavanje svih zakonom propisanih zadataka. U te svrhe, u početku bi bilo preporučljivo koristiti mogućnost finansiranja iz pristupnih fondova EU. NRL bi trebalo organizovati na način koji omogućuje podršku iz kompenzacija sopstvenih korisnika i ključnih delova javnosti, što bi se zakonom propisalo;
- U potpunosti primeniti novi Pravilnik o kvalitetu voćnih sokova i nektara;
- Usvojiti novi Pravilnik o deklarisanju naminica, u skladu sa EU regulativom;
- Ubrzati usvajanje izmenjenog Zakona o zaštiti potrošača i Zakona o oglašavanju kako bi se obradilo i pitanje slabe implementacije srpskih i EU standarda u stvarnoj proizvodnji, kao i prevarno oglašavanje kojim se zaobilaze sankcije;
- Savet smatra da lekcije koje se nauče kroz proces poboljšanja u oblastima proizvodnje mleka i sokova mogu da se primene i u čitavom sektoru proizvodnje hrane.

6. REKLASIFIKACIJA I PONOVNO OBELEŽAVANJE HEMIKALIJA

Zašto je potrebno da se klasifikuju i obeležavaju hemikalije?

Mi treba da damo jasne informacije krajnjim korisnicima o opasnim svojstvima hemikalija (supstance i smeše) kako

bi mogli da zaštite svoje zdravlje i životnu sredinu. To je razlog za postavljanje jasnih i usklađenih pravila u međunarodnom (i nacionalnom) prometu hemikalija.

Postavljanjem pravnog okvira, možemo da imamo hemikalije klasifikovane prema klasama opasnosti prema istim jasno definisanim kriterijumima i označenim na način koji krajnjeg korisnika upozorava o opasnim svoj-

stvima hemikalija, kao i sigurnosnim merama koje treba preduzeti.

STANJE

Pravni okvir za klasifikaciju, pakovanje i obeležavanje hemikalija u Republici Srbiji.

Sadržaj etikete (deklaracije i uputstva za upotrebu) za sredstva za zaštitu bilja (SZB) je regulisano sa dva pravilnika, Pravilnikom o klasifikaciji, obeležavanju i reklamiranju hemikalija (Službeni glasnik Republike Srbije br. 59/2010) i Pravilnikom o metodama za ispitivanje pesticida (Službeni glasnik Republike Srbije br. 63/2001).

Proizvodjači i uvoznici imaju obavezu da klasifikuju, deklarišu i upakuju sve hemikalije, uključujući SZB u skladu sa postojećim propisom (propisima).

Pravilnik o klasifikaciji, obeležavanju i reklamiranju hemikalija predviđa da moraju da se promene sve etikete do 1. oktobra 2011. godine i za sve hemikalije koje se od tog datuma uvoze i proizvode, uključujući SZB, kao i proizvoda koji su već na tržištu.

Pravilnik o metodama za ispitivanje pesticida u članu 37. navodi na sledeći način: „Deklaracija i uputstvo za primenu se pripremaju saglasno članu 69. Zakona o zaštiti bilja (Službeni list SRJ br. 24/98) i moraju biti usaglašeni sa izdatom dozvolom za stavljanje preparata u promet.“

Da bismo promenili etikete, prvo moramo da promenimo postojeće dozvole za promet izdate od strane Ministarstva poljoprivrede za oko 900 SZB koja su registrovana u Srbiji, što teško može da bude završeno do oktobra 2011.

Nakon toga, trebalo bi promeniti i deklaracije i uputstva za upotrebu za SZB koja su već uvezena i nalaze se u našem skladištu ili na tržištu. To je nemoguće, s obzirom na broj distributera, poljoprivrednih apoteka, zadruga itd.

Takođe, još jedan uslov koji moramo da imamo na umu jeste da se etiketa na SZB sastoji od:

- Deklaracije, koja se štampa direktno na pakovanju ili je zalepljena za njega i
- Uputstva za upotrebu koje je obično u obliku knjižice, koja je prikačena za deklaraciju ili ubaćena u pojedinačnu kutiju zajedno sa pakovanjem proizvoda.

Kada je SZB upakovan, svaka promena bilo deklaracije ili uputstva za upotrebu je praktično nemoguća i zahtevaće bi prepakivanje SZB i uništavanje preostalih pakovanja.

POBOLJŠANJA

Ministarstvo poljoprivrede je na svom sajtu 10. juna 2011. stavilo uputstva za izmenu rešenja u smislu izmene klasifikacije i obeležavanja SZB.

PREOSTALI PROBLEMI

- Ponovno obeležavanje pakovanja SZB koja su već na tržištu ili u našim skladištima ili uništavanje ambalaže koja ne može biti ponovno obeležena;
- Uništavanje etiketa koje su već odštampane, a trenutno na lageru na nivou proizvodjača;
- Moguće posledice ako se proces izmene i dopune SZB Dozvole za promet nije završen kod Ministarstva poljoprivrede i samim tim ne postoji mogućnost da se promeni etiketa na proizvodima koji se uvoze nakon 1. oktobra 2011.

PREPORUKE SAVETA

- Zahtev Ministarstvu životne sredine da produži period početka primene Pravilnika u slučaju SZB, zbog komplikovane procedure promene etiketa;
- Zahtev Ministarstvu poljoprivrede da se ubrza proces izmena Dozvola za promet, nakon podnošenja zahteva za izmenu.

7. STOČARSTVO (ILI STOČARSKA PROIZVODNJA)

STANJE

Stočarstvo je neophodna osnova proizvodnje svih proizvoda životinjskog porekla, kao što su meso, mleko i jaja. Nivo poljoprivrednog razvoja jedne zemlje meri se udelom stočarske proizvodnje u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji. U poljoprivredi Srbije, današnja stočarska proizvodnja učestvuje sa 30% u bruto prihodu, što je nezadovoljavajuće i daleko ispod nivoa u prošlosti kada je iznosila oko 55%.

Ukupan broj stočarskih gazdinstava (različitog obima) dostiže oko 790.000, a ukupan prihod privredne grane iznosi je 1,6 milijardi američkih dolara 2010. godine, što je za 105 miliona dolara manje nego u prethodnoj godini.

Osnovni razlog za zabrinutost kada je stočarstvo u pitanju je dugotrajno smanjivanje broja grla stoke. Tokom poslednje decenije broj grla je opadao za 2-3% svake godine. Smanjivanje broja grla stoke svih vrsta direktno se odražava na smanjenje proizvodnje mesa. Iako su već par godina na snazi kvote za izvoz u EU, čitava grana nije u stanju da isporuči dovoljno mesa, naročito „bejbi bifa“ kao tradicionalnog brenda.

POBOLJŠANJA

Mere pravilne politike u stočarstvu treba usmeriti na tržišno orijentisane proizvođače. Najvažniji izvor finansijskih sredstava u stočarstvu su subvencije. Posle početnih 700 miliona dinara, budžet za stočarsku proizvodnju povećan je na 1,2 milijarde dinara. Suočene s ograničenim finansijskim sredstvima za stočarsku proizvodnju, pojedine lokalne zajednice uvele su sopstvene programe za pomoći lokalnim proizvođačima (npr. Jagodina, Ub, Bogatić), što može poslužiti kao dobar primer ostalima. Sporazumi o slobodnoj trgovini s Rusijom, Belorusijom i Kazahstanom takođe bi trebalo da doprinesu i podstaknu obnovu stočarske proizvodnje većih razmara.

PREOSTALI PROBLEMI

Pristupanje EU i Svetskoj trgovinskoj organizaciji doneće konkureniju, liberalizaciju tržišta i smanjenu zaštićenost, više standarde kvaliteta, smanjenje podrške Vlade i izvoznih subvencija. Da bi se osigurala konkurentnost u takvim okolnostima, neophodno je transformisati stočarsku proizvodnju, brzo i efikasno, kako za domaće tako i za inostrano tržište.

Dostignuća u poboljšanju spoljnotrgovinskih uslova, uključujući CEFTA, biće neupotrebljiva ako se ne proizvede dovoljno stoke za izvoz. Prema tome, neophodno je odmah zaustaviti dalje smanjivanje broja grla stoke.

PREPORUKE SAVETA

- Povećanje broja grla stoke moglo bi da se postigne uvođenjem mera poboljšanja proizvodnje određenih stočnih vrsta i rasa. Pored standardnih mera selekcije, neophodno je usvojiti napredna genetska saznanja za razvoj uspešnih programa uzgoja;
- Primena novih tehnologija za usavršavanje proizvodnih potencijala rasa i kvaliteta nije moguće bez propisnog finansiranja. Prema tome, neophodno je obezbediti povoljnije zajmove u smislu nižih kamatnih stopa i produženog grejs perioda;
- Paralelno s povećanjem ekonomičnosti stočarske proizvodnje proširenjem obima, od presudnog je značaja primena odgovarajućih standarda kvaliteta i sigurnosti hrane na osnovu Dobre poljoprivredne prakse i *Acquis Communautarie*. Pored poboljšanja sigurnosti hrane, važno je obezbediti sledivost sistema na farmama, što podrazumeva da se stočarski proizvodi mogu pratiti od primarne proizvodnje do potrošača. Usvajanjem takvih kriterijuma moglo bi se obezbediti šire mogućnosti za izvoz, naročito u zemlje EU i doprineti većoj ukupnoj konkurentnosti;

- Stočarska proizvodnja ima produženi proizvodni ciklus zbog same prirode uzgoja stoke, tako da bi imala uspešna neophodno je obezbediti odgovarajuće mere na dugi rok.

DUVANSKA INDUSTRIJA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Zakonodavac treba da predviđi jasna pravila u oblasti oglašavanja duvanskih proizvoda koja bi se efikasno primenjivala i koja bi stvorila jednake uslove za sve učešnike na tržištu.	2008		✓	
Vlada treba da planira i definije oporezivanje duvanskih proizvoda i nakon 2012. kako bi obezbedila postepenu, ravnomernu i pravovremenu harmonizaciju sa zahtevima EU, posebno uzimajući u obzir nedavno revidirane EU Direktive 92/79 i 92/80.	2009		✓	
Namenski porez na duvanske proizvode namenjen posebnom Fondu za zdravstvo podriva poslovni ambijent za investitore i čini sistem javnih finansija netransparentnijim i protivnim preporukama MMF-a i pozitivnim EU praksama. Sve fiskalne naknade za duvanske proizvode treba da budu propisane jedino i isključivo kroz Zakon o akcizama.	2010			✓
Vlada treba da zauzme negativan stav po pitanju usvajanja i primene Smernica za primenu članova 9 i 10 Okvirne konvencije o kontroli duvana, čime bi sprečila značajne deformacije na tržištu duvanskih proizvoda, u proizvodnji i preradi duvana i u proizvodnji i izvozu cigareta.	2010			✓

STANJE

Duvanska industrija je jedan od najjačih i najstabilnijih sektora srpske privrede, doprinoseći sa više od 12% ukupnim budžetskim prihodima i blizu 2% srpskom BDP-u. Tri najveće globalne duvanske kompanije su uspostavile svoja proizvodna postrojenja u Srbiji, dok je nivo stranih investicija u duvansku industriju premašio milijardu i dvesta miliona evra što je jasan pokazatelj srednjoročne i dugoročne posvećenosti poslovanju u Srbiji. Uzimajući u obzir težnju Srbije ka pridruživanju EU i ekonomski značaj duvanske industrije, postojanje predviđljivog fiskalnog i regulatornog okvira koji se postepeno usklađuje sa direktivama EU u ovoj oblasti je ključno u obezbeđivanju održivosti i daljeg razvoja industrije.

Iz navedenih razloga dodatno povećanje akciza na duvanske proizvode do kojeg je došlo u decembru 2010. godine, čime je izmenjen akcizni kalendar definisan tada važećim Zakonom o akcizama, a koji je trebalo da se primenjuje do kraja 2012. godine, a bez prethodnih konsultacija sa industrijom, dovelo je do nesigurnosti i nepredvidivosti regulatornog okruženja za industriju.

POBOLJŠANJA

U protekloj godini najvažniji napredak, ne samo za duvansku industriju već i za ugostiteljski sektor i Vladi, ostvaren je usvajanjem Zakona o zaštiti stanovništva od izloženosti duvan-

skom dimu, koji reguliše pušenje na javnim mestima. Savet stranih investitora pozdravlja usvajanje ovog izbalansiranog rešenja koje se već efikasno sprovodi.

PREOSTALI PROBLEMI

Kao posledica trenutnog Zakona o akcizama, cene cigareta u Srbiji su među najnižim u Evropi, što uvećava rizik odliva cigareta iz Srbije na tržišta zamalja članica EU. Ovo predstavlja potencijalni rizik za narušavanje ugleda zemlje unutar EU, pogotovo ako se uzme u obzir perspektiva Srbije da postane zemlja kandidat za članstvo u EU. Savet stranih investitora snažno podržava usvajanje novog dugoročnog akciznog kalendara koji bi obezbedio postepeno, nesmetano i pravovremeno usklađivanje sa zahtevima EU sa jedne strane i predvidivost regulatornog okruženja sa druge strane. Savet stranih investitora veruje da je dijalog između Vlade i industrije od početne faze planiranja i razvoja regulatorne politike u oblasti oporezivanja duvanskih proizvoda, veoma značajno za predvidivost regulatornog okruženja.

Koncept namenskog poreza na duvanske proizvode namenjenog posebnom Fondu za zdravstvo, koji je regulisan Zakonom o duvanu, čini sistem javnih finansija netransparentnijim i protivnim preporukama MMF-a i pozitivnom praksom EU. Preporuka Vladi je da sve fiskalne naknade za duvanske proizvode budu propisane jedino i isključivo kroz Zakon o akcizama.

Zakon o oglašavanju koji je usvojen 2005. u mnogome ograničava oglašavanje duvanskih proizvoda. Pritom, pojedine njegove odredbe nisu dovoljno precizne, što dovodi do arbitrarne interpretacije i otežava primenu zakona. Nacrt novog Zakona o oglašavanju sadrži dodatne restrikcije u oblasti oglašavanja u skladu sa direktivama EU i najboljim regulatornim praksama unutar zemalja članica EU, ali sadrži i razjašnjenje spornih odredbi. Savet stranih investitora snažno podržava što skorije usvajanje novog Zakona o oglašavanju, a prema nacrtu Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede.

Pristupanje EU predstavlja ključni strateški i ekonomski cilj Republike Srbije. Ovaj proces podrazumeva evoluciju fiskalnog i

regulatornog okvira sa ciljem potpunog usaglašavanja domaće legislative sa pravnim tekovinama EU. U ovom kontekstu, regulativa u oblasti duvanskih proizvoda će nastaviti da se harmonizuje regulativom EU, ali uzimajući u obzir u tom procesu i preporuke Okvirne konvencije o kontroli duvana. Evropska praksa konsultacija je zasnovana delom na prepoznavanju potrebe za specifičnim iskustvom, ekspertizama ili tehničkim znanjima prilikom definisanja propisa koji treba da budu efikasni, tehnički podobni, praktično izvodljivi, kao i primenljivi uz što manje neželjenih efekata. U mnogim oblastima Okvirna konvencija o kontroli duvana uvažava činjenicu da će lokalni uslovi odrediti mogućnosti zemlje da se prilagodi regulatornim preporukama.

PREPORUKE SAVETA

- Novi Zakon o akcizama treba da ide u pravcu nesmetane i postepene dugoročne harmonizacije sa EU, uz uvažavanje kupovne moći potrošača, regionalnog aspekta i rizika porasta nelegalne trgovine. Vlada treba da izmeni akciznu politiku kroz smanjenje proporcionalnog elementa i povećanja specifičnog elementa i kroz uvođenja mnogo efikasnijeg mehanizma minimalne akcize, a u skladu sa novom metodologijom EU. Na ovaj način, srpski budžet će imati stabilne i konstantno rastuće prihode od cigareta i biće manje zavistan od cenovnih strategija duvanskih kompanija. Konačno, novi zakon o akcizama treba da omogući predvidivost poreskog okruženja, što je zajedno sa političkom stabilnošću, ključni preduslov za sve strane investitore;
- Još jedna važna stvar koja se mora uzeti u razmatranje je namenski porez na duvanske proizvode. Savet stranih investitora snažno veruje da sve fiskalne naknade za duvanske proizvode, uključujući i ovaj porez, treba da budu propisane isključivo kroz Zakon o akcizama, kao što je i praksa u zemljama članicama EU.
- Hitno usvajanje novog Zakona o oglašavanju prema nacrtu Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede. Savet stranih investitora veruje da zakonodavac treba da ustanovi jasna pravila u oblasti oglašavanja duvanskih proizvoda koja bi se efikasno primenjivala i koja bi stvorila jednakе uslove za sve učešnike na tržištu. Verujemo da nacrt novog Zakona o oglašavanju sadrži razumna dalja ograničenja u oblasti oglašavanja duvanskih proizvoda, ali i da donosi preciznije formulacije u pogledu oglašavanja duvanskih proizvoda, posebno u vezi sa članom 64. trenutno važećeg Zakona (članovi 87–90 nacrt novog zakona). Stoga, Savet stranih investitora preporučuje Vladi da usvoji i predloži Parlamentu za usvajanje nacrt novog Zakona o oglašavanju što je pre moguće;
- Zakonodavac treba da obavi javne konsultacije, kao i sveobuhvatnu i preciznu procenu bilo kog regulatornog predloga u početnoj fazi procesa. Savet stranih investitora čvrsto stoji iza svog uverenja da je od najvećeg značaja da zakonodavac razume uticaj regulatornih mera koje se razmatraju na nacionalnom nivou, tako što će sprovesti kompletну procenu na naučnoj bazi, a i preciznu procenu društveno-ekonomskih posledica širih razmera koje će uslediti usvajanjem nekog akta. Imajući u vidu kompleksnosti u određenim oblastima regulative, stručnost duvanskih kompanija je naročito važna u stvaranju regulative koja je tehnički realna, praktično ostvariva i sprovodiva. U tom smislu, Savet stranih investitora podržava otvoren i transparentan dijalog između zakonodavca i duvanske industrije, kao i u slučaju bilo koje druge industrije, sledeći principe učešća, otvorenosti, odgovornosti, efektivnosti i koherentnosti usvojene od strane EU.

SEKTOR OSIGURANJA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Parlament bi trebalo da usvoji predložene promene u Zakonu o osiguranju koje bi omogućile osiguravajućim društvima sa razdvojenim aktivnostima da smanje nepotrebne administrativne troškove.	2010			✓
Vlada Republike Srbije (Ministarstvo finansija i Ministarstvo unutrašnjih poslova) bi zajedno sa NBS i osiguravajućim društvima trebalo da reformiše pravni okvir u registraciji vozila koji je jedini razlog za dominaciju tehničkih pregleda i agencija za registraciju vozila. Postoje raspoloživi modeli u Evropi koji su efikasniji za građane, industriju osiguranja i državnu administraciju.	2010			✓
Reforma zakonskog okvira u zdravstvenom osiguranju koji bi oštro diferencirao tržiste od socijalnog dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja i koji bi omogućio poštenu konkurenčiju u odnosu na državni zdravstveni fond koji je sada u poziciji da prvenstveno obavlja svoju socijalnu funkciju i time predstavlja nepoštenu konkurenčiju.	2009			✓
Fokus nadzora na tehničke rezerve koji će osiguravajućim društvima dati svu nadležnost da regulišu opšte uslove osiguranja i prelazak sa modela tarifa na „underwriting“ modele radi stimulisanja novih procesa i praksi i unutar osiguravajućih društava i samog regulatora.	2009			✓

STANJE

Životno i neživotno osiguranje

Osiguravajuća društva i njihove aktivnosti su uglavnom regulisani i upravljaju se prema Zakonu o osiguranju, koji je usvojen 2004. godine, a kasnije dopunjavan, kao i podzakonskim aktima u vezi s tim, koje je donela Narodna banka Srbije (NBS). Drugi relevantni zakonski izvori su Zakon o obaveznom osiguranju (AO) i Podzakonski akt o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju koji je donela Vlada Republike Srbije. Lateralno relevantni zakonski izvor je Zakon o bezbednosti u saobraćaju. NBS je kompetentni organ za izдавanje i oduzimanje licenci osiguravajućim društvima i za sprovođenje nadzora u sektoru osiguranja. Ona takođe daje mišljenje o zakonima koji regulišu ovu oblast. Ministarstvo finansija je nadležni organ za davanje nacrtu amandmana na važne zakone. Ministarstvo unutrašnjih poslova je nadležno za nacrte i implementiranje Zakona o bezbednosti u saobraćaju.

Zakon o osiguranju reguliše:

- Licenciranje osiguravajućih društava – obavezni zahtevi vezano za kapital, organizaciju, interne akte, politiku i biznis plan;

- Opšte uslove organizacije osiguravajućeg društva – zahtevi vezano za osnivački akt i Statut, obavezne organe (Generalna skupština akcionara, Upravni i Nadzorni odbor i Generalni direktor), „odgovarajuće i primerene“ zahteve za njihovo postavljanje;
- Pitanja vezano za aktuare i internu reviziju;
- Reosiguranje;
- Aktivnosti agenata osiguranja i brokera osiguranja i licenci u vezi s tim;
- Nadzor aktivnosti osiguranja od NBS.

Zakon o obaveznom osiguranju AO (u daljem tekstu Zakon o AO) reguliše:

- Osnovne ugovorne elemente u ugovoru o osiguranju AO;
- Udruženje osiguravača i njegove nadležnosti;
- Procedure ograničavanja cena (uključuje Udruženje osiguravača i NBS);
- Pravni okvir polisa AO.

Podzakonski akt o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju reguliše:

- Nadležnosti Ministarstva zdravlja za izdavanje i oduzimanje licenci za dobrovoljno zdravstveno osiguranje;
- Obavezni prioritet socijalnih komponenti u zdravstvenom osiguranju (nijedan klijent ne može da se odbije za osiguranje);
- Uslove za učešće u dobrovoljnem zdravstvenom osiguranju, iako je jedan set uslova već ispunjen kada su kompanije dobile licence za sprovođenje tog osiguranja – taj dualitet će stalno stvarati konfuziju.

Prema odredbama postojećeg Zakona o osiguranju, osiguravajućem društvu nije dozvoljeno da se istovremeno angažuje i u životnom i u neživotnom osiguranju. Isto tako, osiguravajuća društva mogu da se angažuju samo u aktivnostima osiguranja ili reosiguranja. Period prilagođavanja u pogledu razdvajanja aktivnosti – do 31. decembra 2011. – predviđen je za postojeća kompozitna osiguravajuća društva. Nova društva moraju da prijave svoju oblast delovanja prilikom osnivanja društva. Vlada Republike Srbije je predložila amandmane na Zakon o osiguranju koji bi ograničili postojeće nejednakosti između društava koja su razdvojila svoje poslove osiguranja i onih koja su ostala kompozitna. Postoji velika zakonska nesigurnost šta će biti konačni zakonski okvir po tom pitanju.

Pregled tržišta osiguranja

U Srbiji posluje 27 osiguravajućih društava: 23 se bavi samo osiguranjem, a 4 samo reosiguranjem. Novi inostrani osiguravači su ušli na tržište i preko akvizicija i kao *greenfield* investicije.

U 2011. godini, a na osnovu podataka iz prvog kvartala u poređenju sa istim periodom iz 2010. godine, tržište osiguranja je imalo ukupni rast od 1,95%, što je ekvivalentno vrednosti od 14.07 milijardi dinara.

Struktura tržišta takođe pokazuje znake promena. Doprinos ukupnim fakturisanim premijama životnog osiguranja je 16,55%; ova cifra je ohrabrujuća ali još uvek niska u poređenju sa većinom evropskih zemalja.

U vezi sa neživotnim vrstama osiguranja, auto osiguranje je u 2011. još uvek vodeći proizvod osiguranja. Auto osiguranje je važan segment tržišta i u pogledu kaska sa 12,21% i kod obaveznog AO osiguranja sa 26,65%. Usvojen je dugo očekivani novi Zakon o obaveznim osiguranjima. Za skoro godinu dana prakse pokazao je određena poboljšanja, ali i slabosti u regulisanju prodaje AO, koja je jedna od najosetljivijih tema na tržištu.

Visoka koncentracija tržišta je još uvek prisutna, pošto tri najveća osiguravača u Srbiji još uvek imaju kombinovani ideo na tržištu od nešto malo preko 65%.

Značajno doprinoseći ukupnim fakturisanim premijama u Srbiji, osiguravajuća društva sa većinskim stranim vlasništvom opravdavaju veliku većinu tržišta životnog osiguranja u pogledu fakturisane premije.

U pogledu regulative, 2010. i prva polovina 2011. su bile godine u kojima je NBS uložila dodatne napore da bi regulisala tržišta AO. NBS i dalje razvija sistem za zaštitu prava potrošača (osiguranika).

POBOLJŠANJA

- Tržište osiguranja je sačuvalo svoju finansijsku stabilitetnost.

PREOSTALI PROBLEMI

- Ništa nije urađeno u skladu sa preporukama Saveta;
- Narodna banka Srbije je 2010. donela Odluku o bližim kriterijumima i metodologiji računanja matematičke rezerve i rezerve učešća u dobiti, Odluka koja ima određene elemente koji u sebi sadrže retroaktivnost u pravnom sistemu i negativno će uticati na poslovanje svih osiguravajućih kompanija koje sprovode životno osiguranje. Ograničenje ugrađeno u odluci je dosledno praksama razvijenih ekonomija, ali ne i delovi koji uključuju retroaktivnu primenu tih ograničenja na ugovore zaključene godinama pre nego što je odluka doneta;
- Bez obzira na činjenicu da li će se krajnji rok za postojeća kompozitna osiguravajuća društva u smislu razdvajanja životnog od neživotnog osiguranja produžiti ili u potpunosti ukloniti, ne postoji eksplicitna odredba koja bi dozvolila kompanijama koje su legalno razdvojile vrste osiguranja da obavljaju određene funkcije na toj zajedničkoj osnovi. Dotično stanje je nepovoljno, imajući u vidu iznos troškova koji redovno nastaju usled podeštenog poslovanja. Vlada je predložila dopune Zakona o osiguranju, ali predlog već više od godinu dana nije ušao u skupštinski proceduru;
- Kanali prodaje AO nisu reformisani Zakonom o AO i Zakonom o bezbednosti u saobraćaju, ali apsolutna dominacija tehničkih pregleda i agencija za registraciju vozila je čak i

potvrđena. Procenjuje se da je između 25% i 30% premije AO potrošeno na te kanale prodaje, stoga je ova tema ostala glavni izazivač rizika za solventnost tržišta osiguranja. Građani se suočavaju sa sve više zastarelih administrativnih procedura: javna potrošnja države, potrošnja osiguravajućih društava za dotične superiorne kanale prodaje gde se sve obavlja na jednom mestu i na kraju rizik solventnosti za neka osiguranja u domaćem vlasništvu čija bi nestabilnost ugropila poverenje i postignute rezultate na tom tržištu. NBS se veoma trudi da ovu situaciju reši, ali bez zakonskog restrukturiranja i uklanjanja sistemskih stimulacija za rizično ponašanje većine učesnika na tržištu AO. Iznad svih finansijskih rizika koji su izazvani ovom procedurom registracije, stoji činjenica da su tehnički pregledi stimulisani da traže najveći profit u prodaji osiguranja što je u sistemskom konfliktu sa onim što bi trebalo da bude njihov glavni fokus, a to je bezbednost vozila;

- Sadašnja zakonska rešenja vezano za zdravstveno osiguranje koja je Vlada donela u 2008. i 2009. godini su u stvari zatvorila tržište komercijalnim osiguravačima da razviju i plasiraju

svoje sopstvene proizvode osiguranja, nametanjem socijalnih standarda zdravstvenog osiguranja koji su neprihvatljivi za sve osim za državni zdravstveni fond, koji je postavljen kao direktna konkurenca industriji osiguranja. Savet je predložio rešenje aktuelne situacije koja ograničava dobrovoljno zdravstveno osiguranje, ali do napretka u tome nije došlo;

- NBS reguliše tržište oštrim merama nadgledajući opšte uslove osiguranja zajedno sa tarifama, što nije slučaj sa većinom zemalja EU gde su tehničke rezerve fokus nadzora, a opšti uslovi i tarife su potpuno u nadležnosti društava. Postojeći modeli osiguranja koji su prisutni na lokalnom tržištu su uglavnom zasnovani na navedenim osiguranjima rizika i tarifama, što nije slučaj u većini zemalja EU. Povećana potražnja za nove proizvode osiguranja kao i one krojene po meri osiguranika (što često iniciraju strani investitori) primorava osiguravače u Srbiji da prošire svoju ponudu; to će dovesti do *underwriting* modela i konačno do razvoja tržišta osiguranja. Savet je predložio rešenje aktuelnog sistema, ali nije došlo ni do kakvog napretka niti interesa za reformu.

PREPORUKE SAVETA

- Narodna banka Srbije bi trebalo da povuče elemente koji u sebi sadrže retroaktivnost u Odluci o bližim kriterijumima i metodologiji izračunavanja matematičke rezerve i rezervi učešća dobiti usvojene u 2010. godini;
- Parlament bi trebalo da usvoji predložene promene u Zakonu o osiguranju koje bi omogućile osiguravajućim društvima sa razdvojenim aktivnostima da smanje nepotrebne administrativne troškove;
- Vlada Republike Srbije (njeno Ministarstvo finansija i Ministarstvo unutrašnjih poslova) bi zajedno sa NBS i osiguravajućim društvima trebalo da reformiše pravni okvir u registraciji vozila, koji je administrativno previše složen i u sadašnjoj situaciji jedini razlog za dominaciju tehničkih pregleda i agencija za registraciju vozila. Postoje raspoloživi modeli u Evropi koji su efikasniji, sa minimalnom administracijom i efikasnijim rezultatima za građane, industriju osiguranja i državnu administraciju;
- Reforma zakonskog okvira u zdravstvenom osiguranju koja bi oštro diferencirala tržište od socijalnog dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja i koja bi industriji osiguranja omogućila poštenu konkurenčiju u odnosu na državni zdravstveni fond koji je sada u poziciji da prvenstveno obavlja svoju socijalnu funkciju i time predstavlja nepoštenu konkurenčiju;
- Fokus nadzora na tehničke rezerve koji će osiguravajućim društvima dati svu nadležnost da regulišu opšte uslove osiguranja i prelazak sa modela tarifa na *underwriting* modele radi stimulisanja novih procesa i praksi kako unutar osiguravajućih društava tako i samog regulatora.

INDUSTRIJA PRIVATNOG OBEZBEĐENJA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Nastaviti sa pripremom nacrta pravnog okvira za donošenje Zakona o privatnom obezbeđenju, pri čemu aktivnu ulogu treba da ima Ministarstvo unutrašnjih poslova kao odgovorni organ; u mešovitu radnu grupu treba uključiti i ostala udruženja koja mogu doprineti donošenju Zakona koji će u potpunosti biti harmonizovan sa evropskim rešenjima i odgovarati lokalnim specifičnostima.	2009		✓	
Nacionalni standardi obezbeđenja ne smeju biti nametani kompanijama za obezbeđenje koje ih ne priznaju kao validne; tržište i privredni subjekti se ne smeju dovoditi u zabludu da su takvi standardi obavezujući, naročito kada su u pitanju tenderske nabavke kod kojih se mora insistirati na dokazivanju legalnosti poslovanja svakog ponuđača.	2010			✓
Izdavanje licenci kompanijama treba da bude vršeno od strane Vlade (MUP-a) ili druge državne agencije, a ne od strane bilo koje organizacije/udruženja, jer bi to dovelo do monopolizacije ove industrije i do konflikta interesa.	2009		✓	
Vlada bi trebalo da podstakne usku saradnju između faktora bezbednosti (državni i privatni sektor), konsultujući velike investitore iz privatnog obezbeđenja koji mogu predstaviti svoja iskustva i najbolju praksu iz drugih zemalja EU u kojima posluju kako bi se stvorio stimulativan ambijent za dalje investiranje.	2009		✓	

STANJE

Srpska industrija privatnog obezbeđenja zapošjava preko 30.000 ljudi i broji preko 150 aktivnih kompanija za obezbeđenje, ali je Srbija još uvek jedina zemlja u regionu i Evropi u kojoj je ovaj sektor privrede već decenijama bez posebnog Zakona koji bi regulisao njegovo funkcionisanje.

Nedostatak propisa stvara ozbiljne probleme u funkcionisanju ovog tržišta, i to ga čini aktivnim izvorom korupcije. Država ne izdaje licence kompanijama – bez uspostavljenih kriterijuma u industriji obezbeđenja, svako može osnovati i voditi kompaniju za obezbeđenje; službenicima obezbeđenja se takođe ne izdaju licence za rad – nema zvanične provere i selekcije radnika pre primanja u radni odnos; kompanije uglavnom nemaju polise osiguranja od profesionalne odgovornosti; nema obaveznih obuka i programa edukacije, itd.

Država je jedan od najvećih korisnika usluga privatnog sektora bezbednosti i kao takva ima kontradiktorne stavove i ponašanje kada su u pitanju javne nabavke usluga obezbe-

đenja. Naime, Država je veoma zainteresovana da privreda i građani uredno plaćaju poreze i doprinose, i po tom osnovu sprovodi rigoroznu politiku. Međutim, kada su u pitanju pomenute javne nabavke usluga obezbeđenja, najčešći kriterijum jeste najniža ponuđena cena, i naručilac (država, javno preduzeće) u najvećem broju slučajeva uopšte ne vodi računa o tome da li je izabrani ponuđač izmirio sve poreze i doprinose, da li uredno isplaćuje zarade zaposlenima, koji je radni status zaposlenih itd.

Na taj način, prihvatanje „njapovoljnije“ ponude po osnovu najniže cene zapravo ima negativne posledice, jer su neto efekti lošiji po državu (navodne uštede po osnovu razlike u ceni zbog odabira „njapovoljnijeg“ ponuđača su manje od onog što bi država prikupila kada bi od istog ponuđača redovno namirivala sve što je zakonima predviđeno).

Ovo pitanje traži veću pažnju samih državnih organa, ali i udruženja firmi za obezbeđenje koja trebaju da deklarativno sankcionisu svoje članice ukoliko posluju na nelegalan način („crna lista“).

I dalje se intenzivno promoviše „srpski nacionalni standard SRPS A.L2.002“ koji je napravljen putem saradnje Centra za kvalitet Privredne komore Srbije sa Institutom za standarizaciju Srbije. Kako se navodi u promotivnom tekstu, „to je prvi nacionalni standard donesen u poslednjih 50 godina na inicijativu domaće privrede, a da nije nastao prenošenjem evropskog ili svetskog standarda u srpsku standardizaciju. On je rezultat efektivnog rada PKS u korist svojih članova.“

Imajući u vidu evropsku perspektivu Srbije i njeno otvaranje za ulaganje u sektor privatnog obezbeđenja, izvesno je da će i zakonodavstvo i standardi morati da budu međunarodno prepoznatljivi i priznati. Stoga, isticanje činjenice da nije bilo prenošenja evropskog ili svetskog iskustva stavlja te pokušaje u negativan kontekst.

POBOLJŠANJA

U prethodnih 12 meseci je došlo do značajnijih koraka ka konačnom uređenju ove oblasti: u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova izrađen je nacrt Zakona o fizičko-tehničkom obezbeđenju, pokrenut je diljalog između javnog i privatnog sektora bezbednosti, održano je nekoliko javnih rasprava i formirana je mešovita radna grupa koja je donela važne zaključke u vezi nacrtu zakona. Prema poslednjim informacijama, finalna verzija Zakona se nalazi pred relevantnim komisijama Vlade Srbije i očekuje se da zakon uđe u skupštinsku proceduru usvajanja do kraja 2011. godine.

Dodatne pozitivne okolnosti leže u tome što su svetske i evopske asocijacije koje okupljaju firme i profesionalce za

obezbeđenje preko lokalnih predstavnika-posmatrača prisutne u Srbiji (Konfederacija evropskih kompanija za obezbeđenje (CoESS) koja okuplja sva evropska nacionalna udruženja za obezbeđenje; kao i ASIS International – najeminentnija svetska asocijacija profesionalaca iz industrije privatnog obezbeđenja koja predvodi globalnu inicijativu kada su u pitanju standardi privatnog obezbeđenja).

Obe asocijacije sa svojim međunarodnim kredibilitetom i dugogodišnjom ekspertizom su iskazale spremnost i volju da potpomognu i podrže udruženje privatnih kompanija za obezbeđenje i nadležne nacionalne organe u Srbiji u radu na usvajanju posebnih zakona, koji će regulisati privatno obezbeđenje, a koji će biti usklađeni sa kompleksnim evropskim zakonima i praksama u oblasti privatnog obezbeđenja.

PREOSTALI PROBLEMI

Očekivani Zakon bi trebalo da u potpunosti bude usklađen sa standardima Evropske unije i da stvori pogodne uslove za dalja investiranja u srpski sektor privatnog obezbeđenja.

Na javnim raspravama su izneti ključni komentari u pogledu određenih članova Zakona, koji, ukoliko se ne prilagode potrebama industrije i tržišta, mogu da budu problem. Stoga, naredne preporuke balogovremeno ukazuju na takve stavove kako bi se doprinelo efikasnosti uvođenja Zakona.

PREPORUKE SAVETA

- Nastaviti sa monitoringom procesa donošenja Zakona o privatnom obezbeđenju, uz nastavak insistiranja da Zakon u što većoj meri bude harmonizovan sa evropskim rešenjima, uz uvažavanje lokalnih specifičnosti. Izdavanje licenci službenicima obezbeđenja i kompanijama treba da bude vršeno od strane Vlade (MUP-a) ili druge ovlašćene državne agencije, kako bi se izbegla monopolizacija ove industrije i konflikt interesa;
- Cilj donošenja Zakona jeste normativno, a ne fiskalno uređenje industrije obezbeđenja. Stoga treba da se vodi računa o principu ekonomičnosti koji podrazumeva razumne troškove koji bi na kraju procesa svakako bili prebačeni na teret korisnika usluga obezbeđenja;

- Prilikom implementacije Zakona, potrebna je pragmatična legalizacija industrije obezbeđenja, što znači da je potrebno odrediti razuman rok za obuku i licenciranje službenika obezbeđenja, kao i samih kompanija. Praktičan predlog kojim bi se u velikoj meri amortizovao veliki finansijski „udar“ na industriju obezbeđenja i ubrzao proces primene Zakona jeste da svi radnici koji imaju zasnovan stalni radni odnos, rade duže od godinu dana i ispunjavaju zakonske predušlove za obavljanje poslova obezbeđenja, automatski dobiju osnovnu licencu na 3 godine važenja (tranziciona licenca);
- Zakon mora da obezbedi ravnopravnost svih učesnika na tržištu. Zakon ne sme da sadrži potencijalne diskriminatorne elemente (tela koja nastoje da kroz Zakon dobiju konkretnе prerogative: Akredaciono telо Srbije, Institut za standardizaciju, Komora, udruženja), jer to, pored konflikta interesa otvara nove dileme tipa internacionalizacije naspram lokalizacije;
- Nacionalni standardi obezbeđenja ne smeju biti nametani privrednim subjektima. Tržište i privredni subjekti se ne smeju dovoditi u zabludu da su takvi standardi obavezujući, naročito kada su u pitanju tenderske nabavke kod kojih je daleko važnije insistirati na dokazivanju legalnosti poslovanja svakog ponuđača;
- Vlada bi trebalo da podstakne usku saradnju između faktora bezbednosti (državni i privatni sektor), konsultujući velike investitore iz privatnog obezbeđenja koji mogu predstaviti svoja iskustva i najbolju praksu iz drugih zemalja EU u kojima posluju, kako bi se stvorio stimulativan ambijent za dalje investiranje. Investitorи su zainteresovani da u Srbiji ulažu u razvoj industrije obezbeđenja koja će u narednim godinama moći da izvozi usluge i radnu snagu

LIZING

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Inicirati izmene Zakona o finansijskom lizingu i omogućiti finansiranje nepokretnosti.	2009		✓	
Izmenama Zakona o porezu na dodatu vrednost kamatu tretirati kao finansijsku uslugu.	2009			✓
Izmenama Zakona o finansijskom lizingu ne ograničavati trajanje ugovora.	2009	✓		
Izmenama Zakona o porezu na dobit izjednačiti investicije putem lizinga sa ostalim investicijama	2009			✓
Obrazloženje predloga za dopunu Zakona o izvršenju i obezbeđenju kojim bi Izvod iz registra finansijskog lizinga bio izvršna isprava.	2010	✓		
Dijalog koji treba da se uspostavi između lizing industrije i Ministarstva finansija da bi se postavili standardi i pravila pod kojima se može voditi operativni lizing vozila i opreme kao poslovanje koje se razlikuje od finansijskog lizinga i koje se može smatrati obezbeđenjem usluga za svrhu PDV-a.	2010			✓

STANJE

Razvoj lizinga u Srbiji vezuje se za početak 2003. godine, kada je usvojen Zakon o finansijskom lizingu. Uvođenjem Zakona prvobitno je registrovano 9 lizing kompanija, da bi veoma intenzivan razvoj lizing aktivnosti u Srbiji, u narednih nekoliko godina, doveo do trenutnog broja lizing kompanija kojih ima 17. Lizing kompanije koje danas posluju u Srbiji, uglavnom su afilijacije renomiranih finansijskih institucija, lidera u sferi bankarskog i finansijskog poslovanja na tržištima centralne i jugoistočne Evrope. Ove grupacije svoje znanje i visoke korporativne poslovne standarde implementirale su i na srpskom tržištu.

2009. i 2010. godinu obeležio je kontinuirani pad lizing tržišta, što je rezultiralo viškom likvidnosti kod lizing kuća. U prvoj polovini 2011. godine zabeležen je rast vrednosti lizing ugovora za 18% u odnosu na isti period 2010. godine. Ova činjenica upućuje na oporavak lizing tržišta i optimistički deluje na buduće tendencije. Sve sistemske izmene koje utiču na razvoj lizinga kao oblik finansiranja (dozvoljeno finansiranje nekretnina, ukinut minimalni rok na koji se lizing ugovor zaključuje), kao i nepostojanje minimalnog učešća, svrstale su lizing u red ozbiljnog konkurenta raspoloživim izvorima finansiranja na domaćem tržištu. Poboljšanja na polju razvoja lizinga su, i pored ovih pozitivnih promena, neophodna, uzimajući u obzir

činjenicu da je lizing veoma važan izvor srednjoročnog i dugoročnog finansiranja, jer predstavlja ekonomski efikasno rešenje nabavke sredstava potrebnih za poslovanje privrednih društava. Iniciranje i kontinuirana angažovanost ka usvajanju noviteta u okviru lizing industrije uticaće na dodatno dobijanje aktuelnosti kod domaćih i međunarodnih poslovnih subjekata.

POBOLJŠANJA

U toku 2011. godine urađeno je sledeće:

- Usvojena je izmena Zakona o finansijskom lizingu, kojom je dozvoljeno finansiranje nekretnina putem lizinga. Ovim će biti omogućen oporavak ovog privrednog segmenta i rast lizing industrije u budućem periodu;
- Izmenom Zakona o finansijskom lizingu ukinut je minimalni rok na koji se ugovor o lizingu zaključuje;
- Na snagu stupa i Zakon o izvršenju i obezbeđenju, čime je olakšan postupak izvršenja nad predmetom lizinga i lizing ugovor postaje izvršna sudska isprava.

PREOSTALI PROBLEMI

Da bi došlo do oporavka lizing tržišta u Srbiji neophodne su sledeće predložene mere:

- Ukipanje obavezne rezerve za finansijski lizing. U okviru istraživanja koje smo sproveli u zemljama Evropske unije, članicama *Leaseurope*, ustanovili smo da ne postoji obaveza davalaca finansijskog lizinga da drže sredstva obavezne rezerve. U cilju usaglašavanja poslovanja lizing sektora u Srbiji sa lizing sektorom u zemljama članicama Evropske unije, predlažemo ukipanje Odluke o obavezi davalaca lizinga da drže sredstva rezerve na posebnom računu otvorenom kod poslovne banke;
- Iniciranje izmena odredbe Zakona o porezu na dobit preduzeća, ili drugačije tumačenje iste odredbe („obvezniku koji izvrši ulaganja u osnovna sredstva u sopstvenoj registrisanoj delatnosti priznaje se pravo na poreski kredit u visini od 20% izvršenog ulaganja, s tim što ne može biti veći od 50% obračunatog poreza u godini u kojoj je izvršeno ulaganje“), te da se navedeno ulaganje može priznati i privrednim društvima koja osnovna sredstva obezbeđuju putem finansijskog lizinga. Predlog je da se ulaganja u osnovna sredstva putem finansijskog lizinga priznaju kao poreski kredit, i to u vrednosti otplaćene glavnice finansijskog lizinga u kalendarskoj godini za tekući poreski period. S obzirom da je ugovor o finansijskom lizingu višegodišnji ugovor, tokom trajanja i otpлате ugovora poreskom obvezniku se priznaje pripadajući deo ulaganja za svaku kalendarsku godinu. U slučaju raskida ugovora o finansijskom lizingu tokom perioda otpлате, poreski obveznik je dužan, danom podnošenja poreske prijave za naredni poreski period, da u poreskoj prijavi obračuna i plati porez, koji bi platio da nije koristio poreski kredit indeksiran od dana podnošenja poreske prijave za poreski period u kome je ostvario pravo na poreski kredit, do dana otuđenja, stopom rasta cena na malo prema podacima republičkog organa nadležnog za poslove statistike;
- Pokretanje izmene Zakona o porezu na dodatu vrednost, u delu koji se odnosi na oporezivanje kamata. Poreski tretman kamata u finansijskom lizingu potrebno je izjednačiti sa poreskim tretmanom kamata u bankarskom sektoru. Stoga predlažemo ukipanje PDV-a na deo lizing naknade koji se odnosi na kamatu;
- Ostati pri zahtevu lizing sektora za dijalogom sa poreskim vlastima u pogledu utvrđivanja pravila poslovanja delatnosti operativnog lizinga u Srbiji. Smatramo da bi jasnim definisanjem pravila poslovanja operativnog lizinga bila poboljšana konkurenčnost domaće privrede, kako za dalja strana ulaganja tako i za redovno obavljanje privredne delatnosti postojećih privrednih društava, kao i da bi na ovaj način bilo nastavljeno dalje približavanje poslovnog ambijenta onome koji postoji u zemljama u okruženju i zemljama Evropske unije;
- Organizovati radne grupe i sastanke između Ministarstva finansija Republike Srbije i predstavnika lizing sektora, u cilju definisanja poreskog tretmana prenosa prava na nepokretnosti po osnovu finansijskog lizinga, koji bi bilo prihvatinjiv za obe strane. Predstavnici lizing sektora su zajedničkog stava da se nabavka novoizgrađenih objekata koji su PDV oporezivi vrši radi predaje istih primaocu lizinga, prenoсеći na njega ovlašćenje držanja i korišćenja predmeta lizinga, isključivo u cilju obavljanja delatnosti u skladu sa zakonom (to je delatnost finansijskog posredovanja), pa samim tim ostvaruje pravo na odbitak prethodnog poreza;
- Izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica koji je objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije br. 18/2010, kao i člana 6. Pravilnika o sadržaju poreskog bilansa, utvrđena je metodologija po kojoj se kod duga prema poveriocu sa statusom povezanog lica, poreskom obvezniku priznaje kao rashod u poreskom bilansu iznos kamate i pripadajućih troškova na zajam, odnosno kredit dobijen od povezanog lica u iznosu koji odgovara visini četvorostruke (za banke desetostruko) vrednosti obveznikovog sopstvenog kapitala. Želimo da pokrenemo inicijativu za izmenu člana 62. Zakona o porezu na dobit pravnih lica kao i za izmenu člana 6. Pravilnika o poreskom bilansu iz sledećih razloga:
 - Imajući u vidu specifičnosti lizing industrije u odnosu na ostala privredna društva, gde najveći deo bilanske sume čine krediti, smatramo da lizing kompanije treba da imaju povoljniji tretman u načinu priznavanja kamata od povezanih lica kada su u pitanju pozajmice od matičnih banaka;
 - Navedena metodologija je nepovoljna, jer se kamate u većini slučajeva ne priznaju u celosti ili se priznaju u malom iznosu. Matične banke imaju povoljniji pristup tržištu novca, a samim tim i lizing kompanije dobijaju povoljnije kamate nego kada bi se direktno zadužile kod eksternih kreditora. Ovakav tretman utiče destimulativno na matične banke koje kreditiraju lizing kompanije, a samim tim i na razvoj srpske privrede, jer dodatni trošak plaća krajnji korisnik, tj. primalac lizinga.

PREPORUKE SAVETA

- Ukipanje obavezne rezerve za finansijski lizing;
- Iniciranje izmena odredbe Zakona o porezu na dobit preduzeća;
- Pokretanje izmene Zakona o porezu na dodatu vrednost, u delu koji se odnosi na oporezivanje kamate;
- Zahtev lizing sektora za dijalogom sa poreskim vlastima u pogledu utvrđivanja pravila poslovanja delatnosti operativnog lizinga u Srbiji;
- Organizovati radne grupe i sastanke između Ministarstva finansija Republike Srbije i predstavnika lizing sektora, u cilju definisanja poreskog tretmana prenosa prava na nepokretnosti po osnovu finansijskog lizinga, koji bi bilo prihvatljiv za obe strane;
- Inicijativa za izmenu člana 62. Zakona o porezu na dobit pravnih lica kao i izmenu člana 6. Pravilnika o poreskom bilansu.

PROIZVODI ZA ČIŠĆENJE DOMAĆINSTVA I KOZMETIČKA INDUSTRIJA

MERE SANITARNE INSPEKCIJE PRILIKOM UVOZA DETERGENA- TA I KOZMETIČKIH PROIZVODA

PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Treba stimulisati projekte i kompanije koje se bave opasnim otpadom u Srbiji, kao i povećati broj operatora koji treba da preuzmu odgovornost za upravljanje opasnim otpadom.	2010		✓	
Formiranje potrebnog okruženja i povećanje učešća u dobrovoljnim aktivnostima, posebno među lokalnim proizvođačima, kao što je slučaj u zemljama EU.	2010		✓	
Treba usvojiti podzakonska akta u vezi sa opasnim otpadom.	2010		✓	
Uvesti kontrolu i praćenje robe na tržištu umesto sadašnje granične sanitарне kontrole svih proizvoda.	2010			✓

STANJE

Pravni okvir koji definiše zahteve po pitanju uvoza proizvoda za opštu upotrebu još uvek nije izmenjen. Ovo nije u skladu sa osnovnim načelima tržišta EU – a to je slobodan protok dobara. Paket zakonskih i podzakonskih akata koji se odnose na gorepomenuto sačinjavaju:

- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe;
- Zakon o zdravstvenom nadzoru nad životnim namirnicama i predmetima opšte upotrebe;
- Pravilnik o uslovima u pogledu zdravstvene ispravnosti namirnica i predmeta opšte upotrebe koji se mogu stavljati u promet;
- Uputstvo o načinu uzimanja uzoraka za vršenje analiza i superanaliza namirnica i predmeta opšte upotrebe;
- Zakon o opštem upravnom postupku.

POBOLJŠANJA

Napravljen je nacrt Zakona zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe. Prema trenutnim saznanjima, on neće sadržati odredbe koje

se tiču detergenata i proizvoda za čišćenje domaćinstva koje su već sadržane u zakonskim odredbama koje definišu hemikalije i biocide. To znači da će se na ovu kategoriju proizvoda odnositi odredbe koje isključuju obavljanje sanitарne inspekcije nakon uvoza svake isporuke, što je do sada po postojećoj praksi predstavljalo trgovinsku barjeru.

PREOSTALI PROBLEMI

Postojeći zakoni (Zakon o hemikalijama, Zakon o biocidnim proizvodima, Zakon o trgovini, Zakon o zaštiti potrošača i Carinski zakon, Zakon o opštoj bezbednosti proizvoda i Zakon o sanitarnom nadzoru i dr. sa odgovarajućim podzakonskim aktima) sadrže početni okvir za nadzor tržišta u domenu detergenata i kozmetike, ali i dalje ostaje da se uspostavi saradnja između kompetentnih tela u Srbiji i onih van nje u segmentu razmene informacija.

Uzimajući navedeno u obzir, možemo zaključiti da nedostatak sprovođenja već postojećih mehanizama, kao početnog koraka ka budućem, u potpunosti razvijenom, sistemu tržišnog nadzora, i dalje predstavlja problem.

PREPORUKE SAVETA

- Pored tekućeg procesa harmonizacije/primene evropskog zakonodavstva, zastupamo rešenje koje takođe može uključivati i postepeno isključivanje granične sanitарне kontrole tokom prelazne faze. Niz međusobno povezanih aktivnosti i mera kojima se obezbeđuje da proizvodi koji se stavljuju u promet odgovaraju svim zahtevima po pitanju zaštite zdravlja i bezbednosti ubrzaće i učiniti prioritetnim principu tržišnog nadzora;
- Iako nećemo predlagati ukidanje granične sanitарне kontrole, predlažemo definisanje niza tehničkih zahteva koji su već uključeni u domaće zakone i odredbe, za koje kontrola neće biti vršena na postojeći način;
- U okviru priprema za buduće uspostavljanje sistema za nadzor tržišta, neophodno je orijentisanje inspekcijskih službi prema tržištu;
- Pošto se uvezena roba registruje u skladu sa Zakonom o biocidima i Zakonom o hemikalijama, nadležni organi u zemlji se zvanično obaveštavaju o hemijskom sastavu od strane proizvođača. Zbog toga nije neophodno obavljati laboratorijske analize nakon svakog pojedinačnog uvoza robe.

U tom smislu takođe predlažemo pripremu i usvajanje Zakona o tržišnom nadzoru i Zakona o inspekcijskom nadzoru, iako je inspekcijski nadzor već sastavni deo Zakona o trgovini.

REGISTRACIJA HEMIKALIJA I BIOCIDA

STANJE

U prethodnoj godini, Skupština Srbije usvojila je izmene i dopune sledećih zakona od interesa za hemijsku industriju i proizvode za održavanje higijene u domaćinstvu:

- Zakona o hemikalijama, Zakona o biocidnim proizvodima, Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu i Zakona o upravljanju otpadom.

Sa druge strane, Agencija za hemikalije je usvojila mnoštvo podzakonskih akata među kojima su:

- Podzakonski akti na osnovu Zakona o hemikalijama: Pravilnik o sadržaju bezbednosnog lista, Spisak klasifikovanih supstanci, Pravilnik o ograničenjima i zabranama proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje

Ijudi i životnu sredinu, Pravilnik o uvozu i izvozu određenih opasnih hemikalija, Pravilnik o dozvolama za obavljanje delatnosti prometa odnosno dozvolama za korišćenje naročito opasnih hemikalija, Uputstvo o utvrđivanju preventivnih mera za bezbedno čuvanje, skladištenje odnosno korišćenje naročito opasnih hemikalija, Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o klasifikaciji, pakovanju, obeležavanju i reklamiranju hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa Globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obeležavanje UN, Pravilnik o načinu vođenja evidencije o hemikalijama, Pravilnik o bližim uslovima za držanje opasne hemikalije u prodajnom prostoru i načinu obeležavanja tog prostora;

- Podzakonski akti na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima: Smernice za procenu biocidnog proizvoda na osnovu tehničkog dosjeva, Pravilnik o načinu vođenja evidencije o biocidnim proizvodima, Pravilnik o određenim opasnim biocidnim proizvodima koji ne mogu da se stavljaju u promet za opštu upotrebu.

POBOLJŠANJA

Sa usvajanjem novih zakona i podzakonskih akata u prethodnoj godini, došlo je do novih poboljšanja u vezi sa harmonizacijom sa zakonodavnim okvirom u Evropskoj uniji u oblasti registracije hemikalija i biocidnih proizvoda.

Agencija za hemikalije se i dalje razvija kao institucija odgovorna za sprovođenje usvojenih zakona. Novoosnovan *Help-desk* je brz način za dobijanje odgovora na pitanja, uz preterano insistiranje na pisanoj komunikaciji.

Veoma pozitivno je i skraćenje vremena za reakciju Agencije u vezi sa biocidnim proizvodima, kao i stalno ažuriranje zakonodavnog okvira (Novi prilog u vezi sa osnovnim informacije o biocidnim proizvodima i aktivnim supstancama donet je u skladu sa modifikovanim aktom), što zaузврят заhteva dodatno vreme za obradu i ostavlja prostor da se nastavi sa zahtevima za specifičnim informacijama prema propisima koji nisu više na snazi.

Prihvatanje evropskih iskustava od strane Agencije je za svaku pohvalu, kao i prihvatanje odgovarajućih analognih koraka.

PREOSTALI PROBLEMI

Generalno, nisu svi zahtevi za dodatnom dokumentacijom dovoljno precizni, često su suviše opšti i neodređeni.

Reakcije Agencije u vezi sa amandmanima na podneti materijal su veoma spore. Npr. Zahtev za dodatnim informacijama o prijavljenim količinama stavljenim na tržiste u 2009. je poslat tek marta 2011. iako je materijal predat još 31. marta 2010. godine.

Zahtev za podnošenje tehničkog dosjeda površinski aktivnih supstanci (surfaktanata) nije neophodan postupak u državama članicama EU. Prema postojećim propisima, dokaz o registraciji u EU bi trebalo da je dovoljan.

Dosije o hemikalijama je detaljniji nego u zemljama EU.

Nedostatak saradnje i razmene informacija između državnih organa – Agencije za lekove i medicinska sredstva Srbije, carinskih organa, Agencije za hemikalije, sanitарne i drugih inspekcija.

PREPORUKE SAVETA

- Ustanoviti „sistematizaciju komunikacije“, tj. definisati korake koje treba sprovoditi, počev od podnošenja materijala Agenciji, sa ciljem lakšeg praćenja procesa;
- U izvesnoj meri prihvatići registraciju iz zemalja Evropske unije;
- Uskladiti nivo detalja koji se zahtevaju prema Dosjelu o hemikalijama sa odgovarajućim dokumentima u zemljama Evropske unije.

KOZMETIČKA INDUSTRIJA

STANJE

U Srbiji se zakonodavstvo u oblasti kozmetičkih proizvoda nije menjalo u poslednjih nekoliko decenija.

Na kozmetičke proizvode se primenjuje isto zakonodavstvo

kao i na predmete opšte upotrebe (prehrabeni proizvodi, igračke, duvan i proizvodi za domaćinstvo). Zakon koji je još uvek na snazi je Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe (Službeni list SFRJ br. 53/91), koji je poslednji put izmenjen 2009 god., kada je hrana bila isključena iz njegovog delokruga.

Propisi koji se odnose na bezbednost kozmetičkih proizvoda su u nadležnosti Ministarstva zdravlja.

S druge strane, postoji set zakona koji pokrivaju šire oblasti, ali takodje uključuju i kozmetičke proizvode. To su:

- Zakon o trgovini;
- Zakon o opštoj bezbednosti proizvoda;
- Zakon o zaštiti potrošača.

Ovi zakoni su u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede.

Kao rezultat svih navedenih propisa, uvozni kozmetički preparati su predmet kontrole Sanitarne inspekcije Ministarstva zdravlja prilikom uvoza (pre plasiranja proizvoda na tržište) i svi kozmetički proizvodi podležu kontroli unutar tržišta od strane Sanitarne inspekcije (Ministarstvo zdravlja) i Tržišne inspekcije (Ministarstvo trgovine).

POBOLJŠANJA

Nacrt novog Zakona o bezbednosti proizvoda opšte upotrebe je pripremljen i prema akcionom planu Kancelarije za

evropske integracije trebalo bi da bude usvojen od strane Vlade do kraja ove godine. Posle usvajanja zakona, očekuje se da bude usvojen čitav niz podzakonskih akata.

Takođe, bio je pripremljen i nacrt izmenjenog Pravilnika o uslovima u pogledu zdravstvene ispravnosti hrane i proizvoda opšte upotrebe koji se mogu stavljati u promet. Izmene su donete u članovima koji se odnose na kozmetičke proizvode. U to vreme, većina teksta je bila usaglašena sa Direktivom Saveta u vezi kozmetičkih proizvoda (76/768/EEC). Ovo predstavlja dobru osnovu za izradu podzakonskih propisa za kozmetičke proizvode, koji bi u potpunosti trebalo da budu usaglašeni sa važećim zakonodavstvom EU.

PREOSTALI PROBLEMI

Proces izmene propisa koji se odnose na kozmetičke proizvode mora da se dovrši. Pored toga, imajući u vidu da se EU zakonodavstvo u ovoj oblasti konstantno menja, budući podzakonski propisi moraju da budu dovoljno fleksibilni da mogu da isprate promene zakonodavstva EU i da se prilagode njegovim izmenama.

PREPORUKE SAVETA

- Veoma je važno da se izbegne preklapanje propisa koji se odnose na kozmetičke proizvode. To znači da nakon usvajanja podzakonskih propisa za kozmetičke proizvode, svi drugi opšti zakoni treba da ostave dovoljno prostora i ne postavljaju dodatna ograničenja. Dobar primer uspešno izbegnutog preklapanja jeste Zakon o opštoj bezbednosti proizvoda, gde se navodi: „Ovaj zakon primenjuje se na sve proizvode koji se smatraju proizvodima u skladu sa ovim zakonom, osim za proizvode za koje posebni propisi definišu njihovu bezbednost“.
- Što se tiče vrsta kontrole, naša preporuka je da se nadležni organi više fokusiraju na kontrolu unutar tržišta, što je i praksa u evropskim zemljama. Kontrola pri uvozu bi trebalo uglavnom da bude zasnovana na informacijama o proizvodu (dosjeima proizvoda), a samo kada je to neophodno i na laboratorijskoj proveri proizvoda.

ODRŽIVOST

STANJE

Održivo i društveno odgovorno poslovanje postaje sve značajnije u pogledu izazova sa kojima se suočava današnje društvo, kao što su klimatske promene ili ograničena dostupnost sirovina.

Sa jedne strane, proizvodi i procesi moraju da se posmatraju u smislu dostizanja ravnoteže između ekonomskih, ekoloških i socijalnih ciljeva. Sa druge strane, podjednako je važno posmatrati celokupan lanac vrednosti tj. ceo životni ciklus proizvoda.

U prošlosti, Vlada Srbije je usvojila mnoge zakone od interesa za hemijsku i industriju proizvoda za održavanje domaćinstva vezano za održivost, a među njima:

- Zakon o zaštiti životne sredine;
- Zakon o upravljanju otpadom;
- Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu.

Takođe je bitno je napomenuti da je industrija u Srbiji preuzela odgovornost kroz osnivanje udruženja KOZMODET, koje između ostalog, ima za cilj sprovođenje dobrovoljnih inicijativa industrije u vezi sa hemikalijama za upotrebu u domaćinstvu.

KOZMODET je udruženje vodećih proizvođača i uvoznika detergenata i kozmetičkih proizvoda. Član je udruženja A.I.S.E. (Međunarodno udruženje za sapune, detergente i proizvode za održavanje) i pridruženi član udruženja COLIPA (Evropsko udruženje za kozmetiku, parfeme i drogerijske proizvode).

POBOLJŠANJA

Treba napomenuti da je donet jedan od najvažnijih dokumenata u smislu evropskih integracija: Nacrt nacionalne strategije ekološkog usklađivanja Republike Srbije. Ovaj dokument raspravlja pravne, ekonomske i institucionalne aspekte procesa evropskih integracija na polju zaštite životne sredine. Pripremljeni Nacrt strategije će biti osnov pristupa pregovorima u vezi sa pitanjima zaštite životne sredine.

U okviru Evropske unije, različite dobrovoljne inicijative naše industrije pod vodstvom A.I.S.E., predstavile su nekoliko pro-

tekata ekološke dobiti kao što je LSP (Projekat održivih detergenata), koji su značajno poboljšali uticaj detergenata na životnu sredinu stvarajući ekološku dobrobit. Da bi se bolje razumela inicijativa održivog razvoja, LSP je predstavljen članovima KOZMODET-a.

PREOSTALI PROBLEMI

Inicijative održivih detergenata i projekti efikasnosti resursa sa održivim detergentima kao finalnim proizvodima u saglasnosti sa svim zakonima, još uvek nisu primenjeni na tržištu Srbije, čime bi se obezbedilo sledeće:

- Održiva proizvodnja sa ohrabrujućim smanjenjem upotrebe hemikalija i ambalaže, sto će značajno smanjiti razmere hemijskog i ambalažnog otpada;
- Održiva potrošnja koja podstiče potrošače da promene način upotrebe detergenata u pogledu ekoloških i ušteda prirodnih resursa (električna energija, voda, itd.).

Ova inicijativa je dobrovoljna i otvorena za sve kompanije. Osim toga ona generiše ekonomske, socijalne i ekološke dobrobiti za industriju i društvo kao takvo.

Čini se da je tretman otpada, separacije vode i tretman otpadne vode u veoma ranoj fazi što se tiče izvršenja.

PREPORUKE SAVETA

- Podsticati industriju hemikalija za domaćinstva da brzo prati evropske trendove i ubrza proces postizanja značajnog smanjenja hemikalija i otpada tokom proizvodnje i upotrebe;
- Osnivanje kompanija i tela koja se bave tretmanom komunalnog i opasnog otpada, reciklažom otpada, projektima stvaranja energije od otpada u društvenim i industrijskim grupacijama;
- Razvoj i jačanje sistema prikupljanja reciklažnog otpada (papirnog, staklenog, plastičnog i bio otpada) širom zemlje.

A & P d.o.o.
Maršala Tita 204
11272 Dobanovci
Tel: 011 8469 100
<http://www.pepsi.rs>

Airport City Belgrade

AIRPORT CITY BEOGRAD
Omladinskih brigada 88
11070 Beograd
Tel: 011 3189 516
<http://www.airportcitybelgrade.com>

ALAS HOLDING a.d.
Danila Kiša 3
21000 Novi Sad
Tel: 021 457 949
<http://www.alas-holding.rs>

ALCATEL LUENT SERBIA
- OGRANAK BEograd
Omladinskih brigada 88A, 11070 Beograd
Tel: 011 2286 781
<http://www.alcatel-lucent.com>

ALPHA BANK SRBIJA a.d.
Kralja Milana 11
1000 Beograd
Tel: 0800 250 250
<http://www.alphabankserbia.com>

BAKLAJA & IGRIC LAW OFFICE
Gospodar Jevremova 47/12
11000 Belgrade
Tel: +011 3038 822
<http://www.baklaja-igric.com>

Ball Packaging Europe

BALL PACKAGING Europe Belgrade Ltd.
Batajnički drum 21A
11185 Zemun Polje
Tel: 011 3770 600

BANCA INTESA a.d. BEOGRAD
Milentija Popovića 7b
11070 Beograd
Tel: 011 3108 888
<http://www.bancaintesabeograd.com>

The Coca-Cola Company
(Barlan S&M d.o.o.)
Batajnički drum 14-16, 11080 Beograd
Tel: 011 3081 100
<http://www.thecoca-colacompany.com>

BOJOVIĆ DAŠIĆ KOJoviĆ
Advokati / Attorneys at Law
Belgrade - Podgorica

BOJOVIĆ BASIC KOJoviĆ, ATTORNEYS AT LAW
Dobračina 38
11000 Beograd
Tel: 011 3284 212
<http://www.bdklegal.com>

The Chemical Company

BASF Srbija d.o.o.
Omladinskih brigada 90B
11070 Beograd
Tel: 011 30 93 403
<http://www.bASF.rs>

BAYER d.o.o.
Omladinskih brigada 88b
11070 Beograd
Tel: 011 20 70 251
<http://www.bayer.rs>

BELEXPOCENTAR d.o.o.
- OGRANAK HOLIDAY INN
Španskih boraca 74, 11070 Beograd
Tel: 011 3100 000
<http://www.holiday-inn.com>

CARLSBERG SRBIJA d.o.o.
Bulevar Milutina Milankovića 11b
11070 Beograd
Tel: 021 7550 646;
<http://www.carlsbergserbia.rs>

Law . Tax

CMS REICH-ROHRWIG HAINZ d.o.o.
Cincar Jankova 3
11000 Beograd
Tel: 011 3208 900
<http://www.cms-rrh.com>

BRITISH AMERICAN TOBACCO SOUTH-EAST
EUROPE d.o.o. BEOGRAD
Bulevar Mihaila Pupina 165g, 11070 Beograd
Tel: 011 3108 700
<http://www.bat.com>

CA IMMO d.o.o.
Milentija Popovića 5a
11070 Beograd
Tel: 011 6555 555
<http://www.sava-business-center.com>

COCA-COLA HBC SRBIJA a.d.
Batajnički drum 14-16
11080 Beograd
Tel: 011 3073 111
<http://www.coca-colahellenic.com>

COFACE SRBIJA d.o.o.
Bulevar Oslobođenja 111
11000 Belgrade
Tel: 011 3976 051
<http://www.coface.rs>

CORPORATE MEDIA
Dragoslava Jovanovića 13
11000 Beograd
Tel: 011 3240 134
<http://www.cmserbia.com>

CREDIT AGRICOLE SRBIJA a.d. NOVI SAD
Brage Ribnikar 4-6
21000 Novi Sad
Tel: 021 4876 876
<http://www.creditagricole.rs>

DANUBE FOODS d.o.o.
Bulevar Mihaila Pupina 115g
11070 Beograd
Tel: 011 2222 500

DEKONTA d.o.o.
Bulevar Zorana Đindjića 87/4
11070 Beograd
Tel: 011 3017 741
<http://www.dekonta.rs>

Deloitte.

DELOITTE d.o.o.
Terazije 8
11000 Beograd
Tel: 011 3812 100
<http://www.deloitte.com/rs>

EC HARRIS BUILT ASSET CONSULTANCY

EC HARRIS d.o.o.
Bulevar Zorana Đinđića 144v
11070 Beograd
Tel: 011 3535 400
<http://www.echarris.com>

ERICSSON d.o.o.
Milentija Popovića 5a/V
11070 Beograd
Tel: 011 2013 700
<http://www.ericsson.com>

Eurobank EFG

EUROBANK EFG
Vuka Karadžića 10
11000 Beograd
Tel: 011 3082 860
<http://www.eurobankefg.rs>

HARRISONS SOLICITORS

HARRISONS SOLICITORS
Bulevar Mihajla Pupina 6
11000 Belgrade
Tel: 011 3129 825
<http://www.harrison-solicitors.com>

hinttech

HINTTECH d.o.o.
Narodnog fronta 21
21000 Novi Sad
Tel: 021 2301 548
http://www_hinttech.com

DELTA SPORT

DELTA SPORT d.o.o.
Milentija Popovića 7v
11070 Beograd
Tel: 011 2012 801
<http://www.deltasport.com>

ECOLAB®

ECOLAB HYGIENE d.o.o.
Milana Tankosića 8
11000 Beograd
Tel: 011 2076 800; Fax: 011 2076 802
<http://www.ecolab.rs>

ERNST & YOUNG

Quality In Everything We Do

ERNST & YOUNG BELGRADE d.o.o.
Bulevar Mihajla Pupina 115D
11070 Beograd
Tel: 011 2095 800
<http://www.ey.com/eyse>

G4S SECURE SOLUTIONS d.o.o.
Terazije 31
11000 Beograd
Tel: 011 2097 900
<http://www.g4s.rs>

HAUZMAJSTOR d.o.o.
Dunavska 57a
11000 Beograd
Tel: 011 3034 034
<http://www.hauzmajstor.rs>

HUAWEI TECHNOLOGIES d.o.o.
Vladimira Popovića 38/V
11070 Beograd
Tel: 011 2209 607
<http://www.huawei.com>

DHL INTERNATIONAL BEOGRAD d.o.o.
Jurija Gagarina 36 V
11070 Beograd
Tel: 011 3105 500
<http://www.dhl.rs>

The miracles of science™

DUPONT SRB d.o.o.
Omladinskih brigada 88
11070 Beograd
Tel: 011 2090 580
<http://www.rs.ag.dupont.com>

EKO SERBIA a.d.
Member of Hellenic Petroleum group
Tošin bunar 274a, 11070 Beograd
Tel: 011 2061 500
<http://www.ekoserbia.com>

ERSTE BANK a.d. Novi Sad
Bulevar oslobođenja 5
21000 Novi Sad
Tel: 0800 201 201
<http://www.erstebank.rs>

ERSTE GROUP IMMORENT SERBIA d.o.o.
Milutina Milankovića 11a
11070 Beograd
Tel: 011 2287 480
<http://www.erstegroupimmorient.rs>

GIDE LOYRETTE NOUEL
Resavska 32/4
11000 Beograd
Tel: 011 3024 900
<http://www.gide.com>

GRAND CASINO BEOGRAD

GRAND CASINO BEOGRAD
Bulevar Nikole Tesle 3
11080 Beograd
Tel: 011 2202 800
<http://www.grandcasinobeograd.com>

HENKEL SRBIJA d.o.o.
Bulevar oslobođenja 383
11040 Beograd
Tel: 011 2072 200
<http://www.henkel-srbija.com>

HYATT REGENCY BEOGRAD
Milentija Popovića 5, PO Box 07
11070 Beograd
Tel: 011 3011 234
<http://www.belgrade.regency.hyatt.com>

HYPOL ALPE ADRIA LEASING
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd;
Tel: 011 2227 000
<http://www.hypo-alpe-adria.rs>

HYP ALPE-ADRIA-BANK a.d. BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd
Tel: 011 2226 000
<http://www.hypo-alpe-adria.rs>

IKEA SRBIJA d.o.o.
Autoput 22
11070 Beograd
Tel: 011 2098 802
<http://www.ikea.com>

INTESA LEASING d.o.o.
Cara Uroša 54
11000 Beograd
Tel: 011 2025 400
<http://www.intesaleasingbeograd.com>

JANKOVIC, POPOVIC & MITIC o.d.
Čarlija Čaplina 37
11000 Beograd
Tel: 011 2076 850
<http://www.jpm.rs>

JONES LANG LASALLE d.o.o. BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd
Tel: 011 2200 101
<http://www.joneslanglasalle.rs>

JT INTERNATIONAL MARKETING AND SALES d.o.o.
Vladimira Popovića 38
11070 Beograd
Tel: 011 2050 300
<http://www.jti.com>

K&K ELECTRONICS d.o.o.
Nehruova 68b
11070 Beograd
Tel: 011 2091 900
<http://ser.kkelectronics.com>

KAPSCH d.o.o.
Đorda Stanojevića 12
11070 Beograd
Tel: 011 2282 679
<http://www.kapsch.net>

karanovic/nikolic

KARANOVIC & NIKOLIC
Resavska 23
11000 Beograd
Tel: 011 3094 200
<http://www.karanovic-nikolic.com>

KBC BANKA a.d. BEOGRAD
Omladinskih brigada 90v
11070 Beograd
Tel: 011 3050 575
<http://www.kbcbanka.rs, www.kbc.com>

KNAUF INSULATION d.o.o.
Gornji Zemun, Privredna zona
11080 Beograd
Tel: 011 3310 800
<http://www.knaufinsulation.rs>

KOMERCIJALNA BANKA a.d. BEOGRAD
Svetog Save 14
11000 Beograd
Tel: 011 3080 100
<http://www.kombank.com>

KPMG
Kraljice Natalije 11
11000 Beograd
Tel: 011 2050 500
<http://www.kpmg.rs>

KRAFT FOODS d.o.o.
Omladinskih brigada 88b/III
11070 Beograd
Tel: 011 3530 800
<http://www.kraftfoodscompany.com>

L'OREAL BALKAN d.o.o.
Bulevar Zorana Đindića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 2205 900
<http://www.loreal.com>

LAFARGE BFC d.o.o.
Trg BFC 1
21300 Beočin
Tel: 021 874 102; Fax: 021 874 143
<http://www.lafarge.com>

LUKOIL - BEOPETROL a.d.
Bulevar Mihajla Pupina 165d
11070 Beograd
Tel: 011 222 0 200
<http://www.lukoil.rs>

MACE d.o.o.
Bulevar Mihajla Pupina 6
11070 Beograd
Tel: 011 2200 250
<http://www.mace.co.rs>

MARS SERBIA
Bul. Mihaila Pupina 10 V/605
11070 Beograd
Tel: 011 3132 480

MERCEDES-BENZ SRBIJA I CRNA GORA d.o.o.
Omladinskih brigada 33
11070 Beograd
Tel: 011 3019 001
<http://www.mercedes-benz.rs>

Messer Tehnogas AD
MESSER TEHNOGAS a.d.
Banjicki put 62
11000 Beograd
Tel: 011 3537 200
<http://www.messer.rs>

METINVEST SMC d.o.o.
Aleksa Bačvanskog 6
11040 Beograd
Tel: 011 2660 007
<http://www.metinvestholding.com>

METRO CASH & CARRY
Autoput za Novi Sad 120
11080 Beograd
Tel: 011 3777 254
<http://www.metro.rs>

NAFTACHEM d.o.o.
Laze Telečkog 9
21000 Novi Sad
Tel: 021 4724 796
<http://www.naftachem.rs>

NAFTNA INDUSTRija SRBIJE a.d. NOVI SAD (NIS)
Narodnog fronta 12
21000 Novi Sad
Tel: 021 481 1111
<http://www.nis.rs>

NBG LEASING d.o.o.
Omladinskih brigada 88
11070 Beograd
Tel: 011 2287 982
<http://www.nbgleasing.rs>

NEOCHIMIKI BEOGRAD
Pančevački put 83
11210 Beograd
Tel: 011 2084 942
<http://www.neochimiki-sa.gr>

NESTLÉ ADRIATIC FOODS d.o.o.
Milutina Milankovića 11a
11070 Beograd
Tel: 011 20 19 301
<http://www.nestle.rs>

NLB BANKA a.d. BEOGRAD
Bulevar Mihajla Pupina 165v
11070 Beograd
Tel: 011 2225 100
<http://www.nlb.rs>

NOKIA SIEMENS NETWORKS SRBIJA d.o.o.
Đorđa Stanojevića 14
11070 Beograd
Tel: 011 3070 123
<http://www.nokiasiemensnetworks.com>

OMV SRBIJA d.o.o.
Omladinskih brigada 90a/II
11070 Beograd
Tel: 011 2071 500
<http://www.omv.rs>

ORION TELEKOM d.o.o.
Gandijeva 76a
11070 Beograd
Tel: 011 2228 333
<http://www.oriontelekom.rs>

OTP BANKA SRBIJA a.d. NOVI SAD
Bulevar oslobođenja 80
21000 Novi Sad
Tel: 021 4800 001
<http://www otpbanka rs>

PATRIMONS d.o.o.
Sterišina 7
11000 Beograd
Tel: 011 277 2729
<http://www.patrimons.rs>

PEPSICO
Đorđa Stanojevića 14
11070 Beograd
Tel: 011 3600 101
<http://www.pepsico.com>

PERNOD RICARD SERBIA
Bulevar oslobođenja 211
11000 Beograd
Tel: 011 3975 246
<http://www.pernodricard.com>

PHILIP MORRIS DOO BEOGRAD

PHILIP MORRIS INTERNATIONAL
Bulevar Zorana Đindjića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 2010 800
<http://www.philipmorrisinternational.com>

PIRAEUS BANK a.d. BEOGRAD
Milentija Popovića 5b
11070 Beograd
Tel: 011 3024 000
<http://www.piraeusbank.rs>

PIRAEUS LEASING d.o.o.
Milentija Popovića 5b
11070 Beograd
Tel: 011 222 8600
<http://www.piraeusleasing.rs>

PLAZA CENTERS SERBIA
Lazarevačka 1/5
11000 Beograd
Tel: 011 2647 044
<http://www.plazacentersserbia.rs>

PRICEWATERHOUSE COOPERS d.o.o.
Omladinskih brigada 88a
11070 Beograd
Tel: 011 3302 100
<http://www.pwc.com>

PRISTOP
Bulevar Milutina Milankovića 136 A/I
11070 Beograd
Tel: 011 71 51 764
<http://www.pristop.rs>

PROCTER & GAMBLE Marketing & Usluge d.o.o.
Omladinskih brigada 88
11070 Beograd
Tel: 011 2205 300
<http://www.pgbalkans.com>

PS CONFIDAS d.o.o.
Imotska 1
11000 Beograd
Tel: 011 3956 800
<http://www.ps-confidas.rs>

RAIFFEISEN BANKA a.d.
Bulevar Zorana Đindjića 64a
11070 Beograd
Tel: 011 3202 100
<http://www.raiffeisenbank.rs>

RAIFFEISEN LEASING d.o.o.
Milutina Milankovića 134a
11070 Beograd
Tel: 011 2017 700
<http://www.raiffeisen-leasing.rs>

RAUCH SERBIA D.O.O.
Baja Pivljanina 13,
11000 Beograd
Tel: 011 265 2225
<http://www.rauch.cc>

RENEWABLE ENERGY VENTURES d.o.o.
(REV d.o.o.)
Bulevar oslobođenja 131, 11000 Beograd
Tel: 011 3978 451
<http://www.reservoircapitalcorp.com>

RIO TINTO
RIO SAVA EXPLORATION d.o.o.
Takovska 45/IV, 11000 Beograd
Tel: 011 2752 281
<http://www.riotinto.com>

ROBNE KUĆE BEOGRAD d.o.o.
Makenzijeva 57
11000 Beograd
Tel: 011 3206 540
<http://www.rkbeograd.rs>

S & T SERBIA d.o.o.
Narodnih Heroja 43/XXIII
11070 Beograd
Tel: 011 3116 221
<http://www.snt.rs>

S LEASING d.o.o.
Đorda Stanojevića 12/III
11070 Beograd
Tel: 011 2010 700
<http://www.s-leasing.rs>

SBB SERBIAN BROADBAND
Bulevar Zorana Đindića 8a
11070 Beograd
Tel: 011 3305 252
<http://www.sbb.rs>

SIEMENS d.o.o. BEOGRAD
Omladinskih brigada 21
11070 Beograd
Tel: 011 2096 005
<http://www.siemens.rs>

SLADARA MALTINEX d.o.o.
Industrijska zona b.b.
21400 Bačka Palanka
Tel: 021 752 910
<http://www.soufflet.com>

SOCIETE GENERALE BANKA SRBIJA a.d. BEOGRAD
Bulevar Zorana Đindića 50 a/b
11070 Beograd
Tel: 011 3011 400
<http://www.societegenerale.rs>

SOGELEASE SRBIJA d.o.o.
Bulevar Zorana Djindjića 48/B,
11070 Beograd
Tel: 011 222 1369
<http://www.soglease.rs>

SYNGENTA AGRO d.o.o.
Milentija Popovića 5a
11070 Beograd
Tel: 011 3129 981
<http://www.syngenta.rs>

TELEKOM SRBIJA a.d.
Takovska 2
11000 Beograd
Tel: 011 3337 171
<http://www.telekom.rs>

TELELINK d.o.o.
Omladinskih brigada 88b
11070 Beograd
Tel: 011 3779 900
<http://www.telelink.rs>

TELENOR d.o.o.
Omladinskih brigada 90
11070 Beograd
Mob: 063 9863
<http://www.telenor.rs>

TETRA PAK PRODUCTION
Milutina Milankovića 11b
11070 Beograd
Tel: 011 2017 361
<http://www.tetrapak.com>

TIGAR TYRES d.o.o.
PREDUZECE ZA PROIZVODNU GUMA
Nikola Pašić 213, 18300 Pirot
Tel: 010 313 130
<http://www.tigar.com>

TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ
Živojina Mišića b.b.
31260 Kosjerić
Tel: 031 590 320
<http://www.titan.rs>

U.S. STEEL SERBIA d.o.o.
Radinac
11300 Smederevo
Tel: 026 224 730
<http://www.cs.uss.com>

UNICREDIT CAIB SRBIJA d.o.o.
Knjeginje Ljubice 11
11000 Beograd
Tel: 011 3286 926
<http://www.caib.unicreditgroup.eu>

UNICREDIT LEASING SRBIJA
Tršćanjinog cveta 1
11070 Beograd
Tel: 011 3093 500; 011 3093 500
<http://www.unicreditleasing.rs>

UNIQA OSIGURANJE a.d.o.
Milutina Milankovića 134G
11070 Beograd
Tel: 011 2024 100
<http://www.uniqa.rs>

UNITED SERBIAN BREWERIES
MEMBER OF THE HEINEKEN GROUP
Omladinskih brigada 90b, 11070 Beograd;
Tel: 011 3538 600
<http://www.heinekeninternational.com>

VB LEASING d.o.o.
Djordja Stanojevića 12
11070 Beograd
Tel: 011 2016 500
<http://www.vbleasing.rs>

VEOLIA TRANSPORT LUV d.o.o.
Zrenjaninski put 86M
11210 Beograd
Tel: 011 3317 517
<http://www.veolia-transport.rs>

VIP MOBILE d.o.o.
Omladinskih brigada 21
11070 Beograd
Tel: 060 1234
<http://www.vipmobile.rs>

VOJVODJANSKA BANKA a.d.
MEMBER OF NBG GROUP
Trg Slobode 5-7, 21000 Novi Sad
Tel: 021 4886 600
<http://www.voban.co.rs>

VOLKSBANK SRBIJA
Bulevar Mihaila Pupina 165g
11070 Beograd
Tel: 0700 700 800
<http://www.volksbank.rs>

WIENER STAEDTISCHE OSIGURANJE a.d.o. BEOGRAD
Trešnjinog cveta 1
11070 Beograd
Tel: 011 2209 901
<http://www.wiener.co.rs>

WOLF THEISS

WOLF THEISS
Bulevar Mihaila Pupina 6/18 sprat
11070 Beograd
Tel: 011 3302 900
<http://www.wtp.at>

Živković Samardžić

Law Offices

ZIVKOVIC SAMARDZIC LAW OFFICES
Marsala Birjuzova 1/IV
11000 Beograd
Tel: 011 2636 636
<http://www.zslaw.rs>

ČLANNOVI SAVETA

ZASLUGE

Bela knjiga 2011 je nastala zajedničkim zalaganjem brojnih članica Saveta stranih investitora. Posebno želimo da odamo dužno poštovanje odborima Saveta, koji su imali ključnu ulogu u procesu pisanja publikacije.

Želimo da odamo priznanje sledećim kompanijama za njihov doprinos Beloj knjizi 2011:

BASF Srbija d.o.o.
Bojovic Dasic Kojovic, Attorneys at Law
British American Tobacco South-East Europe d.o.o.
CARLSBERG Srbija d.o.o.
CMS Reich-Rohrwig Hasche Sigle d.o.o.
Danube Foods d.o.o.
DHL d.o.o.
DuPont SRB d.o.o.
ECOLAB HYGIENE d.o.o.
Ernst & Young Beograd d.o.o.
G4S SECURE SOLUTIONS D.O.O.
HarrisonS Solicitors
Hauzmajstor d.o.o.
Henkel Srbija d.o.o.
Hypo Alpe-Adria Leasing d.o.o.
Intesa Leasing d.o.o.
JT International Marketing and Sales d.o.o.
Jankovic, Popovic & Mitic o.d.
Jones Lang LaSalle d.o.o. Beograd
Karanovic & Nikolic
KPMG d.o.o.
Lafarge BFC d.o.o.
L'Oreal Balkan d.o.o.
Maric-Malisic-Dostanic a.o.d. - correspondant law firm of Gide Loyrette Nouel
Messer Tehnogas a.d.
Naftna industrija Srbije a.d. Novi Sad (NIS)
NBG Leasing d.o.o.
PepsiCo
Philip Morris d.o.o.
Piraeus Bank a.d. Beograd
Piraeus Leasing d.o.o.
Pricewaterhouse Coopers d.o.o.
Procter & Gamble Marketing and Services
PS ConFidas d.o.o
Raiffeisen Leasing d.o.o.
S-Leasing d.o.o
Siemens d.o.o.
Societe Generale Banka Srbija a.d.
Telenor d.o.o.
The Coca-Cola Company (Barlan S&M d.o.o.)
UNIQA OSIGURANJE ado
VB Leasing d.o.o.
VIP Mobile d.o.o.
Wiener Stadtische osiguranje a.d.
Wolf Theiss

Želimo da iskažemo zahvalnost Smart Kolektivu za njihovu ekspertsку pomoć i doprinos u sačinjavanju teksta o Manifestu društveno odgovornog poslovanja, udruženju Kozmodet za ekspertsku pomoć i doprinos u sačinjavanju teksta o Sredstvima za održavanje higijene u domaćinstvu i kozmetika i Asocijaciji Lizing kompanija za ekspertsku pomoć i podršku u pisanju teksta o Lizingu.

IZDAVAČ:

Savet stranih investitora
Svetogorska 37, I sprat
11000 Beograd
Srbija
e-mail: office@fic.org.rs
www.fic.org.rs

Prelom, realizacija, produkcija:

Corporate Media d.o.o.
Dragoslava Jovanovića 13/I
11000 Beograd
Srbija
www.cmserbia.com

Štampa:

Altanova d.o.o.

Foreign Investors Council

Svetogorska 37, I sprat
11000 Beograd
Srbija
office@fic.org.rs
www.fic.org.rs